

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Поліцейська діяльність

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора М.В. Корнієнко

Одеса - 2021

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Поліцейська діяльність

Навчальний посібник

За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора М.В. Корнієнко

Одеса 2021

УДК 351.74(477)(075.8)

Погоджено на засіданні кафедри адміністративної діяльності поліції
факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Одеського державного університету внутрішніх справ.
(Протокол № 15 від 22 червня 2021 р.)

Схвалено та рекомендовано до друку
Навчально-методичною радою
Одеського державного університету внутрішніх справ.
(Протокол № 13 від 23 червня 2021 р.)

Рецензенти:

Безпалова О.І. – завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Оверченко Д.Г. – начальник управління превентивної діяльності ГУНП в Одеській області, полковник поліції

**За загальною редакцією доктора юридичних наук,
професора М.В. Корнієнка**

Авторський колектив:

Афонін Д.С. (Тема 5,7), Берендєєва А.І. (Тема 3,10), Любчик В.Б. (Тема 8,9),
Мукоїда Р.В. (Тема 1,6), Пишна А.Г. (Тема 2,4).

Поліцейська діяльність: навчальний посібник / Мукоїда Р.В., Любчик В.Б., Пишна А.Г., Берендєєва А.І., Афонін Д.С. / за ред. Корнієнка М.В.
Одеса: ОДУВС, 2021. 349 с.

Навчальний посібник розрахований на здобувачів ЗВО із специфічними умовами навчання та практичних працівників Національної поліції.

Зміст посібника розкриває комплексні проблеми забезпечення публічної безпеки та порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання поліцейських послуг.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
ТЕМА № 1. ПРЕДМЕТ ТА СИСТЕМА КУРСУ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ». ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	6
ТЕМА № 2. ОРГАНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПРАВОВА ОСНОВА ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	18
ТЕМА № 3. АДМІНІСТРАТИВНИЙ НАГЛЯД ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	95
ТЕМА № 4. АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ. ПРОВАДЖЕННЯ ІЗ ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	131
ТЕМА № 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ, ПОЛІЦІЇ ОХОРОНИ ТА ПОЛІЦІЇ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	172
ТЕМА № 6. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРГОВИХ ЧАСТИН І СПЕЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	205
ТЕМА № 7. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ.....	221
ТЕМА № 8. ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ	245
ТЕМА № 9. ЗАХИСТ І ДОТРИМАННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ. ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА СУСПІЛЬСТВА.....	281
ТЕМА № 10. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ.....	321

ПЕРЕДМОВА

Освіта і підготовка поліцейських є фундаментом злагодженої системи внутрішньої безпеки держави. Злочини стають дедалі складнішими, а рівень загроз зростає, саме тому працівники поліції, відповідальні за підтримання правопорядку, повинні бути відкритими до нових підходів. З іншого боку, поліцейська діяльність – це сфера, яка передбачає взаємодію з громадою, і роль поліції в демократичних суспільствах стає дедалі важливішою. Тісна взаємодія та встановлення зв'язків із громадянами, які належать до різних прошарків суспільства і мають різне етнічне походження, потребують соціальної та культурної грамотності поліцейського. Морально стійки, освічені й добре підготовлені поліцейські – більш пристосовані та готові до вирішення складних соціальних проблем, креативного мислення і демонстрації широти поглядів. Ефективність і професійні якості, що залежать від підготовки поліцейських, є особливо важливими для країн із перехідною економікою, які будують нові служби поліції та проводять реформи в правоохоронній сфері.

Таким чином, підготовлений навчальний посібник «Поліцейська діяльність» для підготовки здобувачів за ступенем вищої освіти бакалавра, галузі знань 62 «Цивільна безпека», за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», є суттєвим внеском у наукове та навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, за формою та змістом відповідає державному стандарту та вимогам Міністерства освіти і науки України, Міністерства внутрішніх справ України і може бути рекомендований для використання в освітньому процесі для здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання в системі МВС України.

ПРЕДМЕТ ТА СИСТЕМА КУРСУ «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ».

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План

Вступ

1. Поняття поліцейської діяльності Національної поліції України.

Предмет та система навчальної дисципліни

2. Форми та напрями адміністративної діяльності Національної поліції України

3. Методи адміністративної діяльності Національної поліції України

Висновки

Рекомендована література

Вступ

Національна поліція України – центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку. Серед широкого кола функцій, реалізацією яких уповноважені займатися органи поліції, особливе місце займає адміністративна функція, що здійснюється за допомогою відповідних адміністративно-правових засобів.

Сфера регулювання поліцейської діяльності постійно перебуває у стані динамічної трансформації та удосконалення і певною мірою відображає напрями реалізації правової політики держави. Розуміння проблеми регулювання та забезпечення поліцейської діяльності обумовлює розробку нової, якісної й ефективної стратегії організації та діяльності поліцейських органів.

1. Поняття поліцейської діяльності Національної поліції України.

Предмет та система навчальної дисципліни

У зв'язку з реформою правоохоронної системи України,

трансформацією міліції в поліцію, окресленням нових завдань і принципів діяльності органів поліції, реформуванням кримінальної юстиції, створенням якісно нових антикорупційних структур постає питання понятійно-категоріального апарату, яким варто користуватись у законодавчих актах, внутрішньовідомчих документах, навчальній та науковій літературі. Обсяг і зміст поняття поліцейської діяльності держави визначається пануючими уявленнями про соціальне призначення держави, її функції, про співвідношення особистих, суспільних і державних інтересів. Таким чином, поліцейська діяльність є багатогранною, а сам термін є досить широким та потребує надання йому статусу адміністративно-правової категорії. Повернення даної категорії у склад понятійного апарату адміністративного права принесе беззаперечну користь як правоохоронній практиці органів виконавчої влади, так і адміністративно-правовій науці.

Поняття поліцейської діяльності нерозривно пов'язується з розумінням таких категорій, як поліція та діяльність. Дефініція поліції представлена численними варіантами в працях науковців починаючи з античної епохи та до наших часів, і нині вона залишається предметом постійного наукового пошуку. Під поліцією, як правило, розуміється система органів з охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю, але такий підхід є досить однозначним. Слово «поліція» до європейських мов прийшло з грецької та латинської та означало державу, державний устрій, управління державою та поступово змінювало своє значення. Натомість термін «діяльність» є загальновживаним та має фундаментальне значення для широкого кола гуманітарних наук, у тому числі правових, оскільки дозволяє зрозуміти явища суспільного життя через призму їх функцій.

Для розуміння сутності поліцейської діяльності вважаємо за необхідне розглянути такі її змістові елементи: мету, засоби, об'єкт і суб'єкт. Елементи структури поліцейської діяльності виступають певною мірою критеріями виділення поліцейської діяльності як окремого виду державно-управлінської діяльності та самостійної правової категорії.

Поліцейська діяльність є одним з основоположних аспектів функціонування публічної влади та виконує превентивну, репресивну та соціальну функції. Таким чином, можна констатувати, що метою поліцейської діяльності є забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також створення умов безпеки та благополуччя. Основою такої діяльності є дотримання принципів діяльності поліції (верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність).

Мета поліцейської діяльності досягається шляхом застосування спеціальних методів. Засобами та методами поліцейської діяльності є заходи державного примусу. Метод діяльності поліції визначається як спосіб організаційного та правового впливу на суспільні відносини з боку органів (посадових осіб) поліції у процесі охорони суспільного блага, запобігання і припинення протиправних посягань, надання допомоги населенню в усуненні загроз. Спеціальні методи поліцейської діяльності превентивного та примусового характеру відрізняють «поліцейські структури» від інших державних правоохоронних органів.

Важливим є питання про те, на що або на кого спрямована поліцейська діяльність. До об'єктів поліцейської діяльності відносять поведінку суб'єктів суспільних відносин, на яких спрямовані заходи державного примусу, тільки осіб, що порушують публічну безпеку, спокій і порядок, поліційній охороні підлягає і безпека загалу, і безпека поодиноких осіб, особистість, її права, свободи та обов'язки; суспільство, його матеріальні та духовні цінності; держава, її конституційний лад, суверенітет і територіальна цілісність.

Суб'єкти поліцейської діяльності – це наділені особливою компетенцією спеціальні органи, уповноважені державою застосовувати заходи примусу з метою встановлення та підтримання внутрішньої безпеки держави та правопорядку. Суб'єктами поліцейської діяльності є органи,

уповноважені діяти від імені держави, завданням яких є служіння суспільству, охорона прав і свобод людини, протидія злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку шляхом застосування превентивних та примусових поліцейських заходів.

Системне уявлення про поліцейську діяльність дозволяє розглядати її як частину правоохоронної діяльності. Ситуація, яка склалася в адміністративному праві щодо сутності поняття поліцейської діяльності, основних ознак та елементів, його співвідношення з правоохоронною діяльністю, створює передумови для наукового пошуку, переосмислення вказаної категорії та приведення її у відповідність до задекларованих законодавчих норм та викликів суспільства. Уведення в правовий обіг вказаної наукової категорії обґрунтовується сучасною правоохоронною діяльністю як України, так і Європейських країн.

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо поліцейську діяльність розглядати як вид державно-управлінської діяльності у правоохоронній сфері, мета якої полягає у служінні суспільству та яка реалізується спеціальними органами, уповноваженими від імені держави здійснювати охорону прав і свобод людини, протидіяти злочинності, підтримувати публічну безпеку і порядок, із застосуванням превентивних поліцейських заходів та поліцейських заходів примусу.

Поліцейська діяльність держави виявилася необхідною умовою існування в нових реаліях, а разом із нею відроджується сукупність правових норм, що регламентують поліцейську діяльність, – поліцейське право, яке не може бути цілком замінено правом адміністративним. Поліцейське право як узагальнений досвід минулого не вичерпало себе, швидше – оновилося, знайшло свою нішу в адміністративному праві, постійно розвивається та має безумовні перспективи.

«Поліцейська діяльність» – це дисципліна, заснована на законодавстві, що регламентує правоохоронну діяльність в цілому та правоохоронну діяльність поліції, її служб і підрозділів зокрема.

Предмет курсу ««Поліцейська діяльність» – управлінські відносини, що складаються у сфері організації та практичного здійснення забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії злочинності, а також внутрішньо організаційної діяльності поліцейських органів та підрозділів. Це відносини, в яких проявляються нормотворча, правозастосовча та правоохоронна діяльність Національної поліції, характер, форми і методи їх здійснення.

Метою дисципліни «Поліцейська діяльність» є формування у здобувачів вищої освіти комплексу теоретичних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для виконання на високому професійному рівні службових обов'язків у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки, а також протидії злочинності.

2. Форми та напрями адміністративної діяльності Національної поліції України

Під формами адміністративної діяльності поліції слід розуміти однорідні за своїм характером і правовою природою групи адміністративних дій, за допомогою яких поліції забезпечує громадський порядок, безпеку та веде боротьбу зі злочинністю.

Характеристика форм адміністративної діяльності надає уявлення про дії поліції стосовно виконання покладених на неї завдань.

Форми адміністративної діяльності зведені до двох основних груп:

- правові;
- неправові /організаційні/.

До правових форм діяльності поліції належать:

- видання актів Національної поліції України;
- укладення договорів;
- здійснення інших, юридично значущих дій.

Правові форми пов'язані з утворенням і застосуванням норм права.

Неправові форми управлінської діяльності не пов'язані з реалізацією розпорядчих повноважень поліції і не призводять до утворення правових

норм або виникнення, зміни і припинення правовідносин.

Розрізняють два види таких форм:

- організаційно-технічні заходи;
- громадсько-організаційні заходи.

Видання актів Національної поліції України. Адміністративні акти видаються в кожному конкретному випадку застосування до правопорушників адміністративних стягнень. Застосування актів має місце у внутрішньосистемній діяльності. За їх допомогою вищі органи та посадові особи керують підлеглими підрозділами та співробітниками поліції, планують роботу, застосовують заходи заохочення, накладають дисциплінарні стягнення.

Акти управління різноманітні, найбільш важливе значення має їх класифікація.

За сферою застосування:

- внутрішні - звернені до підлеглих за службою апаратів та співробітників. Видаються з питань розстановки кадрів, проходження служби, регулювання виконання службових обов'язків тощо;
- зовнішні - спрямовані за межі апарату поліції, адресовані громадянам, організаціям, підприємствам, установам (питання дозвільної системи, транспортної дисципліни тощо).

За юридичними ознаками:

- індивідуальні - наприклад, наказ про призначення на посаду;
- нормативні - адресуються як співробітникам поліції (встановлення особливого порядку і режиму роботи), так і громадянам (встановлення правил дозвільної системи) тощо.

За формою видання: письмові, усні.

За назвою: статuti, настанови, інструкції, постанови, дозволи тощо.

Окремою формою адміністративної діяльності є укладення договорів.

Відповідно нормативних актів поліції охорони її підрозділи укладають договори з юридичними та фізичними особами на охорону об'єктів та

квартир громадян. За характером відносин, що виникають у разі підписання такого договору, його можна вважати змішаним: цивільно-адміністративним.

Особливістю юридичних властивостей цієї правової форми є те, що на відміну від нормативних та індивідуальних актів управління адміністративний договір вступає в силу за взаємним погодженням підрозділу охорони з іншими організаціями, а також громадянами.

Наступною правовою формою адміністративної діяльності є здійснення інших юридично значущих дій. До них належать дії, які створюють нові юридичні положення, змінюють існуючі правові відносини або виступають в якості необхідної умови для настання правових наслідків. Це прийняття присяги, атестування працівників, реєстрація та ін.

Сутність громадсько-організаційних заходів характеризується спрямованістю на проведення роботи з населенням і полягає в мобілізації населення на забезпечення громадського порядку і безпеки шляхом роз'яснення правових актів, проведення звітів перед населенням.

Під організаційно-технічними заходами слід розуміти урегульовані технічними нормами дії щодо створення відповідних умов для роботи апарату управління. Це одержання та обробка інформації, облік діловодства, адресно-довідкова робота. Ці дії виконуються переважно допоміжним складом службовців.

У процесі адміністративної діяльності Національної поліції України охороняються від протиправних посягань певні види суспільних відносин. Ці відносини характеризуються єдністю, спільністю та однорідністю. Та обставина, що вони підлягають охороні, зумовлює необхідність, **по-перше**, видання відповідних правових актів, **по-друге**, певної цілеспрямованості діяльності Національної поліції України із втілення цих актів у життя, нагляду за їх дотриманням і, **по-третє**, наявності системи служб, підрозділів і апаратів, укомплектованих відповідними фахівцями.

Отже, основу адміністративної діяльності Національної поліції України, її сутність становлять організація і безпосередня практичне

забезпечення публічної безпеки і порядку, боротьба зі злочинністю і охорона власності, здійснення профілактичних заходів щодо попередження правопорушень. Зміст адміністративної діяльності розкривають конкретні її види, у процесі здійснення яких забезпечується виконання завдань, покладених на Національну поліцію України.

3. Методи адміністративної діяльності Національної поліції України

В адміністративно-правовому аспекті під методами адміністративної діяльності слід розуміти способи цілеспрямованого впливу на поведінку громадян, а також діяльність підприємств і організацій в інтересах забезпечення громадського порядку.

Основними методами адміністративної діяльності Національної поліції України є: профілактика та адміністративний примус.

Профілактика пов'язана, насамперед, зі створенням соціальних, організаційних та психологічних передумов, які б виключали прагнення до порушення адміністративно-правових заборон; як метод вона охоплює заходи відповідного цільового інформування, переконання, пропаганди відповідних соціальних цінностей тощо, а також комплекс заходів загальносоціального порядку, який обмежує матеріальні передумови вчинення адміністративних проступків. Примусом є обмеження суб'єктів у їх свободі й діях, коли вони вже порушили адміністративно-правові заборони та підлягають адміністративно-правовому переслідуванню, або коли передбачається висока вірогідність такого порушення.

Найбільш розповсюдженими формами використання методу профілактики є:

- здійснення систематичної роз'яснювальної роботи щодо норм адміністративно-правових актів;
- інформування населення про стан охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю;

- організаційна робота з громадськими формуваннями;
- прийом громадян, бесіди з ними відносно стану громадського порядку.

Заходи адміністративного примусу в залежності від цілей і способу забезпечення правопорядку класифікуються на наступні групи:

- адміністративно-попереджувальні заходи (превентивні поліцейські заходи);
- заходи адміністративного припинення;
- заходи адміністративної відповідальності (адміністративні стягнення).

Адміністративно-попереджувальні заходи - спрямовані на індивідуальне попередження стосовно окремих осіб відносно яких є інформація про здійснення ними правопорушень.

Заходи адміністративного припинення - передбачені законом засоби впливу, спрямовані на примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках - і кримінально-правовий характер, недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення і притягнення винного до адміністративної, а у виняткових випадках - до кримінальної відповідальності:

Заходи адміністративної відповідальності (адміністративні стягнення) - передбачені законом засоби впливу до яких відносяться як адміністративні стягнення, які є одним з основних видів адміністративного примусу, що виконує функцію покарання правопорушників, так і інші види впливу, передбачених в Законах України.

Заходи адміністративної відповідальності мають низку відмінних ознак:

- перелік заходів адміністративної відповідальності встановлений КУпАП і є вичерпним;

– накладення та виконання заходів адміністративної відповідальності (адміністративних стягнень) передбачають для правопорушника строк погашення адміністративної відповідальності;

– заходи адміністративної відповідальності (адміністративні стягнення) не застосовуються в момент вчинення правопорушення, їх використовують завжди лише після вчинення адміністративного правопорушення;

– заходи адміністративної відповідальності (адміністративні стягнення) накладаються у тому випадку, коли адміністративним правопорушенням завдано незворотної (невідновної) шкоди. Заходи адміністративної відповідальності покликані компенсувати таку шкоду;

– заходи адміністративної відповідальності (адміністративні стягнення) накладаються уповноваженим органом (посадовою особою), коли зібрані, закріплені й вивчені усі докази у справі про адміністративне правопорушення, встановлена вина правопорушника.

Інші види впливу встановлюють:

- Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» - адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства, або скорочення терміну перебування;

- Закон України «Про громадські об'єднання» - тимчасову заборону (зупинення) окремих видів діяльності; тимчасову заборону (зупинення) діяльності; примусовий розпуск (ліквідація).

- Закон України «Про запобігання корупції» - звільнення з посади, дострокове припинення повноважень особи на виборній посаді, обмеження у зайнятті певним видом діяльності.

Висновки

«Поліцейська діяльність» – це дисципліна, заснована на законодавстві, що регламентує правоохоронну діяльність в цілому та правоохоронну діяльність поліції, її служб і підрозділів зокрема.

Предмет курсу ««Поліцейська діяльність» – управлінські відносини, що

складаються у сфері організації та практичного здійснення забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії злочинності, а також внутрішньої організаційної діяльності поліцейських органів та підрозділів. Це відносини, в яких проявляються нормотворча, правозастосовча та правоохоронна діяльність Національної поліції, характер, форми і методи їх здійснення.

Метою дисципліни «Поліцейська діяльність» є формування у здобувачів вищої освіти комплексу теоретичних знань, практичних умінь і навичок, необхідних для виконання на високому професійному рівні службових обов'язків у сфері забезпечення публічного порядку та безпеки, а також протидії злочинності.

Поліцейська діяльність – це вид державно-управлінської діяльності у правоохоронній сфері, мета якої полягає у служінні суспільству та яка реалізується спеціальними органами, уповноваженими від імені держави здійснювати охорону прав і свобод людини, протидіяти злочинності, підтримувати публічну безпеку і порядок, із застосуванням превентивних поліцейських заходів та поліцейських заходів примусу.

Питання для самоконтролю:

1. Що є метою поліцейської діяльності?
2. Що є суб'єктами поліцейської діяльності?
3. До правових форм діяльності поліції належать.
4. Під організаційно-технічними заходами слід розуміти.
5. Заходи адміністративного примусу в залежності від цілей і способу забезпечення правопорядку класифікуються на наступні групи.

Рекомендована література:

Основна:

1. Адміністративна діяльність Національної поліції: Навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховець. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с.

2. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокуренка ; [О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, В. А. Троян та ін. ; передм. В. В. Сокуренка] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017. 432 с.
 3. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. К. : ФОП Маслаков, 2020. 276 с.
 4. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія / О. Ф. Кобзар. Харків ; Дніпропетровськ : Панов, 2015. 316 с.
 5. Поліцейська діяльність як наукова категорія / О. Косиця // *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 133-137.
 6. Проневич С. О. Поліцейська діяльність як вид державно-управлінської діяльності / О. С. Проневич // *Форум права*. 2009. № 2. С. 350–356. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
- Допоміжна:**
7. Бойко І. В. Основні види поліцейської діяльності в Україні / І. В. Бойко // *Наук. вісн. публіч. та приват. права : зб. наук. пр.* Київ, 2018. Дрогобич, 2018. Вип. 3, т. 1. С. 117-125.
 8. Євтушок В. А. Принципи діяльності поліції:зарубіжний досвід і перспективи впровадження в Україні / В. А. Євтушок, В. Ю. Цебинога // *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 1. С. 173-179.

ОРГАНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПРАВОВА ОСНОВА ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

План лекції

Вступ

1. Загальні засади проходження служби в поліції
2. Особливості добору на службу в поліції
3. Види спеціальних звань поліції та порядок їх присвоєння
4. Соціальний захист поліцейських

Висновки

Рекомендована література

Вступ

Як визначає Закон України «Про Національну поліцію» **Національна поліція України (поліція)** – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Діяльність поліції спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

Основними завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Для дослідження та визначення рівня довіри був розроблений механізм,

затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 року № 58 "Про затвердження Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції".

За результатами дослідження, проведеного ТОВ «ФОРСЕРВІС ЮА СЕЙЛЗ» на замовлення Державної установи «Центр обслуговування підрозділів Національної поліції України» загальний тренд превалювання рівня довіри над рівнем недовіри до Національної поліції України у 2020 році виглядає таким чином: повністю та швидше довіряють Національній поліції 40,8% опитаних, а зовсім та швидше не довіряють їй –36,3%. Майже кожен четвертий опитаний не зміг сформулювати оцінку свого рівня довіри до поліції.

Жінки в більшій мірі схильні довіряти поліції, у порівнянні з чоловіками (42,3% жінок vs 29% чоловіків відповідно). Також, найбільше довіряє поліції молодь (18-29 років) – 43,6% проти 40,3% (30-54 років) та 40% (55 років та старше).

Найвищий рівень довіри демонструють опитані у Київській області – 56,7%, Чернівецькій області – 50,3%, Вінницькій області – 48,1%, Черкаській області – 47,4% та Івано-Франківській області – 47,1%. А найнижчий було визначено у Луганській області – 54,5% та місті Києві – 53,7%.

1. Загальні засади проходження служби в поліції

Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції.

Поліцейський має службове посвідчення та спеціальний жетон. Зразки та порядок видання службових посвідчень (наказ МВС України від 26 квітня 2017 року № 347 «Про організацію виготовлення та видачі службових посвідчень Національної поліції України») та спеціальних жетонів (наказ МВС України від 23.12.2015 № 1614 «Про організацію видачі спеціальних жетонів поліцейським») затверджує Міністр внутрішніх справ України.

У своїй діяльності поліцейські керуються **принципами** верховенства

права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, та безперервності.

Стаття 59 Закону України «Про Національну поліцію» визначає, що служба в поліції є *державною службою особливого характеру*, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень.

Час проходження служби в поліції *зараховується* до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

Рішення з питань проходження служби оформлюються письмовими наказами по особовому складу на підставі відповідних документів. Порядок підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції, а також Перелік документів з питань проходження служби затверджені наказом МВС України від 23.11.2016 № 1235.

Видавати накази по особовому складу можуть керівники органів, підрозділів, закладів та установ поліції відповідно до повноважень, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, та номенклатурою посад, затвердженою Міністерством внутрішніх справ України.

Поліцейські, у тому числі слухачі та курсанти вищих навчальних закладів із специфічними умовами, які здійснюють підготовку поліцейських, та які перебувають на військовому обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів, на час служби в поліції знімаються з такого обліку і перебувають у кадрах поліції.

Підставою для видання наказів по особовому складу є такі зміни в службовій діяльності:

призначення на посади, переміщення по службі, тимчасове виконання обов'язків за іншою посадою;

присвоєння та позбавлення спеціальних звань поліції, пониження у спеціальному званні на один ступінь;

закріплення спеціальних жетонів з індивідуальним номером;
 заохочення;
 зарахування у розпорядження;
 звільнення з посади;
 звільнення зі служби в поліції;
 відрядження поліцейських до державних (міждержавних) органів, установ, організацій та органів місцевого самоврядування із залишенням на службі в поліції;
 відсторонення від виконання службових обов'язків (посади);
 надання відпусток відповідно до законодавства;
 зміни прізвища, імені та по батькові;
 обчислення стажу служби в поліції, який дає право на встановлення поліцейським надбавки за вислугу років, надання додаткової оплачуваної відпустки;
 встановлення посадових окладів;
 встановлення чи скасування додаткових видів грошового забезпечення, премії та інших доплат відповідно до вимог чинного законодавства України;
 направлення поліцейських для проходження служби у складі національного персоналу в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, а також їх повернення.

Підставою для підготовки та видання наказів по особовому складу є документи з питань проходження служби, подані до підрозділу кадрового забезпечення поліцейським, його керівником або працівником, який здійснює кадрове забезпечення підрозділу.

Перелік документів з питань проходження служби:

1. Рапорт (заява), що пишеться власноручно у довільній формі.
2. Подання про призначення на посаду.
3. Подання про встановлення додаткових видів грошового забезпечення

Статтею 61 Закону України «Про Національну поліцію» визначені певні обмеження, пов'язані зі службою в поліції, а саме:

- на поліцейських поширюються обмеження, визначені Законом України "Про запобігання корупції" та іншими законами України. Так у розділі IV Закону України "Про запобігання корупції" визначені такі обмеження щодо: використання службових повноважень чи свого становища; одержання подарунків; сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; спільної роботи близьких осіб; запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними; обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування.

- не може бути поліцейським:

- 1) особа, визнана недієздатною або обмежено дієздатною особою;
- 2) особа, засуджена за умисне вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину, у тому числі судимість якої погашена чи знята у визначеному законом порядку;
- 3) особа, яка має непогашену або незняту судимість за вчинення кримінального правопорушення, крім реабілітованої;
- 4) особа, щодо якої було припинено кримінальне провадження з нереабілітуючих підстав;
- 5) особа, до якої були застосовані заходи адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- 6) особа, яка відмовляється від процедури спеціальної перевірки під час прийняття на службу в поліції або від процедури оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання нею службових обов'язків потрібен такий допуск;
- 7) особа, яка має захворювання, що перешкоджає проходженню служби в поліції. Перелік захворювань, що перешкоджають проходженню служби в поліції, затверджується Міністерством внутрішніх справ України спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- 8) особа, яка втратила громадянство України та/або має громадянство

(підданство) іноземної держави, або особа без громадянства;

9) особа, яка надала завідомо неправдиву інформацію під час прийняття на службу в поліції.

а також особи які:

1) відмовляються від взяття на себе зобов'язань дотримуватися обмежень та/або від складання Присяги поліцейського, визначених законом;

2) особи, які звільнені або мали бути звільнені з посад на підставі Закону України "Про очищення влади".

- поліцейський не може бути членом політичної партії.

- поліцейський не може організовувати страйки та брати участь у страйках.

За поліцейськими зберігаються всі права, визначені для громадян України Конституцією та законами України, крім обмежень, встановлених Законом України «Про Національну поліцію» та іншими законами України.

Гарантії професійної діяльності поліцейського

Поліцейський під час виконання покладених на поліцію повноважень є представником держави.

Законні вимоги поліцейського є обов'язковими для виконання всіма фізичними та юридичними особами.

Поліцейський під час виконання покладених на нього обов'язків підпорядковується тільки своєму безпосередньому та прямому керівнику.

Ніхто, крім безпосереднього і прямого керівника (за винятком випадків, прямо передбачених законом), не може надавати будь-які письмові чи усні вказівки, вимоги, доручення поліцейському або іншим способом втручатися в законну діяльність поліцейського, у тому числі діяльність, пов'язану з кримінальним провадженням або провадженням у справах про адміністративні правопорушення.

Поліцейський надає пояснення з приводу справ та матеріалів, які перебувають у нього в провадженні, а також надає їх для ознайомлення лише у випадках та в порядку, визначених законом.

Ніхто не має права покласти на поліцейського виконання обов'язків, не визначених законом.

Втручання в діяльність поліцейського, перешкоджання виконанню ним відповідних повноважень, невиконання законних вимог поліцейського, будь-які інші протиправні дії стосовно поліцейського мають наслідком відповідальність відповідно до закону.

Правопорушення щодо поліцейського або особи, звільненої зі служби в поліції, її близьких родичів, вчинені у зв'язку з його попередньою службовою діяльністю, мають наслідком відповідальність відповідно до закону.

У разі затримання поліцейського за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення або обрання щодо нього тримання під вартою як запобіжного заходу його тримають у призначених для цього установах окремо від інших категорій осіб.

Поліцейські, а також особи, звільнені зі служби в поліції на підставі пунктів 1-4, 7, 8 частини першої статті 77 Закону «Про Національну поліцію», для забезпечення власної безпеки мають право придбавати у власність пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, використовуючи їх виключно з підстав, визначених цим Законом.

Умови та порядок придбання зазначеними особами таких спеціальних засобів визначає наказ МВС України від 29.03.2016 № 223 «Про затвердження Інструкції про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції, а також колишніми працівниками міліції»).

Поліцейський:

1) забезпечується належними умовами для виконання покладених на нього службових обов'язків;

2) отримує в органах поліції в установленому порядку інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, та матеріали, необхідні для належного виконання покладених на нього обов'язків;

3) користується повноваженнями, передбаченими Законом «Про Національну поліцію», незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу;

4) своєчасно і в повному обсязі отримує грошове забезпечення та інші компенсаційні виплати відповідно до закону та інших нормативно-правових актів України;

5) у повному обсязі користується гарантіями соціального та правового захисту, передбаченими Законом «Про Національну поліцію» та іншими актами законодавства;

6) захищає свої права, свободи та законні інтереси всіма способами, що передбачені законом;

7) під час виконання поліцейських повноважень користується безоплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом. Поліцейські, які виконують повноваження поліції на транспортних засобах, крім того, мають право на безоплатний проїзд у поїздах, на річкових і морських суднах. Під час службових відряджень поліцейські мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту і розміщення в готелях при пред'явленні службового посвідчення та посвідчення про відрядження;

8) може бути переміщений по службі залежно від результатів виконання покладених на нього обов'язків та своїх професійних, особистих якостей.

В органах (закладах, установах) поліції з метою захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів поліцейських відповідно до вимог законодавства можуть утворюватися професійні спілки. Обмеження прав професійних спілок поліцейських порівняно з іншими професійними спілками не допускається.

Контракт про проходження служби в поліції

Контракт про проходження служби в поліції - це письмовий договір, що укладається між громадянином України та державою, від імені якої виступає поліція, для визначення правових відносин між сторонами.

Контракт про проходження служби в поліції укладається:

1) з особами молодшого складу поліції, які вперше прийняті на службу в поліції, - одноразово строком на два роки без права продовження;

2) з громадянами, які зараховані до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, - на час навчання;

3) із заступниками керівників територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах, районах у містах, науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та керівниками структурних підрозділів зазначених органів, закладів та установ - на термін три роки з правом продовження контракту на той самий термін;

4) із заступниками керівника поліції та керівниками територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установ, ректорами (керівниками) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та прирівняних до них керівниками - строком на чотири роки з правом продовження контракту одноразово строком до чотирьох років;

5) з керівником поліції - строком на п'ять років з правом продовження контракту одноразово строком до п'яти років.

Право на укладення від імені поліції контракту про проходження служби надається:

1) Міністрові внутрішніх справ України - з керівником поліції та його заступниками;

2) керівнику поліції - з особами, які згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначаються на посади його наказами, крім осіб, право на підписання контракту з якими належить Міністру внутрішніх справ України;

3) керівнику вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, - з курсантами та слухачами цих навчальних закладів про навчання;

4) керівникам територіальних органів поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установ, ректорам (керівникам) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та прирівняним до них керівникам - з особами, які згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначаються на посади їхніми наказами.

Право на продовження контракту, якщо це допускається Законом «Про Національну поліцію», надається посадовим особам, зазначеним у частині третій статті 63.

Контракт є підставою для видання наказу про прийняття особи на службу в поліції та/або призначення її на відповідну посаду. Наказ видається не пізніше дня набрання чинності Контрактом. Контракт набирає чинності з дня підписання Сторонами, якщо інше не передбачено умовами Контракту. Строк дії Контракту обчислюється роками. Дія Контракту спливає у відповідні місяць та число останнього року строку.

Після закінчення строку контракту, укладеного згідно з пунктом 1 частини другої статті 63, поліцейський, який був стороною в цьому контракті, за рішенням керівника, якому надано право приймати на службу, може продовжити службу в поліції на підставі наказу відповідно до Закону.

Контракт про навчання укладається з громадянами, які зараховані до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, за умови досягнення такими особами 18-річного віку.

Визначення правових відносин між курсантами вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, яким не виповнилося 18 років, і державою здійснюється відповідно до вимог Цивільного кодексу України.

Контракт про проходження служби в поліції укладається на підставах і в порядку, визначених Міністерством внутрішніх справ України (наказ МВС України від 03.02.2017 № 89 «Про затвердження Типової форми контракту про проходження служби в поліції та Порядку укладання контракту про проходження служби в поліції»).

Контракт укладається за Типовою формою контракту про проходження служби в поліції у двох примірниках, які мають однакову юридичну силу, підписується особою, яка поступає на службу в поліцію та/або призначається на відповідну посаду в поліції чи продовжує службу за Контрактом, і посадовою особою, якій надано право на укладення Контракту, скріплюється гербовою печаткою відповідного органу, закладу, установи поліції і зберігається у кожної зі Сторін.

Примірник Контракту, що залишається в органі (підрозділі), закладі, установі поліції, долучається до матеріалів для формування особової справи особи, яка приймається на службу в поліцію, особової справи поліцейського, який продовжує службу в поліції.

Днем припинення дії Контракту є:

день видання наказу про звільнення зі служби в поліції у порядку та з підстав, визначених Законом України «Про Національну поліцію», або дата, зазначена в наказі про звільнення зі служби;

день видання наказу про звільнення з посади у зв'язку з переміщенням відповідно до вимог статті 65 Закону України «Про Національну поліцію» або дата, зазначена в наказі про звільнення з посади;

день смерті (загибелі) поліцейського, а також визнання його судом безвісно відсутнім або оголошення померлим чи недієздатним.

У разі припинення дії Контракту в примірнику Контракту, який

зберігається в особовій справі поліцейського, робиться запис про підставу та дату припинення його дії. Поліцейський може подати свій примірник Контракту до підрозділу кадрового забезпечення відповідного органу поліції, у якому дублюється запис з примірника, що зберігається в його особовій справі.

Якщо законодавством України передбачено право продовження Контракту з особами, які обіймають відповідні посади, продовження Контракту здійснюється шляхом укладання нового Контракту, в тексті якого зазначається, що він укладений на продовження попереднього Контракту, та вказуються його реквізити.

Новий Контракт за згодою Сторін укладається за два місяці до закінчення строку дії попереднього Контракту і набирає чинності з дня його підписання Сторонами.

Ведення обліку укладених Контрактів, обчислення їх строків, своєчасне видання наказів про прийняття на службу та/або призначення на посаду, а також наказів про звільнення зі служби або з посади, переведення на інші посади, забезпечення укладання Контрактів покладаються на підрозділи кадрового забезпечення відповідного органу (підрозділу), закладу, установи поліції.

Присяга працівника поліції

Особа, яка вступає на службу в поліції, складає Присягу на вірність Українському народові такого змісту:

"Я, (прізвище, ім'я та по батькові), усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю вірно служити Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права і свободи людини, честь держави, з гідністю нести високе звання поліцейського та сумлінно виконувати свої службові обов'язки".

Порядок складання Присяги працівника поліції затверджений наказом МВС України від 09.11.2015 № 1453. З прийняттям Присяги поліцейський

повинен беззаперечно дотримуватися Конституції та законів України при виконанні службових обов'язків, поважати та охороняти права і свободи людини, а також забезпечувати інтереси суспільства і держави.

Присягу складають:

1) особи, уперше прийняті на службу в поліцію. Особи, уперше прийняті на службу в поліцію, складають Присягу до початку проходження первинної професійної підготовки за місцем проходження служби в терміни, визначені керівником органу поліції.

2) курсанти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських (далі - ЗВО МВС). Курсанти ЗВО МВС складають Присягу після їх зарахування на навчання до цих закладів у терміни, визначені ректорами ЗВО МВС.

Складання Присяги організовується, затверджується та проводиться згідно зі сценарієм для:

1) органів поліції - керівниками головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві;

2) ЗВО МВС - ректорами цих закладів.

Для осіб, які не змогли скласти Присягу у визначений термін, керівник органу поліції, ЗВО МВС призначає інший день і час для її складання.

Підписаний текст Присяги долучається до особової справи працівника поліції, який її склав.

Переміщення поліцейських в органах, закладах та установах поліції

Переміщення поліцейських здійснюється:

1) ***на вищу посаду*** - у порядку просування по службі. Посада вважається вищою, якщо за цією посадою штатом (штатним розписом) передбачене вище спеціальне звання поліції;

2) ***на рівнозначні посади***:

для більш ефективної служби, виходячи з інтересів служби;

за ініціативою поліцейського;

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням реорганізації;

у разі необхідності проведення кадрової заміни в місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами (далі - місцевості з визначеним строком служби);

за станом здоров'я - на підставі рішення медичної комісії;

з меншим обсягом роботи з урахуванням професійних і особистих якостей - на підставі висновку атестації;

у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри відповідно до статті 87 Законом України «Про Національну поліцію»;

3) на посади, нижчі ніж та, на якій перебував поліцейський:

у зв'язку зі скороченням штатів або реорганізацією в разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;

за станом здоров'я - на підставі рішення медичної комісії;

через службову невідповідність - на підставі висновку атестації з урахуванням професійних і особистих якостей;

за ініціативою поліцейського;

як виконання накладеного дисциплінарного стягнення - звільнення з посади відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України;

у разі звільнення з посади на підставі рішення місцевої ради про прийняття резолюції недовіри, відповідно до статті 87 Закону;

Поліцейський, переміщений з вищої посади на посаду, нижчу ніж та, яку він займав, у подальшому просувається по службі з дотриманням вимог, визначених Законом, а звільнений з посади в дисциплінарному порядку, - після зняття дисциплінарного стягнення.

4) у зв'язку із зарахуванням на навчання до вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, на денну форму навчання, а також у разі **призначення на посаду після закінчення навчання**. Випускники вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, призначаються на відповідні вакантні посади безпосередньо після закінчення

навчання в цих навчальних закладах.

Не допускається переміщення поліцейських жіночої статі за ініціативою керівника відповідного органу (установи, закладу) поліції на посади, нижчі ніж та, яку вони займали, з мотивів, пов'язаних із вагітністю, наявністю дітей віком до трьох років (до шести років - за медичними показниками), або у зв'язку з тим, що вони є самотніми матеріями та мають дітей віком до чотирнадцяти років чи дітей-інвалідів.

Якщо законом визначено додаткові вимоги до кандидатів на призначення на окремі посади в органах (закладах, установах) поліції, призначення на такі посади здійснюється за умови відповідності особи, яка призначається на таку посаду, додатковим вимогам.

Переведення поліцейських здійснюється у разі, якщо звільнення їх із посад або призначення на інші посади належить до номенклатури призначення різних керівників.

Переведення поліцейського може здійснюватися за його ініціативою, ініціативою прямих керівників (начальників), керівників інших органів (закладів, установ) поліції, які порушили питання про переміщення.

Переведення поліцейського здійснюється на підставі єдиного наказу про звільнення із займаної посади та направлення для подальшого проходження служби до іншого органу (закладу, установи) поліції та про призначення на посаду в органі (закладі, установі) поліції, до якого переміщується поліцейський.

У разі якщо згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначенню поліцейського на посаду повинно передувати погодження відповідних органів державної влади або органів місцевого самоврядування чи їх посадових осіб, призначення на посаду здійснюється після отримання такого погодження.

Не допускається переміщення поліцейських на вищі посади протягом шести місяців з дня притягнення до адміністративної чи дисциплінарної відповідальності.

Поліцейський не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім науково-педагогічної, наукової або творчої.

Перебування поліцейських у розпорядженні

Зарахування поліцейських наказами по особовому складу в розпорядження органів поліції для подальшого проходження служби під керівництвом посадових осіб, уповноважених призначати на посади поліцейських, допускається у разі:

1) звільнення поліцейського з посади у зв'язку з виконанням дисциплінарного стягнення або виконанням висновку поліцейської комісії про невідповідність займаній посаді, якщо до кінця визначеного строку виконання дисциплінарного стягнення або протягом десяти днів з дня ухвалення висновку про службову невідповідність не вирішено питання про подальше проходження ним служби;

2) повернення поліцейських, які відповідно до закону були відряджені (прикомандировані) до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, інших органів державної влади (закладів, установ) або органів місцевого самоврядування на час виконання відповідних повноважень на постійній основі із залишенням їх на службі в поліції;

3) застосування до поліцейського тримання під вартою як запобіжного заходу;

4) якщо поліцейський відсутній за місцем проходження служби та за місцем проживання і більше десяти днів близьким родичам невідомо, де він перебуває, - до повернення поліцейського (у разі неприйняття іншого рішення про подальше проходження ним служби в поліції) або до дня набрання законної сили рішенням суду про визнання його безвісно відсутнім чи оголошення померлим;

5) скорочення штатних посад, що займають поліцейські, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку - за медичними показниками), якщо немає можливості перемістити таких осіб на вакантні посади, - до закінчення відпустки по

догляду за дитиною.

Поліцейські звільняються з посад та зараховуються в розпорядження наказами керівників, уповноважених призначати на такі посади.

Поліцейські, які зараховані в розпорядження відповідно до пунктів 1-2 частини першої статті 67 Закону України «Про Національну поліцію», продовжують проходити службу згідно із законом, виконуючи обов'язки служби відповідно до тимчасових функціональних обов'язків, визначених керівником відповідного органу (закладу, установи) поліції, з урахуванням попередніх посад, які обіймав поліцейський, рівня його знань та професійного досвіду.

Призначення на посади поліцейських, які перебувають у розпорядженні, проводиться в якомога коротший строк, але не пізніше ніж через два місяці з дня звільнення з попередньої посади і зарахування в розпорядження, крім випадків, визначених пунктами 3-5 частини першої статті 67.

До строку, зазначеного в частині четвертій цієї статті, не входить час перебування поліцейських на стаціонарному лікуванні. Сукупний строк призначення на посади поліцейських, які перебувають у розпорядженні, не повинен перевищувати 120 календарних днів.

Поліцейський, якого звільнено з посади і зараховано в розпорядження, вважається таким, що перебуває в розпорядженні відповідного органу (установи, закладу), з дня, що настає за днем звільнення з посади, до дня, з якого він почав виконувати обов'язки за новою посадою, на яку його призначено, або до дня зарахування в розпорядження іншого органу (закладу, установи) поліції для подальшого проходження там служби.

Грошове забезпечення поліцейських, зарахованих у розпорядження, здійснюється в порядку, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2016 р. № 623.

Порядок призначення поліцейських на посади під час здійснення реорганізації

У разі здійснення реорганізації, внаслідок якої на підставі відповідного

наказу скорочуються посади в органі чи окремому підрозділі органу (закладу, установи) поліції, поліцейський, посада якого буде скорочена, має бути персонально письмово попереджений про можливе наступне звільнення зі служби в поліції за два місяці до такого звільнення.

Поліцейський, посада якого скорочена, може бути призначений за його згодою з урахуванням досвіду роботи, освітнього рівня, стану здоров'я, ставлення до виконання службових обов'язків на іншу посаду в будь-якому органі (закладі, установі) поліції до закінчення двомісячного строку з дня його персонального попередження про можливе подальше звільнення зі служби в поліції відповідно до частини першої статті 67 Закону України «Про Національну поліцію».

Поліцейський, посада якого була скорочена і якого не призначено на іншу посаду в поліції відповідно до частини другої статті 68 Закону, після закінчення двомісячного строку з дня попередження про можливе подальше звільнення зі служби в поліції має бути звільнений зі служби в поліції на підставі пункту 4 частини першої статті 77 Закону.

Перебування поліцейського, посада якого скорочена, на лікарняному, у відрядженні чи у відпустці не є перешкодою для його призначення на іншу посаду або звільнення зі служби в поліції відповідно до положень цієї статті, за умови його персонального у письмовій формі попередження у встановлений законом строк.

Переважне право на залишення на службі в поліції при реорганізації надається поліцейським з більш високими кваліфікацією та досягненнями у службовій діяльності. За рівних умов щодо кваліфікації та досягнень у службовій діяльності перевага в залишенні на службі надається особам, які мають таке право відповідно до вимог законодавства.

Поліцейський, посада якого була скорочена, до дня його призначення на іншу посаду в поліції або звільнення зі служби в поліції зобов'язаний виконувати обов'язки за останньою посадою, яку він займав, якщо керівник органу (закладу, установи) поліції не покладе на нього інші обов'язки.

Якщо поліцейський, посада якого була скорочена, звернувся до керівника відповідного органу (закладу, установи) з клопотанням про надання йому відпустки, така відпустка може бути надана на підставах та в порядку, визначених Законом України «Про Національну поліцію». Тривалість наданої відпустки у такому разі не може перевищувати загальну кількість днів, що залишилися до передостаннього дня двомісячного строку з дня персонального попередження поліцейського про можливе наступне звільнення зі служби в поліції.

Поліцейському, посада якого скорочена, грошове забезпечення виплачується включно до дня призначення на іншу посаду або до дня звільнення зі служби в поліції в розмірі, визначеному за останньою штатною посадою, яку він займав на момент її скорочення. Розмір щомісячної премії встановлюється рішенням керівника органу (закладу, установи) поліції.

Порядок тимчасового виконання обов'язків поліцейським

У зв'язку зі службовою необхідністю на поліцейського, який займає штатну посаду, може бути покладено тимчасове виконання обов'язків за іншою посадою, а саме:

- 1) *вакантною* - за його згодою;
- 2) *невакантною* - у разі тимчасової відсутності або внаслідок усунення чи відсторонення від посади поліцейського, який займає таку посаду, незалежно від його згоди.

Безперервний строк тимчасового виконання обов'язків не повинен перевищувати чотирьох місяців.

Тимчасове виконання обов'язків покладається на поліцейських письмовим наказом керівника органу (закладу, установи) поліції, який уповноважений призначати на відповідну посаду згідно з Законом.

Керівники органів (закладів, установ) поліції можуть уповноважувати керівників структурних підрозділів таких органів (закладів, установ) самостійно приймати рішення про тимчасове покладення обов'язків за іншою невакантною посадою цього підрозділу на поліцейських, які їм

підпорядковані.

Для тимчасового заміщення посад, що займають поліцейські, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку - за медичними показниками), на період перебування в таких відпустках керівники органів поліції можуть призначати на ці посади інших поліцейських, а також приймати на роботу з призначенням на посади, що займають поліцейські в підрозділах забезпечення, цивільних осіб, у тому числі державних службовців, які мають споріднені спеціальності, з укладенням з ними на цей період строкового трудового договору відповідно до вимог закону.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади)

Поліцейський, щодо якого проводиться службове розслідування, може бути відсторонений від виконання службових обов'язків у порядку, визначеному Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Поліцейський, який є керівником органу (підрозділу) поліції, відстороняється від виконання службових обов'язків у разі прийняття відповідною місцевою радою резолюції недовіри згідно з положеннями статті 87 Закону.

Поліцейський, щодо якого здійснюється кримінальне провадження, може бути відсторонений від посади в порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України.

Відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків є тимчасовим недопущенням поліцейського до виконання обов'язків за займаною посадою.

За особою, відстороненою від виконання службових обов'язків (посади), зберігаються всі види грошового забезпечення, які були їй визначені до відсторонення, крім премії.

Поліцейський вважається відстороненим від виконання службових обов'язків з дня видання відповідного наказу до дня видання наказу про

допуск до виконання службових обов'язків за займаною посадою.

У разі якщо поліцейського, відстороненого від виконання службових обов'язків (посади), звільнено зі служби в поліції до дня видання наказу про допуск до виконання службових обов'язків за займаною посадою, він вважається таким, що був відсторонений від виконання службових обов'язків за посадою до дня звільнення зі служби в поліції. Протягом періоду, коли поліцейського відсторонено від виконання службових обов'язків (посади), призначення такої особи на будь-яку іншу посаду заборонено.

Якщо поліцейського відсторонено від виконання службових обов'язків (посади), його можуть допустити до виконання службових обов'язків за займаною посадою або призначити на іншу посаду лише після скасування підстави відсторонення та видання відповідного наказу.

На період відсторонення від виконання службових обов'язків (посади) у поліцейського вилучається службове посвідчення, спеціальний нагрудний знак і табельна вогнепальна зброя. Службове посвідчення та спеціальний нагрудний знак поліцейського, відстороненого від виконання службових обов'язків (посади), зберігаються в його безпосереднього керівника. Табельна вогнепальна зброя поліцейського, відстороненого від виконання службових обов'язків (посади), зберігається в черговій частині органу (закладу, установи), де проходить службу поліцейський.

Відрядження поліцейських до державних (міждержавних) органів, установ та організацій із залишенням на службі в поліції

Поліцейські за їхньою згодою можуть бути відряджені до органів державної влади, установ та організацій із залишенням на службі в поліції, але зі звільненням із займаної посади з подальшим призначенням на посади відповідно до переліку посад, які можуть бути заміщені поліцейськими в державних органах, установах та організаціях, що затверджується Президентом України.

У разі потреби в поліцейських для заміщення вакантних посад у державних органах, установах та організаціях керівники таких органів

державної влади, установ та організацій надсилають до поліції письмовий запит про основні характеристики зазначених посад та професійні, освітні і кваліфікаційні вимоги, яким повинні відповідати поліцейські для зайняття таких посад.

Рішення про відрядження поліцейських приймає керівник поліції.

Відрядження оформлюється на підставі запиту керівника державного органу, установи, організації, рапорту поліцейського та відповідного подання його прямого керівника.

Про призначення відряджених поліцейських на посади керівники відповідних органів державної влади, установ та організацій мають письмово повідомити поліцію.

Звільнення з посад відряджених поліцейських здійснюється за рішенням керівника державного органу, установи, організації з подальшим направленням їх у розпорядження поліції.

За службової потреби керівник поліції може в будь-який час відкликати з державного органу, установи чи організації відряджених поліцейських, повідомивши за місяць про таке відкликання керівника відповідного державного органу, установи чи організації з наданням відповідної заміни.

Звільнені з посади відряджені поліцейські мають бути направлені в місячний строк у розпорядження поліції з приписом, службовою характеристикою та наказом про звільнення з посади.

До зазначеного строку не включається час перебування поліцейського у відпустці, відрядженні, на лікарняному.

Після повернення в розпорядження поліції поліцейський має бути призначений на попередню посаду або іншу рівнозначну посаду з урахуванням рівня його освіти, фізичної підготовки та стану здоров'я.

За відрядженими до органів державної влади, установ та організацій поліцейськими та членами їхніх сімей зберігаються всі гарантії та пільги, визначені законом для такої категорії осіб.

Нагородження (заохочення) поліцейських, відряджених до органів

державної влади, установ і організацій, державними нагородами та відомчими відзнаками здійснюється на загальних підставах за поданням керівника державного органу, установи, організації, до яких вони відряджені.

Професійне навчання поліцейських

Професійне навчання поліцейських складається з:

- 1) первинної професійної підготовки;
- 2) підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання;
- 3) післядипломної освіти;
- 4) службової підготовки -.

Порядок, організацію та терміни проведення професійного навчання визначає Міністерство внутрішніх справ України.

Первинна професійна підготовка

Поліцейські, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї, зобов'язані пройти первинну професійну підготовку за відповідними навчальними програмами (планами), затвердженими Міністерством внутрішніх справ України.

Положення статті 73 Закону України «Про Національну поліцію» не поширюються на тих, хто здобуває вищу освіту на денній формі навчання за державним замовленням у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

Порядок і умови проходження первинної професійної підготовки визначені наказом МВС України від 16.02.2016 № 105 «Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції».

Професійна підготовка проводиться на базі вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання та установ (закладів) Національної поліції, що діють для забезпечення організації відповідної спеціальної

підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу в поліції, а також підвищення кваліфікації і перепідготовки молодшого складу поліції, проведення окремих видів службової підготовки поліцейських (далі - заклади, що здійснюють професійну підготовку).

Проходження поліцейським професійної підготовки підтверджується довідкою про закінчення первинної професійної підготовки, яка долучається до його особової справи.

Поліцейські після успішного закінчення курсу первинної професійної підготовки повертаються до органів (закладів, установ) поліції, з яких вони були направлені для проходження первинної підготовки, для подальшого проходження служби в поліції відповідно до Закону України «Про Національну поліцію».

Поліцейські, відрahовані з навчальних закладів, де вони проходили первинну професійну підготовку, до закінчення навчання, а також поліцейські, які після закінчення курсу первинної професійної підготовки отримали незадовільні оцінки за результатами іспитів, повертаються до органів (закладів, установ) поліції, з яких вони прибули на навчання, з подальшим звільненням зі служби в поліції.

Поліцейські, достроково відрahовані з навчальних закладів, де вони проходили первинну професійну підготовку, за станом здоров'я, мають бути звільнені зі служби в поліції на підставі пункту 2 частини першої статті 77 Закону.

Поліцейські, які достроково відрahовані з навчальних закладів, де вони проходили первинну професійну підготовку, через недисциплінованість, невиконання навчального плану, небажання продовжувати або проходити навчання, а також поліцейські, які після закінчення курсу первинної професійної підготовки склали іспити і отримали незадовільні оцінки, підлягають звільненню зі служби в поліції на підставі пунктів 5 або 6 частини першої статті 77 Закону.

Заборонено залучати поліцейських, які не пройшли первинну професійну

підготовку, до виконання повноважень поліції, допускати до роботи з інформацією з обмеженим доступом або до будь-якої діяльності, пов'язаної з використанням зброї та спеціальних засобів (крім навчальних та тренувальних занять під час проходження первинної підготовки).

Підготовка поліцейських у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання

До вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, можуть бути зараховані громадяни України, яким станом на 31 грудня року вступу виповниться 17 років.

Підготовка фахівців за державним замовленням у ЗВО МВС, проводиться на підставі контракту про здобуття освіти, який укладається між навчальним закладом, відповідним органом поліції та особою, яка навчається.

Розподіл випускників ЗВО МВС, які навчаються на денній формі навчання за державним замовленням, здійснюється комісіями з персонального розподілу з урахуванням інтересів служби відповідно до набутої випускником кваліфікації, спеціальності та спеціалізації.

Особи, які навчаються за державним замовленням у ЗВО МВС, у разі дострокового розірвання контракту про здобуття освіти з будь-яких підстав, крім звільнення зі служби в поліції на підставі підпунктів 2 (через хворобу), 4 (у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів) частини першої статті 77 Закону, а також поліцейські, звільнені зі служби в поліції протягом трьох років після закінчення вищезазначених навчальних закладів з будь-яких підстав, крім звільнення зі служби в поліції на підставі підпунктів 2, 4 частини першої статті 77 Закону, відшкодовують Міністерству внутрішніх справ України витрати, пов'язані з їх утриманням у вищому навчальному закладі, в порядку, визначеному постановою Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2017 р. № 261 «Про затвердження Порядку відшкодування особами витрат, пов'язаних з їх утриманням у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та визнання такими, що втратили чинність, деяких

постанов Кабінету Міністрів України».

У разі відмови від добровільного відшкодування витрат, зазначених у частині четвертій статті 74 Закону, таке відшкодування здійснюється в судовому порядку.

Порядок добору, направлення та зарахування на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, визначений наказом МВС України від 15.04.2016 № 315 «Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, та вищого військового навчального закладу Національної гвардії України»

Післядипломна освіта поліцейських

Післядипломна освіта поліцейських здійснюється на загальних засадах, визначених Законом України "Про вищу освіту", з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про Національну поліцію», і складається з:

- 1) спеціалізації;
- 2) перепідготовки;
- 3) підвищення кваліфікації;
- 4) стажування.

Порядок організації післядипломної освіти поліцейських визначено наказом МВС України від 24.12.2015 № 1625 «Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції».

Післядипломна освіта поліцейських може здійснюватися безпосередньо в підрозділах поліції або в навчальних закладах, у тому числі на договірних умовах.

Поліцейські зобов'язані проходити підвищення кваліфікації за відповідним напрямом службової діяльності:

- 1) не рідше одного разу на три роки;

2) перед призначенням на керівну посаду, у тому числі вищу керівну посаду, ніж займана.

Основними завданнями післядипломної освіти є:

навчання необхідним знанням і спеціальним навичкам для успішного виконання обов'язків із забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності та інших службових завдань;

удосконалення навичок управлінської діяльності, опанування методик навчання та виховання підлеглих, упровадження в практичну діяльність досягнень науки, передових форм і методів роботи, основ наукової організації праці;

формування професійної самосвідомості працівників поліції, почуття відповідальності за свої дії, розуміння необхідності постійного вдосконалення своєї професійної майстерності з урахуванням специфіки діяльності в конкретних підрозділах поліції;

навчання прийомам та засобам забезпечення особистої безпеки при виконанні службових обов'язків, під час надзвичайних подій і в екстремальних умовах;

удосконалення навиків працівників поліції поводження з вогнепальною зброєю, спеціальними засобами і спеціальною технікою, експлуатації транспортних засобів, засобів зв'язку;

формування високої психологічної стійкості працівників поліції, розвиток у них спостережливості, пильності, пам'яті, мислення та інших професійно-психологічних якостей і навичок.

Поліцейські, які не пройшли підвищення кваліфікації відповідно до статті 75 Закону України «Про Національну поліцію» або не виконали відповідну навчальну програму (отримали незадовільні оцінки за її підсумками), не можуть бути призначені на вищі посади.

Поліцейські, які не виконали під час проходження підвищення кваліфікації відповідну навчальну програму (отримали незадовільні оцінки за

її підсумками), можуть бути знову направлені для проходження підвищення кваліфікації не раніше ніж через рік.

Підвищення кваліфікації поліцейських здійснюється у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання за відповідними програмами, погодженими Міністерством внутрішніх справ України.

За результатами успішного проходження спеціалізації, перепідготовки та підвищення кваліфікації поліцейському видається документ за зразком, визначеним Міністерством внутрішніх справ України.

Службова підготовка

Службова підготовка - система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності.

Порядок проведення службової підготовки визначений наказом МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України».

Основними завданнями службової підготовки є:

підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей поліцейських з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного (громадського) порядку та безпеки;

вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної поліції України;

удосконалення керівним складом органів (підрозділів) поліції, закладів, установ поліції навичок управління поліцейськими.

Види службової підготовки:

функціональна підготовка – це комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським знань, умінь та навичок у сфері нормативно-правового забезпечення службової діяльності, необхідних для успішного виконання ним службових обов’язків;

загальнопрофільна підготовка – це комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським умінь та навичок практичного застосування теоретичних знань щодо формування психологічної надійності та стійкості, готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику, а також надання домедичної допомоги в процесі виконання службових завдань;

тактична підготовка – це комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику;

вогнева підготовка – це комплекс заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо;

фізична підготовка – це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності.

Усі види службової підготовки є взаємопов'язаними між собою.

Орієнтовними формами службової підготовки є:

навчальні заняття в групах за місцем служби;

навчальні збори – це форма організації службової підготовки поліцейських, яка передбачає підвищення їх професійної готовності до виконання службових завдань, що проводиться на базі тренінгового центру, а в разі його відсутності – у закладі, установі поліції або в територіальному (відокремленому) підрозділі органу поліції, навчально-тренувальна база якого дозволяє організувати вказаний захід на належному рівні (далі – базовий підрозділ);

дистанційна підготовка – індивідуалізований процес набуття знань, умінь

та навичок, який переважно відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі інформаційно-комунікаційних технологій, яка проводиться з використанням інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі - Освітній портал);

самостійне навчання (проводиться впродовж усього строку служби поліцейського з метою безперервного, систематичного поповнення та поглиблення знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання службових завдань).

Керівники поліції всіх рівнів є відповідальними за організацію службової підготовки в підпорядкованих підрозділах.

Поліцейські зобов'язані відвідувати заняття зі службової підготовки. Виняток становлять особи, які перебувають на час їх проведення на добовому чергуванні, лікарняному, навчанні, у відпустці, відрядженні, а також ті, яким надано час відпочинку, у порядку компенсації за виконання службових обов'язків у вихідні, святкові та неробочі дні.

Невиконання поліцейськими вимог наказу про організацію службової підготовки та Положення може бути підставою для притягнення їх до дисциплінарної відповідальності у встановленому законодавством України порядку.

Умови організації та проведення занять з вогневої (у тому числі практичних стрільб) та фізичної підготовки перемінного складу (курсантів, слухачів) передбачені навчальними планами та програмами їх навчання.

Граничний вік перебування на службі в поліції

Поліцейські, які мають спеціальні звання молодшого складу поліції, перебувають на службі до досягнення ними 55-річного віку.

Особи, які мають спеціальні звання середнього і вищого складу поліції, залежно від присвоєних їм спеціальних звань перебувають на службі до досягнення ними такого віку:

- 1) до підполковників поліції включно – 55 років;
- 2) полковники, генерали поліції – 60 років.

Поліцейські, які досягли граничного віку перебування на службі в поліції, мають бути звільнені зі служби.

У разі необхідності керівники, уповноважені призначати на посади поліцейських, можуть залишити на службі поліцейських за їхнім клопотанням понад граничний вік перебування на службі в поліції, але не більше ніж на 5 років, виключно у разі якщо такий поліцейський має високу професійну підготовку і досвід практичної роботи на займаній посаді та визнаний придатним за станом здоров'я для проходження служби.

У виняткових випадках керівник поліції може повторно продовжити таким особам строк служби до п'яти років.

Поліцейські, які перебувають на службі понад граничний вік перебування на службі в поліції, за їхнім клопотанням або за ініціативою керівника, уповноваженого призначати їх на посаду, можуть бути звільнені зі служби до закінчення строку, на який їм продовжено службу, з підстав, визначених Законом України «Про Національну поліцію».

Звільнення зі служби в поліції

Поліцейський звільняється зі служби в поліції, а служба в поліції припиняється:

- 1) у зв'язку із закінченням строку контракту;
- 2) через хворобу - за рішенням медичної комісії про непридатність до служби в поліції;
- 3) за віком - у разі досягнення встановленого для нього Законом України «Про Національну поліцію» граничного віку перебування на службі в поліції;
- 4) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;
- 5) через службову невідповідність;
- 6) у зв'язку із реалізацією дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення зі служби, накладеного відповідно до Дисциплінарного статуту

Національної поліції України;

7) за власним бажанням;

8) у зв'язку з переходом у встановленому порядку на роботу до інших міністерств і відомств (організацій);

9) у зв'язку з прямим підпорядкуванням близькій особі;

9¹) у зв'язку з наявністю реального чи потенційного конфлікту інтересів, який має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб;

10) у разі набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або кримінального правопорушення, а також рішенням суду про визнання його активів або активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави;

11) у зв'язку з набуттям громадянства або підданства іншої держави.

Днем звільнення зі служби в поліції вважається день видання наказу про звільнення або дата, зазначена в наказі про звільнення. День звільнення вважається останнім днем служби.

2. Особливості добору на службу в поліції

У статті 47 розділу VI Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що **призначення на посади поліцейських** здійснюють посадові особи органів (закладів, установ) поліції відповідно до номенклатури посад, яку затверджує Міністерство внутрішніх справ України.

У разі проведення конкурсу для визначення кандидата для призначення на відповідну посаду призначення на посади поліцейських здійснюють посадові особи органів (закладів, установ) поліції згідно з номенклатурою посад, яку затверджує Міністерство внутрішніх справ України, та відповідно до результатів конкурсу.

Призначення на посади курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів

із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, здійснюють керівники таких закладів.

Порядок призначення на посади поліцейських

Призначення та звільнення з посад поліцейських здійснюється наказами посадових осіб, зазначених у статті 47 Закону України «Про Національну поліцію».

Накази про зарахування поліцейських курсантами, слухачами денної форми навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, є підставою для звільнення таких осіб зі штатних посад, які вони займають в органах (закладах, установах) поліції.

Випускники вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, після закінчення навчання призначаються на посади в органах (закладах, установах) поліції наказами керівників територіальних органів поліції.

Перед вибуттям до нового місця служби поліцейський має здати посаду: здати всю службову документацію, спеціальні засоби, зброю, матеріальні цінності, закріплені за поліцейським, не пізніше ніж через місяць від дня одержання органом (закладом, установою) витягу з наказу про переміщення по службі.

До зазначеного строку не зараховується час перебування поліцейського у відпустці, відрядженні, на лікарняному.

До кандидатів на службу в поліції висуваються такі вимоги

- на службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України
- віком від 18 років,
- які мають повну загальну середню освіту,
- незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання,
- які володіють українською мовою.

Вимоги щодо рівня фізичної підготовки для поліцейських та кандидатів, які вступають на службу в поліції, затверджені наказом МВС України від 09.02.2016 № 90 «Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України». Рівень фізичної підготовленості кандидатів визначається шляхом проведення тестування їх основних фізичних якостей і навичок (сили, витривалості, швидкості, гнучкості, спритності). Основною метою тестування кандидатів є визначення їх придатності до служби в Національній поліції України та придатності до опанування навчальної програми за відповідним рівнем вищої освіти в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, їх здатності переносити фізичні навантаження без зниження працездатності при виконанні службових завдань, що стоять перед органами (підрозділами) поліції.

Незалежно від професійних та особистих якостей, рівня фізичної підготовки та стану здоров'я на службу в поліції не можуть бути прийняті особи у випадках, визначених частиною другою статті 61 Закону України «Про Національну поліцію».

Перевірка кандидата на службу в поліції

Громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліції, з метою визначення стану їхнього здоров'я зобов'язані пройти медичні обстеження, а також перевірку рівня фізичної підготовки, психофізіологічне обстеження, обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України. Наказом МВС України від 09.02.2016 № 90 затверджено Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України. Порядок психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції та Порядок обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності кандидатів на службу в поліції затверджені наказом МВС України

від 17.12.2015 № 1538.

Громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліції, за їхньою згодою проходять тестування на поліграфі.

Відповідно до порядку, встановленого законом, щодо осіб, які претендують на службу в поліції, проводиться спеціальна перевірка, порядок проведення якої визначається законом та іншими нормативно-правовими актами.

Поліцейські комісії

Для забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських на підставі об'єктивного оцінювання професійного рівня та особистих якостей кожного поліцейського, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання в органах поліції утворюються постійні поліцейські комісії.

Порядок діяльності поліцейських комісій визначається наказом МВС України від 25.12.2015 № 1631 «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських».

До складу поліцейської комісії апарату центрального органу управління поліції входять п'ять осіб:

- 1) два представники, визначені Міністром внутрішніх справ України, не з числа поліцейських;
- 2) один представник, визначений керівником поліції;
- 3) два представники громадськості, рекомендовані Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет.

До складу поліцейської комісії територіальних органів поліції входять п'ять осіб:

- 1) один представник, визначений Міністром внутрішніх справ України, не з числа поліцейських;
- 2) один представник, визначений керівником поліції;
- 3) один представник, визначений керівником відповідного

територіального органу (закладу, установи) поліції;

4) два представники громадськості, обрані відповідною обласною радою, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Київською міською радою, Севастопольською міською радою з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет.

Основними повноваженнями поліцейської комісії є:

1) проведення відбору (конкурсу) на службу в органи (заклади, установи) поліції, крім прийому на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських;

2) проведення конкурсу для призначення на вакантну посаду.

Поліцейські комісії територіальних органів поліції діють на постійній основі.

Максимальний строк повноважень члена поліцейської комісії становить три роки.

Одна і та сама особа може здійснювати повноваження члена поліцейської комісії лише протягом одного трирічного строку. Повторне призначення на посаду члена поліцейської комісії забороняється.

Члени поліцейських комісій можуть не припиняти виконання своїх основних службових обов'язків за місцем основної роботи (служби).

Забезпечення діяльності і проведення засідань поліцейських комісій здійснює апарат відповідного підрозділу поліції.

Повноваження члена поліцейської комісії припиняються:

1) у разі закінчення строку, на який призначено члена поліцейської комісії;

2) якщо член поліцейської комісії подав заяву про припинення повноважень за власним бажанням;

3) якщо член поліцейської комісії не може виконувати свої повноваження за станом здоров'я;

4) якщо обвинувальний вирок щодо члена поліцейської комісії набрав законної сили;

5) якщо член поліцейської комісії припинив громадянство або набув громадянства іншої держави;

6) якщо члена поліцейської комісії визнано безвісно відсутнім або оголошено померлим;

7) у разі смерті члена поліцейської комісії;

8) у разі обмеження цивільної дієздатності члена поліцейської комісії або визнання його недієздатним;

9) у разі застосування до члена поліцейської комісії заходів адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Рішення про припинення повноважень члена поліцейської комісії приймає посадова особа або орган, що призначив (обрав) відповідного члена поліцейської комісії.

Поліцейська комісія обирає таємним голосуванням більшістю голосів від загального складу голову поліцейської комісії і секретаря поліцейської комісії.

Голова поліцейської комісії організовує роботу комісії, визначає обов'язки секретаря комісії, веде засідання комісії. Обов'язки голови поліцейської комісії в разі його відсутності виконує секретар комісії.

Засідання поліцейської комісії проводяться відкрито і гласно, крім випадків, визначених законом.

Голова поліцейської комісії визначає дату, час і місце проведення засідання комісії, перелік питань, що виносяться на засідання, та оприлюднює цю інформацію на офіційному веб-порталі комісії не пізніше ніж за два дні до засідання.

Член поліцейської комісії уповноважений:

1) знайомитися з матеріалами, поданими на розгляд комісії, брати участь у їх дослідженні та перевірці;

2) зазначати свої мотиви та міркування, а також надавати додаткові документи з питань, що розглядаються;

3) вносити пропозиції щодо проекту рішення поліцейської комісії з будь-яких питань та голосувати "за" або "проти" того чи іншого рішення;

4) висловлювати письмово окрему думку щодо рішення поліцейської комісії;

5) здійснювати інші повноваження, визначені законом.

Член поліцейської комісії повинен бути відведений, якщо є інформація про конфлікт інтересів або обставини, що викликають сумнів у його безсторонності. Якщо такі обставини існують, член поліцейської комісії повинен заявити самовідвід. Із тих самих підстав відвід члену комісії можуть заявити особи, щодо яких або за зверненням яких поліцейська комісія може прийняти рішення.

Відвід має бути вмотивованим і поданим до початку розгляду питання у формі письмової заяви на ім'я голови поліцейської комісії. Головуючий на засіданні зобов'язаний ознайомити із заявою про відвід члена комісії, якому заявлено відвід.

Рішення про відвід (самовідвід) приймає поліцейська комісія більшістю голосів членів, які беруть участь у засіданні. Член комісії, щодо якого приймається рішення про відвід (самовідвід), не бере участі в голосуванні.

Поліцейська комісія проводить голосування за відсутності особи, щодо якої приймається рішення, і запрошених осіб.

Рішення поліцейської комісії викладаються в письмовій формі. У рішенні зазначаються дата і місце прийняття рішення, склад комісії, питання, що розглядалося, мотиви прийнятого рішення. Рішення підписує головуючий і члени комісії, які брали участь у прийнятті рішення.

Окрема думка члена поліцейської комісії викладається в письмовій формі і додається до справи, про що головуючий повідомляє на засіданні.

Для виконання покладених на поліцейську комісію повноважень її члени користуються правом доступу до публічної інформації поліції, в тому числі з обмеженим доступом, крім таємної інформації.

Конкурс на посаду поліцейського

З метою добору осіб, здатних професійно виконувати повноваження поліції та посадові обов'язки за відповідною вакантною посадою, проводиться конкурс на службу в поліції та/або на зайняття вакантної посади (далі - конкурс).

Конкурс проводиться відповідно до Типового порядку проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади (далі - Типовий порядок проведення конкурсу), що затверджується наказом МВС України від 11.06.2019 № 474.

Конкурс на службу в поліції та/або на зайняття вакантної посади проводиться в центральному органі управління поліцією та в її територіальних (у тому числі міжрегіональних) органах (закладах, установах) (далі - органи поліції) з метою добору осіб, здатних професійно виконувати повноваження поліції та посадові обов'язки за відповідною вакантною посадою.

Конкурс оголошується наказом відповідного органу поліції, якому надано право приймати громадян на службу в поліції та/або призначати на відповідну вакантну посаду, і проводиться відповідною поліцейською комісією. До завершення конкурсу забороняється призначати інших осіб на посади, на які він оголошений. Конкурс вважається завершеним після призначення переможців на вакантні посади або за рішенням поліцейської комісії, якщо переможців визначити неможливо.

Конкурс проводиться серед осіб:

- 1) які вперше приймаються на службу в поліції з призначенням на посади молодшого складу поліції;
- 2) які вперше приймаються на службу в поліцію з призначенням на посади середнього та вищого складу поліції, за рішенням керівника, уповноваженого призначати на такі посади відповідно до Закону України «Про Національну поліцію»;
- 3) які призначаються на посади молодшого, середнього та вищого складу

поліції в порядку просування по службі за рішенням керівника уповноваженого призначати на такі посади, через конкурс.

Проведення конкурсу здійснюється з урахуванням рівня професійної компетентності, особистих якостей і досягнень кандидатів на прийняття на службу та зайняття вакантної посади.

Комплектуванню в порядку просування по службі посад молодшого, середнього та вищого складу поліції, крім випадку, за рішенням керівника, уповноваженого призначати на такі посади, може передувати або проведення конкурсу, або проведення атестації.

Типовий порядок проведення конкурсу визначає:

- 1) умови проведення конкурсу;
- 2) вимоги щодо оприлюднення інформації про вакантну посаду державної служби та оголошення про проведення конкурсу;
- 3) повноваження поліцейської комісії при проведенні конкурсу;
- 4) порядок прийняття та розгляду документів для участі в конкурсі;
- 5) порядок проведення тестування, співбесіди, інших видів оцінювання кандидатів на службу в поліції та/або зайняття вакантних посад;
- 6) методи оцінювання кандидатів на службу в поліції та/або на зайняття вакантних посад державної служби.

Оприлюднення інформації про проведення конкурсу

Інформація (оголошення) про вакантні посади в поліції і про проведення конкурсу оприлюднюється поліцейською комісією на офіційному веб-порталі центрального органу управління поліції, відповідного територіального органу (закладу, установи) поліції.

В оголошенні про проведення конкурсу зазначаються:

- 1) місцезнаходження поліцейської комісії, яка проводить конкурс;
- 2) назва вакантної посади;
- 3) стислий зміст службових обов'язків;
- 4) умови грошового забезпечення;
- 5) вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня, напряму підготовки

(спеціальності), досвіду роботи, у тому числі в поліції, та інші вимоги до рівня професійної компетентності кандидата на посаду відповідно до кваліфікаційних вимог до цієї посади, а також вимог до осіб, що приймаються на службу в поліції;

6) інформація щодо строковості чи безстроковості призначення на посаду;

7) перелік документів, необхідних для участі в конкурсі, та строк їх подання;

8) дата і місце проведення конкурсу (етапів конкурсу із зазначенням дати їх завершення);

9) прізвище, номер телефону та адреса електронної пошти особи, яка надає додаткову інформацію з питань проведення конкурсу.

Строк подання документів для участі в конкурсі не може становити менше 10 та більше 30 календарних днів з дня опублікування оголошення про проведення конкурсу.

Документи, які подають для участі в конкурсі

Особа, яка бажає взяти участь у конкурсі, подає у визначеному порядку до поліцейської комісії такі документи:

1) письмову заяву про участь у конкурсі, у якій також зазначається про надання особою згоди на проведення спеціальної перевірки відповідно до Закону України "Про запобігання корупції" і на обробку персональних даних відповідно до Закону України "Про захист персональних даних";

2) копію паспорта громадянина України;

3) копії документів про освіту;

4) особову картку визначеного зразка, автобіографію та фотографії розміром і в кількості, визначених Типовим порядком проведення конкурсу;

5) декларацію, визначену Законом України "Про запобігання корупції";

6) відомості про трудову діяльність з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування;

7) медичну довідку про стан здоров'я, форму і порядок надання якої визначають спільно центральний орган виконавчої влади з реалізації державної політики у сфері державної служби та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

8) копію військово-облікового документа (посвідчення про приписку до призовної дільниці, військового квитка, тимчасового посвідчення військовозобов'язаного) або посвідчення особи військовослужбовця.

Особа, яка бажає взяти участь у конкурсі, має право додати до заяви про участь у конкурсі інші документи, не передбачені в оголошенні про проведення конкурсу. Усі документи для участі в конкурсі подаються кандидатами особисто.

Заборонено вимагати від особи, яка претендує на зайняття вакантної посади в поліції, документи, не визначені статтею 54 Закону України «Про Національну поліцію», якщо надання інших документів не визначено законом.

Особи, що претендують на зайняття посад, визначених пунктом 1 Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 року № 171 (далі - Порядок), додатково подають документи, передбачені пунктом 8 Порядку, а саме:

- 1) письмову згоду на проведення спеціальної перевірки;
- 2) автобіографію;
- 3) копію паспорта громадянина України;
- 4) копії документів про освіту, вчені звання та наукові ступені;

5) медичну довідку про стан здоров'я за формою, затвердженою МОЗ, щодо перебування на обліку в психоневрологічних або наркологічних закладах охорони здоров'я;

6) копію військово-облікового документа: для призовника - посвідчення про приписку до призовної дільниці; для військовозобов'язаного - військового квитка або тимчасового посвідчення військовозобов'язаного; для військовослужбовця - посвідчення особи військовослужбовця;

7) довідку про допуск до державної таємниці (у разі його наявності);

8) заяву, передбачену частиною першою статті 6 Закону України "Про очищення влади".

Особа, яка бажає взяти участь у конкурсі, перед складанням кваліфікаційного іспиту пред'являє поліцейській комісії паспорт громадянина України.

Порядок проведення конкурсної процедури

Служба персоналу (кадрового забезпечення) органу поліції, де проходить конкурс, проводить перевірку документів, поданих кандидатами, на відповідність загальним вимогам, визначеним в оголошенні про проведення конкурсу, та інформує про це поліцейську комісію.

Кандидати, які відповідають вимогам частин першої, третьої статті 49 Закону України «Про Національну поліцію», допускаються до конкурсу.

Конкурс проходить в декілька етапів:

1) тестування:

на знання законодавчої бази (професійний тест);

на загальні здібності і навички (тест загальних навичок);

особистісних характеристик (психологічний тест);

2) перевірка рівня фізичної підготовки;

3) співбесіда.

Результати конкурсних етапів (крім психологічного тесту та співбесіди) чинні протягом шести місяців з дня закінчення конкурсу та можуть використовуватися кандидатом для участі в інших конкурсах на службу до поліції. Кандидатові, що брав участь у конкурсі, за його письмовим зверненням поліцейською комісією надається довідка з результатами цих конкурсних етапів.

Конкурсант, який за результатами проходження одного з конкурсних етапів не набрав мінімальної кількості балів або виконав одну з контрольних вправ на оцінку нижче ніж «задовільно», не допускається до наступних етапів та вибуває з конкурсу.

У разі подання заяви про участь у конкурсі лише однією особою така особа проходить у встановленому порядку конкурсний відбір, за результатами якого приймається рішення про її прийняття на службу до поліції та/або призначення на посаду або про відмову в такому прийнятті та/або призначенні.

Засідання поліцейської комісії при проведенні конкурсу є правомочним, якщо на ньому присутні не менш як дві третини її членів.

Під час засідання поліцейської комісії при проведенні конкурсу її члени:

- 1) вивчають результати проведеної перевірки документів кандидатів;
- 2) проводять відбір кандидатів з використанням видів оцінювання відповідно до Типового порядку проведення конкурсу;
- 3) проводять співбесіду з кандидатами з урахуванням результатів тестування;
- 4) особисто оцінюють рівень професійної компетентності претендентів, які відповідають умовам конкурсу, та визначають в особистому порядку їхній загальний рейтинг;
- 5) за результатами складення загального рейтингу претендентів, які відповідають умовам конкурсу, визначають переможця конкурсу.

Рішення поліцейської комісії оформлюється протоколом. У протоколі зазначаються дата і місце прийняття рішення, склад комісії, питання, що розглядалося, мотиви прийнятого рішення. Протокол підписують голова, секретар і члени комісії, які брали участь у прийнятті рішення, не пізніше наступного дня після проведення засідання.

Окрема думка члена поліцейської комісії викладається в письмовій формі і додається до протоколу, про що головуючий повідомляє на засіданні.

Інформація про переможців конкурсу оприлюднюється не пізніше

наступного дня після підписання протоколу засідання поліцейської комісії в тому порядку, в якому він був оголошений.

Переможці конкурсу призначаються на посади не пізніше ніж за 6 календарних днів до направлення їх для проходження професійної підготовки.

Кандидати на службу, які успішно пройшли всі етапи конкурсу та поліцейською комісією рекомендовані до проходження служби в поліції на відповідній посаді, але за рейтингом не стали переможцями, за їх згодою протягом шести місяців можуть бути призначені на інші вакантні посади з урахуванням кваліфікаційних вимог.

Переможцю конкурсу відмовляється в призначенні на посаду в поліції в разі:

- ненадання переможцем конкурсу у визначений строк документів, передбачених законодавством для спеціальної перевірки при прийомі на службу в поліції, та документів для оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання службових обов'язків потрібен такий допуск;
- виявлення, у тому числі за результатами спеціальної перевірки, обмежень, пов'язаних зі службою в поліції, визначених Законами України «Про Національну поліцію», «Про запобігання корупції» та іншими законами України;
- відмови переможця конкурсу взяти на себе зобов'язання дотримуватися обмежень та/або від складання Присяги поліцейського, що визначено законом;
- наявності щодо переможця конкурсу заборон, передбачених Законом України «Про очищення влади»;
- якщо переможець притягався на підставі обвинувального вироку, який набрав законної сили, до кримінальної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- якщо переможець притягався до адміністративної відповідальності за

вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Атестування поліцейських

Атестування поліцейських проводиться з метою оцінки їхніх ділових, професійних, особистих якостей, освітнього та кваліфікаційного рівнів, фізичної підготовки на підставі глибокого і всебічного вивчення, визначення відповідності посадам, а також перспектив їхньої службової кар'єри.

Атестування поліцейських проводиться:

- 1) при призначенні на вищу посаду, якщо заміщення цієї посади здійснюється без проведення конкурсу;
- 2) для вирішення питання про переміщення на нижчу посаду через службову невідповідність;
- 3) для вирішення питання про звільнення зі служби в поліції через службову невідповідність.

Атестування проводиться атестаційними комісіями органів (закладів, установ) поліції, що створюються їх керівниками.

Рішення про проведення атестування приймає керівник поліції, керівники органів (закладів, установ) поліції стосовно осіб, які згідно із законом та іншими нормативно-правовими актами призначаються на посади їхніми наказами.

Порядок проведення атестування поліцейських затверджується наказом МВС України від 17.11.2015 № 1465 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських».

У Національній поліції України створюються такі атестаційні комісії:

- 1) центральні атестаційні комісії, персональний склад яких затверджується наказом Національної поліції України. До повноважень центральних атестаційних комісій належить проведення атестування всіх поліцейських;
- 2) атестаційні комісії органів поліції, персональний склад яких затверджується наказом керівника відповідного органу за погодженням із Національною поліцією України. До повноважень атестаційної комісії органу

поліції належить проведення атестування поліцейських відповідних органів поліції.

Організаційні заходи з підготовки та проведення атестування оголошуються наказами відповідних керівників і передбачають:

- 1) створення атестаційних комісій;
- 2) складання списків поліцейських, які підлягають атестуванню;
- 3) визначення дати, часу і місця проведення засідання комісії;
- 4) розміщення на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідних органів поліції оголошень про набір до атестаційної комісії;
- 5) доведення до поліцейських інформації про проведення атестування, у тому числі шляхом розміщення на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідного органу поліції інформації про час та місце проведення атестування.

Атестаційні листи на поліцейських складають безпосередні керівники.

Безпосередній керівник складає атестаційний лист на підлеглого за умови спільної служби в одному підрозділі з ним не менше 3 місяців. Якщо на час складання атестаційного листа керівник не має тримісячного строку спільної служби з поліцейським, який атестується, то такий лист складається заступником керівника або прямим керівником, який має строк спільної служби понад 3 місяці.

На поліцейських, які отримали нове призначення з вибуттям з підлеглості попередньому керівнику за три місяці і менше до початку атестування, атестаційні листи складаються за новим місцем служби з урахуванням матеріалів-характеристик, отриманих при прийнятті його на нову посаду та з особових справ.

Атестування поліцейських, які відряджені (прикомандировані) до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, інших органів державної влади (закладів, установ) або органів місцевого самоврядування, на час виконання відповідних повноважень на постійній

основі із залишенням їх на службі в поліції, крім обраних на виборні посади, проводиться в апараті Національної поліції України чи відповідних органах поліції на підставі характеристик, виданих закладами та установами, до яких вони відряджені (прикомандировані).

Не підлягають атестуванню поліцейські жіночої статі під час перебування у відпустках у зв'язку з вагітністю, пологами і для догляду за дитиною.

В атестаційному листі зазначаються такі відомості про поліцейського, який атестується:

1) результати службової діяльності згідно з функціональними обов'язками;

2) дисциплінованість, принциповість у вирішенні службових питань, уміння будувати свої стосунки з громадянами та колегами по службі, здатність працювати над усуненням особистих недоліків, авторитет у колективі та серед населення;

3) прагнення до вдосконалення службової діяльності, почуття особистої відповідальності, стійкість моральних принципів, сміливість, рішучість, організованість, здатність контролювати власні емоції, поведінка поза службою;

4) володіння іноземними мовами;

5) культура в службі та ставлення до підвищення свого освітнього та культурного рівнів;

6) стан здоров'я та фізична підготовленість, уміння володіти табельною вогнепальною зброєю, прийомами рукопашного бою, спеціальними засобами індивідуального захисту та активної оборони, здатність переносити психофізичні навантаження та труднощі служби;

7) основні найбільш характерні та істотні недоліки в службовій діяльності та особистій поведінці;

8) інші дані, які, на думку керівника, заслуговують на увагу для більш повної характеристики підлеглого;

9) результати проходження підвищення кваліфікації.

Прямі керівники зобов'язані всебічно розглянути зміст атестаційного листа, з'ясувати відповідність викладених у ньому даних дійсному стану справ у службовій діяльності поліцейського, який атестується, та внести до відповідного розділу атестаційного листа один з таких **висновків**:

- 1) займаній посаді відповідає;
- 2) займаній посаді відповідає, заслуговує призначення на вищу посаду;
- 3) займаній посаді не відповідає, підлягає переміщенню на нижчу посаду через службову невідповідність;
- 4) займаній посаді не відповідає, підлягає звільненню зі служби в поліції через службову невідповідність.

Атестаційний лист після розгляду прямими керівниками передається на розгляд до атестаційної комісії.

З метою визначення теоретичної та практичної підготовленості, компетентності, здатності якісно та ефективно реалізовувати на службі свої потенційні можливості атестаційна комісія проводить тестування поліцейського, який проходить атестування.

За результатами проведеного тестування атестаційна комісія встановлює мінімальний бал, що становить 25 балів за тестом на знання законодавчої бази (далі – професійний тест), та 25 балів за тестом на загальні здібності та навички, який в обов'язковому порядку ураховується атестаційною комісією при прийнятті рішення

Поліцейські, які проходять атестування, за їхньою згодою проходять тестування на поліграфі.

Атестаційні комісії при прийнятті рішень стосовно поліцейського повинні враховувати такі критерії:

- 1) повноту виконання функціональних обов'язків (посадових інструкцій);
- 2) показники службової діяльності;
- 3) рівень теоретичних знань та професійних якостей;
- 4) оцінки з професійної і фізичної підготовки;
- 5) наявність заохочень;

- 6) наявність дисциплінарних стягнень;
- 7) результати тестування;
- 8) результати тестування на поліграфі (у разі проходження).

Атестаційна комісія проводить розгляд матеріалів за відсутності особи, щодо якої приймається рішення.

Голосування проводиться за відсутності особи, щодо якої приймається рішення, і запрошених осіб.

Рішення атестаційної комісії приймаються більшістю голосів присутніх на засіданні членів атестаційної комісії.

Усі рішення атестаційної комісії оформлюються протоколом. У протоколі зазначаються дата і місце прийняття рішення, склад комісії, питання, що розглядалися, та прийняте рішення.

За результатами атестування висновки, зазначені в протоколі атестаційної комісії, заносяться до атестаційного листа, який підписується головою та секретарем комісії та в місячний строк направляється до керівника, якому надано право на призначення поліцейського на посаду та звільнення з посади або зі служби в поліції.

Поліцейський, який атестувався, ознайомлюється з висновком атестування, зазначає дату та підпис.

Якщо протягом 5 робочих днів поліцейський, який проходив атестування, не ознайомлюється без поважних причин, що підтверджується документально, з висновком атестування, його результати оприлюднюються на офіційному веб-сайті МВС, Національної поліції України чи відповідного органу поліції.

Керівники органів поліції, яким надано право призначення поліцейського на посаду та звільнення з посади або зі служби в поліції, зобов'язані через 15 календарних днів з дня підписання атестаційного листа з висновками, забезпечити його виконання шляхом видання відповідного наказу.

Призначення на посаду поліцейського здійснюється безстроково (до виходу на пенсію або у відставку), за умови успішного виконання службових

обов'язків.

Строкове призначення здійснюється в разі заміщення посади поліцейського на період відсутності особи, за якою відповідно до закону зберігається посада поліцейського, та посад, призначенню на які передують укладення контракту.

3. Види спеціальних звань поліції та порядок їх присвоєння

Законом України «Про Національну поліцію» встановлюються такі **види спеціальних звань поліцейських**

1) спеціальні звання молодшого складу:

рядовий поліції;

капрал поліції;

сержант поліції;

старший сержант поліції;

2) спеціальні звання середнього складу:

молодший лейтенант поліції;

лейтенант поліції;

старший лейтенант поліції;

капітан поліції;

майор поліції;

підполковник поліції;

полковник поліції;

3) спеціальні звання вищого складу поліції:

генерал поліції третього рангу;

генерал поліції другого рангу;

генерал поліції першого рангу.

Граничні спеціальні звання молодшого, середнього складу поліції за штатними посадами встановлюються керівником поліції.

Граничні спеціальні звання поліції вищого складу поліції за штатними посадами встановлюються Президентом України.

Відповідно до статей 81-85 Закону України «Про Національну поліцію» та з метою визначення порядку присвоєння спеціальних звань поліції, подання матеріалів для їх присвоєння, а також позбавлення спеціальних звань, наказом МВС України від 12.03.2016 № 177 було затверджено Порядок присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань.

Строки вислуги в спеціальних званнях поліції:

капрал поліції - 1 рік;
сержант поліції - 3 роки;
молодший лейтенант поліції - 1 рік;
лейтенант поліції - 2 роки;
старший лейтенант поліції - 3 роки;
капітан поліції - 4 роки;
майор поліції - 4 роки;
підполковник поліції - 5 років.

Строки вислуги в званнях рядового поліції, старшого сержанта поліції та полковника поліції, генерала поліції третього рангу, генерала поліції другого рангу не встановлюються. Строк вислуги в спеціальному званні обчислюється від дня підписання наказу про присвоєння звання.

Поліцейським, пониженим у спеціальному званні на один ступінь, строк вислуги для присвоєння чергового спеціального звання починає обраховуватися з дня видання наказу по особовому складу про пониження в попередньому спеціальному званні на один ступінь.

Громадянам, які були повторно прийняті на службу в поліції, до вислуги років у спеціальному званні зараховується строк вислуги у званні до звільнення зі служби.

Поліцейським, поновленим у спеціальному званні у зв'язку із скасуванням як незаконного наказу про присвоєння спеціального звання, до вислуги років для отримання чергового спеціального звання зараховується строк вислуги у спеціальному званні, що було їм присвоєно внаслідок

видання незаконного наказу, а також строк вислуги в наявному спеціальному званні до видання незаконного наказу.

Чергові спеціальні звання поліції до полковника поліції включно слухачам (у тому числі аспірантам (ад'юнктам) і докторантам) вищих навчальних закладів із специфічними умовами, які здійснюють підготовку поліцейських, присвоюються під час навчання після закінчення встановленого строку вислуги у спеціальному званні в разі відповідності чергового спеціального звання званню, передбаченому останньою штатною посадою, яку вони займали перед вступом до навчального закладу, аспірантури (ад'юнктури) чи докторантури без урахування наступних змін (підвищення чи пониження), внесених до штату за цією посадою.

Присвоєння чергових спеціальних звань поліцейським, прикомандированим або відрядженим із залишенням у кадрах поліції до інших органів державної влади (установ, організацій), органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, здійснюється за поданням керівників зазначених органів (установ, організацій), за умови відповідності чергового спеціального звання спеціальному званню, передбаченому останньою займаною штатною посадою, яку поліцейський займав до відрядження.

Присвоєння первинних спеціальних звань поліції

Первинні звання молодшого складу поліції присвоюються керівниками органів поліції, керівниками навчальних закладів, які здійснюють підготовку поліцейських, та науково-дослідних установ поліції, які приймають рішення про прийняття на службу в поліції, одночасно з рішенням про прийняття на службу та призначення на посаду.

Особам, які мають військові звання сержантського чи старшинського складу, спеціальні звання молодшого начальницького складу, вищі від військового звання старшого сержанта (головного старшини), або спеціальне звання старшого сержанта, при прийомі на службу в поліцію присвоюється спеціальне звання старшого сержанта поліції.

Первинні звання молодшого складу поліції присвоюються керівниками органів поліції, керівниками навчальних закладів, які здійснюють підготовку поліцейських, та установ поліції, які приймають рішення про прийняття на службу в поліцію.

Первинні спеціальні звання середнього складу поліції присвоюються особам, уперше прийнятим на службу в поліцію, які не мають військових звань офіцерського складу запасу або спеціальних звань середнього складу інших органів державної влади з призначенням на посаду, після закінчення курсів первинної професійної підготовки (спеціалізації) та оголошуються наказом по особовому складу.

Первинні спеціальні звання поліції присвоюються особам, уперше прийнятим або переведеним на службу в поліцію з інших органів державної влади, з наявним військовим або іншим спеціальним званням у порядку переатестування, після закінчення курсів первинної професійної підготовки (спеціалізації).

Особи, які раніше проходили службу в системі органів внутрішніх справ України та поліції і були відряджені до інших органів державної влади для подальшого проходження служби, зараховуються в кадри поліції в наявному військовому чи спеціальному званні з подальшим переатестуванням.

Первинні спеціальні звання зазначеним особам присвоює Голова Національної поліції України.

Первинні спеціальні звання вищого складу поліції присвоюються Президентом України.

Громадянам, уперше прийнятим на службу в поліції, присвоюється звання рядового поліції, якщо відсутні підстави для присвоєння іншого спеціального звання.

Громадянам, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший бакалавр", після прийняття на службу в поліції та призначення на посади, що заміщуються особами середнього і вищого складу поліції, присвоюється первинне спеціальне звання молодшого лейтенанта поліції.

Громадянам, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче бакалавра, після прийняття на службу в поліції та призначення на посади, які заміщуються особами середнього і вищого складу поліції, присвоюється первинне спеціальне звання лейтенанта поліції.

Військовослужбовцям та громадянам, які мають військові або спеціальні звання, класні чини, під час прийняття на службу в поліції присвоюються первинні спеціальні звання поліції, відповідні наявним у них військовим або спеціальним званням, класним чинам, у порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України.

Громадянам, які були звільнені зі служби в поліції, під час повторного прийняття на службу присвоюється спеціальне звання поліції, яке вони мали на момент звільнення.

Присвоєння чергових спеціальних звань поліції

Чергові спеціальні звання поліції присвоюються після закінчення строку вислуги в попередньому званні, за умови відповідності спеціального звання, що присвоюється, спеціальному званню, передбаченому займаною штатною посадою, відсутності незнятих дисциплінарних стягнень.

Чергове спеціальне звання *молодшого лейтенанта поліції* присвоюється:

1) поліцейським з числа осіб молодшого складу, які без відриву від служби здобули вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший бакалавр" та проходять службу (призначені) на посадах, що заміщуються особами середнього складу поліції;

2) поліцейським з числа осіб молодшого складу поліції, які заочно навчаються на останньому курсі вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра та вище, і проходять службу (призначені) на посадах, які заміщуються особами середнього і вищого складу.

Чергове спеціальне звання *лейтенанта поліції* присвоюється:

1) молодшим лейтенантам поліції, в яких закінчився строк вислуги в цьому званні;

2) молодшим лейтенантам поліції, які після закінчення вищого навчального закладу набули кваліфікацію бакалавра та вище;

3) курсантам і слухачам - випускникам вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських та набули кваліфікацію бакалавра та вище;

4) поліцейським з числа молодшого складу поліції, які без відриву від служби закінчили вищі навчальні заклади та набули кваліфікацію бакалавра і вище та проходять службу (призначені) на посадах, що заміщуються особами середнього і вищого складу поліції.

Курсантам – випускникам вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку поліцейських, які набули кваліфікацію бакалавра і вище та отримали диплом з відзнакою, керівник поліції може присвоїти чергове спеціальне звання старшого лейтенанта поліції.

Чергові спеціальні звання поліції мають право присвоювати:

1) керівники поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, науково-дослідних установ, ректори (керівники) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та прирівняні до них керівники - спеціальні звання поліції молодшого, середнього складу поліції до підполковника поліції включно поліцейським, щодо яких вони є безпосередніми або прямими керівниками (начальниками);

2) керівник поліції – спеціальні звання поліції молодшого, середнього складу поліції до полковника поліції включно, у тому числі заступникам керівника поліції;

3) Міністр внутрішніх справ України – спеціальні звання поліції молодшого, середнього складу поліції до полковника поліції включно, керівнику поліції;

4) Президент України – спеціальні звання поліції вищого складу поліції.

Присвоєння спеціальних звань достроково та присвоєння спеціального звання на один ступінь вище від звання, передбаченого

займаною штатною посадою

Достроково спеціальні звання можуть бути присвоєні в порядку заохочення після закінчення не менше половини визначеного строку вислуги в спеціальному званні (у разі дострокового присвоєння спеціального звання посмертно – незалежно від строку вислуги в попередньому спеціальному званні та займаній штатній посаді) у разі відповідності спеціального звання, що присвоюється, спеціальному званню, передбаченому займаною штатною посадою.

Чергові спеціальні звання поліції на один ступінь вище від спеціального звання, передбаченого займаною штатною посадою, можуть присвоюватися в порядку заохочення після закінчення не менше ніж півтора строку вислуги у попередньому спеціальному званні. Не поширюється на випадки, коли спеціальним званням, передбаченим штатною посадою, є спеціальне звання старшого сержанта поліції або полковника поліції.

Підстави та порядок застосування заохочення у вигляді дострокового присвоєння спеціального звання та присвоєння спеціального звання на один ступінь вище від звання, передбаченого займаною штатною посадою, визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України. Таке заохочення може бути застосовано до поліцейського, який має стаж служби в поліції не менше п'яти років. повторно такий вид заохочення може бути застосований не раніше ніж через три роки, крім випадків застосування зазначеного виду заохочення до поліцейських за виявлені мужність і героїзм під час рятування життя громадян або затримання особливо небезпечних злочинців.

Поліцейським, які звільняються зі служби за віком або через хворобу, мають вислугу 25 років і більше в календарному обчисленні, після закінчення визначеного строку вислуги в наявному спеціальному званні за поданням прямих начальників може бути присвоєно чергове спеціальне звання поліції на один ступінь вище від спеціального звання, передбаченого займаною посадою, до підполковника поліції включно.

Пониження та позбавлення спеціальних звань поліції

Поліцейський може бути понижений у спеціальному званні на один ступінь унаслідок застосування відповідного дисциплінарного стягнення на підставах і в порядку, визначених Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Поліцейським, пониженим у спеціальному званні на один ступінь, чергові спеціальні звання присвоюються в порядку, визначеному Законом України «Про Національну поліцію».

Поліцейські можуть бути позбавлені спеціального звання за вчинення кримінального правопорушення на підставі вироку суду, що набрав законної сили.

Наказ про присвоєння спеціального звання поліції, виданий з порушенням вимог, установлених Законом, має бути скасований незалежно від часу, що пройшов з моменту його видання, наказом керівника органу поліції, який видав такий наказ (його наступника), наказом вищого керівника або на підставі рішення суду.

Указ Президента України про присвоєння спеціального звання поліції, виданий з порушенням вимог, визначених Законом, підлягає скасуванню незалежно від часу, що минув із дня його видання, указом Президента України або на підставі рішення суду.

Поліцейський, якому було присвоєно спеціальне звання внаслідок видання незаконного наказу, має бути поновлений у спеціальному званні, яке він мав до видання наказу, незалежно від його вини у виданні незаконного наказу та подальшого присвоєння спеціальних звань.

Поліцейський, до якого застосовано дисциплінарне стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь, зобов'язаний протягом семи календарних днів з дня ознайомлення з наказом здійснити заміну знаків розрізнення на однострої та службового посвідчення. Під час виконання зазначеного дисциплінарного стягнення забороняється зривання погонів, а також будь-які інші дії, що принижують гідність поліцейського.

Строк дії даного дисциплінарного стягнення з моменту оголошення порушникові становить 1 рік: Строк дії дисциплінарного стягнення не зараховується до строків вислуги поліцейського для присвоєння чергового спеціального звання.

Закінчення строку дії дисциплінарного стягнення у виді пониження у спеціальному званні на один ступінь не дає поліцейському права на поновлення у спеціальному званні, якого він був позбавлений за порушення дисципліни. Строк вислуги для присвоєння чергового спеціального звання обліковується в загальному порядку.

Поліцейський має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом місяця з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку.

4. Соціальний захист поліцейських

Особливий характер служби в поліції містить такі спеціальні умови для певних категорій поліцейських:

- 1) службу у святкові та вихідні дні;
- 2) службу позмінно;
- 3) службу з нерівномірним графіком;
- 4) службу в нічний час.

Розподіл службового часу поліцейських визначається розпорядком дня, який затверджує керівник відповідного органу (закладу, установи) поліції.

Для поліцейських встановлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями, а для курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, - шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем.

Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всіх поліцейських, крім залучених до виконання службових обов'язків.

Поліцейським, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, крім поліцейських, які працюють у змінному режимі, відповідний час для відпочинку в порядку компенсації надається протягом двох наступних місяців.

Відпустки поліцейських

Поліцейським надаються щорічні чергові оплачувані відпустки в порядку та тривалістю, визначених Законом України «Про Національну поліцію».

Поліцейському надаються також додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні відпустки, відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення) та інші види відпусток відповідно до законодавства про відпустки.

Обчислення тривалості відпусток поліцейських

Тривалість відпусток поліцейського обчислюється подовово. Святкові та неробочі дні до тривалості відпусток не включаються.

Тривалість щорічної основної оплачуваної відпустки поліцейського становить тридцять календарних днів, якщо законом не визначено більшої тривалості відпустки.

За кожний повний календарний рік служби в поліції після досягнення п'ятирічного стажу служби поліцейському надається один календарний день додаткової оплачуваної відпустки, але не більш як п'ятнадцять календарних днів.

Тривалість чергової відпустки у році вступу на службу в поліції обчислюється пропорційно з дня вступу до кінця року з розрахунку однієї дванадцятої частини відпустки за кожен повний місяць служби.

Відпустка тривалістю менше 10 діб за бажанням особи рядового або керівного складу може бути надана одночасно з черговою відпусткою в наступному році.

Поліцейським дозволяється, за бажанням, використовувати відпустку частинами. Одна частина відпустки має бути не менше 10 діб.

Чергова відпустка надається поліцейському, як правило, до кінця

календарного року.

Поліцейським, які захворіли під час чергової відпустки, після одужання відпустка продовжується на кількість невикористаних днів. Продовження відпустки здійснюється керівником, який надав її, на підставі відповідного документа, засвідченого у визначеному законом чи іншим нормативно-правовим актом порядку.

Поліцейським у рік звільнення за власним бажанням, за віком, через хворобу чи скорочення штату в році звільнення, за їх бажанням, надається чергова відпустка, тривалість якої обчислюється пропорційно з розрахунку однієї дванадцятої частини відпустки за кожний повний місяць служби в році звільнення.

При звільненні поліцейського проводиться відрахування з грошового забезпечення надмірно нарахованої частини чергової відпустки за час невідпрацьованої частини календарного року.

За невикористану в році звільнення відпустку поліцейським, які звільняються з поліції, виплачується грошова компенсація відповідно до закону.

Відкликання поліцейського із чергової відпустки, як правило, забороняється. У разі крайньої необхідності відкликання із чергової відпустки може бути дозволено керівнику територіального органу поліції.

За бажанням поліцейського невикористана частина відпустки може бути приєднана до чергової відпустки на наступний рік.

Грошове забезпечення поліцейських

Поліцейські отримують грошове забезпечення, розмір якого визначається залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання.

Порядок виплати грошового забезпечення визначено у постанові Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 988 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» та наказі МВС України від

06.04.2016 № 260 «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських».

За поліцейськими, які тимчасово проходять службу за межами України, зберігається виплата грошового забезпечення в національній валюті та виплачується винагорода в іноземній валюті за нормами і в порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

Поліцейські, відряджені до інших органів державної влади, установ, організацій та прикомандировані, отримують грошове забезпечення, враховуючи посадовий оклад за посадою, яку вони займають в органі, установі чи організації, до якої вони відряджені, а також інші види грошового забезпечення, визначені Законом України «Про Національну поліцію». Грошове забезпечення поліцейських індексується відповідно до закону.

У разі якщо розміри посадових окладів, які повинні бути встановлені відрядженим поліцейським за посадами в державних органах, установах та організаціях, менші за розміри посадових окладів, встановлених за рівнозначними (аналогічними) посадами в органах, закладах та установах Національної поліції, посадові оклади відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04 листопада 2015 року № 910 "Про грошове забезпечення поліцейських, відряджених до державних органів, установ та організацій" устанавлюються за вищим розміром.

Медичне забезпечення поліцейських

Поліцейським гарантується безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України.

У разі відсутності за місцем проходження служби, місцем проживання або тимчасового перебування поліцейських закладу охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, необхідного для надання медичної

допомоги, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я.

У разі відсутності спеціального медичного обладнання, медичних фахівців або спеціалізованих відділень у закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, а також в інших державних та комунальних закладах охорони здоров'я, медичних показань, визначених закладом охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України, бюджетних асигнувань поліцейський може бути направлений за висновком відповідного закладу охорони здоров'я на обстеження або лікування до приватного закладу охорони здоров'я або іноземного медичного закладу.

Направлення поліцейських на лікування за межі України здійснюється на загальних підставах у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Члени сімей поліцейських (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років), а також члени сімей поліцейських, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження служби в поліції (у тому числі під час участі в міжнародних миротворчих операціях), мають право на безоплатне медичне обслуговування в закладах Міністерства внутрішніх справ України..

Поліцейські та члени їхніх сімей (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років) мають право на пільгове реабілітаційне, санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок у медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України за рахунок бюджетних коштів, визначених на утримання Міністерства внутрішніх справ України в порядку, що встановлюється Міністерством внутрішніх справ України (наказ МВС України від 14.12.2015 № 1568 «Про затвердження Порядку пільгового реабілітаційного, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку в медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України поліцейських,

деяких інших категорій осіб та членів їх сімей»)

Поліцейські сплачують 25 відсотків, а члени їхніх сімей - 50 відсотків собівартості путівки в таких закладах та інших відповідних закладах, що визначаються Міністерством внутрішніх справ України.

Члени сімей поліцейських, які загинули (померли) під час проходження служби в поліції, мають право на безоплатне санаторно-курортне лікування та оздоровлення один раз на два роки. До таких членів сімей належать: дружина (чоловік), якщо вона (він) не одружилися вдруге, діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах - до 23 років, а також діти з інвалідністю з дитинства (незалежно від віку).

Громадяни України з числа колишніх поліцейських, які були звільнені зі служби за станом здоров'я, за віком, у зв'язку із скороченням штату, та члени їхніх сімей (дружина (чоловік), діти до 18 років, а в разі їх навчання у вищих навчальних закладах – до 23 років) мають право на медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України.

Поліцейські зобов'язані щороку проходити комплексний медичний огляд (диспансеризацію), а за необхідності – цільові медичні огляди, психофізіологічні обстеження і тестування (наказ МВС України від 10.12.2015 № 1561 «Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими»).

Житлове забезпечення поліцейських

Поліцейські забезпечуються житлом на підставах і в порядку, визначених житловим законодавством. Поліцейським, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов, житлова площа надається в першочерговому порядку.

Особам, які звільнені зі служби в поліції і визнані інвалідами І групи внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання службових обов'язків під час служби в поліції, або захворювання, одержаного під час проходження служби в поліції, і які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов, житлові

приміщення надаються позачергово.

Членам сім'ї (дружині (чоловіку), дітям) поліцейського, який загинув під час виконання службових обов'язків, які згідно із законом визнані такими, що потребують поліпшення житлових умов та на момент загибелі поліцейського перебували на обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у відповідному населеному пункті, житлове приміщення надається в позачерговому порядку.

Поліцейським та членам їхніх сімей можуть надаватися житлові приміщення в гуртожитках та службові житлові приміщення в порядку і на умовах, визначених житловим законодавством.

Поліцейські, які перебувають на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, під час звільнення зі служби в поліції за станом здоров'я, за віком, у зв'язку із скороченням штату залишаються на цьому обліку до одержання житла з державного житлового фонду до настання визначених законом підстав для зняття із зазначеного обліку.

Керівники органів поліції мають право виплачувати поліцейським, які не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму.

Постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 866 «Про затвердження Порядку виплати та визначення розміру грошової компенсації поліцейським за найм ними житла» визначається, що грошова компенсація виплачується щомісяця (у поточному місяці за попередній) у розмірі фактичних витрат, але не більш як:

два прожиткових мінімуми, установлені законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, - у м. Києві;

півтора прожиткового мінімуму, установленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, – у мм. Сімферополі, Севастополі та обласних центрах;

один прожитковий мінімум, установлений законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, - в інших населених пунктах.

Зазначені розміри збільшуються в 1,5 раза за наявності в поліцейського трьох і більше членів сім'ї.

Виплата грошової компенсації поліцейським здійснюється в межах відповідних бюджетних призначень, передбачених Національній поліції на відповідний рік.

У разі коли двоє і більше членів сім'ї, які спільно проживають, є поліцейськими, грошова компенсація виплачується лише одному із членів сім'ї.

Грошова компенсація не виплачується в разі:

наявності на праві приватної власності в поліцейського або членів його сім'ї за місцем проходження служби житла, яке відповідає встановленим санітарним і технічним вимогам та площа якого відповідає нормам жилої площі, визначеним житловим законодавством;

нездачі поліцейським службового житлового приміщення (у тому числі житлового приміщення в гуртожитку) за попереднім місцем проходження служби (крім осіб, що прибули з тимчасово окупованої території України та району проведення антитерористичної операції);

отримання одним з повнолітніх членів сім'ї поліцейського компенсації за найм житла.

Виплата грошової компенсації припиняється з дня, наступного за днем:

набуття права власності поліцейським на житлове приміщення, отримання права проживання в службовому житловому приміщенні або житловому приміщенні в гуртожитку;

отримання одним з повнолітніх членів сім'ї поліцейського компенсації за найм житла;

переведення поліцейського до іншого органу Національної поліції;

звільнення поліцейського із служби в поліції;

закінчення строку дії договору житлового найму;

відрядження поліцейського до державних органів, установ та організацій із залишенням на службі в поліції;

виходу поліцейського на пенсію.

Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського

Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), визначення втрати працездатності поліцейського (далі - одноразова грошова допомога) є соціальною виплатою, гарантованою допомогою з боку держави, яка призначається і виплачується особам, які мають право на її отримання, у разі:

1) загибелі поліцейського, що настала внаслідок протиправних дій третіх осіб, або під час учинення дій, спрямованих на рятування життя людей або усунення загрози їхньому життю, чи в ході участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, під час захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України або смерті поліцейського внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого за зазначених обставин;

2) смерті поліцейського, що настала під час проходження ним служби в поліції;

3) визначення поліцейському інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних із виконанням повноважень та основних завдань міліції або поліції, чи участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті;

4) визначення поліцейському інвалідності внаслідок захворювання,

поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаних з проходженням ним служби в органах внутрішніх справ або поліції, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті;

5) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва) під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних із здійсненням повноважень та основних завдань міліції або поліції, чи участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, наслідком якого є часткова втрата працездатності без визначення йому інвалідності;

6) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаного із проходженням служби в органах внутрішніх справ або поліції, наслідком якого є часткова втрата працездатності без визначення йому інвалідності.

Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського визначається наказом МВС України від 11.01.2016 № 4 «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського».

Особи, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги

У випадках, зазначених у пунктах 1, 2 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію», право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги мають члени сім'ї, батьки та утриманці загиблого (померлого) поліцейського.

Члени сім'ї та батьки загиблого (померлого) поліцейського визначаються відповідно до Сімейного кодексу України, а утриманці - відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової

служби, та деяких інших осіб".

Якщо одна із зазначених осіб відмовляється від отримання одноразової грошової допомоги, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на її отримання.

Розміри одноразової грошової допомоги

Розміри одноразової грошової допомоги поліцейським, а в разі їх загибелі (смерті) - особам, які мають право на її отримання, визначаються виходячи з розміру прожиткового мінімуму, визначеного законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату:

1) загибелі (смерті) поліцейського (пункт 1) - 750 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

2) смерті поліцейського (пункт 2) - 250 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

3) визначення поліцейському внаслідок причин, зазначених у пункті 3, інвалідності:

а) I групи - 400 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

б) II групи - 300 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

в) III групи - 250 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

4) визначення поліцейському внаслідок причин, зазначених у пункті 4, інвалідності:

а) I групи - 120 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення

про виплату;

б) II групи - 90 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

в) III групи - 70 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

5) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва) унаслідок причин, зазначених у пункті 5, - у розмірі 70 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату;

6) отримання поліцейським поранення (контузії, травми або каліцтва) унаслідок причин, зазначених у пункті 6, - залежно від ступеня втрати працездатності у відповідних відсотках від 70 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому прийнято рішення про виплату.

Призначення одноразової грошової допомоги

Визначення інвалідності та ступеня втрати працездатності без визначення інвалідності поліцейським здійснюється в індивідуальному порядку державними закладами охорони здоров'я відповідно до закону та інших нормативно-правових актів.

У разі встановлення факту настання смерті поліцейського, а також особи, звільненої зі служби в поліції, внаслідок обставин, зазначених у пунктах 3-6 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію», якщо смерть настала протягом шести місяців після отримання інвалідності чи травми, внаслідок отримання яких поліцейський раніше отримував одноразову грошову допомогу згідно із зазначеними пунктами, виплата одноразової грошової допомоги особам, які мають право на її отримання, зазначеним у Законі, здійснюється з вирахуванням суми допомоги, отриманої померлим.

У разі визначення інвалідності або часткової втрати працездатності без визначення інвалідності поліцейському, особі, звільненій зі служби в органах поліції, який (яка) на день отримання інвалідності, визначення відсотка часткової втрати працездатності без визначення інвалідності або на день його (її) звільнення з органів поліції займав (займала) посаду в державному органі, установі, організації або у вищому навчальному закладі, які виконують роботу в інтересах держави та її безпеки, із залишенням на службі в поліції, виплата одноразової грошової допомоги здійснюється за рахунок коштів тих органів державної влади, до яких вони були відряджені.

Виплата одноразової грошової допомоги особам, які мають право на її отримання в разі загибелі (смерті) працівника поліції, якщо поліцейський на день загибелі (смерті) займав посаду в державному органі, установі, організації або у вищому навчальному закладі, які виконують роботи в інтересах держави та її безпеки, із залишенням його на службі в поліції, здійснюється в порядку, визначеному статтею 100 Закону України «Про Національну поліцію». Одноразова грошова допомога у випадках, зазначених у частині другій цієї статті, призначається і виплачується за останнім місцем проходження служби поліцейським.

Якщо особа одночасно має право на отримання одноразової грошової допомоги з підстав, визначених Законом України «Про Національну поліцію», та одноразової грошової допомоги або компенсаційної виплати, визначених з різних підстав іншими законами та нормативно-правовими актами, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав за вибором такої особи.

Особи, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги, можуть реалізувати його протягом трьох років з дня виникнення в них такого права.

Підстави, за яких призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються

Призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються,

якщо загибель (смерть), поранення (контузія, травма або каліцтво), інвалідність, часткова втрата працездатності без визначення інвалідності поліцейського є наслідком:

- а) учинення ним діяння, яке є кримінальним або адміністративним правопорушенням;
- б) учинення ним дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння;
- в) навмисного спричинення собі тілесного ушкодження, іншої шкоди своєму здоров'ю або самогубства (крім випадку доведення особи до самогубства, який доведений судом);
- г) подання особою свідомо неправдивої інформації про призначення і виплату одноразової грошової допомоги.

Пенсійне забезпечення поліцейських

Пенсійне забезпечення поліцейських та виплата одноразової грошової допомоги після звільнення їх зі служби в поліції здійснюються в порядку та на умовах, визначених Законом України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб".

Захист прав та законних інтересів працівників поліції

1. Для захисту своїх прав та законних інтересів працівники поліції можуть утворювати професійні об'єднання та професійні спілки відповідно до Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності".

2. Професійні спілки поліції здійснюють свої повноваження із урахуванням обмежень, що накладаються на працівників поліції цим Законом. Професійним спілкам працівників поліції та їх членам заборонено організовувати страйки або брати в них участь.

3. У разі створення в Центральному органі управління поліції Колегії до її персонального складу має бути включений представник всеукраїнського об'єднання профспілок працівників поліції, обраний зазначеним об'єднанням.

Висновки

Адміністративно-правове регулювання у сфері кадрового забезпечення Національної поліції – це здійснюваний за допомогою спеціального механізму процес упорядкування суспільних відносин, що виникають у процесі діяльності уповноважених суб'єктів у сфері забезпечення органів та підрозділів Національної поліції кваліфікованими кадрами з необхідним рівнем професійних та особистих якостей, здатними ефективно виконувати покладені на них обов'язки щодо забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Таким чином, служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень.

Час проходження служби в поліції зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

Рішення з питань проходження служби оформлюються письмовими наказами по особовому складу на підставі відповідних документів, перелік та форма яких устанавлюються Міністерством внутрішніх справ України.

Видавати накази по особовому складу можуть керівники органів, підрозділів, закладів та установ поліції відповідно до повноважень, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, та номенклатурою посад, затвердженою Міністерством внутрішніх справ України.

Порядок підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції встановлює Міністерство внутрішніх справ України.

Питання для самоконтроля:

1. У своїй діяльності поліцейські керуються принципами.
2. Не може бути поліцейським.
3. Порядок призначення поліцейських на посади під час здійснення

реорганізації.

4. Граничний вік перебування на службі в поліції.
5. Строки вислуги в спеціальних званнях поліції.

Рекомендована література:

Основна:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n817>.
2. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n37>.
3. Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>.
4. Закон України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 року № 58 "Про затвердження Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58-2018-%D0%BF#Text>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2016 р. № 623 «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення поліцейських, зарахованих у розпорядження». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/623-2016-%D0%BF#n8>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2017 р. № 261 «Про затвердження Порядку відшкодування особами витрат, пов'язаних з їх утриманням у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2017-%D0%BF#n9>.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. №

171 «Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України». URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/171-2015-p#n12.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 988 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2015-%D0%BF#Text>.

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 04 листопада 2015 року № 910 "Про грошове забезпечення поліцейських, відряджених до державних органів, установ та організацій". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2015-%D0%BF#Text>.

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 866 «Про затвердження Порядку виплати та визначення розміру грошової компенсації поліцейським за найм ними житла». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2018-%D0%BF#n8>.

12. Підсумково-аналітичний звіт з опитування громадськості щодо оцінки рівня довіри населення до національної поліції на загальнодержавному рівні. Виконавець: ТОВ «ФОРСЕРВІС ЮА СЕЙЛЗ» на замовлення Державної установи «Центр обслуговування підрозділів Національної поліції України». URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/blog/731177.html>.

13. Наказ МВС України від 23.12.2015 № 1614 «Про організацію видачі спеціальних жетонів поліцейським». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0092-16#n65>.

14. Наказ МВС України від 23.11.2016 № 1235 «Про затвердження Порядку підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-16#n51>.

15. Наказ МВС України від 29.03.2016 № 223 «Про затвердження

Інструкції про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції, а також колишніми працівниками міліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0622-16#n12>.

16. Наказ МВС України від 03.02.2017 № 89 «Про затвердження Типової форми контракту про проходження служби в поліції та Порядку укладання контракту про проходження служби в поліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0190-17#n14>.

17. Наказ МВС України від 09.11.2015 № 1453 «Про затвердження Порядку складання Присяги працівника поліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1487-15#n14>.

18. Наказ МВС України від 16.02.2016 № 105 «Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16#n14>.

19. Наказ МВС України від 15.04.2016 № 315 «Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України, та вищого військового навчального закладу Національної гвардії України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0668-16#Text>.

20. Наказ МВС України від 24.12.2015 № 1625 «Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#n14>.

21. Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#text>.

22. Наказ МВС України від 17.12.2015 № 1583 «Про затвердження

Порядку психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції та Порядку обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності кандидатів на службу в поліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0038-16#n4>.

23. Наказ МВС України від 25.12.2015 № 1631 «Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16#n15>.

24. Наказ МВС України від 17.11.2015 № 1465 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1445-15#n15>.

25. Наказ МВС України від 12.03.2016 № 177 «Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0498-16#n14>.

26. Наказ МВС України від 06.04.2016 № 260 «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0669-16#n14>.

27. Наказ МВС України від 14.12.2015 № 1568 «Про затвердження Порядку пільгового реабілітаційного, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку в медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України поліцейських, деяких інших категорій осіб та членів їх сімей». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-16#n13>.

28. Наказ МВС України від 10.12.2015 № 1561 «Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1663-15#n13>.

29. Наказ МВС України від 11.01.2016 № 4 «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0163-16#n13>.

АДМІНІСТРАТИВНИЙ НАГЛЯД ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

План

Вступ

1. Адміністративний нагляд поліції: поняття та види
2. Підстави та порядок встановлення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі
3. Порядок здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі
4. Відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі

Висновки

Рекомендована література

Вступ

Невід’ємним атрибутом функціонування правової держави є режим законності, який слугує забезпеченню публічних інтересів, охороні прав та законних інтересів громадян, юридичних осіб, інших суб’єктів публічного управління. Власне законність означає сувору, детальну регламентацію діяльності органів публічної адміністрації, а також неухильне дотримання і виконання законів та підзаконних нормативно-правових актів фізичними та юридичними особами. Найбільшого значення законність набуває в публічному управлінні, оскільки призначення останнього полягає у тому, щоб його суб’єкти діяли виключно на основі і на виконання закону. Водночас наявність заявлених цілей саме по собі повністю не вирішує завдання підтримання належного режиму законності у суспільстві. Необхідні ще й спеціальні інструменти (способи), за допомогою яких такий режим може бути забезпечено. Серед них на особливу увагу заслуговує адміністративний нагляд.

Говорячи про нагляд взагалі, не можна плутати такі суміжні поняття як «нагляд» та «контроль». Іноді ці слова вживаються як синоніми, але за своєю суттю це різні, хоча і споріднені. Контроль є більш широкою юридичною категорією та передбачає діяльність за дотриманням законності в державі, тобто контролюється дотримання всіма суб'єктами нормативно-правових норм, закріплених в законодавстві. В залежності від суб'єкту виділяють президентський контроль, парламентський, урядовий, судовий, контроль центральних органів виконавчої влади, контроль місцевих органів виконавчої влади, контроль органів місцевого самоврядування, громадський контроль. Характерними особливостями контролю є його постійний і систематичний характер.

Нагляд представляє собою різновид контролю. Нагляд – це сукупність безперервних дій зі спостереження за додержанням законності у відповідних суспільних відносинах, які здійснюються компетентним на те органом із застосуванням наданих йому законом (підзаконним нормативним актом) повноважень і спрямовані на попередження, виявлення і припинення порушень, а також притягнення порушників до відповідальності, однак без втручання в оперативну та господарську діяльність піднаглядних об'єктів.

Таким чином, між контролем та наглядом існують певні відмінності. По перше, контроль є більш широким поняттям і включає в себе нагляд, який є його різновидом. По-друге, при нагляді перевіряється дотримання лише конкретних специфічних правил і стосується конкретної сфери застосування. По-третє, об'єкт нагляду не підпорядкований суб'єкту. По-четверте, суб'єкт нагляду не має права втручатися у діяльність об'єкту. В останньому і полягає головна відмінність контролю від нагляду. Під час здійснення контролю суб'єкт може втручання в діяльність об'єкта шляхом розгляду скарг на нього, скасування певних рішень та актів, тощо. При нагляді суб'єкт може лише спостерігати та фіксувати дотримання суб'єктом встановлених правил, а у разі їх порушення притягати до відповідальності. По-п'яте, у разі виявлених порушень при контролі буде порушуватися питання про притягнення до

дисциплінарної відповідальності, а при нагляді – до адміністративної чи кримінальної.

Сучасна теорія адміністративного права виділяє дві форми нагляду: прокурорський та адміністративний.

Адміністративний нагляд виступає способом забезпечення законності і дисципліни в публічному адмініструванні, який здійснюється спеціальними суб'єктами публічної адміністрації щодо організаційно не підпорядкованих об'єктів.

1. Адміністративний нагляд поліції: поняття та види

Адміністративний нагляд є одним із способів діяльності поліції щодо забезпечення безпеки громадян і охорони громадського порядку. На думку А.В. Денисової, у загальному розумінні нагляд як вид державної діяльності можна визначити як сукупність безперервних дій зі спостереження за додержанням законності у відповідних суспільних відносинах, які здійснюються компетентним на те органом із застосуванням наданих йому законом (підзаконним нормативним актом) повноважень та спрямовані на попередження, виявлення і припинення порушень, а також притягнення порушників до відповідальності.

Адміністративний нагляд поліції – це систематичне спостереження за точним і неухильним додержанням особами правил і застосування норм, що охороняють життя, здоров'я, права та свободи громадян, регулюють громадський порядок і безпеку з метою попередження, припинення порушень цих правил, виявлення порушників та притягнення їх до адміністративної відповідальності.

Мета здійснення адміністративного нагляду поліцією – забезпечення дотримання особами правил, що регулюють громадський порядок і громадську безпеку, з метою попередження правопорушень та притягнення винуватих до встановленої законом відповідальності.

Поліція здійснює адміністративний нагляд щодо:

- 1) невизначеного кола осіб (фізичних і юридичних) за дотриманням ними передбачених нормативно-правовими актами правил (наприклад, діяльність поліції щодо охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки у звичайних умовах, під час проведення масових публічних заходів);
- 2) визначеного кола суб'єктів або щодо визначеного кола питань (наприклад, нагляд за дотриманням посадовими особами і громадянами правил дозвільної системи, торгівлі, дорожнього руху і т.д.);
- 3) чітко визначеного кола осіб, що звільнені з місць позбавлення волі.

Види адміністративного нагляду поліції:

- 1) За сферою наглядової діяльності: нагляд загальний, тобто, здійснюваний за всіма сторонами діяльності піднаглядного об'єкта, і спеціальний, - тобто, здійснюваний за спеціальними, окремими сторонами його діяльності.
- 2) за часом здійснення: постійний та тимчасовий. Це пояснюється тим, що для одних суб'єктів наглядова діяльність є постійною, так як являється одним із функціональних обов'язків (наприклад, для дільничного офіцера поліції), для інших тимчасовою, бо здійснюється, як правило, під час виконання разових доручень в сфері правоохоронної діяльності.
- 3) За сферами, які підлягають нагляду, останній може бути: за громадським порядком, громадською безпекою, благоустроєм, санітарно-гігієнічними нормами тощо. Тобто, це нагляд за різними напрямками суспільних відносин, які взяті під охорону поліцією.
- 4) За відкритістю: гласний та негласний. Так, під час гласного нагляду об'єкт знає про проведення наглядових заходів. У свою чергу, під час негласної перевірки особа, яка перевіряє, таємно веде спостереження за об'єктом, який перевіряється.
- 5) За джерелами нагляду: документальний, який здійснюється на

підставі аналізу документів, що відображають показники піднаглядного, та фактичний, який здійснюється на підставі фактичного аналізу піднаглядного об'єкта.

6) За правовою кваліфікацією нагляд може бути правомірним або неправомірним. Результат правомірності чи неправомірності нагляду залежить від відповідності чи невідповідності нагляду вимогам норм як матеріального, так і процесуального права.

7) За кількісним складом суб'єктів нагляду він може бути одноосібним та колегіальним. Одноосібний нагляд здійснюється, наприклад дільничним офіцером поліції за дотриманням правил зберігання об'єктів дозвільної системи. Колегіальний нагляд - це діяльність декількох уповноважених на те посадових осіб (наприклад нагляд наряду патрульної поліції за дотриманням громадського порядку під час проведення масових заходів).

Загальний адміністративний нагляд поліції здійснюється від імені держави і тільки з питань віднесених до її компетенції та регулюється законом України «Про Національну поліцію», а також іншими нормативно-правовими актами, які регулюють діяльність поліції.

Адміністративний нагляд поліції здійснюється шляхом:

- безпосереднього спостереження за виконанням встановлених правил особами (наприклад, під час здійснення патрулювання патрульною поліцією або ГРПП);
- здійсненням періодичних перевірок виконання підприємствами, установами, організаціями, їх посадовими особами і громадянами правил, нагляд за дотриманням яких віднесений до компетенції поліції (наприклад, дотримання правил дозвільної системи);
- перевірка та виявлення порушень за скаргами і заявами громадян (наприклад, при надходженні заяви до дільничного офіцера поліції).

Адміністративний нагляд здійснюється з метою попередження правопорушень, а отже має профілактичний характер. Превентивна

діяльність поліції є важливим та найбільш дієвим інструментом у боротьбі зі злочинністю.

Окрім попередження правопорушень важливим завданням здійснення адміністративного нагляду є виявлення осіб, які вчиняють такі правопорушення та притягнення їх до юридичної відповідальності.

Таким чином, під час здійснення адміністративного нагляду поліція виконує наступні завдання:

- попередження правопорушень;
- виявлення фактів вчинення правопорушень;
- припинення виявлених правопорушень;
- притягнення винуватих осіб до юридичної відповідальності.

Адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі – це система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції.

Правою основою здійснення спеціального адміністративного нагляду є Конституція України; Кримінально-виконавчий кодекс України, Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення; закони України «Про Національну поліцію», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк», наказу МВС України та Державного департаменту України з питань виконання покарань № 1303/203 від 04.11.2003 «Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі», наказ МВС України від 28.07.2017 № 650 «Про затвердження інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції», наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України від 07.11.2011 № 429/831/769/3279/5 «Про

затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб».

Адміністративний нагляд є одним із засобів індивідуальної профілактики на стадії попередження рецидиву злочинів, який полягає в спостереженні, перевірці і організаційнокорективному впливі на особу, виступає об'єктом попереджувальної роботи і здійснюється за допомогою заходів владного характеру з метою виявлення причин і умов негативної поведінки, обмеження можливостей для вчинення злочинів або інших правопорушень, створення сприятливих умов для застосування інших заходів і засобів карально-виховного та індивідуально-профілактичного впливу.

Як зазначено у рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Тимофєєв та Поступкін проти Росії», головною метою заходів адміністративного нагляду є запобігання рецидиву, тому такий нагляд має превентивну мету і не може розглядатися як каральний захід або як складова частина покарання. Тобто, такий нагляд встановлюється з метою недопущення такою особою правових норм та вчинення нових правопорушень, а також здійснення виховного впливу на таку особу.

Спеціальний адміністративний нагляд, що здійснюється поліцією, стосуються конкретних осіб, коло яких визначено в статті 3 закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі». До них належать виключно повнолітні особи:

- 1) засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

- 2) засуджені до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів

Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення;

3) засуджені до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

4) засуджені до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи.

Зазначений перелік є чітко визначеним і якщо особа не підпадає під всі ознаки, перелічені в тому чи іншому пункті, адміністративний нагляд щодо неї не встановлюється. Наприклад, такий нагляд не буде встановлено щодо особи, яка вчинила злочин середньої тяжкості. Втім, якщо злочинів середньої тяжкості було два і вони обидва були умисні – тоді адміністративний нагляд буде встановлено і то за умови, якщо під час відбування покарання особа постійно порушувала встановлені правила, тобто її поведінка свідчила про те, що вона вперто не бажає стати на шлях виправлення і залишається небезпечними для суспільства. У тому ж випадку, якщо особа вчинила, наприклад, тяжкий злочин, але під час відбування покарання довела, що стала на шлях виправлення, то в такому випадку такий нагляд встановлюватися не буде. А ось наприклад, щодо особи, яка засуджена до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи адміністративний нагляд буде встановлюватися в обов'язковому порядку, навіть якщо її поведінка під час відбування покарання була зразковою.

Виходячи із перелічених категорій осіб стає зрозумілим, що адміністративний нагляд не встановлюється автоматично над кожною особою, яка відбула покарання у місцях позбавлення волі, а лише за тими, хто вчинив серйозні злочини та є небезпечними для оточуючих.

Основні принципи, відповідно до яких здійснюється адміністративний нагляд:

1. Принцип верховенства права. Відповідно до принципу

верховенства права, при здійсненні адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, права та свободи піднаглядного визнаються пріоритетними цінностями, а також визначають зміст і спрямованість діяльності Національної поліції по відношенню до піднаглядних осіб.

2. Принцип дотримання прав і свобод людини. При здійсненні адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, працівники Національної поліції забезпечують дотримання прав і свобод піднаглядних. Поліцейським під час здійснення нагляду категорично забороняється сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує честь та гідність, поводження чи покарання по відношенню до піднаглядних.

3. Принцип законності. У своїй діяльності працівники Національної поліції керуються виключно Конституцією та законами України. Піднаглядні особи, у свою чергу, сумлінно дотримуються обов'язків та обмежень, які передбачені Законом про адміністративний нагляд.

4. Принцип гуманізму. Відповідно до принципу гуманізму при здійсненні адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, працівники правоохоронних та судових органів зобов'язані гуманно ставитися до піднаглядних осіб, а також забезпечувати будь-яку допомогу як правового, так і іншого характеру з метою прискорення процесу соціальної адаптації та повернення піднаглядного до нормального законослухняного життя.

5. Принцип взаємодії органів Національної поліції з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, а також із об'єднаннями громадян і населенням. З метою забезпечення належного здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, попередження рецидиву злочинів, а також охорони публічного порядку, органи Національної поліції у своїй діяльності

взаємодіють з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян та з населенням.

6. Принцип рівності. Під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, піднаглядні особи рівні між собою перед Конституцією та законами України, а також у дотриманні обов'язків та обмежень, передбачених Законом про адміністративний нагляд.

Як вже зазначалося, адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, встановлюється з метою запобігання вчиненню ними злочинів і здійснення виховного впливу на них. Основними завданнями нагляду є перш за все попередження, виявлення та припинення правопорушення. В адміністративному нагляді за особами, звільненими з місць позбавлення волі, до основного завдання, окрім превентивної функції, входить ще й виховна. Суть цього завдання полягає у впливі правоохоронних органів, зокрема Національної поліції, на піднаглядного шляхом застосування до нього певних профілактичних заходів примусового характеру.

2. Підстави та порядок встановлення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі

Підставами для встановлення адміністративного нагляду є:

1) вирок суду, що набрав законної сили, – щодо осіб, засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; а також засуджених до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи.

2) матеріали установ виконання покарань – щодо осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства

3) матеріали органів Національної поліції – щодо осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення.

Порядок встановлення адміністративного нагляду за матеріалами установ виконання покарань.

Начальником установи виконання покарань до суду за місцезнаходженням установи виконання покарань направляється подання щодо наступних категорій осіб:

- засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення і залишаються небезпечними для суспільства;

- засуджені до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

- засуджені до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи.

Подання та матеріали установи по виконанню покарань про необхідність встановлення адміністративного нагляду, повинні обґрунтовуватися на всебічному вивченні відомостей про поведінку за весь період перебування в місцях позбавлення волі, та повинні містити матеріали, що свідчать про небажання засудженого стати на шлях виправлення та свідчать про доцільність встановлення адміністративного нагляду.

Алгоритм підготовки таких матеріалів містить наступні кроки:

- 1) не пізніше ніж за три місяці до закінчення строку відбування

засудженими покарання, складаються списки осіб, які підпадають під дію закону «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»;

2) надані списки вивчаються і визначається коло осіб із числа засуджених, щодо яких є законні підстави для порушення питання про встановлення адміністративного нагляду;

3) стосовно таких засуджених готуються характеристики, копії вироків, довідки про застосовані заходи заохочення і стягнення та інші матеріали, які вказують про небажання засудженого стати на шлях виправлення (наприклад, переведення до приміщення карцерного типу або штрафного ізолятора, висновки про злісне невиконання вимог адміністрації, необґрунтовану відмову від праці та інше).

Законодавчого визначення такого поняття як «шлях виправлення». Немає, тому це поняття є оціночним. Установи виконання покарань можуть на власне бачення тлумачити це поняття та визначити, яка особа не стала на шлях виправлення і залишається небезпечною для суспільства. Під «упертим небажанням стати на шлях виправлення» не можна розуміти просту пасивну позицію ув'язненого, який не виявляє цікавості ні до праці, ні до навчання, байдуже ставиться до суспільно корисної праці, тримається осторонь від колективу, але водночас не здійснює яких-небудь серйозних порушень режиму та не впливає негативно на інших ув'язнених. Такого ув'язненого не віднесеш до тих, хто виправився, але його й не можна ставити в один ряд із тими, хто активно чинить опір адміністрації установ виконання покарань в її діяльності з виправлення та перевиховання засуджених. Висновок про вперте небажання ув'язненого стати на шлях виправлення може бути зроблений лише в тих випадках, коли загалом поведінка особи свідчила про стійкість його антигромадських звичок і поглядів. Наприклад, така особа регулярно вчиняє дисциплінарні проступки, за які, в свою чергу, передбачаються дисциплінарні стягнення, а також вступає в конфліктні ситуації як з адміністрацією установи, так і з іншими засудженими.

4) не пізніше ніж за два місяці до закінчення строку відбування покарання начальнику установи надаються зазначені матеріали на підставі яких він готує подання, яке разом з копією вироку та матеріалами, що свідчать про необхідність встановлення адміністративного нагляду за відповідною особою, направляється до суду за місцезнаходженням установи.

Порядок встановлення адміністративного нагляду за матеріалами органів Національної поліції.

За поданням начальника органу Національної поліції адміністративний нагляд встановлюється щодо осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів Національної поліції, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення.

Адміністративний нагляд встановлюється щодо зазначеної категорії раніше судимих осіб, у яких судимість не була погашена або знята у встановленому чинним законодавством порядку і в межах терміну для погашення або зняття судимості.

Поняття «систематичне порушення громадського порядку» в законодавстві не визначено, судді кожен по-своєму трактують це поняття та на власний розсуд визначають, коли особа вважається такою, що систематично вчиняє правопорушення. але усталеної практикою вважається вчинення трьох і більше правопорушень.

У разі встановлення факту вчинення правопорушень, дільничний офіцер поліції виносить письмове попередження особи, стосовно якої може бути встановлено адміністративний нагляд. Якщо ж така особа, незважаючи на письмове попередження продовжує порушувати громадський порядок і права інших громадян, учиняє інші правопорушення, за які чинним законодавством встановлена адміністративна відповідальність, дільничний

офіцер поліції доповідає про це рапортом начальнику органу Національної поліції для прийняття рішення про доцільність встановлення за нею адміністративного нагляду.

До рапорту додаються:

- копія вироку суду про попереднє засудження до позбавлення волі;
- довідка про перевірку на наявність судимостей;
- характеристика особи та матеріали, які свідчать про вчинені особою правопорушення і накладені стягнення;
- засвідчені копії протоколів та постанов про притягнення до адміністративної відповідальності;
- письмове попередження, винесене цій особі, стосовно якої може бути встановлено адміністративний нагляд;
- пояснення правопорушника;
- пояснення громадян, що характеризують їх поведінку;
- пропозиції щодо застосування обмежень дій піднаглядному;
- інші матеріали.

Начальник відділу поліції, розглянувши ці матеріали, приймає рішення щодо підготовки подання про встановлення стосовно цієї особи адміністративного нагляду, підписує його та разом з вищезазначеними матеріалами направляє до суду за місцем проживання особи, звільненої з місць позбавлення волі.

У поданні мають бути визначені обмеження, які пропонує встановити начальник установи виконання покарань чи начальник органу Національної поліції щодо поведінки піднаглядного, та обґрунтування доцільності таких заходів. Відповідно до статті 10 закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» це може бути:

- а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;
- б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);
- в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за

межі району (міста);

г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

За постановою суду зазначені обмеження можуть бути застосовані частково або у повному обсязі. Під час здійснення адміністративного нагляду суд за поданням начальника органу Національної поліції з урахуванням особи піднаглядного, його способу життя і поведінки може змінювати (зменшувати або збільшувати) обсяг цих обмежень.

Перший вид стосується заборони виходу із дому (квартири) у визначений час. Його зміст полягає в тому, що піднаглядним може бути заборонено вихід із дому (квартири) у певний час. Суд повинен точно встановити дні тижня, а також час доби, протягом яких піднаглядні не мають права залишати приміщення. Вказане обмеження повинно застосовуватися з урахуванням часу (змінності) роботи піднаглядного протягом місяця, виконання ним суспільних і родинних обов'язків, а також з урахуванням інших прав і законних інтересів громадянина.

Як свідчить практика, заборона виходу з дому стосується лише вечірніх годин (після 22 години) і у нічний час, якщо з цим не пов'язана робота звільненого. У ряді випадків таке обмеження застосовується не у всі дні тижня, а лише у передсвяткові та вихідні дні.

Другий вид – заборона перебування у визначених місцях району (міста). Так, піднаглядним може бути заборонено перебування у певних пунктах району (міста). Це робиться з метою перешкодити звільненому поновити зв'язки з особами, що ведуть антигромадський спосіб життя, а також попередити негативний вплив на піднаглядних з боку інших осіб. У цьому випадку необхідно точно перерахувати всі пункти, перебування в яких піднаглядному заборонено. Перелік не можна замінювати вказівкою на заборону з'являтися в громадських місцях. Така заборона створює невизначеність в обмеженнях. Вона може породити порушення правил адміністративного нагляду і не дасть виховного впливу на піднаглядного. При застосуванні цього обмеження необхідно враховувати як умови життя

самих піднаглядних, так і характер громадського життя району або міста.

Також особам, що перебувають під адміністративним наглядом, може бути заборонено виїзд або обмежено час виїзду за межі району чи міста. Мета такого обмеження – перешкодити піднаглядному ухилитися від контролю. Цей висновок можна зробити із тексту п. "г" ст. 9 Закону України "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі", в якому визначено обов'язок піднаглядних при виїзді за особистими справами в інший населений пункт і знаходження там більше доби зареєструватися в місцевому органі поліції. Заборона виїзду в інший населений пункт застосовується у тому випадку, якщо є підстави вважати, що піднаглядний буде вести там антигромадський спосіб життя, порушувати громадський порядок або встановить антигромадські зв'язки. Якщо такі підстави відсутні – у застосуванні даного правообмеження немає необхідності.

Останнім видом обмеження є реєстрація в органі поліції від одного до чотирьох разів на місяць. Її мета – встановлення постійного та регулярного контролю за піднаглядними, забезпечення контролю за їх поведінкою і проведення з ними виховної роботи.

Питання щодо встановлення адміністративного нагляду розглядається в суді за місцезнаходженням:

- установи виконання покарань у випадку, якщо подання надходить від начальника установи виконання покарань;
- за місцем проживання особи, звільненої з місць позбавлення волі, якщо подання надходить від начальника органу Національної поліції.

У судові засідання викликається особа, щодо якої внесено подання про встановлення адміністративного нагляду, а за її клопотанням - і захисник, а також представник органу, начальник якого вніс подання.

Постанова судді оголошується піднаглядному в судовому засіданні. При цьому особі, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, під підпис роз'яснюється її обов'язок вести законослухняний спосіб життя, не

порушувати громадський порядок і додержувати правил, визначених в статті 9 закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі».

Адміністративний нагляд встановлюється судом терміном від одного року до двох років і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості. Для осіб, засуджених до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи, адміністративний нагляд встановлюється на строк до погашення судимості.

У разі, коли є підстава вважати, що особа, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, залишається небезпечною для суспільства, адміністративний нагляд за поданням відповідного органу Національної поліції може бути продовжено кожного разу ще на шість місяців, але не більше терміну, передбаченого законом для погашення або зняття судимості.

Термін адміністративного нагляду починається з дня оголошення особі постанови судді про встановлення адміністративного нагляду.

Постанова судді надсилається для виконання:

- начальнику органу Національної поліції України за місцем проживання особи, щодо якої встановлено нагляд, у випадку, якщо подання надходило такого начальника;
- начальнику установи виконання покарань, у випадку, якщо подання надходило такого начальника;

Адміністрація установи виконання покарань постанову судді надсилає для виконання органу Національної поліції за вибраним піднаглядним місцем проживання в день його звільнення.

3. Порядок здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі

Адміністративний нагляд здійснюється поліцією.

Стаття 9 закону України «Про адміністративний нагляд за особами,

звільненими з місць позбавлення волі» встановлює обов'язки піднаглядних, які зобов'язані вести законослухняний спосіб життя, не порушувати громадський порядок і додержувати таких правил,

а) прибути у визначений установою виконання покарань термін в обране ними місце проживання і зареєструватися в органі Національної поліції;

б) з'являтися за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

в) повідомляти поліцейських, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи, місця проживання чи перебування, а також про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

г) в разі від'їзду в особистих справах з дозволу поліцейського в інший населений пункт та перебування там більше доби зареєструватися у відповідному органі Національної поліції.

Окрім зазначених правил, піднаглядні також зобов'язані дотримуватися обмежень у випадку, якщо такі обмеження встановлено щодо них у постанові судді про встановлення адміністративного нагляду (мова йде про обмеження, що передбачені в статті 10 закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі». Статтею 33 Конституції України передбачено, що кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. А в частині 1 статті 64 Конституції України зазначено, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. У статті 10 Закону про адміністративний нагляд передбачені обмеження дій піднаглядних, відповідно до яких особа не в змозі користуватися усіма 48 правами, які їй надає Конституція України. Таким чином, до осіб додатково до встановлених правил ще можуть бути

встановлені рішенням суду наступні обмеження:

- а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;
- б) заборона перебування у визначених місцях району (міста);
- в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста);
- г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Наведені обмеження становлять вичерпний перелік і встановлюються судом з урахуванням поведінки особи та піднаглядного, характеру вчинених ним злочинів, способу його життя, сімейного стану, кола знайомих тощо.

Необхідно звернути увагу на тому, що правила адміністративного нагляду встановлені Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» для всіх осіб, відносно яких встановлений адміністративний нагляд, а обмеження встановлюються індивідуально для кожної особи судовим рішенням.

Обсяг розглянутих обмежень під час здійснення адміністративного нагляду може змінюватися (зменшуватися або збільшуватися) постановою судді за поданням начальника органу Національної поліції з урахуванням особи піднаглядного, його способу життя і поведінки. Зокрема, зменшення обмежень, тобто пом'якшення режиму адміністративного нагляду, може мати місце у випадках, коли піднаглядний повністю дотримується правил адміністративного нагляду і встановлених йому обмежень, не вчиняє правопорушень, сумлінно працює або навчається, тобто є всі підстави вважати, що він став на шлях виправлення. Послаблення режиму полягає в установленні менш суворих вимог (наприклад, зменшення кількості явок до поліцію для реєстрації) або зняття повністю окремих обмежень. Підставою для збільшення обмежень можуть слугувати матеріали, що свідчать про те, що піднаглядний не дотримується правил адміністративного нагляду і встановлених йому обмежень, допускає правопорушення, зловживає спиртними напоями, неправильно поводить себе в побуті тощо. Посилення

режиму адміністративного нагляду проводиться шляхом запровадження додаткових обмежень.

Осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, беруть на облік, фотографують, а у разі необхідності у них беруть відбитки пальців. Працівники поліції зобов'язані систематично контролювати поведінку цих осіб, запобігати порушенням ними громадського порядку та прав інших громадян і припиняти їх, проводити розшук осіб, які уникають адміністративного нагляду.

Як правило, контроль за дотриманням піднаглядних встановлених правил та обмежень адміністративного нагляду покладається на дільничного офіцера поліції, але працівники інших підрозділів поліції (наприклад, працівники карного розшуку, патрульної поліції, груп реагування патрульної поліції) також можуть залучатися в межах своїх повноважень.

Повноваження дільничного офіцера поліції у сфері здійснення адміністративного нагляду:

- 1) здійснюють контроль за прибуттям і реєстрацією піднаглядних та осіб, які підпадають під дію Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»;
- 2) беруть на профілактичний облік піднаглядних та ведуть справи адміністративного нагляду;
- 3) оформляють за наявності підстав матеріали про встановлення адміністративного нагляду за особами, які підпадають під дію Закону «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»;
- 4) контролюють дотримання піднаглядними правил адміністративного нагляду;
- 5) залучають до здійснення адміністративного нагляду позаштатних дільничних інспекторів міліції, громадських помічників і формування з охорони громадського порядку.
- 6) взаємодіють з оперуповноваженими карного розшуку, співробітниками патрульної поліції, груп реагування патрульної поліції та

іншими підрозділами.

У здійсненні адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, окрім дільничних офіцерів поліції, значну роль відіграють й інші структурні підрозділи Національної поліції, зокрема, підрозділи карного розшук, слідчі підрозділи, патрульна поліція. До їх обов'язків входить:

1. Виявлення злочинних зв'язків і намірів піднаглядних.
2. Здійснення заходів щодо попередження і припинення піднаглядними злочинів.
3. Контроль за дотриманням піднаглядних правил адміністративного нагляду і встановлених судом обмежень.
4. Винесення подання до керівництва про виявлені недоліки у роботі з установами і здійснення адміністративного нагляду.
5. Під час виконання обов'язків з охорони громадського порядку здійснення контролю та спостереження за особами, відносно яких встановлено адміністративний нагляд. При виявленні таких осіб патрульні затримують їх і доставляють до чергової частини органу поліції з метою оформлення матеріалів про порушення правил адміністративного нагляду.

Дільничний офіцер поліції, отримавши повідомлення про звільнення від відбування покарання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд, забезпечує спостереження та контроль за її своєчасним прибуттям до обраного місця проживання, своєчасністю реєстрації в підрозділі поліції та поведінкою, проводить з нею бесіду і попереджує її про відповідальність за порушення громадського порядку та прав інших громадян.

При отриманні постанови про встановлення адміністративного нагляду дільничний офіцер поліції оформляє справу адміністративного нагляду, до якої входять наступні документи:

1. Постанова суду про встановлення адміністративного нагляду;
2. Копія подання до суду про встановлення адміністративного нагляду;
3. Довідка про оголошення особі, яка звільняється з місць позбавлення

волі, постанови суду про встановлення адміністративного нагляду та обмежень;

4. Повідомлення установи виконання покарань про встановлення адміністративного нагляду за особою, яка звільняється;

5. Матеріали, що стали підставою для встановлення адміністративного нагляду за ініціативою поліції;

6. Матеріали про порушення правил адміністративного нагляду та встановлених обмежень (за наявності);

7. Подання до суду про продовження адміністративного нагляду (за наявності);

8. Постанова суду про продовження адміністративного нагляду(за наявності);

9. Подання до суду про зміну (зменшення чи збільшення) обмежень дій піднаглядного(за наявності);

10. Довідка про працевлаштування піднаглядного(ної);

11. Листок контролю за дотриманням піднаглядним(ною) правил адміністративного нагляду;

12. Довідки про проведення бесід з піднаглядним(ною);

13. Корінці маршрутного і контрольного листків;

14. Інші матеріали, які мають значення для встановлення і здійснення адміністративного нагляду;

15. Копія подання про припинення адміністративного нагляду.

16. Реєстраційний листок.

Контроль за додержанням піднаглядним правил адміністративного нагляду і встановлених судом обмежень дій піднаглядного здійснюється із суворим дотриманням прав особи на повагу до її приватного та сімейного життя, недоторканості житла і таємниці листування. Будь-яке втручання у право особи може бути здійснене лише на підставі закону та у випадках обґрунтованої необхідності захисту національної та громадської безпеки або економічного добробуту країни.

Працівники поліції, зокрема дільничний офіцер поліції, періодично здійснює перевірки про дотримання піднаглядними встановлених правил і обмежень та фіксує такі перевірки в листку контролю, а також рапортом доповідає начальнику відділу поліції.

У випадку якщо піднаглядному судом встановлені обмеження дій у вигляді реєстрації в поліції, то за письмовим рішенням органу поліції така реєстрація здійснюються працівником відділення (відділу) дільничних офіцерів поліції, дільничним офіцером поліції, працівником карного розшуку або черговим. Факт реєстрації записується у реєстраційному листку. У випадку, коли піднаглядний мешкає на значній відстані від відділу поліції, то йому з письмового дозволу начальника органу поліції може встановлюватися явка для реєстрації в службове приміщення дільничного офіцера поліції. Під час реєстрації з піднаглядним проводиться бесіда профілактичного характеру, про що складається відповідна довідка. Час явок устанавлюється з таким розрахунком, щоб це не впливало на роботу і навчання піднаглядного.

Порядок тимчасового виїзду піднаглядного з місця постійного проживання.

У разі необхідності виїзду піднаглядного з місця постійного проживання за межі району (міста) в особистих справах, він повинен отримати на це письмовий дозвіл начальника органу поліції. Для цього піднаглядний подає письмову заяву. Максимальний термін такого виїзду становить 10 діб, з урахуванням часу перебування його у дорозі. Про прийняте рішення робиться відповідний запис у заяві.

Видача піднаглядному дозволу на виїзд в особистих справах здійснюється у виняткових випадках. При цьому враховується причина виїзду, а також дані, що характеризують його поведінку в період перебування під адміністративним наглядом. Після отримання дозволу на тимчасовий виїзд дільничний офіцер поліції вручає під підпис маршрутний листок та письмово повідомляє орган поліції, на територію обслуговування якого цей піднаглядний має прибути.

У відділі поліції, куди прибуває піднаглядний, його реєструють протягом доби інформують про його прибуття дільничного офіцера поліції, на території обслуговування якого буде тимчасово проживати дана особа. На маршрутному листку піднаглядного здійснюється відповідний запис про прибуття і вибуття, що засвідчується печаткою (штампом) органу поліції. Дільничний офіцер поліції протягом строку тимчасового перебування піднаглядного здійснює стосовно нього індивідуально-профілактичну роботу, а у разі виявлення правопорушень з боку піднаглядного інформує орган поліції за місцем його проживання.

Після повернення піднаглядного на постійне місце проживання (перебування) дільничний офіцер поліції робить запис у маршрутному листку про прибуття особи, який долучає до справи адміністративного нагляду та продовжує здійснювати за ним адміністративний нагляд.

У такому ж порядку вирішується питання про тривале перебування в лікувальних закладах охорони здоров'я.

Порядок виїзду піднаглядного на інше місце проживання (перебування).

У разі від'їзду піднаглядного на інше місце проживання (перебування) він знімається з реєстрації на попередньому місці і ставиться на облік на новому місці. Дільничний офіцер поліції, який здійснює нагляд, повідомляє орган поліції, на територію обслуговування якого прибуде піднаглядний, та видає йому контрольний листок, в якому вказуються дата виїзду, адреса нового місця проживання і строк явки на реєстрацію до відділу поліції за новим місцем проживання. За запитом з нового місця реєстрації особова справа піднаглядного надсилається за новим місцем мешкання піднаглядного. У випадку відсутності більше 10 днів запиту на пересилку матеріалів дільничний офіцер поліції вживає заходів щодо встановлення його місце знаходження.

Адміністративний нагляд припиняється:

- 1) За постановою судді за поданням начальника органу

Національної поліції або клопотанням до суду самого піднаглядного у разі погашення або зняття судимості;

2) Дostroково постановою судді за поданням начальника органу Національної поліції якщо піднаглядний перестав бути небезпечним для суспільства і позитивно характеризується за місцем роботи і проживання;

3) Автоматично у наступних випадках:

а) після закінчення терміну, на який його встановлено, якщо органом Національної поліції не подано клопотання про продовження нагляду або суддя відмовив у продовженні нагляду;

б) у разі засудження піднаглядного до позбавлення волі і направлення його до місця відбування покарання;

в) у разі смерті піднаглядного.

Після припинення адміністративного нагляду особи, засуджених до позбавлення волі за злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи, зобов'язані повідомляти органи Національної поліції України про зміну свого місця проживання чи перебування. За заявою прокурора на підставі рішення суду такий обов'язок також може бути встановлений щодо осіб, які відбули покарання за тяжкі або особливо тяжкі злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої особи та до яких не було застосовано адміністративного нагляду. Цей обов'язок встановлюється строком на три роки та може бути продовжений на такий самий строк на підставі судового рішення за заявою прокурора, поданою за місцем проживання особи, на яку покладається такий обов'язок.

Після припинення адміністративного нагляду дільничний офіцер повинен продовжувати контроль за поведінкою і способом життя піднаглядного (до закінчення терміну для погашення або зняття судимості). До цього ж терміну знаходиться в дільничного офіцера поліції і справа адміністративного нагляду, після чого вона здається в архів.

Одним із завдань дільничного офіцера поліції відповідно до Інструкції

з організації діяльності дільничних офіцерів поліції, є участь у межах повноважень, передбачених законом, у здійсненні заходів, спрямованих на соціальну адаптацію осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі. Відповідно до закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» та наказу Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України від 07.11.2011 № 429/831/769/3279/5 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб» органи (підрозділи) поліції:

- направляють протягом десяти днів після звернення звільненої особи до органів соціального захисту населення повідомлення за встановленою формою про звільнених осіб, які втратили соціально корисні зв'язки з рідними, є особами з інвалідністю або бездомними та самостійно звернулись до них, з метою подальшого їх влаштування до спеціалізованих установ для звільнених, закладів соціального обслуговування чи закладів для бездомних або інших закладів соціальної підтримки (догляду);

- забезпечують публічну безпеку та порядок на території центрів соціальної адаптації, закладів соціального обслуговування, спеціальних будинків-інтернатів та інших закладів соціальної підтримки (догляду);

- проводять превентивну роботу серед засуджених, які є клієнтами центрів соціальної адаптації, закладів соціального обслуговування, спеціальних будинків-інтернатів, реабілітаційних установ для осіб з інвалідністю інших закладів соціальної підтримки (догляду), та здійснюють адміністративний нагляд за особами, щодо яких його встановлено.

Центри соціальної адаптації розробляють індивідуальні програми для особи, яка звільнилася з місць позбавлення волі, з метою поступового повернення її до загальноприйнятого життя в суспільстві. Після цього протягом трьох днів після звернення звільнених осіб центри соціальної адаптації надсилають відповідне повідомлення до територіального органу

Національної поліції. Центр соціальної адаптації у свої діяльності взаємодіє з місцевими органами виконавчої влади, органами внутрішніх справ, органами Державної міграційної служби, органами й установами виконання покарань, центрами зайнятості населення, громадськими та релігійними організаціями, навчальними закладами, науковими організаціями тощо з метою:

- попередження рецидивної злочинності клієнтів;
- їх соціальної адаптації;
- сприяння формуванню позитивної громадської думки серед населення про осіб, звільнених з місць позбавлення волі.

Крім того, органи Національної поліції можуть надавати необхідну інформацію відносно певної особи, якщо остання погодилася на це. По суті, центри соціальної адаптації виконують такі ж функції, як і працівники Національної поліції по відношенню до осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі. Але центри соціальної адаптації виконують свої функції тільки по відношенню до своїх клієнтів, які звернулися до них за допомогою.

Працівники Національної поліції під час здійснення адміністративного нагляду взаємодіють з різними державними органами, місцевим самоврядуванням, громадськими формуваннями, спостережними комісіями тощо. Така взаємодія гарантує не тільки належне здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, а й забезпечення соціальних, матеріальних і побутових умов для піднаглядних, наприклад, працевлаштування або надання місця проживання.

4. Відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі

За порушення правил адміністративного нагляду передбачена кримінальна та адміністративна відповідальність.

Адміністративна відповідальність передбачена в статті 187 КУпАП та настає за порушення наступних правил адміністративного нагляду:

- 1) неявка за викликом органу Національної поліції у вказаний термін і

ненадання усних або письмових пояснень з питань, пов'язаних з виконанням правил адміністративного нагляду;

2) неповідомлення працівників органу Національної поліції, які здійснюють адміністративний нагляд, про зміну місця роботи чи проживання або про виїзд за межі району (міста) у службових справах;

3) порушення заборони виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу;

4) порушення заборони перебування у визначених місцях району (міста);

5) нереєстрація в органі Національної поліції.

Заборона виходу з будинку, квартири у визначений час полягає в тому, що піднаглядний зобов'язаний протягом установленого йому часу (*не більше 8-ми годин поспіль*) невідлучно знаходитися в будинку (квартирі) за місцем постійного проживання. Час такої заборони має обиратися таким чином, щоб виключити вільне пересування особи в години доби, найбільш придатні для вчинення правопорушень, і навпаки, створити додаткові можливості для позитивного впливу на піднаглядну особу членів сім'ї, рідних, представників громадськості тощо. Зрозуміло, заборону залишати будинок (квартиру) для піднаглядного слід встановлювати на час, вільний від роботи чи навчання в закладі освіти, і не включати час, необхідний для поїздки і повернення з роботи чи навчання. У випадку проживання особи в багатоквартирному будинку вважається, що в цей час особа має перебувати саме в квартирі, в якій вона постійно проживає. Якщо піднаглядний проживає в будинку на праві приватної власності, то до поняття «будинок» включається й присадибна ділянка з господарськими будівлями. У правозастосовній практиці, як правило, не визнається порушенням, якщо піднаглядний на момент перевірки перебуває безпосередньо біля входу в будинок (під'їзд, квартиру), в якому постійно проживає. Як правило, піднаглядному забороняється вихід з дому (квартири) з 22.00 до 6.00 годин.

Заборона перебувати у визначених місцях району (міста) ґрунтується

на особливостях антигромадської поведінки піднаглядного в минулому або ж одержаній інформації про можливу кримінальну поведінку в майбутньому. Сутність цього обмеження полягає в тому, що у піднаглядного зменшується можливість негативно впливати на інших схильних до правопорушень громадян, підтримувати старі та встановлювати нові злочинні зв'язки. У постанові про встановлення обмежень особі мають бути перераховані й *конкретно названі всі пункти*, де заборонено перебувати піднаглядному, що дозволить уникнути як випадкових помилок з її боку, так і посилення в разі порушення на незнання змісту заборони. Наприклад, піднаглядним, які зловживають спиртними напоями, може заборонятися відвідувати кафе, ресторани, бари та інші місця, де реалізуються спиртні напої на розлив; особам з насильницькою антигромадською установкою, крім зазначених об'єктів, - на пляжах, стадіонах, інших місцях, де найчастіше виникають конфліктні ситуації; кишеньковим злодіям та шахраям - на залізничних, автобусних, річкових та морських вокзалах тощо. Проте, вирішуючи питання про застосування до піднаглядного обмеження у відвідуванні певних місць, неприпустимо забороняти відвідування магазину для придбання продуктів харчування, а також користуватися громадським транспортом.

Заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста) означає, що виїзд піднаглядного за межі адміністративного району або за межі міста не дозволяється без особливого на те дозволу, наданого поліцією. Варто зауважити, що *забороняється виїзд тільки в особистих справах*, тому виїзд у відрядження під це обмеження не підпадає.

Явка піднаглядного в поліцію для реєстрації постановою судді може бути передбачена *від 1-го до 4-х разів на місяць*. Для явки мають призначатися *конкретні дні місяця*, що завчасно під розписку оголошуються піднаглядному. Години явки визначаються таким чином, щоб не заважали роботі та навчанню, не збігалися із часом заборони виходу з дому, якщо таке обмеження встановлено для піднаглядного. Явка піднаглядного в органи Національної поліції для реєстрації дозволяє поліцейським періодично

перевіряти факт перебування піднаглядного в межах цього району (міста) і вживати невідкладних заходів до розшуку у випадку його відсутності; проводити з ним бесіди профілактичного характеру; отримувати із цих бесід додаткові відомості, що мають значення для підвищення ефективності нагляду; дисциплінує піднаглядну особу, періодично нагадує їй про нагляд і його запобіжний характер, зокрема, про обов'язок дотримуватись його правил; піднаглядний при цьому має можливість особисто висловити свої прохання та отримати консультації.

За порушення правил адміністративного нагляду, особою щодо якої він встановлений, може також наставати кримінальна відповідальність, передбачена ст. 395 Кримінального кодексу України. Даною нормою охоплюються два діяння, кожне з яких утворює самостійний склад злочину, а саме:

- самовільне залишення особою місця проживання з метою ухилення від адміністративного нагляду;
- неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд у разі звільнення з місць позбавлення волі.

Порушення правил адміністративного нагляду є кримінально караним лише за умови, що такий нагляд було встановлено щодо особи за наявності передбачених законом підстав і в установленому ним порядку. При цьому слід враховувати, що піднаглядний може бути притягнутий до відповідальності за статтею 395 тільки за порушення, допущені після оголошення йому постанови про встановлення чи продовження адміністративного нагляду.

Під самовільним залишенням особою місця проживання з метою ухилення від адміністративного нагляду розуміються зміна піднаглядним без поважних причин і повідомлення працівників поліції, що здійснюють нагляд, як місця проживання у межах одного населеного пункту, так і виїзд без дозволу органу Національної поліції до іншого населеного пункту. Це діяння

на практиці проявляється у *таких порушеннях* піднаглядним правил адміністративного нагляду:

- 1) виїзд без дозволу поліції в особистих справах за межі району (міста), з якого йому заборонено виїжджати взагалі чи у певний час;
- 2) виїзд за межі зазначеного району (міста) у службових справах без повідомлення поліції.

Залишення піднаглядним місця проживання, під яким розуміються будинок (квартира), в якому мешкає піднаглядний, а також район (місто), в якому він проживає і в територіальному органі поліції якого він зареєстрований як піднаглядний, з дозволу (за повідомленням) поліції або, хоча і без такого дозволу (повідомлення), але з *поважних причин*, не утворює складу злочину, передбаченого статтею 395 КК.

Неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи, щодо якої встановлено адміністративний нагляд у разі звільнення з місць позбавлення волі, є порушенням зазначеною особою обов'язку прибути у визначений установою виконання покарань термін в обране нею місце проживання і зареєструватися в органі Національної поліції. Поважними причинами, які виключають відповідальність такої особи за вчинення вказаних дій за ст. 395, можуть бути будь-які життєві обставини, природні явища, тощо, які не дали їй змоги вчасно прибути в обране нею місце проживання (відсутність коштів на проїзд, хвороба, затримання поліцією за вчинення правопорушення, стихійне лихо).

Цей злочин може бути вчинено лише протягом терміну, на який встановлено адміністративний нагляд. *Закінченим цей злочин є*, у першій формі - з моменту залишення винним місця проживання без належного дозволу, відповідного повідомлення та поважних причин, у другій - з моменту його неприбуття без поважних причин у визначений строк до обраного місця проживання особи.

Висновки

Адміністративний нагляд – це вид державної управлінської діяльності, яка здійснюється спеціальними органами державної виконавчої влади щодо організаційно невідпорядкованих підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян із приводу виконання ними вимог чинного законодавства з використанням заходів адміністративного примусу.

Адміністративний нагляд поліції – це систематичний нагляд працівниками поліції за точним і неухильним дотриманням посадовими особами і громадянами правил, що регламентують громадський порядок і безпеку з метою попередження і припинення правопорушень, виявлення порушників і притягнення їх до відповідальності або прийняття до них заходів громадського впливу.

Адміністративний нагляд поліції є великим за обсягом напрямком її діяльності, регулюється значним масивом нормативних актів і займає вагоме місце в функціонуванні державного механізму. Від рівня його здійснення значною мірою залежить виконання головного завдання держави – забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина.

Адміністративний нагляд поділяється на два види: загальний, спеціальний.

Спеціальний нагляд здійснюється за чітко визначеним колом осіб, зокрема, за деякими категоріями осіб, звільнених з місць позбавлення волі. Така діяльність здійснюється відповідно до закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, затвердженої спільним наказом МВС України та ДПтС України від 4 листопада 2003 р. № 1303/203, а також іншими нормативно-правовими актами.

Адміністративний нагляд встановлюється від одного року до двох років і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості.

Щодо піднаглядних можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі обмеження: а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу; б) заборона перебування у визначених місцях району (міста); в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста); г) реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Стаття 10 Закону України "Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі", встановила вичерпний перелік обмежень прав, які можуть застосовуватись до піднаглядних, а ст. 9 – визначила коло їх додаткових обов'язків. Усього в законі визначено чотири види правообмежень піднаглядних. .

Адміністративний нагляд встановлюється від одного року до двох років і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості.

Зазначений нагляд здійснюється поліцією, в основному дільничними офіцерами поліції. Діяльність дільничного офіцера поліції полягає у контролюванні поведінки особи, над якою встановлено адміністративний нагляд, шляхом перевірки дотримання нею встановлених правил та обмежень, а також проведення профілактичної роботи, спрямованої на недопущення вчинення такою особою нових злочинів чи адміністративних правопорушень.

З цією метою дільничним офіцером поліції ведеться справа адміністративного нагляду, в якій знаходяться всі необхідні матеріали.

Питання для самоконтроля:

1. Мета здійснення адміністративного нагляду поліцією.
2. Основні принципи, відповідно до яких здійснюється адміністративний нагляд.
3. Порядок встановлення адміністративного нагляду за матеріалами установ виконання покарань.

4. Повноваження дільничного офіцера поліції у сфері здійснення адміністративного нагляду.

5. При отриманні постанови про встановлення адміністративного нагляду дільничний офіцер поліції оформляє справу адміністративного нагляду, до якої входять наступні документи.

Рекомендована література:

Основна:

1. Конституція України: 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української РСР від 07.12.1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст.1122.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 40-41. Ст.379

4. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994. № 264/94. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. №52. С. 455.

5. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк : Закон України від 17.03.2011 № 3160-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. ст.380

6. Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Наказ МВС України, Державного департаменту з питань виконання покарань від 4 листопада 2003 р. №1303/203. *Офіційний вісник України*. 2004 р., № 2. Ст. 103

7. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650. *Офіційний вісник України*. 2017. № 70. Ст. 2136.

8. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціального патронажу звільнених осіб: наказ Міністерства соціальної політики України, МВС України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України від 07.11.2011 № 429/831/769/3279/5. Офіційний вісник України. 2011. № 99. Ст. 3651.

9. Адміністративна діяльність Національної поліції: навч. посібник / Кер. авт. кол. В.А. Глуховець. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ, 2017. 248 с.

10. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник / О. І. Безпалова та ін. ; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : ХНУВС, 2017. 242 с.

11. Ковальова О.В., Корнієнко М.В. Адміністративні матеріали: підстави та порядок складання: методичні рекомендації. Одеса : ОДУВС, 2020. 164 с.

12. Ковальова О.В., Корнієнко М.В. Берендєєва А.І. Кваліфікація адміністративних правопорушень: навч. посіб. Одеса : ОДУВС, 2020. 148 с.

13. Особливості реалізації підрозділами Національної поліції норм Законів України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк»: метод. рекомен. / О.І. Безпалова та ін. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2019. 21 с.

14. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / О.І. Безпалова та ін. ; за заг. ред. О.І. Безпалової. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.

15. Скворцов С.І. Адміністративно-правове регулювання адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 215 с.

16. Ярмачі Х.П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: автореф. дис... д- ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2007. 41 с.

Допоміжна:

17. Денисова А.В. Адміністративний нагляд органів виконавчої влади України: генезис, процедури, шляхи новелізації : монографія. Одеса, 2018. 348 с.
18. Курс адміністративного права України: підручник / за ред. О. В. Кузьменко. 3-тє вид., допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 904 с.
19. Назаренко Д.О. Кримінальна відповідальність за порушення правил адміністративного нагляду: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 .Дніпропетровськ, 2008. 20 с.
20. Собакарь А. О. Місце адміністративного нагляду в механізмі забезпечення правопорядку. *Науковий вісник Сіверщини. Серія : Право.* 2017. № 1. С. 117-125
21. Собакарь А. О. Співвідношення державного контролю та адміністративного нагляду як засобів публічного адміністрування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2019. № 3. С. 86-91.

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ. ПРОВАДЖЕННЯ ІЗ ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

План

Вступ

1. Поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності та її особливості
2. Суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності та адміністративна підвідомчість
3. Поняття і особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, які підвідомчі поліції та його стадії
4. Порядок розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України

Висновки

Рекомендована література

Вступ

Мета цієї лекції полягає в ознайомленні зі змістом адміністративної юрисдикції поліції, яка є однією з важливих складових її адміністративної діяльності, пов'язаної з провадженням і винесенням постанов у справах про адміністративні правопорушення.

Залежно від характеру правопорушень, різновидів органів, які здійснюють юрисдикційну діяльність, особливостей правових санкцій, які використовуються ними, визначають наступні види юрисдикції: 1) кримінально-правову; 2) цивільно-правову; 3) адміністративну; 4) дисциплінарну; 5) судову; 6) господарську.

Правильне та ефективне використання органами поліції можливостей адміністративної юрисдикції справляє великий вплив на стан правопорядку та в цілому на правомірне функціонування інших органів адміністративної юрисдикції.

Для здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції наділяються широким колом повноважень, в рамках яких вони реалізують належне їм право притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень. При цьому юрисдикція поліції має свої особливості у порівнянні з іншими органами адміністративної юрисдикції та юрисдикції судової.

До числа особливостей адміністративної юрисдикції органів поліції варто віднести тільки одноособове її здійснення. Якщо одні органи адміністративної юрисдикції мають винятково колегіальні повноваження (адміністративні комісії, виконавчі комітети селищних, сільських рад), а інші – органи поліції приймають рішення тільки особисто (державтоінспектор, начальники управлінь у справах захисту прав споживачів), то в системі органів поліції властива тільки одноособова форма адміністративної юрисдикції (наприклад, попередження, накладення штрафу начальником органу поліції).

Обов'язковим та важливим елементом юрисдикційної діяльності є правова кваліфікація посадовими особами органів поліції тих чи інших протиправних діянь, тобто юридична оцінка інформації, аналіз конкретних юридичних фактів.

Відповідно до чинного адміністративного законодавства органи поліції є суб'єктами юрисдикційних повноважень у справах, які перебувають у їх підвідомчості. Займаючи специфічне місце у системі суб'єктів адміністративної юрисдикції, органи поліції виконують і специфічні завдання, пов'язані з особливим правовим положенням цих органів при забезпеченні правоохоронних функцій.

Юрисдикція як адміністративно-правова категорія – це прерогатива певних учасників правовідносин застосовувати до правопорушників заходи адміністративних стягнень, давати правову оцінку фактам реально існуючої дійсності.

Сьогодні адміністративна юрисдикція органів поліції здійснюється у більш широкому масштабі, ніж юрисдикція судової. Рівною мірою поняття

підвідомчості ширше суміжного з ним поняття підсудності. Підвідомчість ніби служить підставою практичної реалізації юрисдикції, тобто для того щоб вирішувати конкретні справи та застосовувати до них санкції, необхідно попередньо визначити у законі коло тих справ, які підвідомчі даному суб'єкту адміністративної юрисдикції.

Провадження по справах про адміністративні правопорушення здійснюється на підставі єдиних принципів. Провадження у справах про адміністративні правопорушення в цілому і по справах, підвідомчим органам поліції, зокрема служать одним із самостійних видів адміністративних проваджень. У своїй сукупності вони складають поняття адміністративного процесу і здійснюються в рамках певного процесуального регламенту (режиму) шляхом здійснення певних процесуальних дій, що слідує одна за іншою.

Чітке дотримання регламенту цих процесуальних дій і їхньої послідовності суб'єктами адміністративно-юрисдикційних повноважень органів поліції є надійною гарантією дотримання законності при розгляді і вирішенні справ про адміністративні правопорушення.

Доказування визначається центральною частиною юридичного процесу, який здійснюється за допомогою активної цілеспрямованої діяльності суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Безпосереднім і єдиним засобом пізнання істини в адміністративно-юрисдикційній діяльності органів поліції у справах про адміністративні правопорушення є юридичні докази, що визначаються в юридичній літературі як фактичні дані, які використовуються для встановлення обставин справи відповідно до принципу об'єктивної істини.

1. Поняття адміністративно-юрисдикційної діяльності та її особливості

Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції - це одна з важливих складових частин адміністративної діяльності, змістом якої є переважно дії

суб'єктів при провадженні в справах про адміністративні правопорушення.

Юрисдикція (від латинського – "суд", "судове провадження") – це "коло повноважень суду або адміністративного органу з правової оцінки конкретних фактів, у тому числі з розв'язання спорів та застосуванню санкцій відповідно закону" (юридичний енциклопедичний словник). З іншого боку, юрисдикція - це встановлена законом (або нормативним актом) сукупність повноважень відповідних органів та посадових осіб щодо вирішення правових спорів, вирішення справи про правопорушення, таким чином оцінювати дії особи чи іншого суб'єкта з точки зору їх відповідності закону, застосовувати юридичні санкції до правопорушників (за винятком звернення до суду).

Залежно від характеру правопорушень, різновидів органів, які здійснюють юрисдикційну діяльність, особливостей правових санкцій, які використовуються ними, визначають наступні види юрисдикції: 1) кримінально-правову; 2) цивільно-правову; 3) адміністративну; 4) дисциплінарну; 5) судову; 6) господарську.

Органи державної влади зацікавлені в найбільшому впорядкуванні та вдосконаленні юрисдикційної діяльності апарату управління, зокрема, органів поліції). Саме тут необхідні конкретні правила, які визначають порядок застосування відповідних заходів державного впливу та забезпечують гарантії правильного і обґрунтованого здійснення адміністративної юрисдикції.

Звідси випливає необхідність правового регулювання порядку юрисдикційної діяльності.

Правильне та ефективне використання органами поліції можливостей адміністративної юрисдикції справляє великий вплив на стан правопорядку та в цілому на правомірне функціонування інших органів адміністративної юрисдикції.

Для здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції наділяються широким колом повноважень, в рамках яких вони реалізують

належне їм право притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень. При цьому юрисдикція поліції має свої особливості у порівнянні з іншими органами адміністративної юрисдикції та юрисдикції судової.

Характерними рисами адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції є, по-перше, її виключно державно-владний характер, що здійснюється тільки в офіційному порядку.

По-друге, юрисдикція поліції завжди є адміністративною, тобто здійснюється тільки спеціально уповноваженими підрозділами та посадовими особами (ст. ст. 222, 255 КУпАП).

По-третє, найважливішим у здійсненні юрисдикційних повноважень поліції є забезпечення ними в особі повноважних органів та посадових осіб правоохоронної діяльності.

У системі органів поліції не всі служби і посадові особи користуються юрисдикційними повноваженнями, що істотно відрізняє адміністративну юрисдикцію цих органів від юрисдикції органів правосуддя. Але незважаючи на це, адміністративна юрисдикція в системі органів поліції усе ж здійснюється великою кількістю суб'єктів юрисдикційних правоохоронних відношень, уповноважених законом притягати винних осіб до адміністративної відповідальності за правопорушення.

Юрисдикція поліції сполучена не тільки існуванням суто юрисдикційних дій (розгляд і вирішення конкретних справ, здійснення повноважень по накладенню адміністративних стягнень). Вона також пов'язана з реалізацією компетенції неюрисдикційного характеру як самими суб'єктами адміністративної юрисдикції, так і іншими посадовими особами органів поліції, що не мають права здійснення юрисдикції.

Зокрема, працівникам поліції відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» надано право:

- 1) перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для

з'ясування питання щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на поліцію;

Зокрема, працівникам поліції відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» надано право:

1) перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для з'ясування питання щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на поліцію;

2) піддавати правопорушника особистому адміністративному затриманню з метою забезпечення умов для можливого у майбутньому притягнення його до адміністративної відповідальності;

3) впливати на правопорушника засобами інститутів офіційного застереження, адміністративного нагляду;

4) використовувати безперешкодно транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям і громадянам для проїзду для місця події, стихійного лиха, доставки в лікувальні заклади осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, для переслідування правопорушників та їх доставки в поліцію.

При цьому дії, що використовуються, мають двоїстий характер. В одних випадках органи поліції «обслуговують» самі себе (затримання порушника громадського порядку органом поліції і ін.). В інших - здійснюють неюрисдикційні дії для забезпечення необхідних умов по реалізації адміністративної юрисдикції іншими її суб'єктами (оформлення протоколу про адміністративні правопорушення для суду, адміністративних комісій і ін.).

Кодекс України про адміністративні правопорушення закріпив такі види адміністративних стягнень:

1) попередження;

2) штраф;

3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або

безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;

4) конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;

5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (право керування транспортними засобами, право на полювання);

6) громадські роботи

7) виправні роботи;

8) адміністративний арешт.

Крім указаних видів адміністративних стягнень, законодавством передбачено адміністративне видворення за межі України іноземних громадян та осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок.

За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх у віці від 16 до 18 років відповідно до ст. 24 КУпАП можуть бути застосовані такі заходи впливу:

1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;

2) застереження;

3) догана або сувора догана;

4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Проте не всі органи адміністративної юрисдикції можуть застосовувати в повному обсязі заходи адміністративних стягнень, передбачених ст. 24 КУпАП. Можливість їх використання обмежена специфікою правового положення конкретного суб'єкта юрисдикції.

Розумними рамками окреслені в цій частині і повноваження органів поліції. З перерахованих вище вони мають право застосовувати тільки деякі заходи адміністративного стягнення, зокрема:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень.

Інші заходи адміністративного стягнення перебувають за межами їхніх юрисдикційних повноважень. При цьому потрібно відзначити, що ступінь використання органами поліції зазначених повноважень не однозначний. Це свідчить про різноманітну питому вагу кожного покарання в системі адміністративно-примусових засобів, які застосовуються органами поліції у порядку організації юрисдикції.

До числа особливостей адміністративної юрисдикції органів поліції варто віднести тільки одноособове її здійснення. Якщо одні органи адміністративної юрисдикції мають винятково колегіальні повноваження (адміністративні комісії, виконавчі комітети селищних, сільських рад), а інші – органи поліції приймають рішення тільки особисто (державтоінспектор, начальники управлінь у справах захисту прав споживачів), то в системі органів поліції властива тільки одноособова форма адміністративної юрисдикції (наприклад, попередження, накладення штрафу начальником органу поліції).

Обов'язковими умовами здійснення юрисдикції є наявність події правопорушення, специфічного процесуального регламенту вирішення справи, а також прийняття юрисдикційного акту у встановленій законом формі та порядку.

В основі змісту юрисдикційної діяльності органів поліції є збирання, дослідження та оцінка обставин вчиненого правопорушення та прийняття рішення по справі.

Обов'язковим та важливим елементом юрисдикційної діяльності є правова кваліфікація посадовими особами органів поліції тих чи інших протиправних діянь, тобто юридична оцінка інформації, аналіз конкретних юридичних фактів.

У цілому, застосування до винних осіб правових санкцій може здійснюватися тільки в межах юрисдикційної діяльності. Але висновком юрисдикційної діяльності не завжди є винесення постанов про накладення адміністративного стягнення.

Отже, **адміністративно-юрисдикційна діяльність органів поліції** – це врегульована нормами адміністративного права (адміністративного законодавства) спеціальний різновид адміністративної діяльності, яка полягає у виявленні протиправних діянь, у зборі та оцінці матеріалів (а також доказів), кваліфікації адміністративних правопорушень, а також здійсненні адміністративного провадження у справах про адміністративні правопорушення.

2. Суб'єкти адміністративно-юрисдикційної діяльності та адміністративна підвідомчість

Відповідно до чинного адміністративного законодавства органи поліції є суб'єктами юрисдикційних повноважень у справах, які перебувають у їх підвідомчості. Займаючи специфічне місце у системі суб'єктів адміністративної юрисдикції, органи поліції виконують і специфічні завдання, пов'язані з особливим правовим положенням цих органів при забезпеченні правоохоронних функцій.

Поняття “суб'єкти адміністративної юрисдикції в органах поліції” вужче поняття “органи поліції”, оскільки далеко не всі посадові особи органів поліції є носіями юрисдикційних повноважень. Чинне законодавство наділяє такими повноваженнями тільки їх частину. Органам поліції підвідомче широке коло справ про адміністративні правопорушення.

Підвідомчість – це відносність конкретної справи про адміністративне правопорушення до ведення визначеного суб'єкта адміністративної юрисдикції, органу управління, суду, громадської організації відповідно до виконуваної ним функції та кола покладених завдань в галузі правоохоронної діяльності.

Юридичні норми, які визначають підвідомчість, мають змішаний, матеріально-процесуальний характер.

Відносність конкретних справ визначається у рівній мірі і матеріальними, і процесуальними нормами, у тому числі і нормами адміністративного матеріального та процесуального права.

Виходячи з того, що термін “підвідомчість” походить від слова “відомство” - тобто система, сукупність установ, які обслуговують будь-яку галузь державного управління, можливо думати, що категорія підвідомчості у більшій мірі належна адміністративному, ніж іншим галузям права, а “підсудність” - поняття похідне від поняття “підвідомчість”.

Адміністративна підвідомчість може бути суб'єктивною, об'єктивною, альтернативною та виключною.

Суб'єктивна підвідомчість визначає здатність конкретного органу чи його посадової особи здійснювати адміністративну юрисдикцію над визначеними, чітко окресленими законом та іншими нормативними актами справами. З цієї точки зору можна говорити про підвідомчість певних суб'єктів адміністративної юрисдикції: відомств, комісій, інспекцій, судів тощо.

Об'єктивна підвідомчість визначається об'єктом адміністративно караного посягання, предметною ознакою даної справи. З цієї точки зору можна говорити про підвідомчість справ у галузі охорони праці та здоров'я населення, про адміністративні правопорушення, що посягають на власність, про порушення громадського порядку та громадської безпеки, встановленого порядку управління та ін.

Альтернативна підвідомчість означає можливість здійснення юрисдикційних повноважень на вибір тим чи іншим суб'єктам адміністративної юрисдикції. Так справи про незаконне виготовлення, придбання, зберігання, перевезенні, пересиланні наркотичних засобів чи психотропних речовин без мети збуту у невеликих розмірах можуть розглядатися і начальником органу поліції і суддею (ст. 44 КУпАП).

Виключна підвідомчість зводиться до того, що певна категорія справ, зокрема, справи про дрібне розкрадання державного або колективного майна, злісну непокору законному розпорядженню чи вимозі працівника поліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку, військовослужбовця, справи про порушення правил адміністративного нагляду розглядаються одноособово суддею. Постанова судді є остаточною та оскарженню не підлягає.

Справи про позбавлення посвідчення водія на керування автотранспортними засобами розглядаються виключно патрульною службою; посадові особи виносять два види постанов: про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження або штрафу, або про припинення справи.

Поняття підвідомчості тісним чином пов'язано зі суміжним поняттям компетенції.

Компетенція – це коло повноважень по вирішенню індивідуально-конкретної адміністративної справи, якими розпоряджається даний суб'єкт адміністративної юрисдикції. Однак в юридичній літературі іноді під компетенцією розуміється сукупність прав та обов'язків певного носія юрисдикційних повноважень.

Разом із тим в інституті адміністративної відповідальності компетенція не відноситься тільки до правоздатності застосовувати заходи адміністративного стягнення. У це поняття включаються і інші складні компоненти правоздатностей, які не охоплюються поняттям адміністративної юрисдикції.

Наприклад, начальник органу поліції правоздатний піддавати за наявності достатніх на те підстав адміністративному затриманню чи офіційному застереженню правопорушника громадського порядку, який у подальшому буде ним притягнений до адміністративної відповідальності. Більш того останнє слід вважати основним елементом поняття компетенції.

Юрисдикція як адміністративно-правова категорія – це прерогатива

певних учасників правовідносин застосовувати до правопорушників заходи адміністративних стягнень, давати правову оцінку фактам реально існуючої дійсності.

Сьогодні адміністративна юрисдикція органів поліції здійснюється у більш широкому масштабі, ніж юрисдикція судова. Рівною мірою поняття підвідомчості ширше суміжного з ним поняття підсудності. Підвідомчість ніби служить підставою практичної реалізації юрисдикції, тобто для того щоб вирішувати конкретні справи та застосовувати до них санкції, необхідно попередньо визначити у законі коло тих справ, які підвідомчі даному суб'єкту адміністративної юрисдикції.

Підвідомчість конкретних адміністративних справ органам поліції, їх посадовим особам, які здійснюють юрисдикцію, визначається насамперед предметною ознакою, яка означає, що справи про адміністративні правопорушення вирішуються тими компетентними носіями юрисдикційних повноважень, у веденні яких постійно перебувають об'єкти протиправних посягань. Цим самим конкретні юрисдикційні повноваження конкретних посадових осіб органів поліції безпосередньо пов'язуються з основними їх посадовими повноваженнями, є ніби продовженням виконавчо-розпорядчої діяльності, яка здійснюється органами поліції у підвідомчій галузі.

Органам поліції як носіям юрисдикційних повноважень в особі їх представників (посадових осіб) надано у рамках їх підвідомчості право розглядати та вирішувати справи:

- про порушення громадського порядку та громадської безпеки;
- правил дорожнього руху, правил, які забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил, які спрямовані на забезпечення збереження вантажів та транспорті, а також про незаконну відпуск та незаконне придбання бензину чи інших пально-мастильних матеріалів.

Від імені органів поліції відповідно до ст. 222 КУпАП розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні

стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень.

3. Поняття і особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, які підвідомчі поліції та його стадії

Під адміністративним провадженням ряд авторів розуміють усі сторони діяльності державного апарату, починаючи з підготовки і видання актів і закінчуючи організаційними і матеріально-технічними операціями, а адміністративний процес розглядали як діяльність, пов'язану із застосуванням примусових заходів. Більшість же авторів розглядала провадження як структурну частину адміністративного процесу.

Нині законодавець чітко вказав, що вирішення справ про адміністративні правопорушення здійснюється за допомогою процесуального провадження. Аналіз чинного законодавства дозволяє зробити ще один важливий висновок - про єдине провадження для всіх без винятку справ про адміністративні правопорушення. Як відомо, у літературі виділялося:

- а) звичайне провадження;
- б) прискорене (чи спрощене);
- в) спеціальне провадження по застосуванню адміністративних стягнень за вчинення злочинів, що не становлять великої суспільної небезпеки;
- г) провадження в органі адміністративної юрисдикції другої інстанції.

Така класифікація провадження була цілком виправдана. Кожен з його видів регламентувався звичайно самостійним правовим актом, провадження мали специфіку. Однак у даний час цю позицію розділити не можна. Законодавець установив єдині цілі провадження по справах про адміністративні правопорушення, єдині гарантії забезпечення законності при провадженні по справах про адміністративні правопорушення, єдині докази і єдині засоби та прийоми їх виявлення і т. ін.

У Кодексі України про адміністративні правопорушення не згадується про спрощене провадження. Єдине, про що йдеться, так це про справи, по яких протоколи про адміністративне правопорушення не складаються (ст. 258 КУАП). Але це не "спрощене провадження" - всі інші вимоги, що висуваються до ведення провадження по справах про адміністративні правопорушення, повинні бути дотримані і виконані.

Зберігають свою силу і всі встановлені законодавцем гарантії, що забезпечують права й інтереси осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності. Ст. 268 КУпАП надає особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, право знайомитися з матеріалами справи; давати пояснення; подавати докази; заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката; виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову в справі.

Неухильно повинна дотримуватися вимога про всебічний, повний і об'єктивний розгляд справи. Відсутній тільки один, нехай дуже важливий, процесуальний документ – протокол про вчинене правопорушення.

У ряді країн Східної Європи законодавець передбачає спрощене провадження, і воно відрізняється від звичайного не тільки тим, що не складається протокол про порушення, але й відсутністю цілого ряду гарантій, що забезпечують інтереси порушника. Так, наприклад, у силу ст. 59 п. 3 Закону "Про адміністративні порушення і покарання" Республіки Болгарії штраф, накладений у розмірі до 20 левів, не оскаржується. У Чехії визнання порушника у вчиненні провини виключає необхідність збору інших доказів у справі.

Це, однак, не виключає неможливості якої-небудь класифікації різних проваджень про адміністративні правопорушення. Зберігає свою силу, наприклад, запропонована В.Ф. Фефиловою класифікація провадження залежно від органу, що його здійснює. На її думку "можна виділити провадження, що здійснюється в суді; провадження в органах поліції;

провадження в адміністративних комісіях при виконавчих комітетах місцевих рад і т. ін.”

Незважаючи на єдині правила провадження по справах про адміністративні правопорушення, їх реалізація відрізняється специфікою залежно від суб'єкта адміністративно-юрисдикційної діяльності. Одні органи, наприклад, розглядають справи колегіально, інші - одноосібно. Деякі органи не беруть участі у виконанні винесених постанов, інші - роблять це в обов'язковому порядку. Можна знайти й інші підстави.

Провадження по справах про адміністративні правопорушення здійснюється на підставі єдиних принципів. В адміністративно-процесуальній науці країн Східної Європи проблема принципів провадження по справах про адміністративні правопорушення ще до кінця не вирішена. У країнах СНД із представників адміністративно-процесуальної науки до цих проблем, зокрема, зверталися Д. М. Бахрах, А.П. Ключниченко, В.Д. Сорокін, Н.Г. Салищева і ряд інших авторів. В адміністративно-правовій літературі країн Східної Європи ці питання розглядалися в працях Е. Старосьцяка (Польща), І. Сюча (Угорщина), К. Свободи (Чехія), І. Дермеджиєва (Болгарія).

Незважаючи на розходження в поглядах на коло принципів, що лежать в основі адміністративного процесу, ідея про те, що вони, по суті, є похідними від конституційних, на яких засноване і діє державне управління, не викликає суперечок. Отже, принципи провадження по справах про адміністративні правопорушення є похідними від основних принципів державного управління.

Принцип провадження по справах про адміністративні правопорушення є, по-перше, його вихідною установкою, що визначає разом з іншими установками особливості і призначення цього провадження, його специфіку в порівнянні з іншими провадженнями, що складають у комплексі адміністративний процес.

По-друге, принцип повинен знайти своє закріплення в правових

нормах. Так був закріплений принцип розгляду справи на засадах рівності громадян (ст. 248 КУпАП). Одержав свій подальший розвиток принцип забезпечення прав і інтересів учасників провадження за допомогою надання права адвокату захищати їхні інтереси (ст. 271 КУпАП) і т. ін.

Не ставлячи своєю метою докладний аналіз принципів адміністративного провадження і визначення їх кола, досить підкреслити, що принципи, зафіксовані законодавцем в обов'язковому порядку, повинні дотримуватися у провадженні по справах про адміністративні правопорушення. До числа цих принципів належать: принцип законності; принцип охорони інтересів особистості і держави; принцип об'єктивної істини; принцип національної мови; принцип змагальності сторін; принцип публічності і гласності; принцип швидкості й оперативності; принцип рівності громадян.

Грунтуючись на загальних принципах, властивих провадженню по справах про адміністративні правопорушення, можна виділити специфічні риси провадження, що здійснюється органами поліції.

Ця специфіка, по-перше, виявляється в тому, що зазначена діяльність щодо їх основної є допоміжною. Основним призначенням органів поліції, відповідно до Закону України “Про Національну поліцію”, є забезпечення особистої безпеки громадян, захист їхніх прав і законних інтересів, забезпечення охорони публічного порядку і публічної безпеки.

По-друге, органи поліції розглядають широке коло справ про адміністративні правопорушення, що належать до різних сфер і галузей державного управління. Якщо інші органи державного управління, наділені адміністративно-юрисдикційними повноваженнями, розглядають справи про адміністративні правопорушення тільки у певній галузі чи тільки з певних питань, то органи поліції уповноважені вирішувати справи про адміністративні правопорушення, об'єктом посягань яких є суспільні відносини різних сфер і галузей державного управління (правопорушення на транспорті, правопорушення в галузі охорони здоров'я, правопорушення у

сфері громадського порядку і громадської безпеки і т. ін.).

По-третє, органи поліції побудовані і діють на принципі єдиначальності. Начальник у конкретних випадках приймає рішення одноособово без узгодження з громадськими організаціями в межах наданих йому прав і обов'язків. Об'єктивно необхідними передумовами єдиначальності в міськрайорганах поліції є:

а) специфіка вирішуваних завдань у сфері боротьби зі злочинністю й охорони громадського порядку, що обумовлює підвищені вимоги щодо організованості і дисципліни;

б) необхідність швидкого прийняття і негайної реалізації управлінських рішень;

в) необхідність оперативного та комплексного використання сил і засобів органів поліції із метою найбільш ефективного виконання оперативно-службових завдань.

Цей же принцип виявляється й у провадженні по справах про адміністративні правопорушення. Справи розглядаються одноосібно особами, зазначеними, наприклад, у ст.ст. 222, 223 КУпАП і ін.

По-четверте, здійснення адміністративно-юрисдикційних повноважень в органах поліції, як правило, не пов'язано зі здійсненням інспектування. Ця ознака властива тільки адміністративно-юрисдикційній діяльності державної автомобільної інспекції. Для них виявлення адміністративних деліктів і вжиття по них заходів впливає з характеру їхньої роботи як державних інспекцій. Начальники органів поліції і їхні заступники здійснюють розгляд справ про адміністративні правопорушення, що виявляються при адміністративному нагляді.

По-п'яте, органи поліції виступають не тільки як головний суб'єкт по справах про адміністративні правопорушення, але й сприяють забезпеченню розгляду справ про адміністративні правопорушення іншими органами державного управління, наділеними адміністративно-юрисдикційними повноваженнями (адміністративними комісіями, виконавчими комітетами

селищних, сільських рад, судами).

Отже, можна дати визначення провадження у справах про адміністративні правопорушення, підвідомчих органам поліції. Воно являє собою комплекс взаємозалежних і взаємозумовлених процесуальних дій, спрямованих на своєчасне, усебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності до законодавства, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, попередження правопорушень, виховання громадян у дусі дотримання законів, зміцнення законності, здійснюваних спеціально уповноваженими посадовими особами органів поліції з метою охорони прав і законних інтересів громадян, охорони власності, виконання завдань з охорони громадського порядку і громадської безпеки.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення в цілому і по справах, підвідомчим органам поліції, зокрема служать одним із самостійних видів адміністративних проваджень. У своїй сукупності вони складають поняття адміністративного процесу і здійснюються в рамках певного процесуального регламенту (режиму) шляхом здійснення певних процесуальних дій, що слідують одна за іншою.

Чітке дотримання регламенту цих процесуальних дій і їхньої послідовності суб'єктами адміністративно-юрисдикційних повноважень органів поліції є надійною гарантією дотримання законності при розгляді і вирішенні справ про адміністративні правопорушення.

Процесуальний регламент провадження по справах про адміністративні правопорушення складається із сукупності однорідних груп процесуальних дій, однопорядкових за своїм змістом. Ці однорідні групи процесуальних дій прийнято називати стадіями провадження по справах про адміністративні правопорушення. У підручнику “Адміністративне право” за редакцією Д. М. Бахраха стверджується, що “під стадією слід розуміти таку порівняно самостійну частину провадження, яка, поряд з його загальними завданнями,

має властиві тільки їй задачі, документи й інші особливості”.

У кожній стадії є, як правило, “ведучий” суб’єкт адміністративно-процесуальних відносин. Його обов’язком є проведення тих процесуальних дій, що формують дану стадію. Так у стадії порушення справи таким є орган поліції; у стадії розгляду справи - орган поліції, суд (хоча можна виділити, наприклад, і адміністративну комісію, що розглядає справи, підвідомчі органам поліції); у стадії оскарження - суд, вищий орган управління і т. ін.

Основними стадіями провадження по справах про адміністративні правопорушення в цілому і провадження по справах, підвідомчих органам поліції зокрема, як відомо, є:

- 1) порушення адміністративного провадження по справах про адміністративні правопорушення й адміністративне розслідування;
- 2) розгляд справ про адміністративне правопорушення;
- 3) оскарження, опротестування і перегляд справ про адміністративні правопорушення;
- 4) виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

У рамках цих процесуальних стадій і здійснюється адміністративна юрисдикція органів поліції. Зупинимось коротко на кожній із зазначених стадій з урахуванням провадження по справах про адміністративні правопорушення в органах поліції, тому що характеристика загальних стадій провадження докладно розглядалася в навчальній літературі.

Порушення адміністративного провадження в справі про адміністративне правопорушення є первісною стадією. Дії, вчинені в цій стадії, створюють необхідні передумови нормального розгляду кожної справи органом поліції, усебічного, повного й об’єктивного її вирішення. Ця стадія складається із сукупності процесуальних дій, що можуть бути зведені до трьох груп:

- порушення справи (провадження);
- проведення перевірочних дій;
- підготовка матеріалів до розгляду справи по суті і передання

матеріалів справи уповноваженому органу чи посадовій особі за підвідомчістю.

Приводами до порушення провадження по справах про адміністративні правопорушення в органах поліції можуть бути:

- заяви потерпілих, очевидців, причому як письмові, так і усні;
- рапорти працівників поліції, членів громадських формувань по охороні громадського порядку;
- безпосереднє сприйняття факту неправомірної поведінки суб'єктом адміністративної юрисдикції;
- сигнали засобів масової інформації;
- повідомлення судових, прокурорських працівників, адміністрації підприємств, установ, організацій тощо.

Спеціального процесуального акта про порушення справи про адміністративне правопорушення, подібно постанові про порушення кримінальної справи, працівник органу поліції не складає.

Об'єктивним вираженням акту порушення справи про адміністративне правопорушення є протокол, що, як правило, оформляється по кожній адміністративній провині з урахуванням вимог ст.ст. 254, 256 КУпАП. За окремі незначні правопорушення адміністративне стягнення у вигляді штрафу може накладатися на місці без складання протоколів.

Таким чином порушення справи, будучи початковою стадією провадження по справах про адміністративні правопорушення, являє собою комплекс процесуальних дій, спрямованих на встановлення самої події правопорушення, обставин провини, їх фіксування і кваліфікацію. Завершальним етапом цієї стадії є направлення матеріалів справи і протоколу про адміністративне правопорушення на розгляд за підвідомчістю.

Розгляд справ по суті - центральна стадія провадження по справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами поліції. Попередні їй підготовчі дії хоча і мають велике значення, однак мають субсидіарний (допоміжний) характер. Вони відбуваються саме для того, щоб

стало можливим дати категоричну відповідь по даній справі у спеціально винесеній органом адміністративної юрисдикції постанові.

При одержанні необхідних матеріалів начальник органу поліції, чи його заступник, інші суб'єкти адміністративної юрисдикції в органах поліції зобов'язані ретельним образом їх вивчити і підготуватися до розгляду справи про адміністративне правопорушення. Статті 278, 279, 284, 285, 286 КУпАП містять у собі три етапи розгляду справи:

- підготовка справи до розгляду;
- власне розгляд справи;
- винесення постанови в справі.

Підготовка справи до розгляду починається з моменту надходження її в орган, правомочний розглядати справу. За загальним правилом справи про адміністративні правопорушення розглядаються по місцем вчинення порушення (ст. 276 КУпАП). Однак, коли правопорушення вчинене водієм, - справи можуть розглядатися також за місцем обліку транспортних засобів чи за місцем проживання порушника.

За місцем вчинення чи за місцем проживання правопорушника справи про адміністративні правопорушення розглядаються за ст.ст. 177 і 178 КУпАП начальниками органів поліції чи їхніми заступниками.

Розгляд справи обмежено часовими рамками. Справа про адміністративне правопорушення розглядається в 15-денний строк із дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення й інших матеріалів справи. Однак справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 42², ч. 1 ст. 44, статтями 44¹, 106², 106, 173¹, 173, 178, 185, ч. 1 ст. 185³, ст. 185⁷, розглядаються протягом доби, статтями 146, 157, 160, 160², 185¹ і 186², 186⁴ і 186⁵ - у триденний термін, статтями 46¹, 51 і 176 - у п'ятиденний строк, статтями 101-103 - у семиденний строк.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа), що володіє правом здійснення юрисдикції, виносить

постанову в справі. Ст. 284 КУпАП передбачає три види постанов у справі про адміністративне правопорушення:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених ст. 241 КУпАП;
- 3) про припинення справи.

Суб'єкти адміністративної юрисдикції органів поліції мають право виносити тільки два види постанов - 1-е і 3-є, 2-е - заходи впливу, передбачені ст. 24 КУАП, застосовуються винятково судом (суддею) до неповнолітніх, які вчинили адміністративне правопорушення у віці від 16 до 18 років (ст. 13 КУпАП).

Наступною стадією провадження є оскарження, опротестування і перегляд постанов по справах про адміністративні правопорушення. На відміну від інших стадій провадження по справах про адміністративні правопорушення стадія перегляду є факультативною, необов'язковою.

“Перегляд - це перевірка законності й обґрунтованості справи суб'єктом, наділеною правом скасовувати, змінювати чи залишати раніше прийняту постанову без змін”. Слід звернути увагу, що лише невелика кількість справ розглядається в порядку контролю. Але вже сам факт здійснення такої стадії має велике попереджувальне значення, дисциплінує тих, хто правомочний застосовувати адміністративні стягнення.

Знаючи про те, що постанова може бути переглянута, що суд чи вищий орган може перевірити його законність, орган (посадова особа) відповідальніше ставиться до визначення винності громадянина, кваліфікації його дій, вибору міри стягнення.

“Право на оскарження постанови в справі про адміністративне правопорушення, - стверджує С.В. Ківалов, - одна з найбільш важливих гарантій захисту прав особистості, яка притягується до адміністративної відповідальності”.

Про цю ж стадію адміністративного провадження говорить і Є. В. Додін, відзначаючи, що важливе місце в системі правових гарантій від

необґрунтованого притягнення до адміністративної відповідальності займають гарантії, закріплені нормами адміністративно-процесуального права. Вони складаються з загальних гарантій законності і гарантій, спрямованих на охорону прав громадян на окремих стадіях процесу.

Постанову в справі про адміністративне правопорушення може бути також опротестовано прокурором (ст. 290 КУпАП).

Закон України “Про прокуратуру” визначив правові форми реагування прокурора на порушення законності - протест, розпорядження, подання і постанова, на які орган (посадова особа), що виніс неправомірну постанову в справі, зобов'язаний вчасно реагувати. При цьому суб'єкт адміністративної юрисдикції органів поліції при розгляді скарги громадянина чи протесту прокурора на постанову в справі про адміністративне правопорушення перевіряє законність (вимогу про це встановлено ст. 7 КУпАП) і обґрунтованість винесеної постанови і приймає одне з наступних рішень:

- 1) залишає постанову без зміни, а скаргу чи протест - без задоволення.
- 2) скасовує постанову і направляє справу на новий розгляд.
- 3) скасовує постанову і припиняє справу.
- 4) змінює міру стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень суб'єктів адміністративної юрисдикції органів поліції - заключна стадія провадження по справах про адміністративні правопорушення, розглянутих органами поліції. Воно має якість виконуваності, тобто обов'язковості здійснення дій, запропонованих органом (посадовою особою) адміністративної юрисдикції.

Вимоги постанови про накладення адміністративного стягнення мають обов'язковий характер як для того, кому вони адресуються, так і для офіційних органів і посадових осіб, на кого законом покладено обов'язок виконання, тому постанови мають характер індивідуального акта управління.

Сутність виконання постанов полягає в “практичній реалізації адміністративного стягнення, призначеного правопорушнику постановою”.

Виконання постанови про накладення конкретних заходів адміністративного стягнення здійснюється в специфічних формах залежно від того, який захід адміністративного стягнення виконується. При цьому постанова про накладення адміністративного стягнення виконується або тим органом адміністративної юрисдикції, що його виносить (п. 4 ст. 299 КУпАП), або іншим органом. Постанови органів поліції найчастіше виконуються ними самими (штрафи на місці, попередження).

Крім того, органи поліції виконують постанови про застосування заходів адміністративного стягнення, винесених іншими органами (адміністративний арешт, виправні роботи й ін.).

Початкову стадію практичної реалізації постанов про накладення адміністративних стягнень регулює стаття 299 КУпАП, відповідно до якої постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення. Однак при оскарженні чи опротестуванні постанови про накладення адміністративного стягнення постанова підлягає виконанню після залишення скарги чи протесту без задоволення. Виняток складають лише постанови про застосування міри стягнення у вигляді попередження (ст. 26 КУпАП), а також ті випадки, коли штраф накладається і стягується на місці вчинення адміністративної провини (ст. 258 КУпАП). В останніх двох випадках постанови про накладення адміністративних стягнень суб'єктами адміністративної юрисдикції органів поліції виконуються негайно, незалежно від того, чи будуть вони згодом оскаржені або опротестовані.

Стаття 301 КУпАП передбачає відстрочку виконання таких постанов, якими накладено адміністративні стягнення у вигляді штрафу, виправних робіт і арешту. Відстрочка, так само як скарга і протест, припиняє виконання даних постанов. Надати відстрочку до одного місяця має право той орган (посадова особа), що виніс постанову, звернувши її до виконання.

Підставою її надання служать обставини, наявність яких

унеможлиблює негайне його виконання (важка хвороба особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, складні сімейні обставини, нещасний випадок у сім'ї тощо), або ініціатива самого органу, що виніс постанову про адміністративне стягнення.

Зрозуміло, суб'єкт адміністративної юрисдикції органів поліції має право відстрочити тільки виконання постанови про накладення штрафу. Однак саме це право органам поліції і слід використовувати, наприклад, для підвищення рівня стягнення при накладенні штрафів.

4. Порядок розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України

Розгляд звернень та особистий прийом громадян в органах та підрозділах поліції є складовою механізму реалізації прав громадян на внесення до органів державної влади пропозицій щодо поліпшення їх діяльності, виявлення недоліків у роботі, оскарження дій посадових осіб та органів державної влади.

Громадяни України мають право звернутися до органів (підрозділів) поліції, їх керівників із зауваженнями, скаргами та пропозиціями з питань, пов'язаних з діяльністю Національної поліції України, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління, із заявами або клопотаннями про реалізацію своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів, а також зі скаргами про їх порушення.

Особи, які не є громадянами України і законно перебувають на її території, можуть також подавати звернення, як і громадяни України, якщо інше не передбачено законодавством України та міжнародними договорами.

Забороняється відмова в прийнятті та розгляді звернення з посиленням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина, незнання мови звернення.

Громадяни мають право звертатися до органів (підрозділів) поліції

українською чи іншою мовою, прийнятною для сторін.

Робота зі зверненнями громадян і їх особистий прийом містить такі складові елементи:

- 1) приймання, реєстрація і первинний розгляд звернень громадян;
- 2) вирішення питань, порушених у зверненнях, та надання відповідей їх авторам;
- 3) контроль за станом роботи зі зверненнями;
- 4) узагальнення та аналіз звернень громадян;
- 5) використання результатів аналізу для прийняття управлінських рішень.

Керівники органів (підрозділів) поліції всіх рівнів згідно зі своїми посадовими інструкціями відповідають за організацію роботи зі зверненнями громадян та з питань їх особистого прийому.

Діловодство за зверненнями громадян ведеться структурним підрозділом органів (підрозділів) поліції, на який покладено ці обов'язки, або посадовими особами, відповідальними за організацію роботи зі зверненнями громадян (далі - служба діловодства), окремо від інших видів діловодства.

Порядок ведення діловодства за зверненнями громадян, які містять відомості, що становлять державну або іншу таємницю, яку охороняє закон, визначається спеціальними нормативно-правовими актами.

Звернення від громадян надходять до органів (підрозділів) поліції у вигляді листів, під час їх особистого прийому посадовими особами, з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку або за допомогою засобів телефонного зв'язку через контактні центри, телефонні «гарячі лінії».

Усі звернення громадян, що надходять до органів (підрозділів) поліції, підлягають обов'язковій класифікації за встановленими статтею 3 Закону України «Про звернення громадян» видами, а саме: пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) та скарги:

пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються

порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, удосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства;

заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та законодавством їхніх прав та інтересів або повідомлення про порушення законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання - письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо;

скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Звернення може бути усним (викладеним громадянином на особистому прийомі або за допомогою засобів телефонного зв'язку через визначені контактні центри, телефонні «гарячі лінії» та записаним (зарєєстрованим) посадовою особою) чи письмовим, надісланим поштою або переданим громадянином особисто чи через уповноважену ним особу, якщо ці повноваження оформлені відповідно до законодавства України (у тому числі під час особистого прийому).

Письмове звернення також може бути надісланим із використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку (електронне звернення).

Звернення може бути подане як окремою особою (індивідуальне), так і групою осіб (колективне).

Звернення в інтересах неповнолітніх і недієздатних осіб подаються їх законними представниками.

За ознакою надходження звернення громадян визнаються первинними, повторними, дублетними, неодноразовими, масовими.

Первинними є звернення, які:

надійшли від окремої особи (групи осіб), яка (які) вперше звернулася(ися) до органу (підрозділу) поліції;

надійшли від окремої особи (групи осіб), яка (які) не вперше звернулася(ися) до органу (підрозділу) поліції, але питання, що порушене у зверненні, жодним чином не стосується попередніх звернень, або є достатньо підстав для визнання звернення первинним;

надійшли від окремої особи (групи осіб), яка (які) не вперше звернулася(ися) до органу (підрозділу) поліції, але попередні звернення з питання, що порушене у зверненні, визнавались анонімними.

Повторними є такі звернення:

звернення від того самого громадянина з того самого питання, якщо перше не вирішено по суті або вирішено не в повному обсязі;

звернення, у якому оскаржується рішення, прийняте у зв'язку з попереднім зверненням громадянина;

звернення, у якому повідомляється про несвоєчасний розгляд попереднього звернення, якщо з часу його надходження минув визначений законодавством строк розгляду, проте відповідь громадянину не надавалася;

звернення, у якому йдеться про недоліки, допущені під час розгляду попереднього звернення громадянина.

Якщо в повторному зверненні громадянин разом із питаннями, які вже розглядались і на які була надана вичерпна відповідь або за якими прийняте відповідне рішення, звертається з іншими питаннями, новими фактами, звернення не є повторним і розглядається органами (підрозділами) поліції в установленому законодавством України порядку.

Дублетними є звернення тієї самої особи (групи осіб) з того самого питання, що відправлені особою (групою осіб) різним адресатам та надіслані адресатами на розгляд за належністю до органу (підрозділу) поліції.

Неодноразовими є звернення особи (групи осіб), які надійшли до органу (підрозділу) поліції з того самого питання, що і попереднє звернення, проте на попереднє звернення відповідь ще не надана, а визначений законодавством України строк його розгляду ще не закінчився.

Масовими є звернення, що надходять у великій кількості від різних громадян з однаковим змістом або суттю питання.

Звернення громадян оформлюються відповідно до статті 5 Закону України «Про звернення громадян». У зверненні зазначають прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина та викладають суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. Письмове звернення має бути надруковане або написане від руки розбірливо і чітко, підписане заявником (групою заявників) із зазначенням дати.

В електронному зверненні також має бути зазначено електронну поштову адресу, на яку заявнику може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним. Застосування електронного цифрового підпису під час надсилання електронного звернення не вимагається.

Електронне звернення, надіслане без використання електронного підпису, повинно мати вигляд скан-копії або фотокопії звернення з підписом заявника із зазначенням дати.

Інформація про електронні поштові адреси розміщується на відповідних веб-сторінках офіційного сайту Національної поліції України в мережі Інтернет.

Звернення громадян, що надійшли до органів (підрозділів) поліції з використанням засобів поштового зв'язку, мережі Інтернет, електронного зв'язку (електронні звернення), через контактні центри державної установи «Урядовий контактний центр» та телефонну «гарячу лінію» Національної поліції України, приймаються, попередньо розглядаються та централізовано реєструються службою діловодства органу (підрозділу) поліції в день їх надходження, а ті, що надійшли в неробочий день і час, - наступного після

нього робочого дня в журналі реєстрації звернень громадян або на реєстраційно-контрольних картках (далі – РКК), придатних для обробки персональними комп'ютерами.

Звернення громадян, які надійшли під час особистого прийому, обліковуються в журналі обліку особистого прийому громадян або на РКК.

Журнальна форма реєстрації пропозицій, заяв і скарг та обліку особистого прийому громадян допускається в органах (підрозділах) поліції з річним обсягом надходження до 600 пропозицій, заяв та скарг і такою самою кількістю звернень громадян на особистому прийомі.

Попередній розгляд звернень громадян:

1) метою попереднього розгляду звернень громадян є їх розподіл для доповіді керівникам органів та підрозділів поліції відповідно до їх функціональних обов'язків та надсилання їх за належністю до іншого органу державної влади у разі, якщо питання, порушені в зверненні, не входять до повноважень органів та підрозділів поліції;

2) попередній розгляд звернень громадян здійснюється керівництвом служби діловодства, його заступниками або відповідальною особою в день надходження або в перший наступний робочий день у разі надходження їх після закінчення робочого дня, у вихідні, святкові та неробочі дні;

3) попередній розгляд звернень громадян здійснюється з урахуванням Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, та положень про структурні підрозділи апарату Національної поліції України, міжрегіональні територіальні органи поліції, територіальні органи поліції, а також організаційно-розпорядчих актів Національної поліції України, які визначають розподіл обов'язків керівництва органів (підрозділів) поліції;

4) працівники служби діловодства доповідають керівництву органів (підрозділів) поліції про всі звернення громадян, які адресовані органу (підрозділу) поліції або його керівництву. Інші звернення громадян після розгляду керівництвом служби діловодства або відповідальними особами

передаються до відповідних структурних підрозділів органу (підрозділу) поліції;

5) попередній розгляд звернень громадян, що надходять до структурних підрозділів центрального органу управління поліції, здійснюється керівниками служби діловодства або уповноваженими особами цих підрозділів.

Обов'язковій доповіді Голові Національної поліції, керівництву органів (підрозділів) поліції підлягають:

1) звернення Героїв України, Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, інвалідів Великої Вітчизняної війни;

2) звернення, адресовані Голові Національної поліції України, керівництву органів (підрозділів) поліції з позначкою «Особисто».

Про інші звернення, що потребують розгляду керівництвом Національної поліції України, працівники служби діловодства доповідають першому заступнику Голови Національної поліції України, заступникам Голови Національної поліції України відповідно до розподілу обов'язків.

Звернення, оформлені належним чином, підлягають реєстрації, під час якої зверненню надається відповідний індекс (реєстраційний номер), який починається кожного року з першого номера. Реєстраційний індекс звернення складається з початкової літери прізвища автора звернення, порядкового номера звернення, що надійшло (наприклад, М-70). Реєстраційний індекс може бути доповнений іншими позначеннями, що забезпечують систематизацію, пошук, аналіз і зберігання. При реєстрації колективного звернення реєстраційний номер складається з літер «Кол» та порядкового номера (наприклад, М-70/Кол).

Про зареєстроване звернення служба діловодства доповідає керівництву органу (підрозділу) поліції в день реєстрації звернення або в перший наступний робочий день.

Після розгляду звернень громадян керівництвом органу (підрозділу) поліції працівники служби діловодства:

вносять до журналу реєстрації звернень громадян, які надійшли з використанням засобів поштового зв'язку, мережі Інтернет, електронного зв'язку (електронні звернення), через контактні центри державної установи «Урядовий контактний центр» та телефонну «гарячу лінію» Національної поліції України, до РКК резолюцію керівництва та встановлені терміни виконання доручень за зверненнями громадян;

здійснюють відправлення звернень за належністю відповідному державному органу чи посадовій особі з питань, що не належать до повноважень поліції, про що інформують їх авторів;

забезпечують доведення звернень громадян до зазначених у резолюції виконавців;

беруть на контроль звернення громадян у разі визначення такого контролю керівництвом органу (підрозділу) поліції.

У разі якщо за резолюцією керівництва Національної поліції України звернення громадянина взято на контроль, у журналі реєстрації звернень громадян або в РКК зазначається «Контроль».

Зміна головного виконавця або зміни у складі співвиконавців на рівні структурних підрозділів органів поліції, визначених у резолюції, здійснюються за погодженням автора резолюції, посадової особи, яка виконує його обов'язки, або керівника органу поліції за умови доведення інформації про запропоновані зміни відповідним керівникам зазначених структурних підрозділів. Зміна головного виконавця за наявності відповідного погодження може бути здійснена в триденний строк з дати реєстрації звернення.

У разі надходження на «гарячу лінію» звернень громадян про вчинення кримінального (адміністративного) правопорушення чи іншу подію, яка потребує невідкладного реагування (аварія, стихійне лихо, епідемія, пожежа тощо), інформація негайно передається до чергової служби центрального органу управління поліції, міжрегіонального територіального органу поліції або відповідного територіального органу поліції та (за необхідності) до

відповідного органу державної влади.

На звернення громадян довідкового характеру працівники контакт-центру в межах компетенції усно надають необхідні роз'яснення або довідкову інформацію, про що вносяться відповідні відомості до електронного реєстру вхідних дзвінків, які надходять на «гарячу лінію».

36. Якщо у зверненні разом з питаннями, що належать до компетенції органу поліції, порушені питання, які підлягають вирішенню в інших органах державної влади, копія такого звернення протягом п'яти днів надсилається відповідному органу державної влади з одночасним повідомленням автора звернення.

Не допускається розголошення одержаних із звернень громадян відомостей про особисте життя громадян без їхньої згоди чи відомостей, що становлять державну або іншу таємницю, яка охороняється законом, конфіденційної та іншої інформації, якщо це обмежує права й законні інтереси громадян.

Не допускається з'ясування даних про особу громадянина, які не стосуються звернення. На прохання громадянина, висловлене в усній формі або зазначене в тексті звернення, не підлягає розголошенню його прізвище, місце проживання та роботи.

Ця заборона не поширюється на випадки повідомлення інформації, що міститься у зверненні, особам, яких стосується справа.

Анонімні звернення відповідно до статті 8 Закону України «Про звернення громадян» розгляду не підлягають (крім анонімних повідомлень про порушення Закону України «Про запобігання корупції»).

Анонімні звернення після реєстрації доводяться до відома керівників органів (підрозділів) поліції для врахування під час здійснення покладених на них завдань і функцій.

Працівником поліції без зазначення авторства (анонімно) може бути надано відповідне повідомлення, яке підлягає розгляду відповідно до статті 53 Закону України «Про запобігання корупції».

Якщо у зверненні, що надійшло до органу (підрозділу) поліції, міститься інформація про кримінальні правопорушення, що вчинені або готуються, після реєстрації в службі діловодства воно підлягає обов'язковій реєстрації в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події та розгляду відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України.

Керівники органів (підрозділів) поліції та їх заступники під час розгляду звернень громадян вивчають суть порушених у них питань, у разі потреби вимагають у виконавців матеріали попередніх перевірок за цими зверненнями, направляють працівників органів (підрозділів) поліції на місця для перевірки викладених у зверненнях фактів та вживають інших заходів для об'єктивного вирішення порушених авторами звернень питань.

Безпосередні виконавці під час здійснення перевірок за зверненнями громадян у разі необхідності та за наявності можливості спілкуються з їхніми авторами, з'ясовують усі порушені питання, уживають заходів щодо захисту конституційних прав громадян у межах компетенції відповідно до законодавства України.

До розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських і до перевірки інформації про неналежне виконання покладених на них обов'язків відповідно до законодавства України можуть залучати представників громадськості.

Рішення, які приймаються за зверненнями, повинні бути мотивованими та ґрунтуватися на законодавстві України. Посадова особа, визнавши заяву такою, що підлягає задоволенню, зобов'язана забезпечити своєчасне виконання прийнятого рішення відповідно до законодавства України, у разі визнання скарги обґрунтованою - негайно вжити заходів щодо поновлення порушених прав громадян.

Громадянин, який звернувся із заявою чи скаргою до органів (підрозділів) поліції, має права, визначені статтею 18 Закону України «Про звернення громадян».

Звернення вважаються вирішеними, якщо розглянуто всі порушені в них питання, ужито необхідних заходів і заявникам надано ґрунтовні та вичерпні відповіді.

Звернення розглядаються і вирішуються в термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, що не потребують додаткового вивчення, - невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник органу або підрозділу поліції або його заступники встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляють особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів. Якщо останній день терміну розгляду звернення припадає на вихідний, святковий день, останнім днем терміну вважається перший після нього робочий день.

Щодо кожного звернення не пізніше ніж у п'ятиденний термін повинно бути прийняте одне з таких рішень:

- 1) прийняти до розгляду;
- 2) передати на вирішення до підпорядкованого органу (підрозділу) поліції;
- 3) надіслати за належністю до іншого державного органу або посадовій особі, якщо питання, порушені у зверненні, не належать до компетенції поліції, про що одночасно необхідно повідомити автора звернення;
- 4) залишити без розгляду за наявності підстав, визначених статтею 8 Закону України «Про звернення громадян».

У разі доручення розгляду звернення, яке надійшло до центрального органу управління поліції, органам поліції, через які вона реалізовує свої повноваження на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць, термін розгляду такого звернення обчислюється з дня надходження його до органу поліції вищого рівня й закінчується днем надання відповіді тим органом поліції, який його розглядав по суті.

У разі надходження до органів (підрозділів) поліції звернень громадян

із резолюцією керівництва Міністерства внутрішніх справ України термін їх розгляду обчислюється з дати реєстрації в Міністерстві внутрішніх справ України.

За зверненнями громадян, за якими неможливо своєчасно закінчити перевірку та прийняти в установлений термін рішення, виконавець не пізніше ніж за три робочі дні до закінчення цього терміну письмово доповідає керівнику органу поліції або його заступнику та порушує питання щодо продовження терміну розгляду в межах, установлених законодавством про звернення громадян. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати 45 днів.

Про продовження терміну розгляду автора звернення повідомляють письмово.

Звернення громадян, що надійшли з редакцій газет, журналів, радіо і телебачення, розглядаються органами та підрозділами поліції в терміни, передбачені статтею 20 Закону України «Про звернення громадян».

За результатами розгляду звернення громадянина виконавцем готується довідка про результати проведення перевірки інформації, викладеної у зверненні, яка доповідається керівнику органу (підрозділу) поліції разом з проектом відповіді заявнику. Керівник органу (підрозділу) проставляє свій підпис на довідці про ознайомлення із вжитими заходами під час здійснення перевірки інформації, викладеної у зверненні, або вчиняє резолюцію (доручення) про необхідність ужиття додаткових заходів з метою об'єктивного, усебічного та повного розгляду звернення.

До звернень, які не потребують проведення перевірки, довідки не складаються.

Відповідь за результатами розгляду звернення в обов'язковому порядку надає орган (підрозділ) поліції, який його отримав або до компетенції якого належить вирішення порушених у зверненні питань, та підписує керівництво цього органу.

Рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у зверненні,

доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на Закон України «Про звернення громадян» і викладенням мотивів відмови, а також із роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення. При цьому зазначають заходи, вжиті органом чи підрозділом поліції в межах його компетенції для захисту конституційних прав громадян.

Відповідь за результатами розгляду колективного звернення громадян (якщо звернення підписали двоє та більше громадян) надсилається тому громадянину, який у зверненні першим поставив підпис або місце проживання якого вказане. У тексті відповіді необхідно зазначити загальну кількість громадян, які звернулися до органу (підрозділу) поліції.

Не розглядаються звернення, терміни розгляду яких передбачені статтею 17 Закону України «Про звернення громадян», та звернення осіб, визнаних судом недієздатними.

Невирішення порушених у зверненні громадянина обґрунтованих питань, які належать до компетенції органу (підрозділу) поліції, що призвело до повторного звернення чи звернення до органу поліції вищого рівня, повинно ретельно аналізуватися та у разі його неналежного розгляду мають уживатися відповідні заходи реагування.

Якщо про результати розгляду звернення потрібно повідомити Адміністрацію Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ України, інші центральні органи виконавчої влади, орган поліції вищого рівня або якщо у зверненні порушуються важливі питання діяльності органів чи підрозділів поліції, такі звернення беруться на контроль і розглядаються в першу чергу. Звернення, на які даються проміжні відповіді, з контролю не знімаються. Контроль завершується тільки після прийняття остаточного рішення і вжиття заходів щодо вирішення питань, порушених у таких зверненнях. Рішення про зняття з контролю таких звернень приймають посадові особи, які прийняли рішення про взяття на контроль.

Висновки

Розглянуті питання цієї лекції надали можливість пересвідчитися у важливому значенні адміністративно-юрисдикційної діяльності для забезпечення адміністративного провадження працівниками поліції та дотримання законності щодо притягнення громадян до адміністративної відповідальності.

Матеріалами лекції з'ясовано, що характерними рисами адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції є, по-перше, її виключно державно-владний характер, що здійснюється тільки в офіційному порядку, юрисдикція поліції завжди є адміністративною, тобто здійснюється тільки спеціально уповноваженими підрозділами та посадовими особами (ст.ст. 222, 255 КУпАП), найважливішим у здійсненні юрисдикційних повноважень поліції є забезпечення ними в особі повноважних органів та посадових осіб правоохоронної діяльності.

До числа особливостей адміністративної юрисдикції органів поліції варто віднести тільки одноособове її здійснення. Якщо одні органи адміністративної юрисдикції мають винятково колегіальні повноваження (адміністративні комісії, виконавчі комітети селищних, сільських рад), а інші – органи поліції приймають рішення тільки особисто (державтоінспектор, начальники управлінь у справах захисту прав споживачів), то в системі органів поліції властива тільки одноособова форма адміністративної юрисдикції (наприклад, попередження, накладення штрафу начальником органу поліції).

Обов'язковими умовами здійснення юрисдикції є наявність події правопорушення, специфічного процесуального регламенту вирішення справи, а також прийняття юрисдикційного акту у встановленій законом формі та порядку.

В основі змісту юрисдикційної діяльності органів поліції є збирання, дослідження та оцінка обставин вчиненого правопорушення та прийняття рішення по справі.

Підвідомчість конкретних адміністративних справ органам поліції, їх посадовим особам, які здійснюють юрисдикцію, визначається насамперед предметною ознакою, яка означає, що справи про адміністративні правопорушення вирішуються тими компетентними носіями юрисдикційних повноважень, у веденні яких постійно перебувають об'єкти протиправних посягань. Цим самим конкретні юрисдикційні повноваження конкретних посадових осіб органів поліції безпосередньо пов'язуються з основними їх посадовими повноваженнями, є ніби продовженням виконавчо-розпорядчої діяльності, яка здійснюється органами поліції у підвідомчій галузі.

Дано визначення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Воно являє собою комплекс взаємозалежних і взаємозумовлених процесуальних дій, спрямованих на своєчасне, усебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності до законодавства, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, попередження правопорушень, виховання громадян у дусі дотримання законів, зміцнення законності, здійснюваних спеціально уповноваженими посадовими особами органів поліції з метою охорони прав і законних інтересів громадян, охорони власності, виконання завдань з охорони громадського порядку і громадської безпеки

Питання для самоконтроля:

1. Працівникам поліції відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» надано право.
2. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів поліції – це...
3. Органам поліції як носіям юрисдикційних повноважень в особі їх представників (посадових осіб) надано у рамках їх підвідомчості право розглядати та вирішувати справи.
4. Об'єктивно необхідними передумовами єдиноначальності в міськрайорганах поліції є.

5. Робота зі зверненнями громадян і їх особистий прийом містить такі складові елементи.

Рекомендована література:

Основна:

1. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: Навчальний посібник. К. : Видництво «Центр учбової літератури», 2016. 196 с.
2. Адміністративна діяльність Національної поліції: Навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховець. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с.
3. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О. М. Бандурки] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.
4. Адміністративна діяльність ОВС: навч.-метод. посібн. у схемах / А.А. Аносенков, А.О.Шелехов, А.В.Кубаєнко. - Одеса: ОДУВС, 2013. 112 с.
5. Кубаєнко А.В. Адміністративно-правове забезпечення прав та свобод громадян в поліцейській діяльності : [монографія]. А.В. Кубаєнко Одеса: ОДУВС, 2015. 138с.
6. Адміністративна діяльність Національної поліції України. Програма комплексного державного екзамену з дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції України». Шелехов А.О., Кубаєнко А.В. Одеса : ОДУВС, 2016 35 с.
7. Шелехов А.О., Корнієнко М.В., Плужнік О.І. Злочини проти громадського порядку та громадської безпеки: Хрестоматія. Одеса, ОДУВС, 2017. 350 с.
8. Лабунь А.В., Ковальова О.В., Корнієнко М.В. Практикум складання адміністративних матеріалів: Методичний посібник. ОДУВС,

2017. 171 с.

9. Шелехов А.О., Кубаєнко А.В., Тацієнко В.В. Програма екзамену з атестації здобувачів вищої освіти з дисципліни «Адміністративна діяльність Національної поліції України». Програма екзамену. Одеса : ОДУВС, 2018 34 с.

10. Шелехов А.О., Ковальова О.В., Кубаєнко А.В., Томіна В.Ю. Програма ситуативного комплексного заняття «Реагування поліції на факт вчинення домашнього насильства». Програма. Одеса: ОДУВС, 2018 38с.

11. Шелехов А.О., Ковальова О.В., Мукоїда Р.В. Пам'ятка дії поліцейських щодо протидії адміністративним правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. Пам'ятка. Одеса: ОДУВС, 2018 38с.

12. Шелехов А.О., Мукоїда Р.В., Аносєнков А.А., Домброван Н.В. Організація діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України. Навчально-методичний посібник. Одеса: ОДУВС, 2018. 41 с.

13. Мукоїда Р.В., Дерев'янкін С.Л. Забезпечення права на свободу мирних зібрань Національною поліцією України. Матеріали круглого столу «Службова підготовка як система заходів, спрямованих на удосконалення знань, умінь та навичок працівників Національної поліції України»: Одеса. 2018. С. 110-116.

14. Мукоїда Р.В., Мукоїда О.В. Особливості провадження по справам, щодо ухилення від медичного огляду чи медичного обстеження. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Актуальні проблеми оперативно-розшукової протидії наркозлочинності» (Одеса, 27 квітня 2018 року)

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ, ПОЛІЦІЇ ОХОРОНИ ТА ПОЛІЦІЇ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

План

Вступ

1. Правове регулювання діяльності патрульної поліції. Призначення, принципи, основні завдання функції патрульної поліції. Організаційна структура патрульної поліції

2. Основні засади діяльності поліції охорони. Правове регулювання діяльності поліції особливого призначення. Основні завдання, функції та повноваження поліції особливого призначення

3. Поліція особливого призначення. Правове регулювання діяльності поліції особливого призначення. Основні завдання, функції та повноваження поліції особливого призначення

Висновки

Рекомендована література

Вступ

В даній темі висвітлюються найголовніші питання, які стосуються організації та діяльності новоствореного інституту – патрульної поліції, а саме: правове регулювання та принципи діяльності патрульної поліції України; завдання та функції патрульної поліції; організація роботи патрульної поліції України; права та обов'язки інспектора патрульної поліції України; адміністративно-юрисдикційна діяльність інспектора патрульної поліції України щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення. А також інші питання пов'язані з: правовим регулюванням діяльності поліції охорони; правовими засадами діяльності поліції особливого призначення; основними завданнями та функціями поліції особливого призначення; правами та обов'язками поліції особливого призначення.

1. Правове регулювання діяльності патрульної поліції. Призначення, принципи, основні завдання функції патрульної поліції. Організаційна структура патрульної поліції

З моменту прийняття Акту проголошення незалежності України набуття Україною незалежності відбулися політичні, економічні та соціальні зміни поряд із значною демократизацією суспільних відносин. Великим кроком у розбудові незалежної держави стало підписання 27 червня 2014 року Угоди між Україною та Європейським Союзом про асоційоване членство. Одним із важливих чинників входження України до співдружності європейських держав повинно стати проведення значної кількості реформ в багатьох сферах суспільного та політичного життя. Одною з таких реформ стала реформа правоохоронних органів України.

Система органів внутрішніх справ Україні була більшим чином побудована на здобутках Радянського Союзу. В 1990 році Законом Української РСР «Про міліцію» була закладена правова основа функціонування сучасної міліції України. Цей закон до останнього часу був основоположним документом її діяльності. Проте деякі питання діяльності міліції було врегульовано іншими законодавчими актами. Зокрема, питання структури органів внутрішніх справ і чисельності їх працівників врегульовано Законом України «Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України», а питання дисциплінарних проваджень – Законом «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України». За часів незалежності України масштабної реформи не відбувалось. З кожною зміною державної влади були спроби модернізувати систему органів внутрішніх справ (усього 9 спроб), однак, як правило, процес реформування не давав масштабних, глобальних результатів, які були необхідні.

Останнім часом все більше говорилося про неефективність української системи органів внутрішніх справ, яка пояснюється її невідповідністю сучасним демократичним соціальним, економічним та політичним реаліям.

Необхідність реформування органів внутрішніх справ підтверджується й результатами експертного опитування, яке проводив Міжнародним центром перспективних досліджень у період з липня до вересня 2015 року. Так, 65% опитуваних респондентів визнали реформу правоохоронних органів найважливішим завданням уряду.

Таким чином, європейський шлях розвитку України потребує переоцінки діяльності всіх складових публічної влади, спрямування їх функціонування на забезпечення прав і свобод громадянина. Особливе місце тут відведено реформі правоохоронної сфери, зокрема Міністерства внутрішніх справ.

Все це стало передумовами створення Експертною Радою МВС України Основних заходів щодо реформування правоохоронного відомства. 22 жовтня 2014 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування МВС та Стратегію розвитку органів внутрішніх справ. Це стало певним стартом для початку проведення стратегічної реформи міліції. В результаті якої повинне з'явитись нове європейське правоохоронне відомство, місія якого – служити та захищати.

Відповідно до Стратегії розвитку України – 2020 метою державної політики в сфері реформування правоохоронної системи стало коригування завдань та функцій правоохоронних органів, упровадження нових засад проходження служби, нових критеріїв оцінки роботи правоохоронців для підвищення рівня захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави від протиправних посягань. Нова система Міністерства внутрішніх справ – це цивільний орган, що формує державну політику у сферах протидії злочинності та забезпечення публічної безпеки та порядку (громадського порядку), комплексного управління державним кордоном, протидії нелегальній міграції, цивільного захисту, пожежної безпеки та протидії надзвичайним ситуаціям шляхом створення профільних департаментів.

Отже, цілі реформування полягають у:

- демілітаризації Міністерства внутрішніх справ;
- скороченні значної кількості органів, підрозділів і служб зі спорідненими завданнями та функціями;
- забезпеченні ефективної координації діяльності та злагодженої взаємодії Національної поліції, Національної гвардії, прикордонної, міграційної служб, а також служби з надзвичайних ситуацій під політичним керівництвом МВС;
- законодавчому визначенні оновленої загальної структури МВС, структури і чисельності, завдань та повноважень органів внутрішніх справ та інших умов їх діяльності, пріоритетами якої є виконання соціально-сервісних функцій;
- деполітизації діяльності органів і служб, підконтрольних МВС, їх автономізація та оптимізація;
- усуненні дублювання функцій апаратів, відомчих підприємств, установ та організацій;
- запровадженні європейської моделі підготовки та підвищення кваліфікації кадрів органів внутрішніх справ, застосування єдиних уніфікованих стандартів правозастосовної підготовки, спрямованої на підвищення ефективності взаємодії між органами внутрішніх справ різних держав-учасниць Європейського Союзу;
- розробленні дієвих засобів та механізмів контролю за діяльністю органів внутрішніх справ та окремого правоохоронця;
- підвищенні довіри населення до діяльності органів внутрішніх справ, а також авторитету працівника органу внутрішніх справ;
- підвищенні ролі інститутів громадянського суспільства та органів місцевого самоврядування в заходах забезпечення прав і свобод населення;
- налагодженні тісної співпраці з населенням та місцевими громадами.

Для досягнення вищезазначених цілей необхідно виконати такі

завдання:

- повна переатестація особового складу;
 - зміна керівників як центральних, так і регіональних управлінь МВС;
 - скорочення управлінського апарату (міських управлінь);
 - реорганізація підрозділу спецпризначення;
 - створення та розгортання роботи патрульної поліції як повноцінної структури забезпечення громадського порядку;
 - формування підрозділу по боротьбі зі злочинами в кіберпросторі за новими принципами;
 - реорганізація підрозділу по боротьбі з економічними злочинами;
 - ліквідація підрозділу по боротьбі з незаконним обігом наркотиків;
 - створення експертної служби, незалежної від обласних і районних начальників вертикально, тобто повністю з прямим підпорядкуванням міністру;
 - реформування Національної гвардії, яка буде комплектуватися на основі професійних вимог виключно з добровольців;
- добровольчі батальйони МВС із часом будуть розформовані, а їх учасники перейдуть до професійних структур поліції і Нацгвардії.

Ще одним пунктом є утворення **Національної поліції** – як це **центральный орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, з такою структурою:**

- кримінальна поліція;
- патрульна поліція;
- органи досудового розслідування;
- поліція охорони;
- спеціальна поліція.

Першим етап проведення реформи стало створення патрульної поліції.

Створення патрульної поліції від інших урядових ініціатив відрізняється кількома пунктами. По-перше, була створена нова інституція, відбір кадрів до якої був прозорим, але який повинен продовжуватися протягом всього першого етапу реалізації реформи. Як показує грузинський досвід, для відбору кількох тисяч кваліфікованих і не корумпованих співробітників потрібно кілька хвиль «відсіювання», оскільки остаточні висновки про професійну придатність частини кадрів можна зробити лише на основі їх дій у реальних умовах, а не лише під час тестування та навчання.

По-друге, крім нових інституцій, для проведення реформ необхідні нові процедури, стандарти та вміння. Під час навчання акцент робився не на теорію, а на вивчення близька 500 процедур-сценаріїв, у межах яких повинні діяти нові патрульні. По-третє, запорукою нової якості поліції має стати високий рівень зарплат та жорсткі механізми внутрішнього контролю.

Патрульна поліція у своїй діяльності керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законами України («Про національну поліцію»; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України»), актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України.

А також актами Кабінету Міністрів України («Про однострій поліцейських», «Про затвердження Положення про Національну поліцію», «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України») та виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України. Серед останніх можна зазначити: Положення про патрульну службу МВС, затверджене наказом МВС від 02.07.2015 № 796; Наказ МВС від 16.02.2016 № 105 «Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції»; Інструкція про порядок проведення атестування

поліцейських, затверджена наказом МВС від 17.11.2015 № 1465; Порядок складання Присяги працівниками Національної поліції, затверджений наказом МВС від 09.11.2015 № 1453; Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затверджена наказом МВС від 06.11.2015 № 1376; Наказ від 08.02.2019 № 100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події»; Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджена наказом МВС від 07.11.2015 № 1395; Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена спільним наказом МВС України та МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735, а також іншими нормативно-правовими актами.

Принципи діяльності патрульної поліції України. Робота патрульної поліції ґрунтується на таких основних принципах: верховенства права; законності; дотримання прав і свобод людини; відкритості та прозорості; політичної нейтральності; взаємодії з суспільством на засадах партнерства та безперервності (Розділ II Закону України «Про Національну поліцію»). Коротко розглянемо їх зміст.

Відповідно до *принцип верховенства права* людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Принцип законності полягає у тому, що поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України. Поліцейським забороняється виконувати як злочинні так і незаконні розпорядження та накази. А отже, будь які накази, розпорядження та доручення вищих органів, керівників, посадових та службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не є приводом для

порушення поліцейським Конституції та законів України.

Під час виконання своїх завдань поліція додержується та сприяє реалізації *принципу дотримання прав і свобод людини*, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції. Такі обмеження повинні бути виправданою метою, а тому має бути негайно припинене, якщо ціль застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування.

Поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування та повідомити про це орган досудового розслідування, уповноважений на розслідування відповідних злочинів, вчинених поліцейськими.

До того ж безпосередньо у діяльності поліції забороняються будь-які привілеї та обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками.

Поліція здійснює свою діяльність на засадах *відкритості та прозорості* в межах, визначених Конституцією та законами України. Яке втілюється у тому, що:

- поліція забезпечує постійне інформування органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності,

забезпечення публічної безпеки і порядку;

- поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом;
- поліція може оприлюднювати інформацію з обмеженим доступом лише у випадках та в порядку, визначених законом;
- нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції, обов'язково оприлюднюються на web-порталі центрального органу управління поліції (а з обмеженим доступом – оприлюднюються у випадках та в порядку, визначених законом);
- проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України.

Принцип політичної нейтральності полягає у тому, що поліція забезпечує захист прав та свобод людини незалежно від політичних переконань та партійної належності, а також рішень, заяв чи позицій політичних партій та громадських об'єднань.

В органах і підрозділах поліції заборонено використовувати будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій, та провадити політичну діяльність, висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень, а також використовувати службові повноваження у політичних цілях.

Діяльність поліції здійснюється в тісній *співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства* і спрямована на задоволення їхніх потреб. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами у визначеному законом порядку, а рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції

Принцип безперервності. Поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за

допомогою до поліції (поліцейського), а остання – не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиленням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня.

Завдання Національної поліції (в яку входить патрульна поліція) визначені у ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію»:

- забезпечення публічної безпеки і порядку;
- охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- протидії злочинності;
- надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Це загальні завдання, які стоять перед кожним структурним підрозділом Національної поліції України. **До спеціальних завдань патрульної поліції належить:**

1. Забезпечення публічного порядку і громадської безпеки; забезпечення безпеки осіб, захисту їх прав, свобод та законних інтересів; створення стану захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, нормальних умов життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ, організацій.

2. Запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням; попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків насильства у сім'ї, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню.

3. Взаємодія із суспільством. Яка полягає у реалізація підходу «міліція та громада», що полягає у співпраці та взаємодії із населенням, громадськими організаціями, іншими підрозділами органів внутрішніх справ, органами публічної влади, з метою запобігання правопорушенням,

забезпечення безпеки, зниження рівня злочинності, а також устанавлення довірливих відносин між міліцією та населенням.

4. Забезпечення безпеки дорожнього руху; організація контролю за додержанням законів, інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху.

На службу в поліції приймаються громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання. Обов'язковою умовою є володіння володіють українською (державною) мовою. Вимоги щодо рівня фізичної підготовки затверджує Міністерство внутрішніх справ України.

До кандидатів на, які приймаються на службу в патрульну поліцію, окрім загальних висуваються додаткові вимоги:

- вік від 21 до 35 років;
- повна загальна середня або вища освіта;
- наявність посвідчення водія категорії В;
- відсутність судимості;
- вільне володіння українською мовою;
- фізичне здоров'я та моральна стійкість.

Відбір кандидатів проходить у декілька етапів: подання анкети; перевірка загального рівня знань; психодіагностичний тест; медичний огляд; перевірка навичок керування автомобілем; особиста співбесіда; теоретичне навчання; професійна підготовка. Два останні етапи регламентуються наказом МВС від 16.02.2016 № 105 «Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції».

Організацію діяльності, контроль за діяльністю патрульної служби здійснює начальник Департаменту патрульної служби Міністерства внутрішніх справ України (далі – ДПС). Права та обов'язки начальника ДПС

визначаються відповідним Положенням про ДПС.

Працівник патрульної служби під час виконання своїх службових обов'язків є представником державної влади. Патрульна поліція працює в режимі nonstop (цілодобово та безперервно) двоє суток через двоє. Двоє робочих діб складаються з двох змін: денної – з 7.00 до 19.00 та нічної – з 19.00 до 7.00. Патрулювання здійснюється поліцейським екіпажем який складається з двох поліцейських на чітко визначених територіях також працює й піший патруль. Поліцейські підпорядковуються командирам взводів.

Працівники патрульної служби Національної поліції мають єдиний формений одяг, жетони і відзнаки. Під час патрулювання поліцейським надається: гумовий кийок, газовий балончик, спеціальна кишеня, тактичний ліхтарик, наручники, пістолет «Форт-17» (калібр 9 мм), два магазину та інші прилади для виконання покладених на них завдань. Працівник патрульної поліції має індивідуальний жетон із особистим номером та відеокамеру, яка фіксує роботу правоохоронця. Крім того, поліцейський має GPS апаратуру, яка фіксує переміщення патрулів та дозволяє легше ними керувати.

Вони мають право застосовувати заходи фізичного впливу, у тому числі прийоми рукопашного бою для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом. Поліцейські патрульної служби уповноважені застосовувати спеціальні засоби для забезпечення публічної безпеки і порядку за умови проходження ним відповідної спеціальної підготовки та використовувати під час патрулювання службових собак або коней.

Працівники патрульної служби НП України мають право:

- вимагати від громадян дотримання громадського порядку;
- вимагати від осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень;

- перевіряти у громадян при підозрі в учиненні ними правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи у передбачених законом випадках і способами;
- здійснювати в установленому законодавством порядку особистий огляд, огляд речей і документів, транспортного засобу і вантажу;
- вилучати у громадян та службових осіб предмети і речі, заборонені або обмежені в обігу, а також документи з ознаками підробки;
- застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених законодавством;
- при здійсненні патрулювання на транспортному засобі включати спеціальні світлові, звукові сигнали, а також у виняткових випадках не дотримуватися вимог правил дорожнього руху;
- тимчасово обмежити або заборонити доступ особам до визначеної території або об'єктів, якщо це необхідно для забезпечення публічного порядку та громадської безпеки, охорони життя і здоров'я людей, а також для проведення окремих слідчих дій відповідно до законодавства;
- обмежувати або забороняти у випадках затримання правопорушників при аваріях, інших надзвичайних обставинах, що загрожують життю і здоров'ю людей, рух транспортних засобів і пішоходів на окремих ділянках вулиць і автомобільних доріг відповідно до законодавства;
- використовувати технічні засоби та технічні прилади для виявлення і фіксації правопорушень відповідно до законодавства;
- затримувати громадян за передбачених законом підстав і в спосіб та здійснювати їх доставлення до органів внутрішніх справ відповідно до законодавства;
- затримувати та забезпечувати доставлення транспортних засобів для тимчасового зберігання відповідно до законодавства.

Обов'язки працівників патрульної служби:

- неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів

України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;

- професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;

- поважати і не порушувати прав і свобод людини і громадянина;

- надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

- зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

- інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

- обмежувати права і свободи людини лише в спосіб та у випадках, що встановлені законом;

- звертаючись до людини, привітатися, прикласти праву руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, при цьому не випускати його з рук;

- під час спілкування з особою чітко дотримуватися норм службової етики;

- попередити водіїв транспортних засобів про небезпеку, що виникла на шляху їх руху, та вжити заходів для їх усунення;

- під час проведення ремонтно-будівельних та інших видів робіт на вулицях і дорогах забезпечувати оптимізацію дорожнього руху і контролювати дотримання правил безпеки дорожнього руху;

- за можливості надати допомогу водію в разі несправності його транспортного засобу.

Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

Працівникові патрульної служби заборонено:

- порушувати правила дорожнього руху та правила благоустрою, якщо це не пов'язано з необхідністю виконання службової діяльності;
- спілкуватися з людьми, перебуваючи в службовому транспортному засобі;
- давати вказівки чи побажання учасникам дорожнього руху незрозумілими жестами, використовувати гучномовець або спеціальні сигнали не за призначенням;
- виявляти неповагу чи недобррозичливість до громадян;
- інше, що передбачено законодавством, у тому числі нормативно-правовими актами МВС України.

У разі вчинення протиправних діянь поліцейські несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону.

2. Основні засади діяльності поліції охорони. Правове регулювання діяльності поліції особливого призначення. Основні завдання, функції та повноваження поліції особливого призначення

Основні засади діяльності поліції охорони. Поліція охорони – структурний підрозділ Національної поліції України, який надає весь комплекс охоронних послуг, здійснює надійну охорону особливо важливих

народногосподарських об'єктів та майна усіх форм власності на території всієї держави. Поліція охорони – єдина в Україні охоронна структура, працівники якої, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», мають право застосовувати та використовувати вогнепальну зброю. 125 тисяч об'єктів різних форм власності, понад 210 тисяч помешкань з особистим майном громадян, 700 груп реагування, постійне запровадження новітніх стандартів. Масштаби служби значні, темпи набирають обертів. Така динаміка нашого життя, така внутрішня логіка нового покоління. Нині поліція охорони, де трудиться понад 21 тисячі працівників, є однією з найорганізованіших, мобільних, економічно стабільних підрозділів Національної поліції України.

Сьогодні кожний новий крок в розвитку держави не обходиться, на жаль, без вседозволеності, збільшення злочинних проявів. Протистояти правопорушникам можуть тільки професіонали, які мають спеціальну підготовку, забезпечені необхідними спецзасобами та вогнепальною зброєю, психологічно підготовлені до дій в екстремальних ситуаціях. Розширення охоронних послуг, впровадження модернізованих технічних систем, удосконалення професійних навичок – все це колектив поліції охорони робить заради доступності послуг кожному громадянину, захисту і безпеки українців.

10 серпня 1993 року черговою Постановою Кабінету Міністрів України № 615 «Про заходи щодо вдосконалення охорони об'єктів державної та інших форм власності», на базі підрозділів охорони при органах внутрішніх справ було створено Державну службу охорони при МВС України, яка діяла вже на основі самофінансування.

На службу було покладено охорону державних особливо важливих об'єктів, виконання обов'язків правоохоронної Державної служби та комплекс платних охоронних послуг, які склалися у ринкових умовах.

Впродовж 1993-1998 років в Управлінні ДСО вирішується комплекс кадрових, юридичних, технічних, фінансових, господарських та інших

питань, розробляються та впроваджуються у життя директивні напрямки подальшого розвитку служби охорони, планується вдосконалити управління та розробити нормативну базу, зміцнити економічний стан, здійснити технічне переозброєння та забезпечити надійність охорони, поліпшити матеріально-технічне забезпечення та удосконалити роботу з кадрами.

Враховуючи складнощі економічного стану, в якому опинилась служба охорони, було проведено роботу з удосконалення системи управління підрозділами, яка віднині була направлена на підвищення надійності охорони та зміцнення економічного стану підрозділів. Завдяки цьому в системі Державної служби охорони при МВС України було створено службу спецпідрозділу міліції охорони “Титан”, Службу інкасації, охорони грошових знаків та цінних паперів та комісію для проведення тендеру по спеціальних броньованих автомобілях, які використовувалися для інкасації та перевезення цінностей. Так, у червні 1998 року в системі ДСО було створено 95 штатних підрозділів Служби інкасації, з якими було укладено 13764 договори. За п’ять років свого існування штатна чисельність спецпідрозділів міліції охорони “Титан” досягла 3 тисяч чоловік, які виконували близько 9 тисяч охоронних заходів по супроводженню цінних вантажів, паперів та грошових коштів, здійснювали охорону власності юридичних осіб та особистої безпеки фізичних осіб, надавали комплексну охорону об’єктів тощо. Також було проведено реорганізацію організаційно-штатної структури, реформовано кадрові апарати, завдяки чому реалізувалася Концепція єдиної системи професійної підготовки категорії кадрів Державної служби охорони.

Згодом було створено центр інформаційного забезпечення діяльності підрозділів ДСО, впроваджено систему локальної комп’ютерної мережі ГУДСО та систему електронної пошти на рівні “Центр-область”, розроблено Концепцію ведення рекламної діяльності та Положення про рекламну діяльність ДСО при МВС України, забезпечено постійне публікування матеріалів в засобах масової інформації щодо діяльності підрозділів ДСО, започаткувався випуск різноманітної рекламної та сувенірної продукції.

18 грудня 1998 року на підставі існуючої нормативної бази та законотворчих актів України згідно з наказом ГУДСО при МВС України в Департаменті Державної служби охорони було вирішено відкрити Музей історії ДСО.

За визначеними в 2000 році Колегією МВС України напрямками продовжується процес перебудови організаційної структури ДСО, її фінансово-економічної діяльності, впровадження новітніх технічних засобів охорони, створення інституту цивільних охоронників, а головне - вивільнення міліції від виконання невластивих завдань, розмежування владних і господарсько-розрахункових функцій.

На шляху таких перетворень значно скоротилася кількість співробітників адміністративно-управлінського апарату, зникли непотрібні ланки управління, ліквідувалися збиткові підрозділи.

Конче важливим було і те, що значна увага почала приділятися і професійній підготовці кадрів. Було розроблено та втілено вісім навчальних програм з початкової підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників охорони. Вирішувалися такі важливі завдання, як спеціальна підготовка працівників для охорони шкіл та дошкільних закладів, фахівців з маркетингу та продажу охоронних послуг, від яких значною мірою залежали подальший розвиток служби, її конкурентоспроможність.

В цей час у Департаменті були проведені експлуатаційні випробування та було впроваджено системи централізованого спостереження нового покоління, такі як: “Каштан”, “Сигнал”, “Озон”, “Інтеграл”, “Альфа”, “Дунай”, приймально-контрольні прилади ВБД-6, Іс-8001 тощо. З метою забезпечення захисту телефонізованих об’єктів було впроваджено радіомоніторинг.

У рамках своїх повноважень Державною службою охорони здійснювалося ліцензування послуг по охороні недержавними охоронними формуваннями. Для забезпечення високої якості охоронних послуг та соціального захисту працівників в Державній службі охорони створили

українську охоронно-страхову компанію “УОСК”.

У червні 2007 р. Державна служба охорони нараховувала 192 стройових підрозділи, 146 служб інкасації, 38 підрозділів спецпризначення «Титан» та інших служб, в яких працювало понад 48 тисяч співробітників. Відзначити можна і значний матеріально-технічний потенціал служби: 251 пункт централізованого спостереження, сучасні засоби зв'язку, парк спецавтомобілів, новітня вогнепальна зброя. Для навчання співробітників в ДСО запрацювали спеціалізовані навчальні заклади, одне середнє і два вищі професійні училища. Під охороною Служби було понад 177 тисяч об'єктів, серед яких 86800 – житла громадян. Одночасно на службу заступали вже 486 груп затримання, які попереджували близько 37 тисяч злочинів та затримали понад 40 тисяч злочинців. Елітні підрозділи ДСО «Титан», в свою чергу, забезпечили супровід вантажів і цінностей, безпеку українських та закордонних громадян (290 фізичних осіб).

7 листопада 2015 року відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» та Постанови Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 р. № 834 «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ», було створено Департамент поліції охорони, а також управління і відділи поліції охорони в областях, як територіальні органи Національної поліції. Поліція охорони має понад 200 пультів централізованої охорони, сучасні засоби зв'язку, парк спецавтомобілів, новітню вогнепальну зброю.

Всі об'єкти, що охороняються за допомогою технічних засобів, підключені до пультів централізованої охорони. Підрозділами поліції охорони оснащене кнопками тривожної сигналізації та відповідними інформаційними написами 3085 місць термінового виклику. Для організації дистанційного контролю за оперативною обстановкою в місцях масового перебування громадян встановлено 604 системи відеоспостереження. Групи затримання – мобільні наряди цілодобово патрулюють міста і райони

України. Одночасно на службу заступають близько 500 груп затримання.

У 2019 році під охороною перебувало майже 95 тис. об'єктів і понад 92,5 тис. помешкань громадян (квартири, офіси, магазини, торговельні центри, стратегічні об'єкти, дачні будинки тощо). Поліція охорони знаходиться у складі Національної поліції. Кабінет Міністрів України своєю постановою № 834 від 13 жовтня 2015 створив як територіальні органи Національної поліції Департамент поліції охорони як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції; Відділ поліції охорони об'єктів стратегічного значення, а також управління поліції охорони в областях, Києві, Автономній Республіці Крим та Севастополі, Криворізький міський відділ Управління поліції охорони в Дніпропетровській області, Маріупольський міжрайонний відділ Управління поліції охорони в Донецькій області, а також Управління поліції охорони з фізичної безпеки в Києві. Для охорони фізичних осіб, вантажів і цінностей, власності фізичних та юридичних осіб в структурі Поліції охорони діють підрозділи з фізичної безпеки.

3. Поліція особливого призначення. Правове регулювання діяльності поліції особливого призначення. Основні завдання, функції та повноваження поліції особливого призначення

КОРД (корпус оперативно-раптової дії) – новий, єдиний і універсальний підрозділ поліції особливого призначення Національної поліції України, з високим рівнем професійної підготовки, жорсткими критеріями відбору та єдиними стандартами. В основу діяльності підрозділу покладаються принципи служіння та захисту громадян України.

У своїй діяльності підрозділи «КОРД» керуються Конституцією України, Законами України «Про Національну поліцію», «Про боротьбу з тероризмом», іншими законами України, указами Президента України, постановами Верховної Ради України, актами Кабінету Міністрів України, нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ України,

іншими нормативно-правовими актами та Положенням про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії», затвердженого наказом МВС України від 26.11.2018 № 958.

Підрозділи «КОРД» складаються з організаційно поєднаних структурних підрозділів (відділів, відділень, секторів).

Залежно від специфіки функцій, посадових (функціональних) обов'язків, покладених на поліцейських, структурні підрозділи поділяються на два типи:

тип «А» (штурмові підрозділи) - відділи (відділення, сектори), які призначені для безпосереднього проведення спеціальних поліцейських операцій та інших заходів у сфері протидії злочинності, пов'язаних із підвищеною загрозою для життя і здоров'я поліцейських, імовірністю збройного опору, та служба в яких передбачає, що поліцейські повинні мати високий рівень фізичної підготовленості, професійної майстерності, зокрема володіння спеціальними тактичними навичками, а також вміння впевнено діяти в екстремальних умовах;

тип «Б» (підрозділи забезпечення) - відділи (відділення, сектори), призначені для забезпечення діяльності структурних підрозділів типу «А».

Діловодство в підрозділах «КОРД» здійснюється в порядку, визначеному законодавством України.

Режим секретності в підрозділах «КОРД» забезпечується відповідно до вимог законодавства України у сфері охорони державної таємниці.

Підрозділи «КОРД» мають такі основні завдання та функції:

1) здійснення заходів у сфері протидії злочинності, які пов'язані з підвищеною загрозою для життя і здоров'я поліцейських, високою ймовірністю збройного опору та передбачають, що поліцейські повинні мати високий рівень фізичної підготовленості, професійної майстерності та вміння впевнено діяти в екстремальних умовах;

2) планування, підготовка та проведення спеціальних поліцейських операцій, спрямованих на:

затримання осіб, які чинять збройний опір, озброєних осіб, які погрожують застосуванням зброї та/або інших предметів чи застосовують її (їх), та інших осіб, протиправні дії яких загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

звільнення заручників;

3) затримання членів злочинних організацій та озброєних банд;

4) забезпечення в межах компетенції проведення уповноваженими органами (підрозділами) оперативно-розшукових заходів та слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях, які здійснюються щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину, за наявності достатніх підстав вважати, що проведенню цих заходів (дій) буде чинитися збройний опір;

5) участь в антитерористичних операціях, що проводяться відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом»;

6) участь відповідно до законодавства та в межах компетенції у здійсненні завдань і заходів із підготовки та ведення територіальної оборони України та/або підтримання правового режиму воєнного стану в Україні чи в окремих її регіонах.

Підрозділи «КОРД» відповідно до компетенції виконують також інші функції з метою забезпечення виконання повноважень поліції, передбачених законодавством України.

Покладання на підрозділи «КОРД» завдань і функцій, що не належать або виходять за межі їх компетенції, не допускається.

Під час здійснення службової діяльності підрозділи «КОРД» мають право:

1) користуватися базами (банками) даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС, а також базами даних Національної поліції України;

2) надавати керівнику ГУНП та/або Департаменту «КОРД» Національної поліції України (далі - Департамент «КОРД») пропозиції щодо вдосконалення службової діяльності.

Підрозділи «КОРД» мають також інші права, передбачені законодавством України.

Підрозділи «КОРД» безпосередньо підпорядковуються керівникам ГУНП.

Методичне забезпечення службової діяльності підрозділів «КОРД» здійснює Департамент «КОРД». Заходи з питань планування, організації і забезпечення професійного навчання поліцейських підрозділів «КОРД» розробляються та здійснюються відповідно до законодавства за участю Департаменту «КОРД».

Підрозділи «КОРД» очолюють начальники. У разі відсутності начальників їх повноваження виконують заступники відповідно до розподілу обов'язків.

Підрозділи «КОРД» розміщуються в окремих спеціально відведених та обладнаних будівлях або приміщеннях. Кімнати для зберігання зброї знаходяться в місці постійної дислокації підрозділів «КОРД». Підрозділи «КОРД» під час виконання завдань та функцій у межах компетенції взаємодіють зі структурними підрозділами ГУНП, іншими органами (підрозділами) поліції та правоохоронними органами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами.

У підрозділах «КОРД» забезпечується позмінне та цілодобове несення служби з метою охорони кімнат для зберігання зброї, обміну оперативною інформацією та невідкладного реагування і вжиття заходів відповідно до компетенції цих підрозділів.

З метою забезпечення виконання завдань та функцій, покладених на підрозділи «КОРД», поліцейські застосовують поліцейські превентивні заходи, заходи примусу в порядку та у випадках, визначених Законом України «Про Національну поліцію».

До проведення спеціальних поліцейських операцій підрозділи «КОРД» залучаються в порядку, визначеному Інструкцією про організацію та порядок

проведення поліцейських операцій з розшуку і затримання озброєних та інших осіб, які вчинили суспільно небезпечне діяння, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09 жовтня 2017 року № 841/ДСК, зареєстрованою у Міністерстві юстиції України 15 листопада 2017 року за № 1399/31267, з подальшим негайним інформуванням Департаменту «КОРД».

До виконання інших завдань та функцій, покладених на підрозділи «КОРД», поліцейські залучаються в порядку, визначеному чинним законодавством України.

Підрозділи «КОРД» здійснюють аналіз проведення спеціальних поліцейських операцій, інших заходів, виконання яких покладається на підрозділи «КОРД», з метою розроблення та вжиття заходів, спрямованих на усунення виявлених недоліків.

За наказом Національної поліції України, підписаним Головою Національної поліції України або особою, яка виконує його обов'язки, чи заступником Голови Національної поліції України, який відповідно до функціональних обов'язків здійснює координацію і контроль діяльності Департаменту «КОРД», із метою виконання покладених на підрозділи «КОРД» завдань та функцій поліцейські цих підрозділів можуть відряджатися до інших регіонів держави та об'єднуватися у зведені загони.

Поліцейські підрозділів «КОРД» мають однострій установленого зразка. Забезпечення одностроєм здійснюється відповідно до норм належності, затверджених Міністром внутрішніх справ України.

Для забезпечення виконання службових обов'язків залежно від характеру завдань вид (комплект) однострою та екіпірування поліцейських визначають начальники підрозділів «КОРД» або особи, які виконують їх обов'язки.

Під час проведення спеціальних поліцейських операцій, інших заходів, пов'язаних із протидією злочинності, поліцейські підрозділів «КОРД» можуть використовувати засоби індивідуального захисту.

Перевірки службової діяльності підрозділів «КОРД» здійснюються в

установленому законодавством порядку.

Перевірки щодо організації та проведення спеціальних поліцейських операцій, а також інших заходів у сфері протидії злочинності, виконання яких належить до компетенції підрозділів «КОРД», проводяться за участю представників Департаменту «КОРД».

Підсумки службової діяльності підрозділів «КОРД» підбиваються на оперативних нарадах, що проводяться в цих підрозділах, ГУНП та Департаменті «КОРД».

У підрозділах «КОРД» забезпечується психологічне супроводження службової діяльності поліцейських.

Підрозділи «КОРД» забезпечують ведення та зберігання особових справ поліцейських та інших працівників цих підрозділів.

Ознайомлення з матеріалами особових справ особами, які не відповідають за їх ведення та зберігання, здійснюється з дозволу Голови Національної поліції України або його заступника, який відповідно до функціональних обов'язків здійснює координацію і контроль діяльності Департаменту «КОРД», начальника ГУНП або осіб, які виконують їх обов'язки, у випадках, передбачених законодавством України.

Комплектування підрозділів «КОРД» поліцейськими здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про Національну поліцію», з урахуванням їх рівня фізичної підготовленості, здатності за своїми діловими, професійними, моральними якостями, освітнім і кваліфікаційним рівнем, станом здоров'я забезпечувати виконання завдань та функцій, покладених на ці підрозділи.

Комплектування підрозділів «КОРД» іншими працівниками здійснюється відповідно до вимог законодавства України.

У межах повноважень, передбачених законодавством України, підрозділи «КОРД»:

1) здійснюють добір поліцейських з метою укомплектування вакантних посад у цих підрозділах;

2) здійснюють заходи, спрямовані на вдосконалення рівня професійної підготовленості поліцейських, які проходять службу в підрозділах «КОРД».

Начальники підрозділів «КОРД»:

1) організовують діяльність підрозділів «КОРД», забезпечують виконання визначених завдань та функцій;

2) забезпечують і контролюють належне дотримання службової дисципліни поліцейськими, державними службовцями та трудової дисципліни працівниками, уживають заходів щодо усунення виявлених недоліків;

3) розподіляють обов'язки між своїми заступниками, іншими поліцейськими, державними службовцями та працівниками підрозділів «КОРД»;

4) забезпечують постійну готовність сил і засобів підрозділів «КОРД» до виконання покладених на ці підрозділи завдань та функцій;

5) організовують і особисто беруть участь у проведенні інструктажів поліцейських підрозділів «КОРД», які залучаються до проведення спеціальних поліцейських операцій та інших заходів;

6) здійснюють контроль за дотриманням підлеглими заходів безпеки під час виконання службових обов'язків, зокрема під час поводження з вогнепальною зброєю;

7) беруть участь в організації та проведенні спеціальних поліцейських операцій;

8) організовують взаємодію підрозділів «КОРД» зі структурними підрозділами ГУНП, іншими органами (підрозділами) поліції та правоохоронними органами, органами державної влади і органами місцевого самоврядування з питань, що належать до компетенції підрозділів «КОРД»;

9) відповідно до законодавства України беруть участь у доборі кандидатів на заміщення вакантних посад у підрозділах «КОРД»;

10) уживають заходів щодо підвищення рівня професійної майстерності підлеглих; беруть участь в організації їх професійного

навчання, у тому числі в забезпеченні належних умов для службової підготовки;

11) порушують клопотання перед керівником ГУНП щодо:

переміщення кадрів;

надання підлеглим відпусток, матеріальної допомоги, визначеної законодавством України, у межах асигнувань, передбачених кошторисом;

заохочення поліцейських та інших працівників підрозділів «КОРД», нагородження державними нагородами, присвоєння поліцейським спеціальних звань і рангів державним службовцям та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності;

забезпечення підрозділів «КОРД» озброєнням, спеціальними засобами, технікою та іншим майном відповідно до встановлених норм належності;

12) у встановленому законодавством порядку ініціюють проведення службових розслідувань;

13) у встановленому законодавством порядку забезпечують розгляд звернень громадян, звернень та запитів народних депутатів України, запитів на інформацію, адвокатських запитів та інших документів з питань, що належать до компетенції підрозділів «КОРД»;

14) організовують розроблення перспективних і поточних планів роботи підрозділів «КОРД», підбиття підсумків за результатами службової діяльності;

15) звітують перед керівниками ГУНП та Департаменту «КОРД» про стан виконання покладених на підрозділи «КОРД» завдань та функцій, організовують підготовку відповідних аналітичних матеріалів;

16) забезпечують збереження, цільове використання матеріальних та нематеріальних активів, переданих у користування або на відповідальне зберігання підлеглим;

17) уживають заходів із соціального захисту підлеглих відповідно до законодавства України.

Начальники підрозділів «КОРД» виконують також інші повноваження

відповідно до законодавства України.

Висновки

Підсумовуючи вищевикладене, ми можемо стверджувати, на перше місце в боротьбі зі злочинністю ставиться попередження злочинів і правопорушень. Наряду з тим, що саме поява наряду патрульної поліції у форменому одязі на вулиці стримує можливих правопорушників від скоєння злочину чи іншого правопорушення, патрульні наряди зобов'язані виявляти причини та умови, які сприяють вчиненню злочинів та інших правопорушень, в межах своєї компетенції вживати заходів до їх усунення, брати участь у правовому вихованні населення та проводити профілактичну роботу серед осіб, схильних до вчинення правопорушень. З метою запобігання злочинам патрульна поліція в межах поста або маршруту зобов'язані забезпечувати спостереження за місцями найбільш вірогідного їх вчинення, можливої появи і переховування злочинців, а також проживання осіб, умовно звільнених з місць позбавлення волі.

Для успішної боротьби із правопорушеннями наряди патрульної поліції підтримують зв'язок з населенням і взаємодіють з об'єднаннями громадян, які несуть спільно з ними службу по охороні громадського порядку, запобіганню правопорушенням, підтримують зв'язок і надають їм всебічну допомогу у виконанні покладених на них завдань. При спільному несенні служби патрульно-постові забезпечують її ефективне несення, передають представникам об'єднань громадян досвід і навички боротьби з найпоширенішими видами правопорушень, знайомлять їх з особливостями обстановки на території, що патрулюється, звертають увагу на місця, де найчастіше трапляються правопорушення, а також надають у межах встановлених прав допомогу представникам цих об'єднань у здійсненні їх законної діяльності, якщо їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушників.

Питання для самоконтроля:

1. Цілі реформування полягають у...
2. Принципи діяльності патрульної поліції України.
3. Основні засади діяльності поліції охорони.
4. Залежно від специфіки функцій, посадових (функціональних) обов'язків, покладених на поліцейських, структурні підрозділи поділяються на типи.
5. Під час здійснення службової діяльності підрозділи «КОРД» мають право.

Рекомендована література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. с. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 // Відомості Верховної Ради України. 1984. № 51. Ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
3. Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15.03.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>.
4. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
5. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 р. № 834 «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/834-2015-%D0%BF#Text>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дозвільну систему» від 12.10.1992 № 576. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ» від 28.10.2015 № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF>.

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ України» від 16.09.2015 № 730. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/730-2015-%D0%BF>.

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про однострій поліцейських» від 30.09.2015 № 823. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/823-2015-%D0%BF>.

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» від 28.10.2015 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.

12. Наказ МВС України Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України» від 02.12.2008 № 638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0137-09>.

13. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень» від 04.07.2016 № 595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-16>.

14. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» від 06.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>.

15. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» від 07.11.2015 № 1395 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>.

16. Наказ МВС України «Про затвердження Порядку ведення єдиного

обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події» від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19>.

17. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>.

18. Наказ МВС України, МОЗ України «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» від 09.11.2015 № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>.

19. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї» від 31.05.1993 № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106-93>.

20. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок прийому, реєстрації, розгляду запитів на публічну інформацію та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання та друк документів у системі МВС України» від 27.03.2012 р. № 245. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0561-12>.

21. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських» від 17.11.2015 № 1465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1445-15>.

22. Наказ МВС України «Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України» від 07.11.2018

№ 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18>.

23. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про патрульну службу МВС» від 02.07.2015 р. № 796. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>.

24. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії» від 26.11.2018 № 958. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1436-18#Text>.

25. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України» від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.

26. Наказ МВС України «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» від 09.11.2016 № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>.

27. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України» від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>.

28. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: Навчальний посібник. К. : Видаництво «Центр учбової літератури», 2016. 196 с.

29. Адміністративна діяльність Національної поліції: Навч. посібник : Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глухверя. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с.

30. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник : за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О. М. Бандурки]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.

31. Шелехов А.О., Корнієнко М.В., Плужнік О.І. Злочини проти громадського порядку та громадської безпеки: Хрестоматія. Одеса, ОДУВС, 2017. 350 с.

32. Лабунь А.В., Ковальова О.В., Корнієнко М.В. Практикум складання адміністративних матеріалів: Методичний посібник. - ОДУВС, 2017. 171 с.

33. Крижановська О.В., Кубаєнко А.В. Організація діяльності Національної поліції та оперативних підрозділів: навчально-методичний посібник. Одеса 2020. 260 с.

34. Крижановська О.В., Кубаєнко А.В. Організація діяльності Національної поліції та оперативних підрозділів: навчально-методичний посібник. Одеса 2020. 260 с.

35. Корнієнко М.В., Ковальова О.В. Адміністративні матеріали: підстави та порядок складання. Методичні рекомендації. ОДУВС, 2020. 168 с.

36. Збірник нормативно-правових актів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів: Хрестоматія. / уклад. / О.І. Плужнік, А.Г. Пишна, О.М. Павлютін. / під заг. ред. М.В. Корнієнко. Одеса : ОДУВС, 2020. 445 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРГОВИХ ЧАСТИН І СПЕЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

План

Вступ

1. Загальні положення діяльності чергових частин Національної поліції
2. Організація діяльності ізоляторів тимчасового тримання
3. Організація діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України

Висновки

Рекомендована література

Вступ

Чергові частини покликані безперервно слідкувати за оперативною обстановкою, що складається на території, що обслуговується поліцією, організовувати термінове реагування на заяви і повідомлення про правопорушення, об'єктивно розібратися з доставленими в чергову частину громадянами, дотримуючись при цьому законності в діях, оперативно управляти силами і засобами поліції при виникненні надзвичайних ситуацій.

У своїй діяльності працівники чергових частин керуються Конституцією України, Законом України «Про Національну поліцію», міжнародними договорами України, принципами та нормами міжнародного права, нормативно-правовими актами МВС України та Інструкцією з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України 23.05.2017 № 440.

Значна кількість завдань органів Національної поліції реалізується в ході виконання своїх функцій спеціальними установами, що входять до їх складу.

1. Загальні положення діяльності чергових частин Національної поліції

Чергова частина – це підрозділ, який забезпечує оперативне управління силами і засобами органів поліції, цілодобово перебуває в постійній готовності для реагування на злочинні прояви, надзвичайні ситуації, інші події і є координуючим органом управління при розкритті злочинів. У своїй діяльності працівники чергових частин керуються Конституцією України, Законом України, міжнародними договорами України, принципами та нормами міжнародного права, нормативно-правовими актами МВС України та **Інструкцією з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України 23.05.2017 № 440.**

Організаційну діяльність чергової служби забезпечують:

- 1) чергова частина НПУ;
- 2) чергові частини ГУНП;
- 3) чергові частини територіальних підрозділів ГУНП;
- 4) управління забезпечення діяльності Ситуаційного центру ДООЗОР та ситуаційні відділи управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУНП;
- 5) управління оперативного інформування та реагування ДООЗОР;
- 6) старші інспектори-чергові (інспектори-чергові), помічники чергових секторів реагування патрульної поліції та за необхідності інші працівники територіальних підрозділів ГУНП, які в установленому порядку пройшли навчання та склали заліки зі знання відомчих нормативно-правових актів, що регламентують діяльність чергової служби органів (підрозділів) поліції, й відповідним наказом призначені підмінними оперативними черговими та їх помічниками;
- 7) оператори служби «102» управлінь інформаційної підтримки та координації поліції «102» ГУНП.

Основними принципами роботи чергової служби є: знання оперативної обстановки на території обслуговування, оперативність реагування на кримінальні правопорушення та інші події, безперервний режим роботи, постійна готовність, дотримання законності, службової дисципліни, прав і свобод громадян, тактовне ставлення до них, збереження державної таємниці.

На чергову службу органів (підрозділів) поліції складається тактико-технічний паспорт чергової служби, виділяються спеціально обладнані приміщення, їх кількість та вимоги щодо устаткування визначаються згідно з переліком приміщень і устаткування чергової служби органу (підрозділу) поліції.

Чергова служба органів (підрозділів) поліції забезпечується зброєю, боєприпасами, спеціальними засобами, засобами зв'язку, відеоспостереження, оперативною, криміналістичною та організаційною технікою, програмним забезпеченням, службовою документацією, автотранспортом та іншим майном.

Основними завданнями чергової служби органів (підрозділів) поліції є:

- 1) приймання, реєстрація заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, організація негайного реагування на них;
- 2) забезпечення оперативного управління силами й засобами, які задіяні на забезпечення публічної безпеки і порядку, попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень на території обслуговування, взаємодія з іншими органами (підрозділами) поліції, черговими службами вищого рівня, органами державної влади та місцевого самоврядування;
- 3) збір, опрацювання й доповідь керівникам органу (підрозділу) поліції відомостей про оперативну обстановку на території обслуговування, передача їх до чергової служби вищого рівня, а також інших органів державної влади та місцевого самоврядування;
- 4) забезпечення введення ступенів готовності та спеціальних

оперативних планів;

5) організація роботи із затриманими (за винятком чергової частини НПУ та чергових частин (ситуаційних відділів) ГУНП), забезпечення їх конституційних прав і свобод;

6) поміщення (звільнення), утримання осіб у кімнатах для затриманих (далі – КЗ) територіальних підрозділів ГУНП;

7) забезпечення збереження табельної вогнепальної зброї та іншого озброєння, спеціальних засобів, засобів індивідуального захисту, зв'язку, оперативної та криміналістичної техніки, службової документації та іншого майна, що знаходиться на зберіганні в спеціально обладнаних приміщеннях чергової служби;

8) надання довідкових послуг при зверненні громадян із питань роботи поліції;

9) контроль за станом охорони адміністративних будинків поліції;

10) підтримання правил внутрішнього розпорядку в органах (підрозділах) поліції, а в нічний час – контроль за дотриманням правил пожежної безпеки, санітарних норм у адміністративних будинках поліції та на прилеглих до них територіях;

11) оповіщення керівного складу органів управління цивільного захисту та населення при загрозі виникнення та під час виникнення надзвичайних ситуацій у населених пунктах, де не здійснюється цілодобове чергування в місцевих органах виконавчої влади (органах місцевого самоврядування);

12) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Працівники чергової служби органів (підрозділів) поліції несуть службу в єдиному однострої. Їх робота, як правило, організовується у чотири зміни тривалістю двадцять чотири години кожна. У разі необхідності для працівників чергової служби встановлюється дванадцятигодинний режим

роботи.

Чергові частини (ситуаційні відділи) ГУНП входять до складу управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві (далі – УОАЗОР).

Кількість працівників чергових частин (ситуаційних відділів) ГУНП визначається їх штатним розписом.

Начальниками ГУНП установлюється єдиний для всіх підпорядкованих підрозділів поліції час зміни нарядів.

Начальники чергових частин (ситуаційних відділів) ГУНП, їх заступники, старші інспектори з особливих доручень - чергові, старші інспектори-чергові, інспектори-чергові, помічники чергових призначаються на посади та звільняються з посад начальником ГУНП.

Працівники оперативної зміни чергової частини (ситуаційного відділу) ГУНП постійно знаходяться у виділених для них приміщеннях й відлучаються лише за викликом начальника ГУНП, його заступників, керівництва УОАЗОР, а також для вживання їжі та відпочинку (у межах адміністративного будинку).

Для ефективності здійснення цілодобового контролю за дотриманням прав громадян, забезпеченням публічної безпеки і порядку, протидії злочинності в ГУНП призначаються відповідальний та його заступник. Відповідальними по ГУНП у вихідні та святкові дні призначаються перші заступники начальників ГУНП та заступники начальників ГУНП, в інші дні – керівники структурних підрозділів ГУНП, визначених начальником ГУНП, а заступниками відповідальних – керівники структурних підрозділів ГУНП та їх заступники. У структурних підрозділах ГУНП призначаються відповідальні з числа керівного складу та найбільш підготовлених працівників.

Після завершення чергування відповідальний по ГУНП доповідає начальникові ГУНП або особі, яка виконує його обов'язки, про стан

оперативної обстановки на території обслуговування, виявлені проблеми в діяльності територіального органу поліції (підпорядкованих йому підрозділів) та шляхи їх розв'язання, результати надання методичної допомоги в усуненні виявлених недоліків, а також пропозиції щодо вдосконалення службової діяльності.

Тривалість несення служби відповідальних по ГУНП – тиждень, їх заступників та відповідальних від структурних підрозділів – доба. Після закінчення чергування відповідальним по ГУНП, їх заступникам та відповідальним від структурних підрозділів надається відпочинок.

Оперативні чергові НПУ, ГУНП, штатні працівники чергових служб територіальних підрозділів поліції, а також особи, які виконують їх обов'язки, зобов'язані володіти інформацією щодо:

- 1) структури органу (підрозділу) поліції;
- 2) дислокації підпорядкованих структурних підрозділів, органів поліції вищого рівня, варіанти зв'язку з ними, а також завдання, покладені на відповідні підрозділи поліції;
- 3) місцезнаходження й номери телефонів поліцейських станцій (стосується тільки чергових служб територіальних підрозділів поліції);
- 4) наявності баз даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС та інших довідкових матеріалів, порядку доступу до них, видачі довідкової інформації.

При особистому зверненні по телефону до чергової служби працівників поліції у межах їх функціональних обов'язків, а також керівників інших правоохоронних органів працівники чергової служби зобов'язані надавати інформацію щодо:

- 1) заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події;
- 2) затримання осіб, які підозрюються в учиненні кримінальних або адміністративних правопорушень;
- 3) автотранспорту, що перебуває в розшуку;

4) результатів перевірок (у межах інформації, надання якої дозволено чинним законодавством), здійснених згідно із запитами працівників правоохоронних органів, які перебувають на місці події, беруть участь у забезпеченні публічної безпеки і порядку, виконують інші службові завдання за межами органу (підрозділу) поліції;

5) при отриманні запитів щодо надання відомостей, які належать до компетенції інших підрозділів поліції, працівники добового наряду чергової служби повинні надати інформацію про місцезнаходження відповідного підрозділу та контактний телефон.

При особистому зверненні по телефону до чергової служби посадових осіб та громадян її працівники зобов'язані надавати інформацію щодо:

1) місця розташування територіальних органів (підрозділів) поліції, органів поліції вищого рівня, номери телефонів їх чергових служб;

2) дні, години й місце прийому громадян керівниками територіального органу (підрозділу) поліції, органом поліції вищого рівня;

3) номери службових телефонів працівників територіального органу (підрозділу) поліції;

4) інформацію про дільничних офіцерів поліції територіального підрозділу поліції, закріплених за поліцейською дільницею (прізвище, ім'я, по батькові, номер службового телефону);

5) осіб, затриманих за вчинення правопорушень, або таких, що стали жертвами подій (крім випадків, коли ці відомості на момент запиту не підлягають розголошенню).

Особам добового наряду чергової служби забороняється надавати інформацію про місце проживання, мобільні й домашні телефони працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, правоохоронних органів та членів їх сімей, потерпілих, свідків, відомості, які віднесені до службової інформації, та персональні дані.

2. Організація діяльності ізоляторів тимчасового тримання

Значна кількість завдань органів Національної поліції України реалізується в ході виконання своїх функцій спеціальними установами, що входять до їх складу. У таких спеціальних установах органів Національної поліції України діє відповідно спеціальний адміністративно-правовий режим, який встановлюється нормами адміністративного законодавства та закріплює особливий порядок правового регулювання суспільних відносин в окремій сфері діяльності органів поліції, пов'язаний з дотриманням суб'єктами цих відносин спеціальних правил поведінки.

Метою такого спеціального адміністративно-правового режиму є усунення певних негативних явищ та їх наслідків, забезпечення порядку тощо. Спеціальний режим таких установ органів поліції стосується здійснення окремих видів робіт (конвоювання затриманих і взятих під варту осіб), функціонування певних режимних об'єктів (ІТТ) та ін. Спеціальний адміністративно-правовий режим таких установ органів поліції супроводжується посиленням державно-владного впливу відносин у цих установах, чітким визначенням меж поведінки суб'єктів відповідних правовідносин, використанням спеціальних засобів, застосуванням засобів державного (зокрема, адміністративного) примусу, дотриманням спеціальних правил поведінки.

Адміністративно-правовий режим спеціальних установ Національної поліції України встановлюється спеціальними законами, наприклад, Законом України "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей" тощо. Розкриття сутності спеціальних установ органів поліції неможливе без визначення, які саме установи є спеціальними, тобто, їх видів.

Згідно наказу НПУ № 1 від 06.11.2015 "Про затвердження структури Національної поліції України", до таких слід віднести ізолятори тимчасового тримання затриманих та приймальники-розподільники для дітей.

Правовий статус спеціальних установ органів поліції визначається через їх компетенцію, тобто їх права і обов'язки, зафіксовані в чинному

законодавстві. Відповідно до Закону України "Про попереднє ув'язнення" та наказу МВС України від 02.12.2008 № 638 "Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України" до установ попереднього ув'язнення поруч із слідчими ізоляторами та гарнізонними гауптвахтами належать ізолятори тимчасового тримання.

Ізолятор тимчасового тримання (далі - ІТТ) є спеціальною установою поліції, окремим структурним підрозділом у складі головних управлінь Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві і підпорядковується начальникові ГУНП. Оперативне управління ІТТ покладається на відділи (сектори) забезпечення прав людини ГУНП.

ІТТ – спеціальна установа національної поліції основне призначення якої – тимчасове тримання таких категорій осіб: осіб, затриманих за підозрою у скоєнні кримінального правопорушення; осіб, затриманих на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу (в порядку передбаченому статтями 190 і 191 Кримінального процесуального кодексу України); затриманих у порядку статті 15-1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом»; осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк до 3 діб (якщо доставляння ув'язнених до слідчого ізолятора в цей період неможливе через віддаленість або брак належних шляхів сполучення, вони можуть утримуватися в ІТТ не більше ніж 10 діб); засуджених, які прибули із СІЗО та установ виконання покарань у зв'язку з розглядом справи в суді або проведенням з ними слідчих (розшукових) дій; адміністративно арештованих.

Затримані особи перебувають під владою держави, що автоматично накладає на Україну відповідальність створити безпечні умови тримання, а також добробут цих людей. Держава також зобов'язана врахувати усі загрози та небезпеки, які потенційно можуть виникнути щодо затриманих осіб, як з боку персоналу або інших посадових осіб держави, так і з боку інших

затриманих.

З метою забезпечення гарантій базових прав затриманих та унеможливлення безпідставних звинувачень у діяльності Національної поліції України запроваджується нова електронна система обліку та відеоспостереження – «Custody Records».

Завдяки системі «Custody Records» у діяльності ІТТ створюється новий підхід у ставленні до затриманих осіб як до клієнтів спецустанови – ІТТ. Персонал ІТТ виконує визначені законодавством обов'язки, зокрема, забезпечує безпечне перебування, належні умови тримання, харчування з дотриманням основоположних прав людини та процесуальних гарантій, передбачених як законодавством України, так і міжнародними стандартами.

Основними завданнями системи «Custody Records» на рівні ІТТ є:

1. *Покращення стандартів захисту прав затриманих осіб внаслідок запровадження:*

- обов'язкового інтерв'ю при доставленні до ІТТ;
- електронної фіксації усіх дій щодо затриманої особи;
- дистанційного зовнішнього контролю за затриманими з боку УЗПЛ.

2. *Зменшення навантаження на працівників ІТТ внаслідок переходу на електронний документообіг, що дозволить суттєво зменшити обсяг паперової роботи.*

3. *Підвищення стандартів захисту прав працівників ІТТ від можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях.*

Система «Custody Records» на рівні ІТТ включає такі основні елементи:

1. *Інститут інспекторів з дотримання прав людини.* Держава в особі інспектора несе повну відповідальність за дотримання встановлених законодавством гарантій та прав затриманих осіб. До таких гарантій належать потреби в безпеці, належних мінімальних побутових умовах (наявності необхідних меблів, вільного простору, відповідного температурного режиму, освітлення, вологості повітря, належних санітарно –

побутових умов, тощо).

2. *Єдина електронна база обліку усіх дій із затриманою особою.* Європейський комітет з питань запобігання катуванням наголошує, що основні гарантії, які надаються поліцією затриманим особам, будуть значно підсилені (і це може значно полегшити роботу поліцейських), якщо буде вестись єдине та повне дос'є щодо кожної затриманої особи. Таким електронним дос'є щодо кожної затриманої особи є електронна база, яка створена в інформаційному порталі Національної поліції (системі «АРМОР»). Запровадження електронної бази покликано зменшити робоче навантаження на персонал ІТТ шляхом відміни більшості паперових книг і журналів, які наразі використовуються для фіксування різноманітних дій. Окрім фіксації, система також нагадує працівнику ІТТ про необхідність вчинити ті чи інші дії із затриманими (вручити підозру, доставити до суду або закладу охорони здоров'я тощо), а також дозволяє автоматично сформувати звіти щодо будь-якої особи, яка утримувалась в ІТТ.

3. *Постійний зовнішній контроль за ІТТ в онлайн режимі.* Наявність зовнішнього незалежного контролю за процесами, які відбуваються у закритій спеціальній установі, є серйозним стримуючим фактором як для клієнтів, так і для персоналу.

Наразі повноцінний дистанційний контроль за усіма приміщеннями, де можуть перебувати затримані, забезпечено обладнанням цих приміщень цифровими камерами відеоспостереження. Технічні можливості ІР камер дозволяють через канали зв'язку дистанційно спостерігати за станом забезпечення прав затриманих осіб у будь-який час доби. Крім того, технічні можливості такого обладнання дозволяють мати двосторонній аудіо зв'язок користувачів системи з утримуваними, які перебувають у камерах ІТТ.

Раніше доступ до камер відеоспостереження мав лише персонал ІТТ, зараз такий доступ мають також працівники УЗПЛ. Через електронну базу, працівники УЗПЛ можуть не тільки відстежувати дотримання прав затриманих по даним, занесеним до реєстру, але й особисто контролювати всі

процеси через систему віддаленого відеоконтролю.

3. Організація діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України

За своїм змістом приймальники-розподільники для дітей є спеціальними установами органів Національної поліції, призначеними для тимчасового тримання дітей віком від 11 років.

Вони створюються в усіх адміністративно-територіальних одиницях України та діють згідно з положенням, затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України № 560 від 03.07.2017 "Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України".

До цих установ діти потрапляють у таких випадках:

1) якщо вони досягли 11-річного віку й щодо них є достатньо підстав вважати, що вони вчинили суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад 5 років, і які не досягли віку, з якого за таке діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, – на строк, визначений слідчим суддею чи судом у постановленій у кримінальному провадженні ухвалі про поміщення особи у приймальник-розподільник для дітей;

2) якщо вони підлягають направленню за рішенням суду, що набрало законної сили, до спеціальних навчальних закладів для дітей, які потребують особливих умов виховання, і є достатньо підстав вважати, що такі діти займатимуться протиправною діяльністю, – на строк, необхідний для доставляння їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

3) якщо діти самовільно залишили спеціальні навчально-виховні заклади, в яких перебували, – на строк, необхідний для доставляння їх до спеціальних навчально-виховних закладів, але не більше 30 діб;

4) якщо вони перебувають у розшуку як такі, що зникли, залишили сім'ї або навчально-виховні заклади (бродяжать), – на строк, необхідний для передавання їх уповноваженому підрозділу органів Національної поліції, який ініціював розшук, але не більше 36 годин;

5) якщо діти залишили держави постійного проживання й відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, підлягають поверненню до держав свого постійного проживання, – на строк, необхідний для передавання їх батькам, іншим законним представникам або працівникам спеціалізованих установ держав постійного проживання.

Для роботи з переліченими категоріями осіб та їх реабілітації держава поклала на приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції України такі завдання:

1. Проведення індивідуальної профілактичної та виховної роботи з дітьми, запобігання вчиненню ними протиправних дій. Така робота здійснюється відповідно до планів, затверджених начальником приймальника-розподільника для дітей, з урахуванням віку та стану здоров'я дитини, її фізичного й психічного розвитку, суспільної небезпечності раніше вчинених нею правопорушень, а також інших обставин, які мають значення для ефективного застосування заходів профілактичного впливу.

2. Виявлення причин та умов, що призводять до скоєння дітьми злочинів і правопорушень.

3. Дотримання прав дітей.

4. Взаємодія з органами державної влади, закладами освіти та громадськими організаціями з питань проведення профілактичної й виховної роботи з дітьми, поміщеними до приймальників-розподільників для дітей.

5. Забезпечення належних, безпечних і здорових умов перебування дітей і працівників приймальників-розподільників для дітей, запобігання нещасним випадкам і професійним захворюванням тощо.

Отже, в разі поміщення неповнолітньої особи до приймальників-

розподільників для дітей їй мають бути забезпечені всі належні права й умови, передбачені нормами чинного законодавства за таких обставин. Зокрема, у кожній такій установі мають створюватись спеціально обладнана кімнати прийому дітей, навчальний клас, ігрова кімната з телевізором і настільними іграми, чоловічі та жіночі спальні з однаюрсними ліжками, тумбочками, матрацами й постільною білизною в повному комплекті, тюлем та шторами, душова й туалетні кімнати, кухня, їдальня, кімната для зберігання особистих речей утримуваних осіб, кабінети посадових осіб приймальників-розподільників для дітей та архівна кімната. Усі зазначені приміщення мають відповідати вимогам законодавства України та будівельних норм, визначених актами Кабінету Міністрів України. Приймальник-розподільник для дітей також має бути обладнаний спортивним майданчиком і двориком для прогулянок. Усі діти, які доставляються до приймальників-розподільників, мають бути зареєстровані у спеціальному обліковому журналі.

Висновки

Під адміністративно-правовою діяльністю чергової служби НП варто розуміти врегульовану переважно нормами адміністративного права підзаконну державно-владну діяльність чергової служби НП щодо практичного забезпечення цілодобової та безперервної охорони громадського порядку і безпеки на території обслуговування, недопущення порушення й відновлення порушених прав громадян та інтересів держави.

Особлива роль та місце чергової служби в системі Національної поліції України визначаються рядом особливостей. По-перше, спеціальними завданнями, що на неї покладаються, такими як: забезпечення оперативного управління силами та засобами НП щодо охорони громадського порядку. По-друге, спеціальними принципами роботи: оперативності, підтримання високої бойової готовності, постійної взаємодії та ін. По-третє, кінцевими результатами роботи кожної зміни чергової служби НП, одним із критеріїв

оцінки якої є ефективне виконання своїх функцій.

Спеціальні установи Національної поліції, це особливі організації, що входять в її структуру, створюються державою для досягнення визначеної нею мети та можуть обмежувати права і свободи громадян, а саме: їх особисту свободу, свободу пересування, утримувати осіб. У даних установах діє спеціальний адміністративно-правовий режим, пов'язаний з дотриманням суб'єктами спеціальних правил поведінки. Видами спеціальних установ є: приймальник-розподільник для дітей та ізолятори тимчасового тримання затриманих і взятих під варту осіб.

Міністерство внутрішніх справ приділяє значну увагу дотриманню та забезпеченню конституційних прав і свобод громадян, які тимчасово перебувають у спеціальних установах поліції.

Питання для самоконтроля:

1. Основними завданнями чергової служби органів (підрозділів) поліції є.
2. Оперативні чергові НПУ, ГУНП, штатні працівники чергових служб територіальних підрозділів поліції, а також особи, які виконують їх обов'язки, зобов'язані володіти інформацією щодо.
3. Основними завданнями системи «Custody Records» на рівні ІТТ є.
4. До приймальників-розподільників діти потрапляють у таких випадках.
5. Для роботи з дітьми та їх реабілітації держава поклала на приймальники-розподільники для дітей органів Національної поліції України які завдання?

Рекомендована література:

Основна:

1. Інструкція з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України 23.05.2017 № 440
2. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і

повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України . МВС України Наказ від 27.04.2020 № 357

3. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Атріум» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»: МВС НАКАЗ від 11.12.2019 № 1032 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0217-20#Text>

4. Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ та переліку її пріоритетних інформаційних ресурсів: Постанова КМУ від 14 листопада 2018 р. № 1024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018-%D0%BF/print>

5. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: Навчальний посібник. К. : Видаництво «Центр учбової літератури», 2016. 196 с.

6. Адміністративна діяльність Національної поліції: Навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховея. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.. справ, 2017. 248 с.

7. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О. М. Бандурки] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.

8. Адміністративна діяльність ОВС: навч.-метод. посібн. у схемах / А.А. Аносєнков, А.О.Шелехов, А.В.Кубаєнко. Одеса: ОДУВС, 2013. 112 с.

9. Організація діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України. / Шелехов А.О., Мукоїда Р.В., Аносєнков А.А., Домброван Н.В. / Навчально-методичний посібник. Одеса: ОДУВС, 2018. 41 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

ПЛАН

Вступ

1. Загальні положення організації діяльності дільничних офіцерів поліції
2. Особливості організації роботи дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці
3. Основи превентивної роботи та охорони публічного порядку
4. Особливості взаємодії дільничного офіцера поліції з населенням

Висновки

Рекомендована література

Вступ

Сьогодні у світлі євроінтеграційних процесів Україна обрала чіткий курс на вдосконалення діяльності всіх державних органів загалом і правоохоронних органів зокрема, підвищення стандартів надання публічно-сервісних послуг. Законодавець здійснює стрімке вдосконалення правового регулювання діяльності прокуратури, судів, Національної поліції України й інших державних органів і установ. Значна увага приділена діяльності дільничних офіцерів як працівників, які безпосередньо представляють поліцію на території обслуговування та найбільш тісно налагоджують взаємодію із громадськістю на принципах партнерства й довіри. Саме рівень довіри пересічного мешканця України до діяльності поліцейського є головним і визначальним критерієм роботи Національної поліції. Забезпечення й захист основних прав, свобод людини та громадянина в усіх сферах суспільного життя, надання публічно-сервісних послуг встановлено пріоритетним завданням держави, її правоохоронних органів, інших органів виконавчої, судової влади, місцевого самоврядування. Тому дослідження правового регулювання діяльності дільничного офіцера поліції стало

надзвичайно важливими та актуальними.

Правове регулювання діяльності дільничного офіцера поліції – це сукупність нормативно-правових актів, які регламентують діяльність дільничного у сфері запобігання правопорушенням, виявлення, припинення правопорушень, притягнення винних до адміністративної, кримінальної відповідальності, розгляду звернень громадян, а також виявлення й усунення причин та умов, що сприяють правопорушенням.

1. Загальні положення організації діяльності дільничних офіцерів поліції

Дільничні офіцери поліції (далі – ДОП) здійснюють свою діяльність відповідно до Конституції України, Законів України «Про Національну поліцію», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», інших актів законодавства України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України.

ДОП провадять свою діяльність на принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства.

ДОП при здійсненні своїх повноважень взаємодіють з органами (підрозділами) поліції, центральними та місцевими органами виконавчої влади.

ДОП зобов'язаний виконувати службові функції на закріпленій за ним поліцейській дільниці в однострої з табельною вогнепальною зброєю, засобами зв'язку та спецзасобами.

звіт ДОП – періодичне (не рідше ніж двічі на рік) інформування виконавчого органу місцевого самоврядування об'єднаної територіальної

громади про стан дотримання правопорядку на поліцейській дільниці, ужиті заходи із запобігання правопорушенням, підвищення довіри населення до поліції;

поліцейська дільниця – територія, що обслуговується ДОП, із чисельністю населення, що не перевищує 6 тис. осіб у сільській місцевості та 7 тис. осіб - у містах;

поліцейська станція – службове приміщення, що надається ДОП для виконання покладених на нього завдань із забезпечення правопорядку в межах поліцейської дільниці;

превентивна (профілактична) робота ДОП – діяльність, передбачена законодавством України, що спрямована на попередження кримінальних та інших правопорушень, перевірку дотримання обмежень, установлених законом відносно осіб, які перебувають на превентивному обліку, здійснення поліцейського піклування;

превентивний облік – комплекс заходів у діяльності ДОП, спрямованих на підтримання в актуальному стані інформаційних підсистем єдиної інформаційної системи МВС (далі - ЄІС МВС) про осіб, щодо яких здійснюється превентивна робота.

Після закінчення несення служби ДОП зобов'язаний передати табельну вогнепальну зброю та боєприпаси до органу (підрозділу) поліції відповідно до Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, затвердженої наказом МВС від 01 лютого 2016 року № 70, зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 17 лютого 2016 року за № 250/28380.

Завданнями ДОП є:

1) діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності;

2) взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку;

3) виконання завдань, спрямованих на дотримання прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;

4) ужиття заходів для взяття на облік осіб, щодо яких здійснюється превентивна робота, підтримання в актуальному стані інформаційних підсистем ЄІС МВС;

5) співпраця з групами реагування патрульної поліції (далі - ГРПП) щодо застосування превентивних заходів стосовно осіб, які схильні до вчинення правопорушень та/або перебувають на превентивних обліках поліції;

6) інформування чергової частини органу (підрозділу) поліції у разі отримання від населення відомостей про осіб, які мають наміри вчинити кримінальні правопорушення або їх учинили, розшукуваних злочинців, осіб, які зникли безвісти;

7) організація та контроль діяльності помічника ДОП, що полягає в плануванні роботи, наданні відповідних доручень та навчанні методиці й тактиці роботи на поліцейській ділянці, перевірці якості, повноти та об'єктивності складених ним матеріалів;

8) підтримання професійного рівня шляхом навчання в системі службової підготовки та самопідготовки.

ДОП з метою виконання своїх обов'язків можуть:

1) вимагати від осіб пред'явлення документів, що посвідчують їх особу, та інших документів у випадках, визначених статтею 32 Закону України «Про Національну поліцію»;

2) опитувати осіб у випадках, визначених статтею 33 Закону України «Про Національну поліцію»;

3) застосовувати заходи, передбачені статтями 30, 31 Закону України «Про Національну поліцію», а саме: 1) перевірка документів особи; 2) опитування особи; 3) поверхнева перевірка і огляд; 4) зупинення транспортного засобу; 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу

або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 11) поліцейське піклування;

4) затримувати підозрюваних у вчиненні кримінального або адміністративного правопорушення, доставляти таких осіб до поліцейської станції або органу (підрозділу) поліції. Відомості стосовно осіб, доставлених до поліцейської станції, фіксуються в журналі обліку доставлених осіб, які вчинили адміністративні правопорушення (далі - Журнал), передбаченому Інструкцією з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженою наказом МВС від 06 листопада 2015 року № 1376, зареєстрованою у Міністерстві юстиції України 01 грудня 2015 року за № 1496/27941. За наявності технічної можливості Журнал ведеться в електронному вигляді;

5) у випадках, визначених законом, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечувати їх виконання;

6) відповідно до статті 38 Закону України “Про Національну поліцію” проникати до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках;

7) здійснювати заходи з контролю за дотриманням обмежень, установлених Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі»;

8) здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами порядку та правил зберігання і використання зброї, спеціальних засобів, вибухових речовин та матеріалів, боєприпасів, на які поширюється дозвільна система, а також безпосередньо оглядати місця їх зберігання з

метою перевірки дотримання правил поведження з ними та правил використання;

9) здійснювати в межах, визначених Законом України «Про Національну поліцію», поліцейське піклування;

10) застосовувати поліцейські заходи примусу у випадках та порядку, визначених Законом України «Про Національну поліцію»;

11) здійснювати превентивні поліцейські заходи, передбачені частиною першою статті 31 Закону України «Про Національну поліцію», з метою отримання та перевірки інформації стосовно причетності до вчинення кримінальних або інших правопорушень осіб, які мешкають на закріпленій ділянці;

12) залучати групи реагування патрульної поліції (далі - ГРПП) для надання допомоги при затриманні та доставлянні осіб, які вчинили правопорушення, виконанні ухвал суду про привід свідків та підозрюваних до суду та в інших необхідних випадках за погодженням з керівництвом патрульної поліції територіального (відокремленого) підрозділу поліції;

13) проводити перевірку прибуття звільнених осіб до місця проживання в порядку, встановленому законодавством та визначеному статтею 20 Закону України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк»;

14) вживати у взаємодії зі службою у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій заходів щодо встановлення особи дитини, місця її проживання, відомостей про батьків або осіб, які їх замінюють, інших родичів, місця їх проживання (перебування) у разі надходження повідомлення про дитину, яка залишилась без батьківського піклування.

У разі виявлення дитини, розлученої із сім'єю, ДОП невідкладно повідомляє про такий факт територіальний орган ДМС і орган опіки та піклування за місцем виявлення дитини;

У разі безпосередньої загрози життю або здоров'ю дитини на підставі рішення районної, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчого органу міської, районної у місті ради служба у справах дітей разом з представниками закладу охорони здоров'я вживають заходів до відібрання дитини у батьків та тимчасово влаштовують її відповідно до чинного законодавства;

15) використовувати інші повноваження, визначені законодавством України.

2. Особливості організації роботи дільничного офіцера поліції на поліцейській дільниці

Організація та контроль за роботою ДОП покладаються на заступника начальника територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції, який відповідно до розподілу функціональних обов'язків координує діяльність ДОП та начальника відділу (сектору) превенції територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції.

Організаційно-розпорядчим актом керівника територіального (відокремленого) органу (підрозділу) поліції за ДОП закріплюється поліцейська дільниця, якій присвоюється відповідний порядковий номер.

Територія поліцейської дільниці (її розміри та межі) визначається, а за необхідності - змінюється керівником відділу (відділення) поліції за поданням заступника керівника, який відповідно до розподілу функціональних обов'язків координує діяльність ДОП.

Надання інформації керівникам виконавчих органів місцевого самоврядування щодо призначення ДОП та закріплення за ним відповідної поліцейської дільниці.

ДОП веде контрольню-наглядову справу, у якій містяться відомості щодо:

1) особливостей території обслуговування, розташування й режиму роботи підприємств, установ та організацій, об'єктів дозвільної системи,

контактів відповідальних осіб органів місцевого самоврядування, інших довідкових та інформаційних матеріалів щодо території обслуговування;

- 2) кількості населення на території;
- 3) кількості скоєних на поліцейській дільниці кримінальних правопорушень, обставин, які призводять до їх скоєння;
- 4) прикмет осіб, які підозрюються у скоєнні або скоїли кримінальні правопорушення;
- 5) викрадених речей та транспортних засобів, які перебувають у розшуку;
- 6) місць концентрації осіб, схильних до скоєння правопорушень;
- 7) сил та засобів, які залучаються до охорони публічного порядку на поліцейській дільниці.

ДОП працює за планом, який затверджується керівником відділу (відділення) поліції та розробляється з урахуванням пріоритетів громади у сфері публічної безпеки та порядку, оперативної обстановки на дільниці.

У своїй роботі ДОП взаємодіє з іншими органами та підрозділами поліції шляхом обміну інформацією, участі в плануванні та реалізації спільних заходів, що проводяться за наказом керівника відділу (відділення) поліції.

Використання ДОП та їх помічників поза межами закріплених за ними поліцейських ділень та для виконання завдань, не пов'язаних з їх службовими обов'язками, здійснюється у виняткових випадках за наказами керівників територіальних органів (підрозділів) поліції.

На період тривалої відсутності ДОП (відпустка, навчання, хвороба, відрядження) його обов'язки покладаються на іншого ДОП або помічника ДОП з обов'язковим інформуванням відповідних виконавчих органів місцевого самоврядування.

Межі поліцейської дільниці визначаються керівником відділу (відділення) поліції з урахуванням площі території та специфіки регіону.

Залежно від стану криміногенної обстановки на дільниці вказані

критерії можуть бути чинником для введення додаткових посад ДОП, старшого ДОП, помічника ДОП або утворення додаткової поліцейської дільниці.

Управління та координація роботи ДОП в системі Національної поліції України.

Управління та координацію роботи ДОП у центральному органі управління поліцією здійснює управління дільничних офіцерів поліції Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України.

Управління та координацію роботи ДОП у територіальному органі поліції здійснюють відділи (сектори) дільничних офіцерів поліції управлінь превентивної діяльності головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Управління та координацію роботи ДОП на рівні територіального (відокремленого) підрозділу поліції здійснює відповідний відділ, сектор превенції цього підрозділу.

Матеріально-технічне забезпечення ДОП.

Для належного виконання службових обов'язків ДОП (у разі необхідності) надаються службові приміщення (поліцейська станція) в межах визначеної поліцейської дільниці.

При розгляді питання про виділення службового приміщення під поліцейську станцію враховується можливість розміщення в ньому для спільної роботи ДОП, його помічника, працівників ГРПП та представників громадськості, забезпечення належними умовами для виконання покладених на них завдань.

Приміщення поліцейської станції забезпечується:

- 1) необхідною оргтехнікою та витратними матеріалами до неї, можливістю формувати та користуватися базами даних, що входять до ЄІС МВС, та мережею Інтернет, металевою шафою (сейфом) для зберігання службової документації, стаціонарними засобами зв'язку та спеціальними засобами індивідуального захисту;

2) табличкою із підсвічуванням з написом «Поліцейська станція» та із зазначеними на ній телефонами ДОП та чергового територіального (відокремленого) підрозділу поліції;

3) меблями (столи, стільці, шафи для одягу та паперів) та інвентарем (інформаційні стенди, сейфи, вогнегасники, індивідуальні аптечки);

4) службовою документацією (настінний план поліцейської дільниці, контрольно-наглядова справа поліцейської дільниці, Журнал, Інструкція, нормативно-правові акти МВС, які регулюють діяльність поліції, організаційно-розпорядчі акти Національної поліції України);

5) спеціальною юридичною літературою.

Для виконання покладених на ДОП завдань відповідно до законодавства України ДОП забезпечуються автомобільним транспортом.

3. Основи превентивної роботи та охорони публічного порядку

В системі Національної поліції основним суб'єктом, який виконує повноваження з превентивної (профілактичної) роботи є дільничний офіцер поліції.

Превентивний (лат. *praeventivus*) – запобіжний; той, що випереджає дії.

Під час проведення **превентивних поліцейських заходів поліція** зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Превентивна робота дільничного офіцера поліції – здійснення організаційно-практичних заходів з проведення загальної та індивідуальної превенції правопорушень на поліцейській дільниці.

Загальна превентивна робота – комплекс заходів, спрямованих на виявлення причин та умов, які призводять до скоєння правопорушень, їх усунення в межах своєї компетенції, проведення превентивно-роз'яснювальної роботи серед громадян.

Індивідуальна превентивна робота – комплекс заходів щодо конкретних осіб, схильних до вчинення правопорушень, та осіб, які перебувають на обліках в органах поліції, з метою попередження вчинення ними злочинів та інших правопорушень.

Загальна профілактика ДОП – заходи, спрямовані на виявлення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень на всій території обслуговування, галузі господарства, стосовно частини населення чи групи осіб, а також на підприємстві, в установі чи організації незалежно від форм власності.

До заходів загальної превенції (профілактики) правопорушень належать:

- роз'яснення положень законодавства України;
- превентивна (профілактична) перевірка;
- превентивний (профілактичний) захід;
- інформування населення про стан правопорядку, засоби та методи захисту громадян і власності від правопорушень;
- профілактична допомога (*теорія розбитих вікон*, яку сформулювали Джеймс КуїннВілсон і Джордж Келлінг у 1982 році. Відповідно до цієї теорії, якщо хтось розбив скло в будинку і ніхто не вставив нове, то незабаром жодного цілого вікна в цьому будинку не залишиться, а потім почнеться мародерство. Іншими словами, явні ознаки безладу і недотримання людьми прийнятих норм поведінки провокують оточення теж забути про правила.)

Роз'яснення положень законодавства України – ДОП межах своєї компетенції, проводить серед населення, окремих його категорій, посадових осіб підприємств, організацій, установ роботу з роз'яснення положень законодавства України, у тому числі з питань профілактики правопорушень, віктимологічної профілактики, зокрема щодо необхідності виявлення й усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень, відповідальності за протиправні діяння, а також уживають заходів із

своєчасного виявлення осіб, які, виходячи з їх поведінки, під впливом певних причин та умов можуть стати потерпілими від правопорушення.

Превентивна (профілактична) перевірка - у разі отримання достатніх відомостей про наявність причин і умов, що можуть сприяти вчиненню правопорушень, на підставі відповідних рішень ДОП проводиться профілактична перевірка. До участі в ній залучаються фахівці, а в разі необхідності – представники громадських організацій.

Службові особи підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, на яких проводиться превентивна (профілактична) перевірка, зобов'язані надати особам, що проводять перевірку, можливість оглянути територію, приміщення, ознайомитися з необхідними документами, матеріалами, дати пояснення з питань, які стосуються перевірки.

Службові особи, які проводять превентивну (профілактичну) перевірку, зобов'язані діяти в межах повноважень і з дотриманням вимог щодо охорони інформації. Утручання цих осіб у господарську та іншу діяльність підприємств, установ та організацій, на яких проводиться превентивна (профілактична) перевірка, забороняється.

За результатами превентивної (профілактичної) перевірки орган, за рішенням якого вона проводилася, надсилає керівникові підприємства, установи, організації, де виявлено причини й умови, що сприяють вчиненню правопорушень, превентивний (профілактичний) припис, подання чи постанову. У превентивному (профілактичному) приписі, поданні чи постанові визначаються заходи щодо усунення причин та умов, що сприяють учиненню правопорушень, і термін їх виконання.

Превентивний (профілактичний) захід – ДОП може застосовувати такі превентивні заходи:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;

- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;
- 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;
- 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;
- 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;
- 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;
- 11) поліцейське піклування.

2. Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Профілактична допомога ДОП – надання правової допомоги населенню включає в себе участь дільничного у створенні пунктів допомоги знедоленим, центрів реабілітації та ресоціалізації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, роз'яснення небезпеки віктимологічної поведінки та адекватних дій в умовах, що сприяють учиненню правопорушень, ініціативне надання послуг із захисту та охорони майна всіх форм власності на основі укладення письмових договорів, надання юридичної допомоги населенню та громадським об'єднанням.

ДОП здійснює превентивні заходи щодо осіб, схильних до вчинення правопорушень, та осіб, які перебувають на обліку в органах поліції, для попередження вчинення ними правопорушень із залученням до цієї роботи громадськості.

ДОП ставить на превентивний облік та в межах своєї компетенції

проводить профілактичну роботу з:

1) особами, звільненими з місць позбавлення волі, які відбували покарання за умисний злочин і в яких судимість не знято або не погашено в установленому законом порядку;

2) особами, яким винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

ДОП в установленому порядку ініціює встановлення адміністративного нагляду щодо осіб, звільнених з місць позбавлення волі, які за ознаками судимості підпадають під дію Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі».

На підставі аналізу додержання раніше судимими особами встановлених судом обмежень, визначених Закonom України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», ДОП подає керівнику відділу (відділення) поліції пропозиції щодо продовження адміністративного нагляду.

ДОП вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень. Припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення.

ДОП виявляє на поліцейській ділянці осіб, які вчиняють насильство в сім'ї (домашнє насильство) або схильні до такої поведінки, та вживає превентивних заходів, передбачених законодавством і спрямованих на запобігання правопорушенням, пов'язаним з насильством у сім'ї, відповідно до норм Закону України «Про попередження насильства в сім'ї».

Рішення про поставлення особи на превентивний облік приймає керівник відділу (відділення) поліції або його заступник на підставі наданих ДОП матеріалів.

Відомості про осіб, зазначених у пункті 2 цього розділу, заносяться до ЄІС МВС.

Унесення зазначених відомостей до ЄІС МВС покладається на начальника сектору превенції територіального (відокремленого) підрозділу

поліції або працівника цього сектору, до обов'язків якого входить організація роботи з особами, які перебувають на превентивному обліку.

У ДОП зберігаються відомості про осіб, які перебувають на превентивному обліку та проживають на території, закріпленій за відповідною поліцейською дільницею.

Облікові справи (далі – ОС) заводяться відносно раніше судимих осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, та осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо ці особи після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження поліції, систематично порушують публічний порядок і права громадян, учиняють інші правопорушення.

ОС реєструються ДОП в підрозділі документального забезпечення територіального (відокремленого) підрозділу поліції.

ОС зберігаються у начальника сектору превенції територіального (відокремленого) підрозділу поліції або працівника цього сектору. З моменту закінчення строку перебування на обліку особи вказаної категорії ОС передається на архівне зберігання в передбачені законодавством строки.

У разі зміни постійного місця проживання особи, стосовно якої працівниками поліції проводяться превентивні заходи, до підрозділу поліції за територіальністю в стислі строки надсилається відповідна інформація.

Забороняється зняття з обліку особи, яка перебуває на превентивному обліку та переїхала на нове місце проживання, без надходження з відповідного територіального (відокремленого) підрозділу поліції підтвердної інформації про поставлення її на облік в зазначеному місці.

Адміністративний нагляд припиняється постановою судді за поданням начальника органу Національної поліції:

у разі погашення або зняття судимості з особи, яка перебуває під наглядом;

достроково, якщо піднаглядний перестав бути небезпечним для

суспільства і позитивно характеризується за місцем роботи і проживання.

Адміністративний нагляд автоматично припиняється:

після закінчення терміну, на який його встановлено, якщо органом Національної поліції не подано клопотання про продовження нагляду або суддя відмовив у продовженні нагляду;

у разі засудження піднаглядного до позбавлення волі і направлення його до місця відбування покарання;

у разі смерті піднаглядного.

ДОП, відповідно до функціональних обов'язків заходи загальної превенції вживає відносно:

- об'єктів дозвільної системи, власників вогнепальної зброї (на предмет дотримання правил дозвільної системи);
- аптек, інші місць збереження наркотичних засобів та психотропних речовин (на предмет незаконного зберігання та поводження з наркотичними та іншими засобами);
- стоянок транспортних засобів (на предмет крадіжок з автомобілів та перебуванням транспортних засобів які перебувають у розшуку);
- фермерських господарств (на предмет розкрадань та інших порушень);
- лісові масиви (на предмет незаконної вирубки лісу);
- спеціально визначені зони радіаційного забруднення(щодо попередження незаконного проникнення в цю зону без дозволу відповідних органів або самовільному поселенні у ній, або знищенні, пошкодженні чи перенесенні знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначеної зони тощо);
- заготівельні та переробні організації (наприклад, прийомні пункти металолому – на предмет виявлення викрадених виробів з металу тощо);
- місця зберігання і переробки врожаю культур, які містять наркотичні речовини (на предмет незаконного зберігання та поводження з наркотичними та іншими засобами);
- населення з мультикультурними особливостями, характер його

зайнятості, етнічний склад, місцеві звичаї, традиції та культуру;

- місця концентрації осіб, схильних до скоєння кримінальних та адміністративних правопорушень (гуртожитки, хостели де проживають іноземні студенти – на предмет недопущення правопорушень у сфері нетерпимості);

- у межах визначеної компетенції здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

- здійснює контроль за дотриманням фізичними особами спеціальних правил і порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів до них у сфері забезпечення дозвільної системи.

4. Особливості взаємодії дільничного офіцера поліції з населенням

ДОП з метою впровадження принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства організовує роботу за такими напрямками:

- 1) протидія злочинності, профілактика правопорушень та охорона публічного порядку за участю населення;

- 2) співпраця з органами місцевого самоврядування, представниками територіальних громад, населенням, керівниками підприємств, соціальних, навчальних та культурних закладів, закладів захисту дітей з метою реалізації принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства, обмін інформацією для подальшого її використання під час виконання службових обов'язків;

- 3) визначення спільних пріоритетних напрямів роботи та її оцінювання з урахуванням думки і потреб громадськості.

ДОП проводить відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування областей, районів, міст та сіл з метою налагодження

ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. Інформує про стан законності, боротьби із злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території.

ДОП у межах поліцейської дільниці проводить серед населення роз'яснювальну роботу для формування у населення правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ з метою підняття іміджу поліції та про способи захисту і самооборони від злочинних посягань.

ДОП у взаємодії з органами соціального захисту населення місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, службами у справах дітей, благодійними, громадськими організаціями, представниками територіальних громад, спеціалізованими установами для осіб, які відбули покарання, здійснює роботу із запобігання вчиненню правопорушень, у тому числі стосовно осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

ДОП формує пропозиції щодо:

- 1) усунення причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень;
- 2) ужиття заходів з метою запобігання вчиненню насильства в сім'ї, надання соціальних послуг особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- 3) створення громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону та/або призупинення (припинення) діяльності таких формувань, які неналежним чином виконують свої обов'язки, визначені нормами Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»;
- 4) покращення матеріально-технічного забезпечення поліцейської станції та умов роботи;
- 5) надання необхідної допомоги особі, яка постраждала від торгівлі людьми.

ДОП здійснює прийом населення у приміщенні поліцейської станції або іншому місці. Усі звернення, отримані під час прийому громадян,

реєструються відповідно до Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затвердженої наказом МВС від 06 листопада 2015 року № 1377.

При виявленні на території поліцейської дільниці інших порушень, реагування на які не належить до повноважень поліції, ДОП інформує про це відповідні уповноважені органи.

ДОП співпрацює з представниками громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону, надає допомогу в організації їх діяльності, бере участь у проведенні спільних нарад, під час яких розробляються та погоджуються заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку на територіях обслуговування та взаємодії з патрульною поліцією (далі - ПП) та ГРПП.

ДОП проводить разом з виконавчими органами місцевого самоврядування звірки кількості громадських формувань з охорони громадського порядку та їх членів, зареєстрованих відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», подає пропозиції щодо їх діяльності, виконання статутних прав та обов'язків.

Висновки

Правове регулювання діяльності дільничного офіцера поліції здійснюється низкою правових актів, основоположними серед яких є Конституція України та Загальна декларація прав людини. Принципово новим у діяльності поліції є нормативне визначення основного завдання, а саме надання поліцейських послуг. Цілком виправданим убачається оцінювання роботи дільничного офіцера поліції крізь призму рівня довіри населення. Адже саме дільничний є представником поліції на території обслуговування, який може максимально ефективно взаємодіяти з громадою й задовольняти її потреби в різних сферах суспільного життя.

Питання для самоконтроля:

1. Звіт ДОП – це...
2. Завданнями ДОП є.
3. ДОП веде контрольно-наглядову справу, у якій містяться відомості щодо.
4. Приміщення поліцейської станції забезпечується.
5. До заходів загальної превенції (профілактики) правопорушень належать.

Рекомендовані джерела:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. с. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15.03.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 р. № 834 «Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/834-2015-%D0%BF#Text>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дозвільну систему» від 12.10.1992 № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ» від 28.10.2015 № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ України» від 16.09.2015 № 730. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/730-2015-%D0%BF>.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про однострій поліцейських» від 30.09.2015 № 823. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/823-2015-%D0%BF>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» від 28.10.2015 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.

9. Наказ МВС України Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України» від 02.12.2008 № 638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0137-09>.

10. Наказ МВС України Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції від 28.07.2017 № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>.

11. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень» від 04.07.2016 № 595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-16>.

12. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» від 06.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>.

13. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» від 07.11.2015 № 1395 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>.

14. Наказ МВС України «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події» від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19>.

15. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання

вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>.

16. Наказ МВС України, МОЗ України «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що URL: № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15>.

17. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї» від 31.05.1993 № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106-93>.

18. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок прийому, реєстрації, розгляду запитів на публічну інформацію та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання та друк документів у системі МВС України» від 27.03.2012 р. № 245. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0561-12>.

19. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських» від 17.11.2015 № 1465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1445-15>.

20. Наказ МВС України «Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України» від 07.11.2018 № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18>.

21. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про патрульну службу МВС» від 02.07.2015 р. № 796. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>.

22. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про

підрозділи поліції особливого призначення «Корпус оперативно-раптової дії» від 26.11.2018 № 958. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1436-18#Text>.

23. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України» від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.

24. Наказ МВС України «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» від 09.11.2016 № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>.

25. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України» від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>.

26. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 // Відомості Верховної Ради України. 1984. № 51. Ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

27. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

28. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

29. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: Навчальний посібник. К. : Видаництво «Центр учбової літератури», 2016. 196 с.

30. Адміністративна діяльність Національної поліції: Навч. посібник : Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховець. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с.

31. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник : за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки; [О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.;

передм. О. М. Бандурки]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.

32. Шелехов А.О., Корнієнко М.В., Плужнік О.І. Злочини проти громадського порядку та громадської безпеки: Хрестоматія. Одеса, ОДУВС, 2017. 350 с.

33. Лабунь А.В., Ковальова О.В., Корнієнко М.В. Практикум складання адміністративних матеріалів: Методичний посібник. ОДУВС, 2017. 171 с.

34. Крижановська О.В., Кубаєнко А.В. Організація діяльності Національної поліції та оперативних підрозділів : навчально-методичний посібник. Одеса 2020. 260 с.

35. Крижановська О.В., Кубаєнко А.В. Організація діяльності Національної поліції та оперативних підрозділів: навчально-методичний посібник. Одеса 2020. 260 с.

36. Корнієнко М.В., Ковальова О.В. Адміністративні матеріали: підстави та порядок складання. Методичні рекомендації. ОДУВС, 2020. 168 с.

37. Збірник нормативно-правових актів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів: Хрестоматія. / уклад. / О.І. Плужнік, А.Г. Пишна, О.М. Павлютін. / під заг. ред. М.В. Корнієнко. Одеса : ОДУВС, 2020. 445 с.

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

План

Вступ

1. Поняття, призначення та правова основа дозвільної системи, перелік об'єктів, на які поширюються її правила
2. Порядок придбання, зберігання та перевезення громадянами мисливської вогнепальної зброї, бойових припасів, пневматичної та холодної зброї
3. Правова основа та вимоги щодо перевірки об'єктів дозвільної системи та власників мисливської зброї. Порядок приймання, обліку, знищення та реалізації вилученої, добровільно зданої чи знайденої зброї
4. Діяльність дільничних офіцерів поліції по здійсненню дозвільної системи
5. Взаємодія підрозділів поліції при здійсненні нагляду за дотриманням правил дозвільної системи
6. Відповідальність громадян та юридичних осіб за порушення правил дозвільної системи

Висновки

Рекомендована література

Вступ

Стаття 27 Конституції України надає право кожному захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Законом України "Про Національну поліцію", Постановою Верховної Ради України „Про право власності на окремі види майна”, Положенням про Міністерство внутрішніх справ України та Положенням про дозвільну систему визначається що Міністерства та інші центральні органи державної виконавчої влади, підприємства, установи, організації, господарські

об'єднання, а також громадяни мають право у встановленому порядку використовувати, зберігати, перевозити предмети, матеріали і речовини, відкривати підприємства, майстерні та лабораторії, на які поширюється дозвільна система.

Чинність Положення про дозвільну систему, у частині переліку об'єктів, на які поширюється дозвільна система, поширено на газові пістолети і револьвери та патрони до них, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, об'єкти виготовлення і реалізації спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

Право на володіння вогнепальною зброєю посадовими особами та громадянами і умови її застосування визначаються в Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженій наказом МВС України від 21.08.1998 № 622.

Укладання договорів та угод на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням, використанням предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система, провадиться за погодженням з органами Національної поліції.

1. Поняття, призначення та правова основа дозвільної системи, перелік об'єктів, на які поширюються її правила

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року «Положення про дозвільну систему» № 576 дозвільна система – це особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а

також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян.

Призначення дозвільної системи:

- попередження порушень правил придбання, зберігання, обліку, перевезення, використання та знищення предметів і речовин, на які встановлений особливий режим користування;
- попередження використання підконтрольних об'єктів і предметів не за призначенням і зі злочинних цілях;
- перешкоджання викрадення, втрат і загублення предметів і речовин, на які встановлена дозвільна система;
- застосування до порушників порядку і правил дозвільної системи передбачених законом заходів адміністративно-правового впливу;
- здійснення взаємодії з іншими відомствами у сфері наведення належного порядку на об'єктах дозвільної системи.

Правовою основою є:

1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 р.
2. Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 року № 2471-12 «Про право власності на окремі види майна».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему».
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 року № 402 «Про затвердження порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власному чи іншому законному володінні зброю за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі, її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 року № 706 «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії»

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 р. № 1000 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва та ремонту вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу»

7. Наказ МВС України від 04.02.2019 № 82 «Про затвердження уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю) Міністерством внутрішніх справ України».

8. Наказ МВС України від 21 серпня 1998 року №622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» зареєстровано в Міністерстві юстиції України 7 жовтня 1998 року за № 637/3077.

9. Наказ МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 «Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС».

10. Наказ МВС від 31 травня 1993 року № 314 «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї».

11. Наказ МВС України від 24 липня 1996 року № 523 «Про затвердження Положення про порядок придбання, видачі, обліку, зберігання та застосування вогнепальної зброї, боєприпасів до них, спеціальних засобів індивідуального захисту працівниками судів і правоохоронних органів, а також особами, які беруть участь у кримінальному судочинстві».

Об'єктами дозвільної системи в широкому розумінні є дії фізичних або юридичних осіб щодо таких предметів, створінь чи процесів у сфері живої та неживої природи, а також суспільстві, неврегульоване використання або функціонування яких може завдати шкоди інтересам, які охороняються законом.

Об'єкти, дозвільну систему щодо яких здійснюють органи Національної поліції мають свої особливості, які полягають, перш за все, в тому, що зазначені предмети та підприємства становлять потенційну суспільну небезпеку, діяльність, пов'язана з ними, може завдати шкоди суспільним та державним інтересам, життю та здоров'ю громадян. В цивільному праві такі об'єкти визнаються джерелами підвищеної небезпеки. Предмети, на які поширюється дозвільна система, повністю або частково вилучені із цивільного обігу, їх безконтрольне використання становить склад адміністративного проступку або злочину, оскільки при цьому створюється загроза завдання шкоди життю та здоров'ю людей, іншим об'єктам правової охорони. Підприємства та майстерні, про які йшлося вище, в одних випадках своєю діяльністю також створюють загрозу публічній безпеці (склади, сховища, де зберігається зброя або вибухові матеріали, підприємства, де вони виготовляються, тощо), в інших їх безконтрольна діяльність може призвести до безладдя, хаосу в суспільних відносинах (в разі незаконного виготовлення печаток і штампів).

До предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, належать: вогнепальна зброя (нарізна воєнних зразків, несучасна стрілецька, спортивна, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна), бойові припаси до неї,

холодна зброя (арбалети, мисливські ножі тощо), пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначені патрони вибухові матеріали і речовини, сильнодіючі отруйні речовини I – II класу безпечності, збудники інфекційних захворювань I – II групи патогенності і токсини, сховища, склади і бази, де вони зберігаються, стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди, а також підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, штемпельно-граверні майстерні, печатки і штампи, організації, що займаються збутом сильнодіючих отруйних речовин, і лабораторії, що проводять аналізи цих засобів і речовин, працюють із збудниками інфекційних захворювань I – II групи патогенності і токсинами.

Даний перелік розмежовується на об'єкти та предмети дозвільної системи. Зокрема, до предметів, матеріалів та речовин відносяться:

1-ша група – вогнепальна зброя та бойові припаси до неї, холодна зброя, вибухові матеріали, наркотичні засоби, радіоактивні, сильнодіючі отруйні речовини 1-2 класу безпечності, збудники інфекційних захворювань 1-2 групи патогенності та токсичності.

2-га група-до об'єктів відносяться: сховища, склади, бази, стрілецькі тири і стрільбища, мисливські і спортивні стенди, спеціальні комбінати для поховання радіоактивних відходів, підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, штемпельно-граверні майстерні, печатки та штампи, організації, що займаються збутом наркотичних засобів, радіоактивних і сильнодіючих отруйних речовин і лабораторії, що проводять аналіз цих засобів і речовин

тощо.

Крім того, на органи Національної поліції безпосередньо покладено обов'язок щодо контролювання за дотриманням посадовими особами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій, господарських об'єднань і громадянами встановленого порядку виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система.

Для укладення трудового договору на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням, використанням предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система, необхідно отримати згоду від відповідного органу Національної поліції.

Таким чином, дозвільна система, яку здійснюють органи Національної поліції, поширюється на досить велику кількість об'єктів. Їх технічні характеристики, режим функціонування, а також повноваження органів Національної поліції у сфері забезпечення виконання правил дозвільної системи врегульовано численними нормативними актами різної юридичної сили.

2. Порядок придбання, зберігання та перевезення громадянами мисливської вогнепальної зброї, бойових припасів, пневматичної та холодної зброї

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 17 червня 1992 року № 2471-12 «Про право власності на окремі види майна» правом придбання мисливської гладкоствольної зброї користуються громадяни України, які досягли 21-річного віку, а мисливської нарізної зброї – 25-річного віку, на холодну та пневматичну зброю – 18-річного віку.

Кількість зброї, яку може мати громадянин України, не обмежена, однак

власник зброї повинен забезпечити її безумовну схоронність. У разі наявності трьох і більше одиниць вогнепальної, пневматичної зброї, арбалетів приміщення (будинок, квартира тощо) або сейф (шафа) для її зберігання повинні бути обладнані охоронною сигналізацією, автономною або з виводом на ПЦО Національної поліції України. Дозволи на придбання зброї і боєприпасів видають структурні підрозділи МВС, а саме поліція превентивної діяльності і її структурні підрозділи за місцем реєстрації. Дозволи на зберігання і носіння мисливської вогнепальної зброї, пневматичної і холодної зброї видається громадянам строком на 3 роки, дозволи на придбання та перевезення цих предметів, матеріалів і речовин – на строк до 3 місяців.

Для одержання в органах Національної поліції дозволу на придбання мисливської, нарізної, комбінованої, гладкоствольної, пневматичної зброї, арбалетів громадянами подаються такі документи:

- заява щодо видачі дозволу на придбання зброї на ім'я керівника органу внутрішніх справ за місцем проживання заявника;
- заповнена картка-заява;
- медична довідка (крім охолощеної зброї);
- довідка про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування (крім охолощеної зброї);
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;
- копії 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України.

Військовослужбовці Збройних Сил України, інших військових формувань, а також особи рядового і начальницького складу НП України дозволи на придбання, зберігання мисливської, гладкоствольної, нарізної, комбінованої вогнепальної, пневматичної і холодної зброї одержують:

- після подання відповідного рапорту;
- довідки з місця роботи;

- платіжного доручення (квитанції) установи банку про оплату послуг за видачу такого дозволу та заповненої картки-заяви.

Придбана громадянами мисливська вогнепальна, пневматична та холодна зброя протягом десяти днів з дня придбання має бути зареєстрована у територіальному органу НПУ за місцем проживання власника з одержанням дозволу на її зберігання, носіння.

Для одержання дозволу на зберігання, носіння вогнепальної мисливської, гладкоствольної, нарізної, комбінованої та пневматичної зброї, арбалетів власниками до дозвільної системи територіального органу НПУ подаються:

- заява щодо видачі дозволу на зберігання та носіння зброї на ім'я керівника територіального органу НПУ;
- дві фотокартки розміром 3 x 4 см;
- дублікат дозволу з відміткою магазину про продаж зброї, пристрою або з відміткою про переоформлення їх у встановленому законодавством порядку;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Також власник зброї пред'являє договір страхування (крім охолощеної зброї).

Для одержання дозволу на зберігання колекційної холодної зброї її власник подає в територіальні органи Національної поліції за місцем проживання:

- заяву щодо видачі дозволу на зберігання колекційної холодної зброї на ім'я керівника органу внутрішніх справ;
- фотографії зброї розміром 15x15 см;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги. На підставі поданих документів НП видає дозвіл на зберігання такої зброї. В дозволі ставиться

штамп «колекція».

Мисливські ножі придбаються громадянами з дозволу НПУ на право зберігання і носіння мисливської вогнепальної зброї, а також арбалетів, що використовуються громадянами виключно для полювання. При цьому в дозволі на право зберігання і носіння зброї магазином робиться відмітка про реалізацію такого ножа.

При перереєстрації зброї (продовженні терміну дії дозволу на її зберігання і носіння) власниками до НПУ подається:

- заяву про продовження терміну дії дозволу;
- медичну довідку;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанцію) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Також власник зброї пред'являє договір страхування.

Власниками пристроїв до заяви додаються документи, які підтверджують статус особи щодо права їх придбання, зберігання і носіння.

Подарована мисливська нарізна, гладкоствольна вогнепальна, пневматична та холодна зброя може бути зареєстрована, якщо особа, якій вона подарована, має дозвіл на її придбання.

Зброя, боєприпаси до неї, що належать громадянам, мають зберігатися за місцем їх постійного проживання або в місцях тимчасового перебування власників (у дачних будинках тощо) у період проживання в металевих ящиках, сейфах, спеціально виготовлених для зберігання зброї. При цьому зброя має бути в розрядженому стані.

Під час перенесення або перевезення вогнепальна зброя має бути у розрядженому стані, власник зобов'язаний мати при собі дозвіл органу внутрішніх справ на право зберігання та носіння зброї.

Власник зброї у разі зміни місця проживання зобов'язаний звернутися до територіального підрозділу поліції із проханням щодо зняття її з обліку, вказавши при цьому нову адресу.

Після прибуття на нове місце проживання власник зобов'язаний у десятиденний строк (у прикордонній місцевості протягом 24 годин) поставити на облік особисту зброю в територіальному органі Національної поліції.

Працівники дозвільної системи не мають права видавати дозволи на придбання, зберігання і носіння вогнепальної, пневматичної чи холодної зброї громадянам у разі:

- наявності в особи медичних протипоказань до виконання вказаних функціональних обов'язків та володіння зброєю;
- наявності даних про систематичне (два чи більше разів) порушення такою особою громадського порядку, зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних речовин без призначення лікаря, інших одурманюючих засобів, скоєння насильства в сім'ї, що підтверджується документально;
- пред'явлення такій особі обвинувачення у вчиненні злочину;
- наявності в особи судимості за злочин, яка не погашена або не знята в установленому порядку;
- відсутності довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування;
- відсутності права, визначеного актами законодавства, на придбання, зберігання і носіння пристроїв.

3. Правова основа та вимоги щодо перевірки об'єктів дозвільної системи та власників мисливської зброї. Порядок приймання, обліку, знищення та реалізації вилученої, добровільно зданої чи знайденої зброї

Правовою основою є:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576 «Про затвердження положення про дозвільну систему»,
- Постанова Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 р. № 1000 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності

з виробництва та ремонту вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу».

- Наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів».

Контроль та перевірка об'єктів дозвільної системи і власників мисливської зброї здійснюється МВС, а також МОЗ, Держатомнаглядом, Держгідротехнаглядом і Держкомгідрометом.

Об'єкти дозвільної системи інспектором дозвільної системи та дільничним інспектором поліції обстежуються щоквартально, а об'єкти, де зберігається та використовується велика кількість зброї (20 чи більше одиниць) і базові склади вибухових матеріалів – щомісячно, у громадян – 1 раз на рік. Незалежно від строку раніше проведених перевірок об'єкт дозвільної системи у кожному випадку обстежується: при оформленні на новий строк дозволу (ліцензії) на зберігання, використання предметів, матеріалів і речовин, функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система; при оформленні дозволу (ліцензії) у зв'язку зі зміною місця зберігання чи використання зазначених предметів, матеріалів, речовин, складів тощо, а також керівника, на ім'я якого виданий дозвіл.

У разі виявлення під час обстеження об'єктів порушень, складаються акти, в яких докладно описується суть виявлених недоліків, вказується строк їх усунення. Один примірник акта залишається на об'єкті дозвільної системи, а другий після доповіді керівництву НПУ підшивається до облікової справи на цей об'єкт. У разі виявлення під час перевірки порушень порушники притягуються до відповідальності в порядку, встановленому законодавством України.

Якщо на об'єкті під час обстеження, перевірки не виявлені порушення, складається рапорт на ім'я начальника структурного підрозділу Національної поліції, у якому вказується: дата перевірки, найменування об'єкта та результати перевірки.

Акти і рапорти про перевірки об'єктів дозвільної системи доповідаються керівникам структурних підрозділів національної поліції, які приймають відповідні рішення, після якого вони підшиваються до облікових справ.

Облік власників вогнепальної зброї.

Облік власників мисливської вогнепальної нарізної, гладко-ствольної, пневматичної, а також холодної зброї здійснюється в книзі обліку власників мисливської вогнепальної, пневматичної зброї, а також холодної зброї.

На кожну особу, яка володіє вогнепальною мисливською, пневматичною, а також холодною нагородною зброєю (крім відомчої зброї), заводиться особова справа. Особові справи власників нарізної вогнепальної зброї ведуться в управліннях (відділах) поліції ГУНП України в Автономній Республіці Крим, м. Києві, Київській області УНП України в областях, м. Севастополі, а на власників гладкоствольних мисливських рушниць, пневматичної та холодної зброї – у міськрайорганах відділах.

У чергових частинах територіальних підрозділах Національної поліції працівником, який здійснює дозвільну систему, ведеться картотека власників мисливської вогнепальної, пневматичної та холодної зброї, яка використовується для перевірки осіб, затриманих за різні правопорушення, а також для інформування нарядів поліції. Працівниками чергової частини

може вестися комп'ютерний облік власників зброї.

Цей порядок врегульований Наказом МВС України від 31 травня 1993 року № 314 «Інструкція про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої зброї боєприпасів до неї».

Приймання від працівників поліції, посадових осіб чи громадян вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї і боєприпасів до неї та їх оформлення здійснюється спеціально призначеним працівником, який відповідає за їх зберігання, а в разі відсутності – черговим підрозділу Національної поліції. При здаванні зброї і боєприпасів працівником поліції подається: протокол вилучення у громадян зброї, боєприпасів; акт про вилучення зброї, боєприпасів з підприємств, установ і організації; рапорт про добровільно здану чи знайдену зброю, боєприпаси з доданням заяви особи, яка добровільно здала чи знайшла ці предмети; громадянами – заява про добровільно здану чи знайдену зброю, боєприпаси.

При прийманні зброї і боєприпасів працівник, який відповідає за їх зберігання, або черговий перевіряє відповідність записів у поданих йому документах кількості, системи, номери, рік виготовлення, зовнішній та технічний стан зброї та боєприпасів, що здається.

На кожну одиницю зброї, а також на загальну кількість боєприпасів виписується квитанція.

Ця зброя і боєприпаси відповідальним працівником розміщується у кімнаті для зберігання в металевих шафах, закривається і опечатується особистою печаткою.

Отримавши документи про прийняття зазначеного озброєння, начальник органу внутрішніх справ розглядає їх протягом доби, приймає рішення і передає секретарю для вручення працівнику, який відповідає за зберігання. Зброя і боєприпаси, вилучені з об'єктів дозвільної системи після закінчення місячного терміну зберігання за умови усунення недоліків, повертається відповідним підприємствам. Коли недоліки не усунені, зброя і боєприпаси

здаються на склади управлінь, відділів, УП ГУНП.

Уся, добровільно здана, вилучена з незаконного обігу в державних установах чи окремих громадян, знайдена нарізна зброя, коли ця зброя не є речовим доказом, у 10-денний строк повинна бути передана на склади управлінь, відділів, УП ГУНП.

Вогнепальна мисливська нарізна, гладко ствольна чи комбінована зброя, боєприпаси, вилучені у громадян за порушення встановленого порядку їх придбання, зберігання чи використання, зберігаються в УП ГУМП до прийняття рішення про адміністративну відповідальність. Якщо прийняте рішення не пов'язане з конфіскацією чи відшкодуванням вартості вилученої зброї і боєприпасів, то вони у 10-денний строк повертаються власникові.

Приймання зброї і боєприпасів, які надійшли на склади, здійснюється завідуючим складом з одночасним оглядом технічною комісією зброї у присутності здавача. На прийняту на склади зброю і боєприпаси складається акту 2-х примірниках, який підписується членами комісії, завідуючим складом. Перший примірник акта є підставою для обліку зброї і боєприпасів у службі озброєння, другий-для зняття з обліку такої зброї і боєприпасів з облікової системи.

Проведення робіт, пов'язаних з відбором і знищенням зброї і боєприпасів, здійснюється членами технічної комісії. На озброєння, що підлягає знищенню, члени комісії складають акт та надається висновок про доцільність подальшого його використання. На підставі рішення технічної комісії непридатні зброя і боєприпаси підлягають попередній механічній деформації.

Обліковими документами є квитанції, приймальні акти, книги обліку, акти знищення зброї і боєприпасів. Усі облікові документи реєструються по книгах обліку вхідних і вихідних документів у канцелярії (секретаріаті). Книги шнуруються, нумеруються і скріплюються печаткою.

4. Діяльність дільничних офіцерів поліції по здійсненню дозвільної системи

Об'єкти дозвільної системи інспекторами дозвільної системи та дільничними офіцерами поліції обстежуються щоквартально, а об'єкти, де зберігається та використовується велика кількість зброї (20 чи більше одиниць), і базові склади вибухових матеріалів - щомісячно. Керівники органів внутрішніх справ повинні не менше одного разу на рік брати особисту участь у перевірці об'єктів дозвільної системи.

Контроль за зберіганням вогнепальної, пневматичної, холодної зброї, що належить громадянам, здійснюється органами внутрішніх справ, зокрема дільничними офіцерами поліції, у відповідності із суворим дотриманням законності. Перевірка порядку зберігання зброї громадянами в домашніх умовах проводиться не рідше одного разу на рік. Про результати перевірки складається рапорт, який підшивається до особової справи власника. Вказівки працівників органів поліції щодо забезпечення схоронності вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, а також пневматичної і холодної зброї є обов'язковими для її власників.

Не менше одного разу на рік, а, виходячи з оперативної обстановки, і частіше, об'єкти дозвільної системи повинні обстежуватися працівниками, які здійснюють дозвільну систему та підрозділів охорони об'єктів спільно з представниками відповідних комітетів, товариств, інших зацікавлених відомств, а саме:

- з представниками органів Держнагляду охорони праці і органів Мінприроди – склади вибухових матеріалів;
- з представниками відповідних комітетів, товариств сприяння оборони України, військових комісаріатів, органів професійно-технічної освіти – об'єкти з вогнепальною зброєю та боєприпаси.

На підприємствах, в установах і організаціях, господарських об'єднаннях, де виготовляються, ремонтуються, зберігаються та використовуються предмети і матеріали, на які поширюється дозвільна

система, перевіряються:

- наявність відповідних дозволів на виготовлення, ремонт, придбання, зберігання, охорону, перевезення та використання підконтрольних предметів і матеріалів, відкриття та функціонування підприємств і майстерень, а також паспортів (на бази, сховища, склади ВП, піротехнічні майстерні тощо); строк дії цих документів; згода на укладення громадянами трудових договорів на виконання робіт на таких об'єктах; дотримання пропускового режиму;

- облік підконтрольних предметів, матеріалів, порядок видачі, приймання зброї, боєприпасів, вибухових матеріалів (вибухових речовин, засобів ініціювання); їх списання після використання, повернення в місця постійного зберігання; правильність ведення відповідної службової документації;

- придатність приміщень, де розташовані об'єкти дозвільної системи та зберігаються вогнепальна зброя, боєприпаси, вибухівка, засоби підривання, - міцність дверей, стін, стелі, підлоги, металевих сейфів, шаф, надійність замків, справність охоронної протипожежної сигналізації тощо;

- стан технічного устаткування (складів, баз, сховищ), обладнання забороненої зони; справність світильників; розчищення території; наявність охорони, постових вишок, блок-постів, сторожових собак, засобів пожежегасіння, зв'язку з найближчими постами і органами внутрішніх справ;

- стан охорони об'єктів, укомплектованість особовим складом, придатність його для охорони об'єктів та знання своїх обов'язків, організація служби стрільців, тривалість їх збору за сигналом "Тривога", порядок зміни і підміни, відповідність розміщення сил та дислокації постів, правильність ведення службової документації, а також планів оборони цих об'єктів у органах внутрішніх справ та проведення навчання з відпрацюванням взаємодії всіх видів нарядів;

- обладнання та технічний стан транспорту, що здійснює перевезення небезпечних вантажів.

В організаціях, установах і на підприємствах, де зберігається і

використовується вогнепальна зброя ДОП перевіряє:

- дотримання умов, які забезпечують збереження вогнепальної зброї і боєприпасів, придатність приміщення для збереження, надійність дверей, стін, стелі, підлоги, металевих сейфів, організація охорони приміщення, придатність охоронної сигналізації;
- наявність дозволу на зберігання зброї, термін його дії, відповідальність відповідальної особи вказаною у дозволі, фактично наявність зброї вказаної у дозволі за найменуванням і кількістю;
- дотримання порядку видачі зброї і боєприпасів для стрільби і змагань, списування витрачених патронів, своєчасність повернення зброї до місць її постійного зберігання, зайнятість стрілецьких тирів і стрільбищ, забезпечення безпеки громадян при стрільбі;
- наявність у сховищі вогнепальної зброї, яка належить іншим організаціям, дотримання порядку її зберігання і використання, наявність дозволу на зберігання в указаному місці;
- використання адміністрацією об'єкту раніше даним органом поліції приписів щодо усунення виявлених недоліків, а також організація відомчого контролю за збереженням зброї.

У магазині, що торгує вогнепальною зброєю і боєприпасами до неї ДОП перевіряє:

- придатність приміщення для зберігання зброї боєприпасів і пороху;
- облік вогнепальної зброї і боєприпасів, що надходять до магазину і з постачальних організацій, від громадян для комісійного продажу;
- наявність дозволу на право торгівлі вогнепальною зброєю і боєприпасами до неї, термін дії дозволу, дотримання правил торгівлі вогнепальною зброєю.

При обстеженні складів з вибуховими речовинами ДОП перевіряє:

- стан технічного обладнання об'єктів (наявність і надійність огорожі, обладнання забороненої зони придатність світильників і охоронної сигналізації, наявність блокпостів, службових собак, засобів зв'язку з

найближчими постами й органами внутрішніх справ);

- придатність складських приміщень для зберігання вибухових речовин й засобів вибуху, дотримання норм завантаження, стану під'їзних шляхів і засобів пожежегасіння;

- організацію перевезення вибухових речовин, наявність обладнаного транспорту на перевезення вибухівки та її охорони;

- правильність здійснення допуску осіб до робіт, пов'язаних із збереженням, використання, перевозом і охороною вибухових речовин;

- стан охорони об'єкта (укомплектованість особового складу, відповідність розташування дислокації постів, придатність особового складу до несення служби стрільців тривалість її несення, порядок зміни і підміни караулу, ведення службової документації, знання караулом своїх обов'язків);

- здійснення пропускового режиму на території складу, підприємства, оформлення матеріальних перепусток, порядок проїзду, виносу та перевезення вибухових речовин;

- дотримання умов, які забезпечують збереження відомчої вогнепальної зброї, придатність приміщення для її збереження, дотримання порядку обліку, використання, в тому числі під час її отримання на постах.

При обстеженні об'єктів із сильнодіючою отрутою, наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами ДОП перевіряє:

- наявність і термін дії дозволу на зберігання отруйних та сильнодіючих наркотичних речовин, фактичну наявність речовин за найменуваннями і кількістю, вказаними в дозволі;

- наявність обліку отруйних і сильнодіючих наркотичних речовин, дотримання правил їх перевезення, правильність оформлення документів на збут і випуск споживачами;

- дотримання правил, за допомогою яких забезпечується зберігання отруйних і сильнодіючих наркотичних речовин;

- виконання раніше даним органом внутрішніх справ приписів щодо усунення виявлених на об'єкті недоліків;

- наявність санітарного паспорта на право зберігання та проведення робіт з радіоактивними речовинами і джерелами іонізуючого випромінювання;

- стан приміщень для зберігання, наявність умов, за допомогою яких забезпечується збереження вказаних речовин (охорона, надійність охоронної сигналізації), стан організації відомчого контролю щодо забезпечення зберігання радіоактивних речовин і джерел іонізуючого випромінювання:

При обстеженні піротехнічних майстерень ДОП перевіряє:

- наявність дозволу на відкриття майстерень стан зберігання обладнання об'єкта (наявність відповідних загорож, охоронно - пожежної сигналізації, протипожежного обладнання);

- придатність складських приміщень для зберігання піротехнічних матеріалів, дотримання нора завантаження;

- наявність цілодобової озброєної охорони, її укомплектованості, знання сторожами своїх обов'язків, матеріальної частини зброї і порядку її зберігання, дотримання перепускного режиму;

- наявність паспорта на склад піротехнічних виробів;

- придатність майстерні для проведення робіт, пов'язаних із використанням вибухових речовин, наявність необхідної документації;

- дотримання встановленого режиму майстерні, порядку допуску громадян до робіт, пов'язаних з вибуховими речовинами.

На всіх об'єктах дозвільної системи обов'язково перевіряється організація відомчого контролю за схоронністю предметів і матеріалів, на які поширюється дозвільна система.

У разі виявлення під час обстеження об'єктів порушень складаються відповідні акти, в яких докладно описується суть виявлених недоліків, указується строк їх усунення. Один примірник акта залишається на об'єкті дозвільної системи, а другий після доповіді керівництву органу внутрішніх справ підшивається до облікової справи на цей об'єкт. У разі потреби один примірник акта надсилається в підрозділи охорони при органах внутрішніх

справ.

При виявленні під час перевірки порушень порядку виготовлення, ремонту, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення і використання спеціально визначених предметів і матеріалів, відкриття та функціонування окремих підприємств та майстерень порушники притягаються до відповідальності в порядку, встановленому законодавством України.

Якщо на об'єкті під час обстеження не виявлені порушення, складається рапорт на ім'я начальника територіального підрозділу, у якому вказуються: дата перевірки, найменування об'єкта та результати перевірки. Акти і рапорти про перевірки об'єктів дозвільної системи доповідаються керівникам органів внутрішніх справ, які приймають відповідні рішення, після чого вони підшиваються до облікових справ на ці об'єкти.

Вогнепальна, пневматична, холодна (арбалети) зброя, що належить окремим особам, має зберігатися в місцях постійного проживання власників у міцних, з надійними замками дерев'яних шафах або металевих ящиках, спеціально виготовлених для зберігання зброї, в розібраному, розрядженому стані, зі спущеними курками, окремо від бойових припасів. У разі виникнення реальної загрози, з метою відвернення протиправного насильницького проникнення житло, захисту особистого життя та життя інших громадян вогнепальна зброя може зберігатися в зібраному стані (в період загрози). Дозволяється за погодженням з територіальними органами Національної поліції зберігати зброю в дачних будинках у період проживання там громадян, власників зброї. До зброї не повинні мати доступ сторонні особи і, особливо, діти.

У виняткових випадках допускається, за погодженням територіальних органів Національної поліції, тимчасове зберігання зброї без права її використання в іншого дорослого члена сім'ї або найближчого родича, а в разі їх відсутності - в інших громадян на час тривалого (понад три місяці) відрядження, перебування на військових зборах або проходження власником зброї строкової служби у Збройних Силах України при дотриманні

встановлених правил її зберігання. На період тимчасового зберігання зброї особі, яка прийняла її на зберігання, підрозділи Національної поліції України видають дозвіл з позначкою "на тимчасове зберігання без права користування".

Під час перенесення або перевезення всіма видами транспорту вогнепальна, пневматична, холодна (арбалети) зброя має бути зачохленою, у розрядженому, розібраному стані (якщо це можливо). У всіх випадках під час перенесення або перевезення вогнепальної зброї власник зобов'язаний мати при собі дозвіл органів внутрішніх справ на право її зберігання і носіння. З метою самозахисту від злочинних посягань зброя може перевозитися в зібраному стані, розрядженою. У всіх випадках перенесення та перевезення такої зброї її спускові гачки повинні бути замкнені курковими замками безпеки.

Таким чином, у сфері дозвільної системи ДОП:

- відзначають в паспорті адміністративної дільниці об'єкти дозвільної системи і власників вогнепальної зброї, які проживають на території його обслуговування;
- пояснює населенню правила дозвільної системи необхідність добровільної здачі вогнепальної зброї, вибухівки, яка незаконно зберігається;
- виявляє осіб, які незаконно виготовляють і зберігають вогнепальну зброю, вибухівку, отруту, а також порушують правила їх зберігання, вживає відповідних заходів щодо осіб, не менше ніж раз на рік перевіряє дотримання правил зберігання власниками вогнепальної зброї;
- перевіряють об'єкти дозвільної системи не менше, ніж один раз на три місяці, а об'єкти, де зберігається велика кількість зброї / 20 і більше / базові склади вибухівки-щомісячно;
- контролює за своєчасною здачею на час літніх канікул вогнепальної зброї, яка належить загальноосвітнім школам, профтехучилищам та іншим навчальним закладам, у спортивно – стрілецькі клуби, військові комісаріати й інші організації, які забезпечують надійність збереження цієї зброї.

5. Взаємодія підрозділів поліції при здійсненні нагляду за дотриманням правил дозвільної системи

Важливою складовою частиною дозвільної системи, яку здійснюють органи Національної поліції, є контроль за її об'єктами, в ході якого виявляються та усуваються недоліки у функціонуванні таких об'єктів, порушення встановлених правил, причини та умови, що їм сприяють. Контрольні повноваження органів Національної поліції визначені в статті 39 Закону України «Про Національну поліцію».

Національна поліція України з метою перевірки дотримання вимог дозвільної системи, застосовую норми, визначені відомчими наказами Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції.

Контроль органів Національної поліції за об'єктами дозвільної системи, включає в себе перевірки таких об'єктів, інформаційно аналітичну роботу щодо вивчення і оцінки стану справ на цих об'єктах, вжиття заходів до попередження і виявлення порушень відповідних правил, їх усунення та покарання винних. За сферою здійснення цей контроль є зовнішнім, тобто поширюється на об'єкти, незалежно від їх відомчого підпорядкування. В той же час вищестоящі органи Національної поліції контролюють діяльність по здійсненню дозвільної системи нижчестоящими підрозділами, тобто забезпечують внутрішньосистемний контроль, характерний для будь-якої системи управління. Однак не він, а саме зовнішній, спеціалізований контроль визначає зміст дозвільної системи, тому саме на ньому буде зосереджена наша увага.

Контроль органів Національної поліції за об'єктами дозвільної системи здійснюється переважно відповідно до планів роботи, затверджених начальниками тих чи інших органів. Однак, в разі необхідності можуть проводитися і позапланові, несподівані перевірки об'єктів. Крім цього, перевірки можуть бути суцільними та вибілковими.

Національна поліція України організовує діяльність з реалізації повноважень з видачі та анулювання дозволів на придбання, зберігання,

ношіння, перевезення і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, щодо зберігання і використання яких установлено спеціальні правила, порядок та на які поширюється дія дозвільної системи органів внутрішніх справ, а також на відкриття та функціонування об'єктів, де вони зберігаються чи використовуються, діяльність стрілецьких тирів, стрільбищ невійськового призначення та мисливських стендів, підприємств і майстерень з виготовлення та ремонту зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, магазинів, у яких здійснюється їх продаж, піротехнічних майстерень, пунктів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, правил поводження з ними та їх застосування, через:

- 1) Департамент превентивної діяльності Національної поліції України;
- 2) уповноважений підрозділ (управління, відділ, сектор) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України;
- 3) відповідні підрозділи територіальних органів Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, районах, містах, районах у містах.

Підписання дозволів, що видаються, залежно від їх виду, покладено відповідно на Голову Національної поліції України та його заступників, начальника Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України та його першого заступника, начальника спеціально уповноваженого підрозділу (управління, відділу, сектору) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України, начальників головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві та їх заступників, відповідальних за забезпечення дозвільної системи, начальників управлінь превентивної діяльності головних управлінь Національної поліції в

Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві та начальників спеціально уповноваженого підрозділу (управління, відділу, сектору) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи управлінь превентивної діяльності головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, а в територіальних органах Національної поліції в районах, містах, районах у містах – на начальників.

Підпис скріплювати печаткою підрозділу Національної поліції України, територіального органу Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, районах, містах, районах у містах.

Підписання дозволів на придбання, зберігання та носіння мисливської нарізної, нагородної вогнепальної зброї, боєприпасів до нагородної зброї громадянами покладено на Голову Національної поліції України та його заступників, начальника Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України та його першого заступника, а на начальника уповноваженого підрозділу (управління, відділу, сектору) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України, начальників головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві та їх заступників, відповідальних за забезпечення дозвільної системи, – крім дозволів на нагородну зброю та боєприпасів до неї.

Підпис скріплювати печаткою підрозділу Національної поліції України, територіального органу Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві.

Об'єкти дозвільної системи інспекторами уповноваженого підрозділу (управління, відділ, сектор) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи та дільничними офіцерами поліції обстежуються щокварталу, а об'єкти, де зберігається велика кількість зброї (20 чи більше одиниць), і базові склади вибухових матеріалів і речовин – щомісяця.

Керівники територіального органу Національної поліції повинні не

менше одного разу на рік особисто брати участь у перевірці об'єктів дозвільної системи.

На підприємствах, в установах і організаціях, де виготовляються, ремонтуються, зберігаються та використовуються предмети, матеріали і речовини, на які поширюється дозвільна система, перевіряються:

– наявність відповідних дозволів на виготовлення, ремонт, придбання, зберігання, охорону, перевезення та використання підконтрольних предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень та лабораторій (також відповідних паспортів на бази, сховища, склади вибухових матеріалів, піротехнічні майстерні тощо); строк дії цих документів; погодження укладання трудових договорів на виконання робіт, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням і використанням спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин; дотримання пропускового режиму;

– облік підконтрольних предметів, матеріалів і речовин, порядок видачі, приймання зброї, бойових припасів до неї, пристроїв, патронів до них, вибухових матеріалів і речовин; їх списання після використання, повернення в місця постійного зберігання; правильність ведення відповідної службової документації;

– придатність приміщень, в яких розміщені об'єкти дозвільної системи, до зберігання зброї, бойових припасів до неї, пристроїв, патронів до них, вибухових матеріалів і речовин, а саме: міцність дверей, стін, стелі, підлоги, металевих сейфів, шаф, надійність замків, справність охоронної протипожежної сигналізації;

– стан технічного устаткування (складів, баз, сховищ); наявність охорони, постових вишок, блок-постів, сторожових собак, засобів пожежогасіння, зв'язку з найближчими постами охорони і органами внутрішніх справ;

– стан охорони об'єктів, укомплектованість особовим складом, придатність його для охорони об'єктів та знання своїх посадових обов'язків,

тривалість збору за сигналом «Тривога», порядок зміни і підміни, відповідність розміщення сил дислокації постів, а також планів оборони цих об'єктів в органах внутрішніх справ та проведення навчання з відпрацюванням взаємодії всіх видів нарядів;

– обладнання та технічний стан транспорту, що здійснює перевезення предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

На всіх об'єктах дозвільної системи обов'язково перевіряється організація внутрішнього контролю за схоронністю предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система.

У разі виявлення під час обстеження об'єктів дозвільної системи порушень складаються відповідні акти, в яких докладно описується суть виявлених недоліків, указується строк їх усунення. Один примірник акта залишається на об'єкті дозвільної системи, а другий після доповіді керівнику територіального органу Національної поліції підшивається до облікової справи на цей об'єкт.

У разі виявлення під час перевірки порушень порядку виготовлення, ремонту, придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, відкриття та функціонування підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, особи, які допустили порушення, притягаються до відповідальності в порядку, встановленому законами України.

Якщо на об'єкті під час обстеження не виявлені порушення, складається рапорт на ім'я керівника територіального органу Національної поліції, у якому вказуються дата перевірки, найменування об'єкта та результати перевірки.

Акти і рапорти про перевірки об'єктів дозвільної системи доповідаються керівнику територіального органу Національної поліції, який приймає відповідні рішення щодо проведеної перевірки, після чого вони підшиваються до облікових справ на ці об'єкти.

Контроль за зберіганням вогнепальної, пневматичної, холодної і

охолощеної зброї, пристроїв, що належать громадянам, здійснюється уповноваженим підрозділом (управління, відділ, сектор) з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України відповідно до законодавства. Перевірка порядку зберігання зброї громадянами проводиться дільничними офіцером поліції не рідше одного разу на три роки. Про результати перевірки складається рапорт, який підшивається до особової справи власника зброї, пристрою. Вимоги поліцейського щодо забезпечення схоронності вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, а також пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв, патронів до них є обов'язковими для її власників. При оформленні завдання дільничному офіцеру поліції допускається його заповнення як на кожного власника окремо, так і на групу власників за списком.

При зміні місця проживання, придбанні зброї та її перереєстрації громадяни обов'язково перевіряються за місцем проживання.

Порядок роботи територіальних органів Національної поліції щодо приймання, обліку, зберігання, передачі в інші організації чи знищення вилученої, добровільно зданої і знайденої нарізної вогнепальної зброї (револьверів, пістолетів автоматів, кулеметів, карабінів, гвинтівок, дрібнокаліберних гвинтівок і пістолетів, обрізів бойових гвинтівок, карабінів, мисливських рушниць, саморобної нарізної зброї тощо), комбінованої вогнепальної зброї, гладкоствольної мисливської зброї, боєприпасів до вказаних видів зброї, мисливського пороху, холодної зброї (мисливських ножів, кинжалів, фінських ножів, кортиків, стилетів, палахів, шабель, шпаг, кастетів та інших предметів, призначених чи пристосованих для ураження живої цілі) регламентується наказом Міністерства внутрішніх справ від 31 травня 1993 року № 314 «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12 серпня 1993 року за № 106.

6. Відповідальність громадян та юридичних осіб за порушення правил дозвільної системи

Згідно Кодексу України про адміністративні правопорушення ДОП має право складати протоколи при порушенні таких норм дозвільної системи:

1) Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї (ст. 190 КУпАП);

2) Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (ст. 191 КУпАП);

3) Порушення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік (ст. 192 КУпАП);

4) Ухилення від реалізації вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (ст. 193 КУпАП);

5) Порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (ст. 194 КУпАП);

6) Порушення працівниками підприємств, установ, організацій правил зберігання або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів (ст. 195 КУпАП);

7) Порушення порядку розробки, виготовлення, реалізації спеціальних засобів самооборони (ст. 195-1 КУпАП);

8) Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них (ст. 195-2 КУпАП);

9) Порушення порядку виробництва, придбання, зберігання чи продажу електрошокових пристроїв і спеціальних засобів, що застосовуються правоохоронними органами (ст. 195-4 КУпАП);

10) Незаконне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (ст. 195-5 КУпАП);

11) Порухення порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів (ст. 195-6 КУпАП);

12) Стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням установленого порядку (ст. 174 КУпАП).

Відповідно ст. 222 КУпАП підрозділи Національної поліції розглядають справи про такі адміністративні правопорушення в сфері дозвільної системи: статті 192, 194, 195 КУпАП.

При вчиненні порушень, передбачених статтями 174, 190 - 195-6 КУпАП, дільничний офіцер поліції має право вилучити вогнепальну, пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду та холодну зброю, бойові припаси, електрошочкові пристрої і спеціальні засоби, а також має право провести особистий огляд і огляд речей порушника в порядку, встановленому статтею 264 КУпАП. До особи, яка вчинила правопорушення під час виконання службових обов'язків, вилучення зброї, особистий огляд і огляд речей застосовується лише у невідкладних випадках.

Статтею 311 КУпАП визначено органи, що виконують постанови про оплатне вилучення предмета. Постанова про оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вилучення предмета або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, виконується органом (посадовою особою), який виніс постанову. А по справах про адміністративні правопорушення, передбачені ч.1 ст.191 і ст. 193 КУпАП, постанова адміністративної комісії при виконкомах районної, міської, районної в місті, селищної, сільської ради народних депутатів про оплатне вилучення вогнепальної зброї та бойових припасів виконується органами Національної поліції, зокрема і ДОП.

За статтею 312 КУпАП вилучені предмети на підставі постанови про оплатне вилучення вогнепальної зброї, бойових припасів здаються органом (посадовою особою) для реалізації в комісійний магазин або спеціально

виділені для цієї мети магазини державної чи кооперативної торгівлі за місцем знаходження майна, що підлягає вилученню.

З питань дозвільної системи дільничний інспектор поліції також здійснює підготовку матеріалів досудового розслідування за вчинення злочинів, передбачених статтями 261-267, 269 Кримінального кодексу України.

Згідно із п.21-23 статті 23 Закону України "Про Національну поліцію" мають такі завдання:

- здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

- здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин;

- здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення.

Висновки

Таким чином, виконання та вирішення питань, пов'язаних з виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, охороною, перевезенням, використанням предметів, матеріалів і речовин, на які поширюється дозвільна система, провадиться тільки за погодженням з органами поліції. Рішення працівників поліції з питань здійснення дозвільної системи є обов'язковими для органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також підприємств, установ, організацій і громадян.

Дільничні офіцери поліції, як представники на адміністративних

дільницях, також мають значний перелік обов'язків та прав щодо здійснення дозвільної системи.

Питання для самоконтроля:

1. Об'єктами дозвільної системи в широкому розумінні є.
2. Для одержання в органах Національної поліції дозволу на придбання мисливської, нарізної, комбінованої, гладкоствольної, пневматичної зброї, арбалетів громадянами подаються такі документи.
3. В організаціях, установах і на підприємствах, де зберігається і використовується вогнепальна зброя ДОП перевіряє.
4. На підприємствах, в установах і організаціях, де виготовляються, ремонтуються, зберігаються та використовуються предмети, матеріали і речовини, на які поширюється дозвільна система, перевіряються.
5. Згідно із п.21-23 статті 23 Закону України "Про Національну поліцію" ДОП мають завдання.

Рекомендована література:

Основна:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
4. Постанова Верховної Ради України від 17 червня 1992 року № 2471-12 «Про право власності на окремі види майна». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2471-12#Text>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF#Text>.

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 року № 402 «Про затвердження порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власному чи іншому законному володінні зброю за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі, її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF#Text>.

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 року № 706 «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-93-%D0%BF#Text>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 р. № 1000 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва та ремонту вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівлі вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду; виробництва спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продажу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000-2015-%D0%BF#Text>.

9. Наказ МВС України від 04.02.2019 № 82 «Про затвердження уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю) Міністерством внутрішніх справ України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0182-19#Text>.

10. Наказ МВС України від 21 серпня 1998 року №622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання,

обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» зареєстровано в Міністерстві юстиції України 7 жовтня 1998 року за № 637/3077. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>.

11. Наказ МВС України від 10 вересня 2009 року № 390 «Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09#Text>.

12. Наказ МВС від 31 травня 1993 року № 314 «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, обліку, знищення чи реалізації вилученої, добровільно зданої, знайденої зброї та боєприпасів до неї». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106-93#Text>.

13. Наказ МВС України від 24 липня 1996 року № 523 «Про затвердження Положення про порядок придбання, видачі, обліку, зберігання та застосування вогнепальної зброї, боєприпасів до них, спеціальних засобів індивідуального захисту працівниками судів і правоохоронних органів, а також особами, які беруть участь у кримінальному судочинстві». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0556-96#Text>.

14. Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text>.

15. Наказ МВС України від 29 березня 2016 року № 223 «Про затвердження Інструкції про умови та порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів поліцейськими, особами, звільненими зі служби в поліції, а також колишніми працівниками міліції».

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0622-16#Text>.

16. Адміністративна діяльність Національної поліції: Навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховець. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с.

Допоміжна:

17. Карагіоз Р.С. Боротьба з корупцією як взаємозалежність правових зусиль людини і держави: Міжнародна науково-практична конференція «Правове регулювання суспільних відносин: перспективні на шляху до сталого розвитку» Таврійський національний університет ім. В.І.Вернадського Навчально-науковий гуманітарний інститут. м. Київ, 2018. С.9-13.

18. Корнієнко М.В. Взаємодія поліції з громадськістю в Україні. Матеріали 10 Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, Одеса. ОДУВС. 30 березня 2018.С. 46-48.

19. Корнієнко М.В. Національна поліція України: сучасний стан та перспективи розвитку. - І Всеукраїнська науково-практична конференція: Законодавчі особливості втягнення дітей у злочинну діяльність. 23 березня 2018. Кривий Ріг. ДЮІ. С. 77 – 81.

20. Корнієнко М.В. Практика європейського суду з прав людини як джерело адміністративного права (на прикладі рішення суду). Практика європейського суду з прав людини як джерело національного права: збірник матеріалів круглого столу. 24 листопада 2017. Дніпро: ДДУВС, С. 24-27.

21. Крижановська О.В., Негруца Т.В. Діяльність поліції із захисту прав і свобод людини в умовах забезпечення публічної безпеки і порядку. Права людини та їх реалізація в Україні (до 70-річчя Загальної Декларації прав людини) : Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції (Одеса, 07 грудня 2018 р.). Одеса: Вид-во «ОДУВС», 2018.

22. Кубаєнко А.В. Адміністративно-правове забезпечення прав та свобод громадян в діяльності органів Національної поліції: Роль права та закону в громадянському суспільстві: матеріали Міжнародної конференції м.

Київ 9-10 лютого 2018 р.

23. Кубаєнко А.В. Актуальні проблеми науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх поліцейських. Матеріали Міжнародної наукової конференції «Юридична освіта в сучасному університеті : проектний підхід до організації роботи згідно з положеннями Європейських кваліфікаційних рамок (досвід університету Данубіус)», м. Сладковічево, Словацька Республіка, 22-24 березня 2017 року (в рамках проходження міжнародного науково-педагогічного стажування). С.73-76.

24. Крижановська О.В. Проблеми забезпечення принципу законності в діяльності Національної поліції України. Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті інтеграційних процесів: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції м. Запоріжжя 28 березня 2018 р. С. 170-173.

ЗАХИСТ І ДОТРИМАННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ. ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ ТА СУСПІЛЬСТВА

План

1. Права людини та рівень їх забезпечення в Україні. Діяльність поліції щодо забезпечення прав і свобод людини
 2. Забезпечення прав людини на стадії досудового розслідування. Заборона катувань і жорстокого поводження в діяльності поліції
 3. Дотримання прав людини під час затримання й арешту. Дотримання прав людини під час застосування працівниками поліції заходів фізичного впливу (сили) та вогнепальної зброї.
 4. Розслідування випадків порушення поліцейськими прав людини
- Рекомендована література

1. Права людини та рівень їх забезпечення в Україні. Діяльність поліції щодо забезпечення прав і свобод людини

Природа основних прав і свобод людини характеризується тим, що в якій би країні особа не проживала, вона перебуває під захистом світового співтовариства, а також держави, громадянином якої вона є. Стан свободи не дарується публічною владою, а належить людині від народження. Він реалізується через суб'єктивні права, які мають природно-правовий характер, а тому є невід'ємними.

Права людини — це комплекс можливостей і вимог людини в особистій, соціальній, економічній, політичній і культурній сферах, властивих її природі, що характеризують її правовий статус стосовно держави, визнаних і законодавчо оформлених у зовнішньому (міжнародному) і внутрішньому (державному) або тільки у міжнародному праві і гарантованих усім міжнародним співтовариством, без яких вона не може існувати як повноцінна істота.

Україна визначена Конституцією України демократичною та правовою

державою, під чим розуміється, що Україна шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів закріплює положення щодо забезпечення прав і свобод людини, гарантуючи при цьому можливість безперешкодного користування ними.

Правова регламентація прав людини в Україні знайшла своє відображення у багатьох нормативно-правових актах, однак головним і фундаментальним документом, який проголошує та закріплює права людини, є Конституція України. Крім Конституції України, на території України ратифіковані такі міжнародні договори, як Загальна декларація прав людини (прийнята в рамках ООН 10.12.1948), Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (прийнята Радою Європи 04.11.1950), які у більш повному обсязі закріплюють права людини.

У національному законодавстві виділяють *декілька видів прав людини*: громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні та колективні (їх інколи називають солідарні, які притаманні усім).

До громадянських прав людини, зазначених в Конституції України, відносять: право на життя (ст. 27), на свободу (ст. 29), на повагу гідності (ст. 28), на особисту недоторканність (ст. 29), на таємницю особистого та сімейного життя (ст. 32), на недоторканність житла (ст. 30), на свободу пересування (ст. 33), на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31), презумпцію невинуватості (ст. 62).

Політичні права людини знайшли своє відображення у таких нормах Конституції України: право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (ст. 36); право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (ст. 38); право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації (ст. 39); право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної

влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів (ст. 40).

До економічних прав людини відносять: право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю (ст. 41); право на підприємницьку діяльність (ст. 42); право на працю (ст. 43).

Соціальними правами людини є: право на страйк (ст. 44); право на відпочинок (ст. 45); право на соціальний захист (ст. 46); право на житло (ст. 47); право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (ст. 48); право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49); право на судовий захист (ст. 55); право на професійну правничу допомогу (ст. 59).

Культурними правами людини є: право на освіту (ст. 53); свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості (ст. 54); право на свободу світогляду і віросповідання (ст. 35).

До колективних відносять права, які закріплені Конституцією України, але не сформульовані у форматі прав людини. До них належать: право на мир, навколишнє середовище, суверенітет, самовизначення.

Проте, незважаючи на те, що права людини та громадянина в Україні закріплені на законодавчому рівні, існують певні проблемні питання, пов'язані з їх реалізацією та захистом, а саме:

- низький рівень правової культури і правової свідомості переважної більшості членів нашого суспільства;
- незадовільний рівень зовнішнього виховного впливу на кожну людину з боку суспільства та самовиховання за відсутності у багатьох людей реального відчуття власної честі та гідності;
- низький рівень дотримання правопорядку (законності) у житті суспільства і держави та беззастережної відповідальності кожної без винятку особи перед собою і оточенням за процес і результати своєї діяльності;
- нерівноправність гілок та органів державної влади і недосконалість функціонування місцевого самоврядування територіальних громад у

реальному житті;

- низький рівень професіоналізму у сфері політичного й державного менеджменту і його виняткова залежність від особистих і групових (кланових) інтересів;

- відсутність чіткої структурованості громадянського суспільства і громадського контролю за діяльністю всіх органів державної влади;

- високий рівень корупції на всіх рівнях і щаблях державного і суспільного життя та відсутність політичної волі у його зменшенні;

- відсутність прямої обопільної залежності між людиною і громадянином та державою і суспільством.

Вирішення зазначених питань вимагає вироблення ефективного соціально- юридичного механізму реалізації прав і свобод людини та громадянина, що містить гарантії їх забезпечення і захисту. В цьому механізмі вагоме місце посідають правоохоронні органи, зокрема органи Національної поліції.

Права людини, виходячи з теорії права, є сукупністю трьох різних категорій, а саме: права мати права, права реалізовувати права та права звертатися за захистом порушених прав. Держава, у свою чергу, гарантуючи основні права та свободи людини, забезпечує належне функціонування правоохоронної системи для забезпечення дотримання прав і свобод людини. Органи поліції, як основний правоохоронний орган держави, повинні виконувати свої завдання неупереджено і в точній відповідності закону. Жодні обставини не можуть бути підставою для незаконних дій з боку працівників поліції у сфері забезпечення прав людини.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 2 закону України **«Про Національну поліцію»** охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави є одним з основних завдань, покладених на органи поліції. У ст. 7 «Дотримання прав і свобод людини» щодо Закону визначено, що під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також

міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

Відповідно до норм чинного законодавства України органи поліції повинні гарантувати громадянам України та іншим особам, які тимчасово або постійно перебувають на території України, можливість безперешкодної реалізації та забезпечення їх прав і свобод. Під гарантуванням прав людини варто розуміти створення сприятливих умов для того, щоб юридично закріплений правовий статус особи мав фактичний зміст, тобто реалізовувався у повсякденному житті суспільства.

Характерною особливістю діяльності правоохоронних органів, зокрема й органів поліції, є те, що вони у стосунках з окремою особою представляють усе суспільство, а під час захисту його інтересів часто змушені в межах, установлених законом, вдаватися до обмеження прав і свобод цієї особи. Однак таке обмеження постає виключно з визнання поваги прав і свобод інших осіб, дотримання вимог моралі, громадського порядку, загального благополуччя.

У правовій державі забезпечення принципу законності та дотримання прав і свобод людини в діяльності органів поліції набуває першочергового значення, адже діяльність поліції пов'язана не тільки із захистом прав і свобод кожного громадянина, але й із певним обмеженням прав осіб, які скоїли правопорушення. Дотримання прав і свобод людини в діяльності поліції полягає в такому (ст. 7 закону України «Про Національну поліцію»):

- під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації;

- обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції;

- здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути

негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування;

- поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання;

- у діяльності поліції забороняються будь-які привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовною або іншими ознаками.

Зміст принципу законності в діяльності Національної поліції України (ст. 8 закону України «Про Національну поліцію») полягає в тому, що:

- поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень і у спосіб, що визначені Конституцією та законами України;

- поліцейському заборонено виконувати злочинні чи явно незаконні розпорядження та накази;

- накази, розпорядження й доручення вищих органів, керівників, посадових і службових осіб, службова, політична, економічна або інша доцільність не можуть бути підставою для порушення поліцейським Конституції та законів України.

Проте, незважаючи на те, що на законодавчому рівні визначено основні засади, яких мають дотримуватися працівники поліції під час виконання покладених на них обов'язків, існують випадки застосування працівниками поліції протиправних обмежень і навіть порушень прав людини. Характер обмежень прав і свобод, а також їх порушень безпосередньо залежить від специфіки завдань, які виконує той чи інший орган (підрозділ). *Основними (типовими) порушеннями прав і свобод людини та громадянина в діяльності окремих органів і підрозділів поліції є:*

- незаконне затримання, заборона масових демонстрацій, затримання громадян за ознакою раси, кольору шкіри, етнічної належності, належності

до певної соціальної групи (підрозділи превентивної діяльності);

- незаконний арешт, обшук, невжиття заходів за заявами громадян, приховування злочинів від обліку, несанкціоноване прослуховування телефонних розмов, несанкціоноване проникнення в житлове приміщення (підрозділи кримінальної поліції);

- позбавлення прав водіїв автотранспортних засобів, необфунтований арешт експлуатації автомобіля, евакуація транспорту з місця стоянки (патрульна поліція);

- незаконна відмова від порушення кримінальної справи, провадження слідчих дій без участі понятих, незаконний обшук, виїмка, арешт, несвоєчасний допуск адвоката до ознайомлення з матеріалами справи, застосування незаконного фізичного і психічного насильства (слідчі підрозділи).

Наведений перелік далеко не вичерпний і дає лише загальні уявлення про види порушень прав і свобод людини та громадянина, які мають місце в органах поліції. Більш детальний розгляд структури порушень свідчить про перевагу посягань на громадянські права людини (недоторканність особи, майна, таємність особистого життя тощо), у меншому обсязі вони торкаються соціально-політичних та економічних прав.

Водночас не варто забувати, що забезпечення прав і свобод людини є головним завданням поліції. Порушення працівниками поліції прав людини є достатньо негативним суспільним явищем, яке безпосередньо впливає на рівень довіри населення до поліції. А саме вона є критерієм ефективності діяльності правоохоронного органу.

2. Забезпечення прав людини на стадії досудового розслідування.

Заборона катувань і жорстокого поводження в діяльності поліції

Досудове розслідування – це окрема стадія кримінального процесу, яка починається з унесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або

направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Саме на стадії досудового розслідування відбувається значне обмеження існуючих прав і свобод людини, особливо на його початковому етапі. Надійні гарантії прав і свобод людини на цьому етапі повинні першочергово забезпечуватися. Це зумовлено тим, що стадія досудового розслідування є найбільш вразливою для порушення прав людини і громадянина, в якій переплітаються і не збігаються інтереси особи, суспільства й держави.

Правова регламентація прав і свобод людини знайшла своє відображення не тільки в Конституції України, а й у багатьох нормативно-правових актах України. Так, не оминає питання забезпечення прав людини і кримінально-процесуальне законодавство України. Кримінальний процесуальний кодекс України з метою забезпечення прав та свобод людини передбачив, що зміст і форма кримінального провадження повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, до яких, зокрема, належать: 1) верховенство права; 2) законність; 3) рівність перед законом та судом; 4) повага до людської гідності; 5) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; 6) недоторканність житла чи іншого володіння; 7) таємниця спілкування; 8) невтручання у приватне життя; 9) недоторканність права власності; 10) презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; 11) свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів і членів сім'ї; 12) заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення; 13) забезпечення права на захист; 14) доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень; 15) змагальність сторін і свобода у поданні ними суду своїх доказів; 16) безпосередність досліджень показань, речей та документів; 17) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; 18) публічність; 19) диспозитивність; 20) гласність і

відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; 21) розумність строків; 22) мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

Дотримання зазначених засад кримінального провадження забезпечує повну і всебічну можливість людини реалізовувати свої права на всіх етапах досудового розслідування. Але тільки правової регламентації принципів здійснення розслідування недостатньо для повного та всебічного забезпечення прав людини у процесі досудового розслідування. *Для забезпечення законності в діяльності органів, що здійснюють досудове розслідування, існують механізми відомчого та позавідомчого контролю.*

Відомчий контроль за діяльністю слідчого під час досудового розслідування безпосередньо здійснює керівник слідчого підрозділу, який відповідно до вимог ст. 39 Кримінального процесуального кодексу України з метою організації досудового розслідування: 1) визначає слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, а у випадках здійснення досудового розслідування слідчою групою визначає старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих; 2) відсторонює слідчого від проведення досудового розслідування вмотивованою постановою за ініціативою прокурора або з власної ініціативи з наступним повідомленням прокурора та призначає іншого слідчого за наявності підстав для його відводу або в разі неефективного досудового розслідування; 3) ознайомлюється з матеріалами досудового розслідування, дає слідчому письмові вказівки, які не можуть суперечити рішенням та вказівкам прокурора; 4) вживає заходів щодо усунення порушень вимог законодавства у випадку їх допущення слідчим; 5) погоджує проведення слідчих (розшукових) дій та продовжує строк їх проведення у випадках, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом; 6) здійснює досудове розслідування, користуючись при цьому повноваженнями слідчого.

Саме у результаті здійснення повноважень щодо організації та контролю за діяльністю слідчого керівник слідчого підрозділу забезпечує

дотримання слідчим прав і свобод учасників кримінального провадження. Особлива увага повинна приділятися належній реалізації такого повноваження керівника слідчого підрозділу, як погодження проведення слідчих (розшукових) дій. Саме під час зазначених процесуальних дій найчастіше відбуваються порушення прав людини. Узагальнюючи, можна констатувати, що відомчий контроль за діяльністю слідчого під час досудового розслідування набуває форм процесуального керівництва роботою слідчого, але саме процесуальна діяльність керівника слідчого підрозділу спрямована на забезпечення умови для якісного здійснення повноважень підлеглими та жорсткого контролю за дотриманням ними вимог законодавства, що сприяє забезпеченню дотримання прав і свобод громадян.

З метою підвищення якості відомчого процесуального контролю за прокуратурою закріплено право засобами прокурорського нагляду домагатися підвищення відповідальності керівників слідчих підрозділів, а за неналежне виконання своїх процесуальних повноважень щодо контролю за законністю дій органів досудового розслідування, за якісним розслідуванням та розкриттям злочинів – реагувати у межах своїх повноважень та використовувати передбачене у ст. 30 закону України «Про прокуратуру» право надання доручень щодо проведення перевірок.

Охорона прав і свобод учасників кримінального провадження засобами прокурорського нагляду полягає у попередженні будь-якого можливого їх порушення, контролі за їх дотриманням, а також готовності оперативно реагувати на порушення, що забезпечується широким переліком повноважень та обов'язків прокурора. Функції прокурора у кримінально-процесуальному провадженні зобов'язують його виявляти та усувати порушення законності шляхом скасування чи зміни процесуальних рішень, поновлення порушених прав, а в деяких випадках і застосовувати примусові заходи для виконання нормативних приписів. Перевірка підстав здійснення тієї чи іншої слідчої (розшукової) дії є основною функцією прокурора у сфері забезпечення прав людини на стадії досудового розслідування.

Значення й ефективність судового контролю за дотриманням прав людини у кримінальному провадженні, особливо на стадії досудового розслідування, полягає в тому, що лише сам факт існування такого контролю здійснює позитивний вплив на роботу правоохоронних органів. Ефект цього інституту виявляється у двох його напрямках. По-перше, суд, визнавши, що є порушення прав людини, забезпечує їх відновлення. По-друге, підвищується якість роботи правоохоронних органів у кримінальних провадженнях, які підлягають судовому контролю. Безпосереднє значення судового контролю полягає в цьому безпосередньому впливі, оскільки основна мета судового контролю полягає в тому, щоб досудове розслідування у кримінальних провадженнях проводилось із дотриманням принципу верховенства права, відповідно до якого людина, її права і свободи визнаються найвищими цінностями. Суддя під час досудового розслідування здійснює повноваження, які забезпечують дотримання іншими учасниками кримінального провадження, особливо працівниками органів поліції, законності під час проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та здійснення запобіжних заходів. Судовий контроль у досудовому кримінальному провадженні, на відміну від діяльності керівника органу досудового розслідування та прокурора, наповнений іншим змістом і спрямований виключно на забезпечення законного та обґрунтовано обмеження конституційних прав і свобод людини.

Стаття 24 Кримінального процесуального кодексу України гарантує кожному право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому цим Кодексом. Порівняно з іншими процедурами судовий порядок розгляду скарг забезпечує більшу об'єктивність, ширші можливості для заінтересованих осіб у відстоюванні своїх інтересів, більшу авторитетність та обов'язковість прийнятого за результатами розгляду скарги рішення. Особливої ваги право на оскарження набуває на стадії досудового розслідування.

Новелою Кримінального процесуального кодексу України є чітке

визначення кола рішень, дій чи бездіяльності слідчого чи прокурора, що можуть бути оскаржені під час провадження досудового розслідування, а також установлення вичерпного переліку осіб, які мають право оскаржити те чи інше рішення, дію чи бездіяльність слідчого або прокурора. Обмеження права на оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора, що зачіпають права та законні інтереси громадян, лише на тій підставі, що ці особи не визнані в належному порядку учасниками провадження або не віднесені ст. 303 КПК до осіб, які мають право оскаржувати те чи інше рішення, дію чи бездіяльність слідчого або прокурора, не відповідає основним положенням Конституції України. Адже єдиним критерієм, який дає змогу визначити, які дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, які рішення цих осіб можуть бути оскаржені до суду та хто саме має право на таке оскарження, є обмеження конституційних прав і свобод громадян або створення перепон для доступу до правосуддя.

Оскарження як процесуальна процедура у кримінальному провадженні має й інші форми. Так, наприклад, відповідно § 2 глави 26 Кримінального процесуального кодексу можуть бути оскаржені ухвали слідчого судді під час досудового розслідування, відповідно до § 3 глави 26 рішення, дії чи бездіяльність прокурора можуть бути оскаржені слідчим.

Загалом право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування є дієвим засобом забезпечення дотримання прав і свобод громадян. Але в той же час практична реалізація зазначеного інституту дозволяє зробити висновки, що більшість скарг залишаються без задоволення або задоволеними не в повній мірі.

Майже всі конституційні права та свободи людини можуть бути обмежені під час досудового розслідування. Звісно, що такі обмеження можуть відбуватися як на законних підставах, так і з порушенням норм закону. Так, наприклад, право на повагу гідності людини може бути обмежено під час обшуку особи, слідчого експерименту, освідкування особи; право на свободу та особисту недоторканність - домашнього арешту,

тримання під вартою, затримання з метою приводу та іншого затримання особи; право на недоторканність житла – проникнення до житла, обшуку, огляду чи обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції – тимчасового доступу до речей і документів, тимчасового вилучення майна; право на невтручання в особисте та сімейне життя – тимчасового доступу до речей і документів; право на свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України - затримання особи, застосування запобіжних заходів, а також приводу особи. Інших законних обмежень прав і свобод людини на стадії досудового розслідування Кримінальним процесуальним кодексом не передбачено.

Найпоширенішими порушеннями прав людини, які регламентовані міжнародним та національним законодавством, що вчиняються працівниками поліції, є порушення ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основних свобод, а саме заборони катувань та іншого нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження.

Розглядаючи зміст такої заборони, можна констатувати, що свобода від катувань є абсолютним правом людини, тобто таким, яке ні в якому разі не може бути на законних підставах обмежено.

У ст. 1 Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання визначено катування як будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх

відома, чи за їх мовчазної згоди. Основними ознаками, за наявності яких можна стверджувати, що саме таке діяння є катуванням, є:

- навмисність завдання шкоди;
- як наслідок має виступати завдання сильного болю або страждань, фізичних чи моральних;
- наявність мети вчинення таких дій, а саме: а) отримання інформації або свідчення від людини чи від третьої особи, покарання за вчинене або припустимо вчинене діяння або діяння, що вчинено третьою особою, залякування або чинення тиску, в т.ч. на третю особу; б) з будь-якої іншої причини, що ґрунтується на дискримінації, якою б вона не була (тобто застосування тортур або катувань, тому що людина належить до етнічної, релігійної, політичної, соціальної групи, що переслідується);
- діяння мають бути скоєні представником публічної влади (держави) чи іншою особою, котра діє як офіційна, або повинні бути ними спровокованими чи відбуватися з їх відома або мовчазної згоди.

Конституція України також містить норму, яка регламентує заборону катувань: «Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню» (ст. 28). Відповідні положення містяться і в інших нормативно-правових актах:

- забороняється під час кримінального провадження піддавати особу катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню, вдаватися до погроз застосування такого поводження, утримувати особу у принизливих умовах, примушувати до дій, що принижують її гідність (ч. 2 ст. 11 Кримінального процесуального кодексу України);
- суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод, зокрема, такі діяння: отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження або погрози застосування такого поводження (п. 2 ч. 2 ст. 87

КПК України);

- перед вирішенням питання про передачу засудженої особи для відбування покарання з України до іноземної держави остання має надати гарантії того, що засуджений не буде підданий катуванню або іншому жорстокому, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (ч. 2 ст. 606 КПК України);

- поліцейським за будь-яких обставин заборонено сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. У разі виявлення таких дій кожен поліцейський зобов'язаний негайно вжити всіх можливих заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування. У випадку приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності. У разі виявлення таких дій поліцейський зобов'язаний повідомити про це орган досудового розслідування, уповноважений на розслідування відповідних злочинів, учинених поліцейськими (ч. 4 ст. 7 закону України «Про Національну поліцію»).

Що ж мається на увазі під термінами жорстокого поводження, нелюдського поводження та поводження, що принижує гідність?

У жодному нормативному чи міжнародному документі не міститься визначення таких термінів; у Європейському суду з прав людини залишається встановлювати зміст цих понять, виходячи зі змісту та обставин кожної конкретної справи. Узагальнюючи практику Суду, можна констатувати, що під жорстоким, нелюдським поводженням маються на увазі ті самі дії, що визнаються як катування, але без мети таких дій. Поводження, що принижує гідність, чи таке покарання - це погане поводження такого роду, яке спрямоване на те, щоб викликати у жертв почуття страху,

пригніченості та неповноцінності з метою образити, принизити або зламати їхній фізичний і моральний опір.

Практика Європейського суду з прав людини свідчить, що позивачі постійно посилаються на порушення ст. 3 Конвенції про захист прав людини і основних свобод, мотивуючи це тим, що до них застосовувалося нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження. Порушення будь-якого права людини може принижувати гідність людини, а Суд, у свою чергу, кваліфікує такі діяння, виходячи зі змісту справи. «Було б абсурдним вирішити, ніби законне покарання взагалі, через притаманний йому і, можливо, майже неминучий елемент приниження, є «таким, що принижують гідність» у значенні етапі 3. ... Стаття 3, безумовно, забороняючи «нелюдське» чи «таке, що принижують гідність» покарання, має на увазі відмінність між таким покаранням і покаранням взагалі. На думку Суду, для того, щоб покарання було «таким, що принижують гідність» і порушувало статтю 3, пов'язані з ним образа чи приниження (*humiliation or debasement*) мають сягати особливого ступеню і, у всякому разі, відрізнятися від звичайного елемента приниження. Оцінка його, за станом речей, відносна: вона залежить від усіх обставин справи і, зокрема, від характеру й обставин покарання як такого та способу й методу його виконання». У той же час Суд може визнати факт порушення етапі 3 Конвенції або як самостійного (основного) порушення, або як додаткового порушення, що супроводжує порушення іншої етапі/ статей. Наприклад, у справі «Кіпр проти Туреччини» Суд дійшов висновку, що «сукупність порушень низки прав за Конвенцією може скласти погане поводження в значенні етапі 3».

У діяльності поліції застосування катувань, жорстокого чи нелюдського, або такого, що принижує гідність, поводження є доволі поширеним явищем. Незаконне насильство у силових структурах завжди було і в наш час є явищем латентним, явищем, існування якого не афішується і приховується у будь-якій країні світу, в тому числі і в Україні. Необхідно розуміти, що через специфіку застосування дисциплінарних покарань в

органах поліції, коли керівник притягується до дисциплінарної відповідальності за проступок, вчинений його підлеглим, жоден керівник підрозділу не зацікавлений у виявленні факту вчинення насильства у підпорядкованому підрозділі, а отже, у проведенні об'єктивного та неупереджено-го службового розслідування. На сьогодні саме цей фактор, у першу чергу, обумовлює незадовільну якість службових перевірок випадків застосування поліцією тортур та побиття і як результат - низьку ефективність протидії цим негативним явищам.

Стамбульський протокол Управління Верховного комісара з прав людини ООН від 09.08.1999 містить перелік найбільш розповсюджених діянь, які вчиняються посадовими особами правоохоронних органів і які можна кваліфікувати як катування. До них відносять: побої та інші види тупих травм, нанесення ударів по стопам людини, підвішування, інші види катувань лозою, катування електроприладами, катування шляхом впливу на зуби та нігті, удушення, катування, пов'язані з сексуальними домаганнями, позбавлення можливості задоволення фізіологічних потреб.

Окрім зазначених у протоколі, поширених порушенням у сфері заборони катування є порушення принципів тримання особи під вартою та перебування у місцях позбавлення волі. Діяльність Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню спрямована на систематичне інспектування місць позбавлення волі для виявлення та попередження фактів порушень норм міжнародного та національного законодавства у сфері протидії катуванням та жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Така діяльність міжнародної інстанції супроводжується доповіддю та наданням рекомендацій державі, яка перевірялася щодо усунення порушень.

Україна як член Ради Європи взяла на себе зобов'язання стосовно протидії катуванням. Їх можна поділити на дві групи: позитивні та негативні. До негативних зобов'язань держави у сфері протидії катуванням належать

такі:

- утримуватись від катувань та інших форм жорстокого поводження і покарання; - держава несе відповідальність за дії офіційних осіб;
- ця відповідальність не знімається на підставі заяви, що вона не знала протакі дії.

До позитивних зобов'язань відносять:

- вжиття ефективних законодавчих, адміністративних, судових та інших заходів для попередження катувань;
- обмеження *incommunicado* (тривале тримання під вартою, без можливості спілкуватися із зовнішнім світом);
- переслідування відповідно до національного законодавства осіб, причетних до катувань та жорстокого поводження;
- забезпечення жертвам права на відшкодування і гідну компенсацію;
- проведення оперативного та неупередженого розслідування усіх випадків, пов'язаних із використанням катувань та жорстокого поводження;
- невизнання доказами в суді свідчень, здобутих із застосуванням катувань;
- використання матеріалів із протидії катувань у системі підготовки працівників правоохоронних органів і медиків.

Ключову роль у попередженні катувань у поліції відіграють три найважливіші фактори, так звані «запобіжники»:

- негайний доступ до адвоката для всіх затриманих поліцією;
- право всіх затриманих інформувати третю сторону про факт затримання;
- право всіх затриманих вимагати медичного огляду (додатково до будь- якого огляду, проведеного поліцією).

Неухильне виконання цих правил робить тортури в поліції практично неможливими або суттєво їх ускладнює.

На національному рівні існують механізми, діяльність яких спрямована на забезпечення права людини та громадянина на заборону катувань. До

складу національного механізму можна віднести такі інституції:

- Генеральну прокуратуру України;
- Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин;
- інші комітети Верховної Ради України в частині діяльності щодо забезпечення та захисту прав людини (наприклад, законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності);
- Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- Інститут адвокатури (інститут надання правової допомоги);
- Міністерство внутрішніх справ України (в частині формування та розвитку внутрішньовідомчого контролю за дотриманням прав людини, а також недопущенням катувань);
- Міністерство юстиції України;
- інші центральні органи виконавчої влади (в частині забезпечення та захисту прав людини);
- суди;
- громадські правозахисні організації (національні та міжнародні);
- науково-дослідні установи;
- засоби масової інформації.

Існують також і міжнародні органи, завданнями яких є забезпечення свободи особи від катувань, нелюдського або іншого жорстокого поводження. Однак звернення до цих органів передбачає першочергове вичерпання всіх правових можливостей на національному рівні.

3. Дотримання прав людини під час затримання й арешту. Дотримання прав людини під час застосування працівниками поліції заходів фізичного впливу (сили) та вогнепальної зброї

Стаття 29 Конституції України проголошує право кожної людини на свободу та особисту недоторканність. Таке саме положення міститься у ст. 5

Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Стаття 9 Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною асамблеєю ООН, більш конкретно наголошує на неможливості застосування свавільного арешту особи або її затримання. Проте це право людини не є абсолютним, тому обмеження його в порядку та на підставах, установлених у законі, за вмотивованим рішенням суду можливе. У Загальній декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Конституції України зазначається, що процедура такого обмеження має чітко відповідати вимогам закону. Природно, що передбачений Конституцією виняток (у разі нагальної необхідності) з фундаментального права на свободу недоторканності особи слід найретельнішим чином обґрунтувати в законодавстві, має бути виписана чітка процедура виконання, встановлена сувора відповідальність за порушення у його здійсненні.

Крім закріплення самого права людини на свободу та особисту недоторканність, у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод міститься перелік умов, які регламентують підстави обмеження цього права як на міжнародному рівні, так і на національному. До них відносять:

- законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;
- законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;
- законний арешт або затримання особи, здійснене з метою доставлення її до компетентного органу державної влади за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;
- затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою доставлення його до компетентного органу;

- законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічно хворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;

- законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

Такий перелік обставин має гарантувати особам, право яких обмежується, законність обмеження свободи та недоторканності.

Аналізуючи національне законодавство України, можна виокремити перелік заходів, що обмежують право на свободу та особисту недоторканність:

- 1) затримання у передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом порядку;
- 2) адміністративне затримання;
- 3) поліцейське піклування.

Для більш точного та лаконічного визначення матеріалу необхідно визначитися з понятійною базою, яка буде використовуватися в цьому розділі. Затримання у кримінальному провадженні є тимчасовим запобіжним заходом, який застосовується в особливих випадках і за визначеною Кримінальним процесуальним кодексом України процедурою. Затримання може здійснюватися щодо підозрюваного або обвинуваченого за ухвалою слідчого судді чи суду уповноваженою службовою особою, а також у точно встановлених випадках кожним, хто не є уповноваженою службовою особою. Варто розрізняти два поняття: затримання особи для приводу та тримання особи під вартою, які є видами запобіжних заходів у кримінальному провадженні.

Тримання під вартою є запобіжним заходом, який застосовується до:

- 1) особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено основне покарання у вигляді штрафу в розмірі понад 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо ця особа

не виконує обов'язки, покладені на неї при застосуванні іншого, раніше обраного запобіжного заходу, або не виконала у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує;

2) раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 3 або до 5 років, якщо ця особа, перебуваючи на волі, переховувалася від органу досудового розслідування чи суду, перешкоджала кримінальному провадженню або їй повідомлено про підозру в учиненні іншого злочину, або у випадку, якщо ця особа підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад 5 років;

3) раніше судимої особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад 3 роки;

4) особи, яку розшукують компетентні органи іноземної держави за кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким може бути вирішено питання про видачу особи (екстрадицію) такій державі для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, в порядку і на підставах, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом або міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України (ст. 183 КПК України).

Адміністративне затримання – це короткочасне обмеження волі правопорушників, пов'язане з примусовим утриманням їх протягом установленого законом терміну в спеціальних приміщеннях поліції.

Крім адміністративного затримання, Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає ще один захід, який обмежує право на свободу та особисту недоторканність, - доставлення правопорушника. Ведеться дуже багато наукових дискусій з приводу доцільності застосування доставлення поряд із можливістю застосування

адміністративного затримання. Справа в тому, що у випадку доставлення правопорушника до відділу поліції робиться запис у журналі затриманих та доставлених, в той час як адміністративне затримання передбачає більш регламентовану процедуру проведення – складання адміністративного протоколу про затримання особи. Саме другий випадок передбачає можливість застосування більш широкого кола заходів для захисту своїх прав особою, яку затримують, адже складання протоколу завжди дає можливість його оскаржити.

Поліцейське піклування – превентивний поліцейський захід, який застосовується до: неповнолітньої особи до 16 років, яка залишилась без нагляду; особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення; особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі; особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самотійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі, який полягає в обмеженні свободи особи з метою її передання до батьків (у першому випадку) або відповідної установи (ст. 41 закону України «Про Національну поліцію»).

Загальними засадами дотримання прав людини під час затримання є обов'язок осіб, які здійснюють затримання, сповістити заарештованому або затриманому про мотиви затримання, роз'яснити його права та надати з моменту затримання можливість захищати себе особисто або користуватися правничою допомогою (ст. 29 Конституції України). Уповноважена службова особа, яка здійснила затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або мовчати з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місцеперебування, вимагати перевірку обґрунтованості

затримання та інші процесуальні права, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом.

За загальним правилом затримання особи допускається лише на підставі вмотивованого рішення суду. В кримінальному та адміністративному праві передбачена можливість затримання без ухвали суду на строк не більше ніж 72 години і 3 години відповідно. Якщо протягом цього часу для особи не обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою (у кримінальному провадженні) або не досягнуто цілей, передбачених ст. 260 Кодексу України про адміністративні правопорушення (в адміністративному провадженні), затриманий має бути негайно відпущений з місця утримання.

Найпоширенішими порушеннями прав людини під час затримання та арешту є безпідставне затримання, неправильне відображення у протоколі моменту затримання, порушення строків затримання, перешкоджання реалізації права особи на захист та інші. Поряд із цим можна стверджувати, що правові гарантії дотримання прав людини під час затримання та арешту чітко прописані на законодавчому рівні. Проте сьогодні залишається проблемним питання дотримання зазначених гарантій працівниками поліції, тобто забезпечення дотримання працівниками поліції законності у своїй діяльності, а саме у сфері затримання та арешту.

У статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод визначено, що «право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання. Позбавлення життя не розглядається як таке, що вчинене на порушення цієї статті, якщо воно є наслідком виключно необхідного застосування сили:

- а) для захисту будь-якої особи від незаконного насильства;
- б) для здійснення законного арешту або для запобігання втечі особи, яку законно тримають під вартою;

с) при вчиненні правомірних дій для придушення заворушення або повстання».

У п. б) йдеться про захист права на життя та здоров'я особи через те, що поліцейським в окремих випадках дозволено використовувати вплив на осіб, що може призвести до ушкоджень, тобто посягати на життя і здоров'я людей.

Під час затримання або арешту особи поліцейські повсякчас застосовують поліцейські заходи примусового характеру. При наданні поліцейським правових повноважень із використання сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї держава не звільняє їх від відповідальності щодо захисту права на життя і здоров'я, свободу й безпеку всіх людей. Такі правові повноваження зафіксовані в законах, які чітко окреслюють обставини, за яких припускається застосування сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї, що можуть бути використані в ситуації, яка чітко відповідає вимогам статей 42-46 закону України «Про Національну поліцію».

Застосування примусових поліцейських заходів передбачає обмеження прав і свобод людини. Необхідність застосування зазначеного обмеження пояснюється тим, що у будь-якому суспільстві існували та будуть існувати правопорушники, перевиховання та притягнення до відповідальності яких не можливе без застосування до них сили. Проте застосування сили та вогнепальної зброї повинно відповідати чітко визначеним законом вимогам і ситуації, під час якої відбувається таке застосування.

Застосування примусу не є самоціллю, примус є наслідком певної поведінки суб'єктів, яка відхиляється від вимог правових норм, становить загрозу відносинам, що цими нормами регулюються й охороняються, і застосовується з метою усунення (недопущення) такої поведінки. Відповідно, основне призначення заходів примусу полягає в тому, щоб вчасно відреагувати на ті або інші антисуспільні діяння, спонукати, змусити певних осіб виконувати вимоги правових норм, припинити чи перервати правопорушення й тим самим не допустити настання їх шкідливих наслідків.

Водночас примус завжди є правовим, оскільки він регулюється різними галузями права (адміністративним, кримінальним, цивільно-правовим тощо).

Поліцейські примусові заходи є винятковими заходами адміністративного примусу, що безпосередньо припиняють наявні правопорушення або об'єктивно протиправні діяння.

Існує велика кількість нормативно-правових актів, що визначають принципи та регламентують порядок застосування сили та вогнепальної зброї. На міжнародному рівні восьмим Конгресом Організації Об'єднаних Націй з попередження злочинності та поводження з правопорушниками 07.09.1990. було прийнято Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку (далі - Принципи). Цими Принципами визначено, що посадові особи з підтримання правопорядку (працівники поліції входять до їх переліку відповідно до примітки до абзацу 1 цих Принципів) не застосовують вогнепальної зброї проти людей, за винятком випадків самооборони або захисту інших осіб від неминучої загрози смерті чи серйозного поранення, або застосування з метою запобігання скоєнню особливо серйозного злочину, що тягне за собою велику загрозу для життя, з метою арешту особи, яка створює таку небезпеку, чинить опір їх владі, або з метою запобігання її втечі і лише в тих випадках, коли менш рішучі заходи недостатні для досягнення таких цілей. У будь-якому випадку навмисне застосування сили зі смертельними наслідками може мати місце лише тоді, коли воно абсолютно неминуче для захисту життя (п. 9 Принципів).

Крім випадків застосування, у п. 10 Принципів окреслено процедурні питання до застосування сили та вогнепальної зброї: перед застосуванням сили посадові особи, які мають намір її застосовувати, повинні відрекомендуватись як особи, котрі забезпечують правопорядок; дати чітке попередження про намір застосувати вогнепальну зброю, крім випадків, коли попередження може створити ще більшу небезпеку для поліцейського чи інших осіб або воно є явно недоречним чи непотрібним за обставин

інциденту (п. 10 Принципів).

Принципи містять у собі напрямки, за якими держави мають розробляти правила, які б містили положення про:

- розробку максимально широкого кола засобів для озброєння посадових осіб різними видами зброї й боєприпасів, що забезпечують диференційоване використання сили та вогнепальної зброї;

- розробку несмертоносною попереджувальної зброї для обмеження застосування засобів, які здатні викликати смерть або травму;

- озброєння посадових осіб засобами самозахисту, такими, як щити, шоломи, куленепробивні жилети й куленепробивні засоби транспортування з метою зменшення потреби у використанні зброї будь-якого виду;

- забезпечення ретельної оцінки розробки й використання несмертоносною попереджувальної зброї з метою мінімізації ризику піддати небезпеці сторонніх осіб, а також для того, щоб використання будь-якої зброї ретельно контролювалося;

- визначення обставин, за яких посадовим особам із підтримання правопорядку дозволяється носити вогнепальну зброю, та про дозволені видів вогнепальної зброї та боєприпасів;

- забезпечення положення, за якого вогнепальна зброя використовується лише тоді, коли це доречно, до того ж у такий спосіб, який скоріш за все сприятиме зменшенню ризику заподіяння шкоди, яка не є необхідною;

- заборону використання вогнепальної зброї та боєприпасів, які викликають необґрунтовані травми або такі, що являють собою необґрунтований ризик;

- регулювання процедури контролю, зберігання й видачі вогнепальної зброї та боєприпасів і включення процедур, що спрямовані на забезпечення таких умов, за яких посадові особи звітують про зброю та боєприпаси, які їм видають;

- необхідність попередження у випадку, коли планується зробити постріл з вогнепальної зброї;

- встановлення системи звітності щодо випадків застосування посадовими особами з підтримання правопорядку табельної вогнепальної зброї під час виконання службових обов'язків.

Національне законодавство України також містить низку положень, які встановлюють порядок, умови та підстави застосування сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї. Так, стаття 42 закону України «Про Національну поліцію» визначає, які заходи примусу можуть бути застосовані для виконання покладених на поліцію обов'язків. До них відносять фізичний вплив (силу), спеціальні засоби та вогнепальну зброю. Поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу, не визначені законом України «Про Національну поліцію».

Поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї та надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи (та/або) поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є не виправданим або неможливим.

Попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку.

Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

Заборонено застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських,

якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо. Статті 44-46 закону України «Про Національну поліцію» визначають правові межі застосування фізичної сили (ст.44), спеціальних засобів (ст. 45) та вогнепальної зброї (ст. 46).

Поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

Застосування спеціальних засобів більш ретельно регламентовано законом. Визначено, які саме засоби та в яких випадках можуть застосовуватись:

1) кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються:

- а) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;
- б) під час затримання особи;
- в) під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого;
- г) якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі й оточуючим;

г) проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть

створити реальну небезпеку оточуючим або собі;

2) гумові та пластикові кийки застосовуються для:

- а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;

в) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

3) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

4) засоби примусової зупинки транспорту застосовуються для примусової

зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини;

5) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень застосовуються для:

а) затримання особи;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

б) електрошокові пристрої контактної та контактано-дистанційної дії застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського;

7) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби застосовуються для:

а) маркування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей;

8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії, засоби

акустичного та мікрохвильового впливу застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка чинить збройний опір, або з метою примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), де перебуває така особа;

в) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

9) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби застосовуються для:

а) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

б) відбиття групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей;

в) примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського зупинитися;

г) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину;

10) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, застосовуються для:

а) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення;

в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти;

г) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі

поліцейського;

д) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил;

е) знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

є) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

ж) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей;

11) засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами, застосовуються для:

а) забезпечення маскування дій поліцейських, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або для того, щоб примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на якій вона перебуває;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи;

12) службовий собака застосовується під час:

а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи; г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського;

13) службовий кінь застосовується під час:

а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

Окрім цього, законом встановлено умови та порядок застосування окремих

видів спеціальних засобів.

Вогнепальна зброя може бути застосована поліцейським у таких випадках:

1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку

загрози їхньому життю чи здоров'ю;

2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;

3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;

4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої,

житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з- під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання зброї.

Застосування вогнепальної зброї без попередження допускається:

1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;

2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;

3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;

4) якщо особа чинить збройний опір;

5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

Таким чином, застосування заходів примусу завжди обмежує права і свободи людини. Але, як зазначалося, в законодавстві України з урахуванням міжнародних стандартів у цій сфері закріплено вимоги щодо порядку, умов і підстав їх використання. Визначальними під час застосування поліцейськими заходів примусу мають бути принципи законності та дотримання прав і свобод людини (ст. 8 та 7 закону України «Про Національну поліцію»).

4. Розслідування випадків порушення поліцейськими прав людини

Україна, перебуваючи на шляху політико-соціальних змін, формується як правова, соціальна і розвинена європейська держава. Розвинена держава має основною ознакою захищених у правовому сенсі громадян, їх прав і свобод. Україна, взявши на себе зобов'язання, передбачені у міжнародних документах, зобов'язана не лише забезпечити правові та організаційні гарантії прав людини, але й здійснювати їх охорону.

Охорона прав людини - це комплекс заходів, що здійснюються уповноваженими на те органами, які забезпечують безперешкодну можливість людей реалізовувати свої права на власний розсуд, вимагати від інших дотримання власних прав, а також можливість захищати порушені права. Захист прав передбачає можливість звернення до компетентних державних органів з метою поновлення порушеного права, компенсації завданої шкоди та притягнення до відповідальності винних осіб.

У контексті реформування правоохоронної та судової системи України актуальним є питання про наявні механізми захисту прав людини, які порушуються працівниками правоохоронних органів, зокрема поліцією. Запорукою ефективного розвитку правової держави є своєчасне, всебічне та повне розслідування таких фактів.

В Україні існує низка національних механізмів, які відповідно до законодавства зобов'язані здійснювати розслідування порушень прав людини поліцейськими. Такими органами є: прокуратура, суди, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, слідчі органів безпеки, Департамент

внутрішньої безпеки (у складі кримінальної поліції) Національної поліції України, відділи моніторингу (колишня назва - інспекції з особового складу відділів кадрового забезпечення) підрозділів Національної поліції, керівники усіх рівнів Національної поліції України.

Прокуратура України відповідно до ст. 2 закону України «Про прокуратуру» здійснює нагляд за додержанням законів органами, що проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Можливість розслідування випадків порушень прав людини, які вчинені поліцейськими під час виконання своїх службових завдань, передбачена рамками такого нагляду.

Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ч. 2 ст. 55 Конституції України). Так, будь-який громадянин України у випадку порушення його прав і свобод може звернутися до суду з вимогою про поновлення порушеного права та притягнення винних до відповідальності. Суди, у свою чергу, зобов'язані повно і всебічно розглянути всі обставини з метою винесення законного рішення.

Уповноважений Верховної Ради з прав людини (далі - Уповноважений) приймає та розглядає звернення громадян України, іноземців, осіб без громадянства або осіб, які діють в їхніх інтересах, відповідно до закону України «Про звернення громадян». Такі звернення містять інформацію про порушення прав людини, які вчинені органами влади. Звернення особи до Уповноваженого з приводу порушення поліцейським прав і свобод людини дає йому підстави розпочати провадження у справі про порушення прав та свобод людини і громадянина (ст. 17 закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»).

Основним завданням Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України є виявлення, попередження і припинення кримінальних правопорушень та корупційних діянь, що готуються або вчинені

працівниками органів і підрозділів Національної поліції України. Відповідно до такого завдання передбачена можливість здійснення комплексу оперативно-розшукових заходів, спрямованих на виявлення, попередження, припинення і документування кримінальних та корупційних правопорушень, що готуються працівниками Національної поліції України, а також на виявлення кримінальних та корупційних правопорушень, що вчинені працівниками органів і підрозділів Національної поліції України.

У разі надходження до органів та підрозділів Національної поліції України, навчальних закладів і науково-дослідних установ системи Міністерства внутрішніх справ України відомостей про вчинення їх працівниками дій, які порушують права і свободи громадян, працівники відділу моніторингу зобов'язані здійснити службове розслідування даної ситуації.

Реформування Міністерства внутрішніх справ України також привело до виникнення після створення Національної поліції нового підрозділу - Управління забезпечення прав людини. Його завданнями є забезпечення контролю за дотриманням прав і свобод людини працівниками поліції під час здійснення повноважень, покладених на поліцію; здійснення контролю за роботою органів і підрозділів поліції з питань охорони осіб, затриманих або арештованих, та засуджених осіб, їх доставляння під час досудового слідства, проведення з ними слідчих дій, розгляду справ у судах, забезпечення виконання постанов суду про адміністративний арешт.

Крім зазначених державних інституцій, які мають право здійснювати розслідування порушень прав людини, вчинених поліцейськими, існують також відповідні міжнародні механізми: звернення до Європейського суду з прав людини; спеціальна діяльність Комісії ООН з прав людини щодо розгляду скарг та здійснення контрольної діяльності за дотриманням прав людини; діяльність підкомісій ООН із заохочення та захисту прав людини; процедура розгляду індивідуальних скарг відповідно до Факультативного протоколу до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права;

робочі групи ООН з незаконного затримання; діяльність робочих груп ООН з примусового зникнення; діяльність спеціальних доповідачів ООН (з питань позасудового, колективного та незаконного виконання покарань і використання катувань).

Однак, незважаючи на існування зазначених механізмів та ґрунтоване регулювання на законодавчому рівні процедур розслідування порушень прав людини поліцейськими, практика застосування таких процедур, на жаль, не є досконалою. Існує достатньо значна кількість організаційних і правових проблем, які виникають під час розслідувань та притягнення до відповідальності винних (пов'язаних із порушенням прав і свобод людини та громадянина).

Питання для самоконтроля:

1. Політичні права людини знайшли своє відображення у таких нормах Конституції України.
2. До негативних зобов'язань держави у сфері протидії катуванням належать.
3. перелік заходів, що обмежують право на свободу та особисту недоторканність.
4. Тримання під вартою є запобіжним заходом, який застосовується до.
5. Вогнепальна зброя може бути застосована поліцейським у яких випадках?

Рекомендована література:

Основна:

1. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: Міжнародний документ від 10 грудня 1984 року URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

4. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації: Міжнародний документ від 21 грудня 1965 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text.

5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/>.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

9. Аврамова О. Роль житла в реалізації особистих немайнових прав громадянина . *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 4. С. 20-21.

10. Берендєєва А. І. Міжнародні стандарти професійної етики поліцейського. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали IX міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 30 бер. 2017 р. Одеса: ОДУВС, 2017. С. 104-105.*

11. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: Навчальний посібник. – К. : Видництво «Центр учбової літератури», 2016. 196 с.

12. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; [О. І. Безпалова, О.В. Джафарова, С.М. Князєв та ін.; передм. О. М. Бандурки]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ.

Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.

Допоміжна:

13. Корнієнко М.В. Національна поліція України: сучасний стан та перспективи розвитку. - I Всеукраїнська науково– практична конференція: Законодавчі особливості втягнення дітей у злочинну діяльність. 23 березня 2018. Кривий Ріг. ДЮІ. С. 77 – 81.

14. Крижановська О.В. Горизонтальна інфраструктура правового порядку як прояв правової активності та свободи суб'єктами права. - Сучасна юриспруденція Європейського Союзу: взаємодія права, нормотворчості та практики: матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Люблін, Республіка Польща 17 квітня 2018 р.). С. 45-49.

15. Крижановська О.В., Негруца Т.В. Діяльність поліції із захисту прав і свобод людини в умовах забезпечення публічної безпеки і порядку. - Права людини та їх реалізація в Україні (до 70-річчя Загальної Декларації прав людини) : Матеріали XI Всеукраїнська наукова конференція. Одеса, 07 грудня 2018 р. Одеса: Вид-во «ОДУВС», 2018.

16. Кубаєнко А.В. Адміністративно-правове забезпечення прав та свобод громадян в діяльності органів Національної поліції: Роль права та закону в громадянському суспільстві: матеріали Міжнародної конференції м. Київ 9-10 лютого 2018 р.

17. Кубаєнко А.В., Велика А.В. Поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід: актуальні проблеми правореалізації та шляхи їх вирішення. - Права людини та їх реалізація в Україні (до 70-річчя Загальної Декларації прав людини): Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції. Одеса, 07 грудня 2018 р. Одеса: Вид-во «ОДУВС», 2018.

18. Кубаєнко А.В., Крижановська О.В. Проблеми забезпечення принципу законності в діяльності Національної поліції України. - Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті інтеграційних процесів: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. м. Запоріжжя, 28 березня 2018 р. С. 170-173.

19. Мукоїда Р.В., Дерев'янкін С.Л. Забезпечення права на свободу мирних зібрань Національною поліцією України. - Матеріали круглого столу «Службова підготовка як система заходів, спрямованих на удосконалення знань, умінь та навичок працівників Національної поліції України»: Одеса. 2018. С. 110-116.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ

План

Вступ

1. Правові та організаційні засади діяльності підрозділів ювенальної превенції

2. Основні напрями роботи та повноваження підрозділів ювенальної превенції

3. Ведення профілактичного обліку дітей підрозділами ювенальної превенції

Висновки

Рекомендована література

Вступ

Соціальна політика будь-якої правової держави повинна бути зосереджена на створенні гідних умов життя та високого рівня добробуту не лише нинішнього, а й прийдешніх поколінь. Демографічна криза, яка на сьогоднішній день існує в Україні, не є позитивним явищем для українського народу, саме тому органи публічної влади повинні сприяти як вихованню нового здорового покоління, так і збереженню існуючого генофонду.

Проголосивши, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України), держава зобов'язалася всіма доступними засобами захищати особу, особливо дитину. Важливою складовою правоохоронної діяльності є попередження правопорушень, які вчиняються дітьми та стосовно них.

У сучасній юриспруденції важливе місце займають такі категорії як, зокрема, справедливість, людська гідність та людські права й гуманізм, загалом. Їх імплементація в національне законодавство і практичну правничу

діяльність вимагають рівного та гідного ставлення до усіх осіб, незалежно від будь-яких ознак, у тому числі й від віку. Дитина така ж людина як і повнолітня особа. Усім їм іманентні однакові права. Водночас, відносно дитини існує декілька застережень.

По-перше, в силу вікових особливостей дитина, у порівнянні з повнолітньою особою, потребує особливого захисту, адже вона не може повною мірою реалізувати свої права самостійно, потребуючи для цього законних представників, якими виступають батьки (опікуни, піклувальники, патронатні вихователі та ін.). У цьому контексті не можна не відмітити те, що на планеті навряд чи знайдеться народ, соціальні норми якого не оберігають дитину, не створюють сприятливий для забезпечення прав дитини режим.

По-друге, через неможливість самостійно реалізувати повною мірою свої права та чітко усвідомлювати наслідки своїх дій, виникає питання про адекватність сприйняття законними представниками прав та законних інтересів дитини. Так, наприклад, у ст. 35 Конституції України закріплено право кожної людини на свободу світогляду та віросповідання, однак, наскільки дитина може реалізувати це право самостійно, відповісти важко. Особливо зважаючи на те, що значна частина українців здійснює обряд хрещення дитини у перші місяці її життя. Питання про те, чи відповідає це інтересам дитини і не порушує її права самостійно обирати віросповідання або не сповідувати узагалі ніякої релігії, залишається більшою мірою риторичним.

Охорона дитинства в Україні є стратегічним загальнонаціональним пріоритетом, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні.

Непрості реалії сучасного економічного, соціально-демографічного й культурного становища в нашій країні об'єктивно довели те, що нині діти часто незахищені й намагаються розв'язувати свої проблеми методами й

шляхами, які вони обирають самостійно. Результатом цього є збільшення кількості дітей, чия поведінка виходить за межі моральних і правових норм та які стають об'єктом нагляду правоохоронних органів. Серед основних завдань підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України є спрямовані на запобігання вчинення дітьми правопорушень.

1. Правові та організаційні засади діяльності підрозділів ювенальної превенції

Дитина є об'єктом підвищеної уваги з боку родини, суспільства, держави. Внаслідок фізичної і розумової незрілості людина до набуття повноліття потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист з моменту народження. Дитина має бути повністю підготовлена до самостійного життя в суспільстві та вихована в дусі гуманістичних ідеалів, і особливо в дусі миру, гідності, терпимості, свободи, рівності і солідарності.

Сьогодні запобігання правопорушенням серед дітей та захист їх від різноманітних факторів небезпеки виконує ювенальна превенція, яка представлена системою відповідних суб'єктів публічного адміністрування та певною специфічною діяльністю цих органів. Це відносно новий соціальноправовий інститут для нашої країни, одним з провідних (спеціальних) суб'єктів якого є Національна поліція України.

Правову основу діяльності працівників ювенальної превенції складають:

1. Міжнародні нормативно-правові акти, які ратифіковані Україною:

- ✓ Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом (1975 р.);
- ✓ Конвенція про права дитини (1989 р.);
- ✓ Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці (1999 р.);

- ✓ Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (2000 р.)
- ✓ Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії (2003 р.);
- ✓ Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення (2007 р.);
- ✓ Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо процедури повідомлень (2014 р.). та інші.

2. Конституція України;

3. Закони України:

- ✓ Кримінальний кодекс України;
- ✓ Кримінальний процесуальний кодекс України;
- ✓ Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- ✓ Сімейний кодекс України;
- ✓ Цивільний кодекс України;
- ✓ закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (1995 р.);
- ✓ закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» (2005 р.);
- ✓ закон України «Про охорону дитинства» (2001 р.)
- ✓ закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (2001 р.);
- ✓ закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» (2005 р.);
- ✓ закон України «Про протидію торгівлі людьми» (2011 р.);
- ✓ закон України «Про Національну поліцію» (2015 р.);
- ✓ закон України «Про освіту» (2017 р.);
- ✓ закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (2017 р.) та інші.

4. Підзаконні нормативно-правові акти:

✓ постанова Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 684 «Про затвердження Порядку ведення обліку дітей дошкільного, шкільного віку та учнів»;

✓ постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»;

✓ постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 800 «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю чи здоров'ю»;

✓ постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587 «Про організацію надання соціальних послуг»;

✓ Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах»;

✓ наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства внутрішніх справ України від 01 червня 2012 р. № 329/409/652/502 «Про взаємодію місцевих органів виконавчої влади з питань здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу, соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу»;

✓ наказ Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я від 06 липня 2016 р. № 612/679 «Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції»;

✓ наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03 липня 2017 р. № 560 «Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України»;

✓ наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19 грудня 2017 р. № 1044 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України»;

✓ наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25 лютого 2019 № 124 «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України»;

✓ наказ Міністерства внутрішніх справ України від 12 жовтня 2020 р. № 724 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування» та інші.

Таким чином, правову основу діяльності підрозділів ювенальної превенції становить значний масив нормативно-правових актів, які ґрунтуються на міжнародному законодавстві. Останніми роками прослідковується чітка тенденція щодо посилення уваги до захисту прав дітей, що проявляється у значній кількості підзаконних постанов, наказів та інших підзаконних нормативно-правових актів, які врегульовують окремі напрямки роботи. Особлива увага приділяється захисту дітей від домашнього насильства, сексуального насильства та надання допомоги дітям, які належать до категорії соціально вразливих.

Питання захисту прав дітей носить комплексний характер, тому з цією метою тим чи іншим чином задіяні всі державні органи, серед яких підрозділи національної поліції відіграють значну роль. Зокрема в законі України «Про Національну поліцію» визначається, що Національна поліція відповідно до покладених на неї завдань у межах компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та

дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням у дитячому середовищі, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі.

Для виконання поставлених завдань залучаються підрозділи патрульної поліції та сектор реагування патрульної поліції, карного розшуку, слідчі підрозділи та підрозділи завдання, дільничні офіцери поліції та інші підрозділи Національної поліції в рамках своїх повноважень. Але необхідно зауважити, що зазначені підрозділи займаються цими питаннями опосередковано, у той час як підрозділи ювенальної превенції спеціально створені для роботи з дітьми, які перебувають у контакті або в конфлікті з законом. Дитина у конфлікті з законом – дитина, що підозрюється або обвинувачується у вчиненні дій, за які передбачена кримінальна або адміністративна відповідальність для дітей відповідного віку або дорослих. Дитина у контакті з законом – дитина, яка в силу різних обставин, що стосуються її життя (розлучення, усиновлення, міграція, насильство тощо) вступає в контакт із системою правосуддя в тій чи іншій формі, а також дитина, яка постраждала від злочину або стала його свідком, та дитина в конфлікті з законом.

Працівники ювенальної превенції у своїй діяльності керуються багатьма нормативно-правовими актами, але безпосередньо організовують свою роботу відповідно до вже зазначеного наказу Міністерства внутрішніх справ України від 19 грудня 2017 р. № 1044 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України», який є «технологічною картою» їх діяльності. Зазначеним наказом визначаються особливості організації роботи, завдання та повноваження підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України.

До підрозділів ювенальної превенції входять:

- підрозділ ювенальної превенції центрального органу управління поліцією;

- підрозділи ювенальної превенції головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві;

- підрозділи ювенальної превенції територіальних (відокремлених) підрозділів ГУНП.

Підпорядковуються територіальні підрозділи ювенальної превенції Управлінню ювенальної превенції Національної поліції України, яке, в свою чергу, підпорядковується Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України. Порядок створення, реорганізації та ліквідації підрозділів ювенальної превенції є загальним для всіх підрозділів Національної поліції України.

Підрозділи ювенальної превенції взаємодіють з іншими уповноваженими органами та підрозділами НПУ, органами державної влади й органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями з метою максимального залучення всіх громадських та державних інституцій для захисту прав дітей. Така взаємодія здійснюється на засадах партнерства і спрямована на задоволення потреб територіальних громад та виконання завдань, покладених на підрозділи ювенальної превенції.

2. Основні напрями роботи та повноваження

підрозділів ювенальної превенції

Відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, основними завданнями підрозділів ювенальної превенції є:

1. профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

2. ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення

правопорушень та проведення із ними заходів індивідуальної профілактики;

3. участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення;

4. вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми;

5. вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб;

6. провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти;

7. взаємодія з іншими підрозділами НПУ, органами державної влади та місцевого самоврядування з питань забезпечення прав та законних інтересів дітей;

8. здійснення у межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання.

Для виконання поставлених завдань підрозділи ювенальної превенції наділяються наступними повноваженнями:

1. планування і реалізація профілактичних заходів у дитячому середовищі щодо попередження негативних явищ серед дітей;

2. контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування;

3. вжиття заходів для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь;

4. притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, а також батьків або осіб, що їх замінюють, які не виконують передбачених законодавством

обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей;

5. унесення до підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності обов'язкових для розгляду подань про необхідність усунення причин та умов, що призводять до вчинення дітьми адміністративних і кримінальних правопорушень;

6. участь у профілактичних заходах щодо запобігання дитячій бездоглядності та правопорушенням серед дітей;

7. сприяння у межах компетенції веденню обліку дітей шкільного віку;

8. затримування і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів відповідно до законодавства;

9. проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дітьми та їх батьками, законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які сприяли вчиненню адміністративного чи кримінального правопорушення дитиною;

10. відвідування дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, за місцем їх проживання разом із службою у справах дітей для з'ясування умов проживання;

11. виклик дітей та їх батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною;

12. залучення дітей до участі в просвітницько-профілактичних чи корекційних програмах;

13. інформування відповідних місцевих органів державної влади щодо батьків, інших законних представників, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поведуться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство;

14. ініціювання перед службами у справах дітей, відділами охорони здоров'я місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування питання про направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги;

15. участь у судовому розгляді за участю неповнолітнього обвинуваченого відповідно до статей 496, 500 Кримінального процесуального кодексу України;

16. вжиття заходів індивідуальної профілактики з дітьми, схильними до вчинення правопорушень;

17. виявлення фактів вчинення домашнього насильства та своєчасне реагування на них.

Якщо проаналізувати зазначені завдання та повноваження, то можна виділити такі два основні напрями роботи працівників ювенальної превенції:

1) напрям, пов'язаний із запобіганням і припиненням правопорушень, які вчиняються дітьми;

2) напрям, пов'язаний із запобіганням і припиненням правопорушень, які вчиняються щодо дітей.

Обидва напрями дуже важливі та взаємопов'язані. Так, наприклад, наукові дослідження стверджують, що діти, щодо яких вчинялося домашнє насильство, у дорослому році частіше стають кривдниками, ніж діти, які таких проблем не мали. Це все має логічне пояснення: дитина, яка росте в умовах насильства просто не вміє інакше себе поводити і копіює поведінку своїх батьків. Тож профілактика правопорушень щодо дітей має неабияке значення у боротьбі зі злочинністю самих дітей.

Підрозділи ювенальної превенції виконують наступні функції:

1) профілактична (наприклад, профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення; ведення профілактичного обліку дітей, схильних до вчинення правопорушень та проведення із ними

заходів індивідуальної профілактики;

2) кримінально-процесуальна (наприклад, здійснення в межах компетенції досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання);

3) адміністративно-прівіоів (наприклад, вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми; вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, у тому числі здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб; провадження діяльності, пов'язаної із захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти; взаємодія з іншими підрозділами Національної поліції України, органами державної влади та місцевого самоврядування з питань забезпечення прав та законних інтересів дітей);

4) оперативно-розшукова (наприклад, участь в установленні місцезнаходження дитини в разі її безвісного зникнення чи отриманні даних для цього в межах кримінального провадження, відкритого за фактом її безвісного зникнення).

Значна роль у протидії домашньому насильству щодо дітей, а також у випадку вчинення самими дітьми такого насильства, відіграють підрозділи ювенальної превенції. Повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству поширюються на випадки, коли особа, яка вчинила домашнє насильство, або особа, яка зазнала домашнього насильства чи стала свідком (очевидцем) такого насильства, не досягла 18-річного віку.

Повноваження поліцейських ювенальної превенції в цій сфері полягають в тому, що вони:

- ✓ виявляють факти домашнього насильства, вчиненого дітьми і стосовно дітей, та реагують на них в порядку, визначеному законодавством;
- ✓ приймають і розглядають заяви та повідомлення про факти домашнього насильства, вчиненого дітьми та стосовно дітей, вживають заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам;

- ✓ виносять термінові заборонні приписи стосовно кривдників;
- ✓ вживають заходів щодо взяття на профілактичний облік та проведення профілактичної роботи з дітьми-кривдниками;
- ✓ здійснюють контроль за виконанням дітьми-кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;
- ✓ інформують постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;
- ✓ взаємодіють з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, в порядку, визначеному законодавством;
- ✓ здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства та оцінки ризиків;
- ✓ проводять оцінку ризиків вчинення домашнього насильства у визначеному законодавством України порядку.

У разі надходження повідомлення про вчинення **домашнього насильства** дитиною та стосовно неї, поліцейський проводить оцінку ризиків, за результатами якої може бути винесений терміновий заборонний припис, та негайно інформує службу у справах дітей про виявлену дитину для організації її соціального захисту. До проведення такої оцінки можуть бути додатково залучені інші суб'єкти виявлення та/або організації соціального захисту дітей у межах їх повноважень. Поліцейські ювенальної превенції можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинення акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

Поліцейські ювенальної превенції здійснюють **поліцейське піклування щодо дітей** відповідно до законодавства України. Поліцейське піклування щодо дітей є превентивним поліцейським заходом, порядок якого

визначено в ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію» та наказі Міністерства внутрішніх справ України від 12 жовтня 2020 р. № 724 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування».

Поліцейське піклування може здійснюватися щодо неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду, і має наслідком передання цієї особи батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування. Поліцейський зобов'язаний негайно повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, а також роз'яснити право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування. Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не проводитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. Про застосування поліцейського піклування складається протокол.

Про місце перебування неповнолітньої особи поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування. До заходів, які мають застосовуватися під час здійснення поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб, можна віднести: надання медичної, правової, психологічної, побутової, матеріальної допомоги. Так, оцінивши стан здоров'я неповнолітнього, поліцейський має прийняти рішення про необхідність надання їй медичної допомоги самостійно або із застосуванням кваліфікованої медичної допомоги (наприклад, викликати швидку допомогу або звернутися безпосередньо до лікаря).

У спілкуванні з неповнолітнім поліцейський має застосовувати психологічні прийоми, спрямовані на збереження психоемоційного здоров'я неповнолітнього (наприклад, заспокоїти його; створити атмосферу надійності та впевненості в обставинах, що склалися, та власних діях, спрямованих на їх подолання; у дружній бесіді з'ясовувати обставини, в які потрапив

неповнолітній), оскільки психіка неповнолітніх осіб є нестійкою, а обставини, в яких опинилася неповнолітня особа, можуть спонукати до виникнення психологічних травм різної тяжкості.

Під час реалізації заходів поліцейського піклування щодо неповнолітньої особи дуже важливо проявляти ініціативу у вирішенні побутових та матеріальних питань в міру можливості поліцейського (наприклад, за необхідності надати теплі речі, харчування тощо). Крім того, у спілкуванні з неповнолітнім і забезпеченні його нагальних потреб необхідно не забувати про надання йому правової допомоги, забезпеченні його прав і свобод у спілкуванні із зовнішнім середовищем (наприклад, необхідно з'ясувати причини, за яких неповнолітній опинився у певній ситуації; винних у цьому осіб; повідомити відповідального поліцейського у підрозділі поліції про ситуацію, що склалася; повідомити батьків або осіб, що їх замінюють, про місце перебування неповнолітнього; повідомити органи опіки та піклування про ситуацію, що склалася та ін.).

До категорії неповнолітніх, які потребують поліцейського піклування, слід також відносити безпритульних дітей, тобто осіб віком до 18 років, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувалися, і не мають певного місця проживання.

Одним із завданням ювенальної превенції є **розшук дітей**, що зникли. За даними Нацполіції, близько 90% зниклих дітей вдається знайти протягом першої доби. Однак щодо інших існує висока ймовірність стати жертвами насильства чи злочину. В основній групі ризику перебувають діти підліткового віку. Діти такого віку є уразливими, оскільки не здатні об'єктивно оцінити ризики своїх дій, та, як правило, можуть піддаватися негативному впливу з боку інших (однолітків, дорослих, телебачення та Інтернет-простору).

Однією з найпоширеніших причин зникнення є складні стосунки з батьками через те, що діти, намагаючись довести свою незалежність і самостійність, залишають дім, не повідомивши рідних, але не можна

виключати випадки, коли зникнення дитини відбувається проти її волі, шляхом насильницьких дій.

Діяльність підрозділів ювенальної превенції щодо встановлення місцезнаходження дитини, яка безвісти зникла, включає:

- ✓ участь у проведенні першочергових заходів у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами Національної поліції щодо встановлення місцезнаходження безвісти зниклої дитини;
- ✓ збирання даних про дитину та їх аналіз з метою установлення причини самовільного залишення дитиною сім'ї, навчально-виховного закладу, спеціальної установи для дітей;
- ✓ інформування громадськості та засобів масової інформації про зникнення дитини безвісти;
- ✓ у разі відкриття кримінального провадження за фактом безвісного зникнення дитини, ужиття заходів у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами Національної поліції з метою отримання даних щодо її можливого місцезнаходження.

Поліцейський підрозділу ювенальної превенції у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами Національної поліції після отримання повідомлення про дитину, яка безвісти зникла, бере участь у проведенні першочергових заходів щодо встановлення її місцезнаходження, які передбачають:

1. установлення часу, місця, обставин зникнення дитини, індивідуальних особливостей дитини, її уподобань, фізичного та психічного стану на момент зникнення;
2. опитування батьків, законних представників, сусідів або інших осіб, що можуть висвітлити обставини зникнення;
3. отримання фото дитини, інформації щодо особливих прикмет зовнішності, одягу та речей, які були в дитини на час зникнення;
4. складання опису зовнішніх ознак, особливих прикмет, речей та одягу з метою розроблення орієнтування;

5. з'ясування взаємовідносин, що склалися у дитини в сім'ї, навчально-виховному закладі чи спеціальній установі для дітей;
6. складання схеми родинних, шкільних і позашкільних зв'язків, а також установлення контактів зниклої дитини в соціальних мережах;
7. установлення наявності мобільного телефону, його IMEI та номера абонента;
8. вжиття заходів щодо встановлення можливих місць перебування дитини з урахуванням рельєфу місцевості в районі зникнення, а також гідрометеорологічних умов у день зникнення;
9. відпрацювання місцевості, де зникла дитина.

Позитивною практикою є залучення ЗМІ та можливостей бізнесу і громадських організацій у питаннях розшуку дітей. Зараз Національною поліцією та компанією «Київстар телеком» підписано угоду про співпрацю, у рамках якої впроваджена спільна соціальна послуга «Пошук дітей». Це інноваційна форма допомагає встановленню місцезнаходження зниклої дитини. На запит поліції Київстар надсилає SMS-повідомлення своїм абонентам, які могли бути свідкам зникнення і можуть надати корисну інформацію поліції для розшуку дитини.

Під час встановлення місцезнаходження дитини, яка перебувала в розшуку як безвісти зникла, поліцейський підрозділу ювенальної превенції у взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами Національної поліції вживає заходів щодо передання дитини батькам, іншим законним представникам, в разі їх відсутності - представникові органу опіки і піклування або доставляє до закладів соціального захисту дітей, про що інформує ініціатора розшуку.

Поліцейський підрозділу ювенальної превенції з метою усунення причин та умов, які сприяють зникненню дітей, вносить відповідні подання до органу освіти і науки та служби у справах дітей.

Слід звернути увагу, що принципово новим завданням для ювенальної превенції і взагалі для поліції стало провадження діяльності, пов'язаної із

захистом права дитини на здобуття загальної середньої освіти. Поліцейські в межах повноважень, визначених Законом України «Про Національну поліцію», забезпечують виконання обов'язків фахівцями служби у справах дітей, аж до застосування до батьків дитини чи інших осіб поліцейських заходів примусу.

3. Ведення профілактичного обліку дітей підрозділами ювенальної превенції

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» до основних повноважень поліції належить здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень. Розглядаючи термін профілактика як процес, слід зазначити, що це діяльність, спрямована на запобігання виникненню, поширенню чи загостренню негативних соціальних явищ і їх небезпечних наслідків.

Індивідуальна профілактика неповнолітніх правопорушників має свої особливості, зумовлені соціальною незрілістю, фізичною та психологічною несформованістю особистості у віці до 18 років. Індивідуальна профілактика передусім скерована на особу, її негативні нахили, поведінку, на мікросередовище, що формує чи сприяє подальшому розвитку цих негативних якостей, властивостей та ознак у структурі особистості правопорушника. Метою індивідуальної профілактики правопорушень (злочинів), зокрема неповнолітніх, є зміна їх антисуспільної поведінки на законослухняну.

Взяття на профілактичний облік підлягає дитина:

- 1) засуджена до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;
- 2) звільнена за рішенням суду від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру без поміщення до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання;
- 3) звільнена зі спеціальної виховної установи;

4) вчинила домашнє насильство в будь-якій формі (дитина-кривдник), передбачене статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також щодо якої винесено терміновий заборонний припис чи виданий обмежувальний припис;

5) яка впродовж року два і більше разів була притягнута до адміністративної відповідальності;

6) яка впродовж року два і більше разів самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей;

7) яка вчинила булінг (цькування) учасника освітнього процесу.

Цей перелік є вичерпний і категорично збороняється ставити на профілактичний облік дітей, які не підпадають під жодну категорію!

Відповідно підставами для взяття дитини на профілактичний облік є:

1) вирок (постанова) суду, що набрав(ла) законної сили, про застосування до дитини покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;

2) рішення суду про звільнення дитини від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру, крім випадків, коли дитину направляють до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання;

3) довідка про звільнення зі спеціальної виховної установи для дітей;

4) матеріали, які підтверджують факт вчинення дитиною домашнього насильства (копія термінового заборонного чи обмежувального припису, постанови суду щодо притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення);

5) рапорт поліцейського підрозділу ювенальної превенції про дитину, яка впродовж року два і більше разів притягалася до адміністративної відповідальності, з долученням копій постанов суду про притягнення до адміністративної відповідальності;

6) рапорт поліцейського підрозділу ювенальної превенції щодо виявлення дитини, яка впродовж року два і більше разів самовільно залишала

сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей, з долученням витягів з Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події щодо зареєстрованих фактів безвісного зникнення дитини;

7) копія постанови суду щодо притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення дитини чи батьків або осіб, які їх замінюють.

За наявності підстав для взяття дитини на профілактичний облік поліцейський підрозділу ювенальної у триденний строк виносить постанову про взяття на профілактичний облік дитини та заведення обліково-профілактичної справи яку затверджує начальник територіального (відокремленого) підрозділу ГУНП. Ця справа реєструється в журналі реєстрації обліково-профілактичних справ дітей, взятих на профілактичний облік, який ведеться в електронній формі.

Обліково-профілактична справа містить: прізвище, ім'я, по батькові, дату народження дитини, адресу її проживання, а також наступні документи:

1. постанова про взяття на профілактичний облік дитини та заведення обліково-профілактичної справи;
2. копія повідомлення дитини, її батьків, інших законних представників про взяття дитини на профілактичний облік;
3. матеріали, що містять відомості про підстави взяття на профілактичний облік;
4. характеристики з місця проживання, навчання або роботи дітей;
5. копія повідомлення для відповідної служби у справах дітей про взяття дитини на профілактичний облік;
6. план заходів індивідуальної профілактики, до якого можуть вноситися корегування за умов зміни інформації про дитину;
7. копія постанови про оголошення в розшук дитини, яка перебуває на профілактичному обліку, як такої, що безвісти зникла або переховується від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду чи ухиляється від

відбуття кримінального покарання (за необхідності);

8. постанова про зняття (зміну) з профілактичного обліку дитини та закриття обліково-профілактичної справи;

9. інші документи щодо проведеної профілактичної роботи з дитиною та її результатів

Під час заведення обліково-профілактичної справи поліцейський підрозділу ювенальної превенції зобов'язаний повідомити дитину, її батьків чи інших законних представників про взяття дитини на профілактичний облік, провести ознайомлювальну бесіду і роз'яснити умови перебування на обліку в поліції, за результатами якої дитина та її батьки чи інші законні представники ставлять свій підпис у повідомленні.

Про взяття дитини на профілактичний облік і заведення обліково-профілактичної справи поліцейський підрозділу ювенальної превенції письмово повідомляє відповідний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а про дитину, узятую на профілактичний облік як таку, яка впродовж року два і більше разів була притягнута до адміністративної відповідальності або яка вчинила булінг (цькування) учасника освітнього процесу, - також відповідну службу у справах дітей.

Поліцейський підрозділу ювенальної превенції вносить інформацію до відповідної інформаційної підсистеми бази даних, що входить до єдиної інформаційної системи МВС, про взяття на профілактичний облік та зняття з профілактичного обліку дітей, щодо яких заведено обліково-профілактичної справи.

Відомості про дитину (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, адреса проживання, номер і дата заведення обліково-профілактичної справи, категорія обліку) поліцейський підрозділу ювенальної превенції протягом доби після заведення обліково-профілактичної справи вносить до електронної картки інформаційної підсистеми. Категорія обліку проставляється відповідно до розмежувань, зазначених у довіднику електронної картки. Якщо категорія профілактичного обліку дитини

змінюється, поліцейський підрозділу ювенальної превенції упродовж доби вносить відповідні корективи до електронної картки.

На автоматизованому обліку дитина перебуває лише за однією категорією обліку, ступінь пріоритетності якої визначається поліцейським підрозділу ювенальної превенції за принципом - кримінальне правопорушення поглинає адміністративне правопорушення. Але якщо однією з категорій є «домашнє насильство», зберігаються дві категорії обліку.

Профілактична робота щодо дітей, які знаходяться на профілактичному обліку, передбачає:

- ✓ проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дитиною за місцем проживання, навчання або роботи не рідше одного разу на місяць;
- ✓ проведення ознайомлювальних, попереджувальних бесід з батьками дитини, її законними представниками, членами сім'ї з метою усунення причин і умов, які спонукали до вчинення адміністративного чи кримінального правопорушення;
- ✓ складання плану заходів з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини;
- ✓ відвідування за місцем проживання дитини для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення адміністративних і кримінальних правопорушень;
- ✓ вжиття інших профілактичних заходів, передбачених законодавством України.

Дуже важливо аби зазначені заходи здійснювалися не формально, а з урахуванням особливих потреб кожної дитини та з урахуванням конкретної ситуації. На практиці реалізація індивідуальної профілактики складається з таких послідовних етапів, як:

- 1) ретельне вивчення неповнолітнього за спеціальною програмою з

метою виявлення психологічних особливостей, яскраво виражених рис характеру, захоплень, уподобань, негативних якостей, кола спілкування, складу сім'ї, сімейно-побутових умов тощо;

2) розробка анкети, яку неповнолітній має заповнити особисто;

3) розроблення індивідуальної програми профілактики на підставі узагальнених даних про неповнолітнього. Для одержання ретельніших даних доцільно запропонувати заповнити класному керівнику психологопедагогічну характеристику на підлітка, з яким проводитиметься профілактична робота.

У разі зміни дитиною, яка перебуває на профілактичному обліку, місця фактичного проживання поліцейський ювенальної превенції повідомляє про це орган поліції, на території обслуговування якого проживатиме дитина. Після одержання відповідної інформації щодо прибуття дитини до нового місця проживання поліцейський ювенальної превенції надсилає до органу поліції, на території обслуговування якого проживатиме дитина, обліково-профілактичну справу для подальшого здійснення заходів індивідуальної профілактики щодо дитини. Після одержання інформації про отримання цієї справи та взяття дитини на облік за новим місцем проживання поліцейський ювенальної превенції вносить відповідну інформацію до журналу реєстрації обліково-профілактичних справ дітей, взятих на профілактичний облік. У разі переїзду дитини за кордон або на тимчасово окуповану територію, якщо з моменту переїзду минув рік, профілактичний облік автоматично припиняється.

Ведення обліково-профілактичної справи контролюють:

- ✓ начальник підрозділу превентивної діяльності територіального (відокремленого) підрозділу ГУНП або його заступник - один раз на квартал;
- ✓ начальник підрозділу ювенальної превенції ГУНП - один раз на півроку.

Профілактичний облік дітей із заведенням обліково-профілактичної справи триває строком один рік з моменту взяття на облік, якщо інше не

передбачено вироком суду, який набрав законної сили.

Підставами для зняття дитини з профілактичного обліку є:

- 1) досягнення нею 18-річного віку;
- 2) закінчення строку покарання, визначеного вироком суду;
- 3) набрання законної сили вироком суду щодо призначення покарання у вигляді позбавлення волі;
- 4) рішення суду про визнання дитини в установленому законом порядку померлою чи безвісно відсутньою або отримання офіційного документа про смерть дитини;
- 5) відсутність випадків вчинення домашнього насильства впродовж року після останнього такого факту;
- 6) відсутність випадків вчинення адміністративного та/або кримінального правопорушення впродовж року з моменту взяття на облік;
- 7) відсутність випадків самовільного залишення сім'ї, навчально-виховного закладу чи спеціальної установи для дітей упродовж року з моменту взяття на облік;
- 8) обрання стосовно дитини, яка перебуває на обліку, запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою;
- 9) відсутність випадків вчинення булінгу (цькування) впродовж року після останнього такого факту.

За наявності підстав для зняття дитини з профілактичного обліку поліцейський підрозділу ювенальної превенції протягом однієї доби:

1. вносить постанову про зняття (зміну) з профілактичного обліку дитини та закриття обліково-профілактичної справи, яку затверджує начальник територіального (відокремленого) підрозділу ГУНП;
2. вносить відповідні корективи до електронної картки інформаційної підсистеми бази даних, що входить до єдиної інформаційної системи МВС, із обранням підстави зняття (зміни) відповідно до довідника електронної картки;
3. письмово повідомляє батьків, законних представників, інші

органи і служби, які раніше були інформовані про взяття дитини на профілактичний облік.

Закриті обліково-профілактичні справи зберігаються в територіальних (відокремлених) підрозділах ГУНП протягом двох років, після чого знищуються.

Вимірюванням ефективності роботи поліцейського, який закріплений за веденням обліково-профілактичної справи на дитину правопорушника, є недопущення повторного вчинення дитиною протиправних діянь, запобігання фактам вчинення злочинів щодо підобліковця, соціалізація неповнолітнього, реалізація права дитини на здобуття освіти та подальше працевлаштування.

Варто звернути увагу, що поняття «профілактика» не обмежується тільки впливом на поведінку дитини, а й передбачає виявлення та усунення причин/чинників та умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень, що охоплює більш комплексний підхід до вжиття заходів реагування та надання допомоги дитині.

Висновки

Організацію діяльності підрозділів ювенальної превенції доцільно розглядати у двох категоріях: внутрішня організація та зовнішня організація. Внутрішня організація включає чітке окреслення завдань (функцій) підрозділів ювенальної превенції; визначення структури цих підрозділів у системі поліції та їх підпорядкування; встановлення та забезпечення кількісних та якісних критеріїв стосовно особового складу, підготовку та підвищення кваліфікації кадрів служби; розподіл посадових обов'язків між керівним та інспекторським складом; планування роботи; облік роботи та звітування; контроль ефективності та законності діяльності. Зовнішня організація включає забезпечення ефективного виконання визначених завдань підрозділів ювенальної превенції шляхом використання наявних матеріальних та людських ресурсів (сил та засобів поліції) у проведенні

організаційно-правових та організаційнотехнічних заходів, взаємодії підрозділів з іншими зацікавленими суб'єктами ювенальної превенції, впровадженні інноваційних форм та методик превентивної роботи.

Важлива роль підрозділів ювенальної превенції в таких напрямках діяльності як профілактика правопорушень у дитячому середовищі, протидія домашньому насильству та дитячій бездоглядності; забезпечення прав та інтересів дітей; упровадження кращих міжнародних методик та практик роботи з дітьми, які перебувають у конфлікті із законом, та дітьми, які потерпіли внаслідок протиправних діянь, у тому числі реалізація спільних проектів щодо профілактики правопорушень серед дітей.

Сьогодні можна констатувати певний прогрес в організації діяльності сучасних підрозділів ювенальної превенції, що простежується у посиленні компоненту захисту прав дітей, особливо тих, які перебувають у складній життєвій ситуації та в конфлікті із законом. Здобуває поширення формування та використання у системі ювенальнопревентивних заходів баз (банків) даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС України, а також веб-сайтів та соціальних мереж Інтернету.

Питання для самоконтроля:

1. Правову основу діяльності працівників ювенальної превенції складають.
2. До підрозділів ювенальної превенції входять.
3. Відповідно до Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, основними завданнями підрозділів ювенальної превенції є.
4. Діяльність підрозділів ювенальної превенції щодо встановлення місцезнаходження дитини, яка безвісти зникла, включає.
5. Відповідно підставами для взяття дитини на профілактичний облік є.

Рекомендована література:

Основна:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 40-41. Ст.379
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12. 2017 № 2229-19. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 5. Ст.35
3. Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції : наказ МВС України МОЗ України від 06.07.2016. № 612/679. *Офіційний вісник України*. 2016. № 64. Стор. 120. Стаття 2160.
4. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : наказ МВС України від 19.12.2017 р. № 1044. *Офіційний вісник України*. 2018 р. № 45. Стор. 116. Стаття 1589.
5. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування : наказ МВС України від 12.10.2020 № 724. *Офіційний вісник України*. 2020 р. № 97. С. 598. Ст. 3161.
6. Адміністративна діяльність Національної поліції: навч. посібник / Кер. авт. кол. В.А. Глуховея. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ, 2017. 248 с.
7. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник / О. І. Безпалова та ін. ; за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : ХНУВС, 2017. 242 с.

Допоміжна:

8. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків : навч.-метод. посібн. : у 2-х ч. Ч. II. Практична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. Київ, 2016. 193 с.
9. Зеленський Є., Карпенко О. Адміністративно-правовий статус

підрозділів ювенальної превенції. *Публічне право*. 2021. № 1 (41). С. 63-70.

10. Зеленський Є. С., Кравченко І. С. Адміністративна діяльність Національної поліції щодо запобігання вчинення адміністративних правопорушень дітьми : монографія. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2019. 154 с.

11. Іщенко І. В. Проблеми та досягнення в організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 3. С. 94-99.

12. Корнієнко М.В. Концептуальні основи протидії насильницьким злочинам щодо дітей : монографія. Одеса : Одеський держ. ун-т внутр. справ, 2019. 318 с.

13. Костенко Я. В. Ювенальна превенція як форма діяльності органів поліції України / *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2018. Вип. 31. С. 77-79.

14. Плужнік О.І., Корнієнко М.В. Класифікація злочинів проти дітей у кримінальному законодавстві України. *Науковий вісник ужгородського Національного університету серія «Право»*, Випуск 43, том 2. Ужгород, 2017. С. 136-140.

Навчальне видання

ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

навчальний посібник

Укладачі:

**Мукоїда Руслан Вікторович
Любчик Віктор Борисович
Берендєєва Анастасія Ігорівна
Пишна Алла Георгіївна
Афонін Дмитро Сергійович**

**За загальною редакцією доктора юридичних наук,
професора М.В. Корнієнка**

Підп. до друку _____. Формат 60x84/16. Друк трафаретний. Папір офісний.
Гарнітура Times. Ум.-друк. арк. 1,85. Обл.-вид. арк. 2,00. 50 прим.

Редакційно-видавниче видання